รายงานการประเมินผล

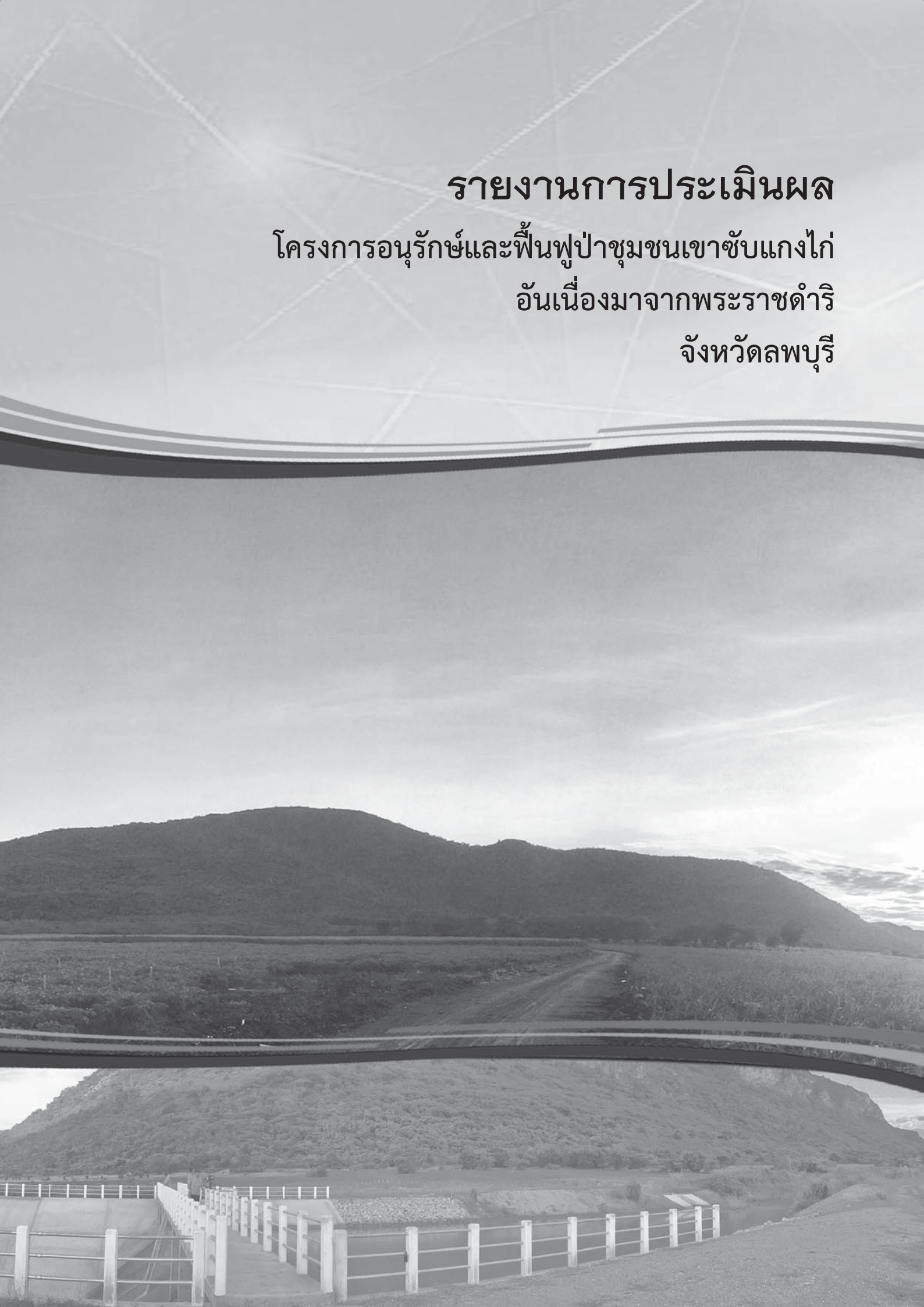
โครงการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าชุมชนเขาซับแกงไก่ อันเนื่องมาจากพระราชดำริ จังหวัดลพบุรี

กองติดตามประเมินผล
สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ
(สำนักงาน กปร.)
กันยายน 2560

รายงานการประเมินผล

โครงการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าชุมชนเขาซับแกงไก่
อันเนื่องมาจากพระราชดำริ
จังหวัดลพบุรี

คำนำ...

โครงการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าชุมชนเขาซับแกงไก่อันเนื่องมาจากพระราชดำริ จังหวัดลพบุรี ได้ถือกำเนิดจากการที่พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ รับพื้นที่ป่าชุมชนเขาซับแกงไก่ ไว้เป็นโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ตามที่องค์การบริหารส่วนตำบลเขาน้อย อำเภอลำสนธิ จังหวัดลพบุรี ได้มีหนังสือขอพระราชทานพระมหากรุณาให้ทรงรับพื้นที่ป่าชุมชนเขาซับแกงไก่ บ้านลำน้ำเขียว ตำบลเขาน้อย อำเภอลำสนธิ จังหวัดลพบุรี ซึ่งอยู่ในเขตป่าสงวนแห่งชาติ ป่าชัยบาดาล ไว้เป็นโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ เพื่อเป็นต้นแบบในการดูแลรักษาป่าโดยชุมชนและเป็นเครือข่ายในการดำเนินการอนุรักษ์และฟื้นฟูสภาพป่าไม้

คณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (กปร.) ได้สนับสนุนงบประมาณแก่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการดำเนินงานโครงการฯ มาโดยตลอดตั้งแต่เริ่มโครงการฯ ในปี 2555 จนถึงปัจจุบัน และโครงการฯ มีผลการดำเนินงานตามวัตถุประสงค์ของโครงการฯ ก้าวหน้าเป็นลำดับ สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (สำนักงาน กปร.) จึงเห็นสมควรที่จะได้มีการประเมินผลโครงการฯ เพื่อที่จะได้ทราบผลการดำเนินงาน ปัญหาอุปสรรค ตลอดจนข้อเสนอแนะในรูปข้อมูลเชิงวิชาการ ทั้งนี้เพื่อนำไปใช้ในการกำหนดนโยบายและวางแผนการดำเนินงานในระยะต่อไปซึ่งเป็นภารกิจสำคัญของสำนักงาน กปร. จะต้องสืบสาน รักษา ต่อยอดโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ให้เกิดประโยชน์สูงสุดตามแนวพระราชดำริในพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร และเพื่อประโยชน์สุขของประชาชนและประเทศชาติตลอดไป

การประเมินผลโครงการฯ ในครั้งนี้เป็นไปตามแผนงานที่กำหนดไว้ และการประเมินผลจะสำเร็จไม่ได้หากไม่ได้รับการสนับสนุนช่วยเหลือจากบุคคลและหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง อาทิ ผู้บริหารและเจ้าหน้าที่จังหวัดลพบุรี สำนักโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริและกิจการพิเศษ กรมป่าไม้ สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดลพบุรี สำนักงานชลประทานที่ 10 กรมชลประทาน ที่ได้สนับสนุนเจ้าหน้าที่และอำนวยความสะดวก ประสานหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งสนับสนุนสถานที่ในการจัดสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ ผู้นำชุมชน และประชาชนในช่วงของการปฏิบัติงานประเมินผลเป็นอย่างดี นอกจากนี้ผู้นำชุมชน ผู้แทนประชาชนในพื้นที่โครงการฯ และเจ้าหน้าที่คณะทำงานโครงการฯ ยังได้กรุณาให้ข้อมูลอันเป็นประโยชน์ต่อการประเมินผลโครงการฯ อีกทั้งการสนับสนุนและร่วมแรงร่วมใจจากผู้บริหารและเจ้าหน้าที่จากหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องทุกคนที่ร่วมกันให้ข้อคิด ข้อเสนอแนะ และแนวทางในการประเมินผลโครงการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าชุมชนเขาซับแกงไก่อันเนื่องมาจากพระราชดำริ จนสามารถดำเนินการสำเร็จเป็นรูปเล่ม เพื่อใช้ในการเผยแพร่ต่อไป

สำนักงาน กปร.หวังเป็นอย่างยิ่งว่ารายงานการประเมินผลโครงการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าชุมชนเขาซับแกงไก่อันเนื่องมาจากพระราชดำริฉบับนี้ จะเป็นประโยชน์ต่อการบริหารงานและการพัฒนาและขยายผลโครงการฯ ในอนาคต รวมทั้งจะเป็นประโยชน์ให้กับโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริอื่น ๆ ใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาต่อไปตลอดจนเป็นประโยชน์ต่อผู้ที่สนใจเรียนรู้ด้วยจึงขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

กองติดตามประเมินผล

สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

(สำนักงาน กปร.)

กันยายน 2560

บทสรุปสำหรับผู้บริหาร

สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (สำนักงาน กปร.) เป็นหน่วยงานหลักในการประสานงาน สนับสนุนการดำเนินงานสนองพระราชดำริให้เป็นไปตามพระราชประสงค์ มุ่งประโยชน์ต่อประชาชนและประเทศชาติ ปัจจุบันมีโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริถึงกว่า 4,000 โครงการ กระจายอยู่ทั่วทุกภูมิภาคของประเทศ ทั้งในด้านการพัฒนาแหล่งน้ำ การพัฒนาการเกษตร การส่งเสริมอาชีพ การพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติ การพัฒนาคุณภาพชีวิต ตลอดจนการสาธารณสุข และการคมนาคม ซึ่งล้วนแต่สร้างความอยู่ดีกินดี และความมั่นคงต่อชีวิตและการดำรงอยู่ของราษฎรอย่างยั่งยืน ดังนั้นเพื่อให้การดำเนินงานสนองพระราชดำริในโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริเป็นไปตามวัตถุประสงค์ มีประสิทธิภาพ และก่อให้เกิดประโยชน์อย่างยั่งยืนภายใต้การประสานงานและสนับสนุนของสำนักงาน กปร. กองติดตามประเมินผลจึงได้กำหนดให้ดำเนินการประเมินผลโครงการพัฒนาด้านป่าไม้ตามแนวพระราชดำริ โดยทำการศึกษาโครงการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าชุมชนเขาซับแกงไก่อันเนื่องมาจากพระราชดำริ อำเภอลำสนธิ จังหวัดลพบุรี มีวัตถุประสงค์ในการประเมินผลเพื่อศึกษาผลผลิต (output) ของการดำเนินงานตามวัตถุประสงค์ของโครงการประเมินผลสำเร็จของการดำเนินโครงการประกอบด้วยผลลัพธ์ (outcome) และผลกระทบ (impact) ของการดำเนินงาน และศึกษาปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะในการดำเนินงานโครงการ ทั้งนี้เพื่อนำผลการประเมินผลโครงการฯ ในครั้งนี้มากำหนดแนวทางในการดำเนินงานและจัดทำแผนงานเพื่อให้ได้แผนงานและแนวทางการดำเนินงานที่ชัดเจนจากการบูรณาการการทำงานร่วมกันของ บ้าน วัด และราชการ ในลักษณะสามประสานอย่างเป็นรูปธรรม และเป็นต้นแบบในการพัฒนาป่าไม้ที่เกิดจากการมีส่วนร่วมของชุมชนต่อไป

โครงการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าชุมชนเขาซับแกงไก่อันเนื่องมาจากพระราชดำริ อำเภอลำสนธิ จังหวัดลพบุรี กำเนิดขึ้นจากพระมหากรุณาธิคุณในพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ รับป่าชุมชนเขาซับแกงไก่ไว้เป็นโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ตามที่องค์การบริหารส่วนตำบลเขาน้อย อำเภอลำสนธิ จังหวัดลพบุรี ได้มีหนังสือขอพระราชทานพระมหากรุณา ขอให้ทรงรับพื้นที่ป่าชุมชนเขาซับแกงไก่ บ้านลำน้ำเขียว ตำบลเขาน้อย อำเภอลำสนธิ จังหวัดลพบุรี ซึ่งอยู่ในเขตป่าสงวนแห่งชาติ ป่าชัยบาดาล ไว้เป็นโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ เพื่อเป็นต้นแบบในการดูแลรักษาป่าโดยชุมชนและเป็นเครือข่ายในการดำเนินการอนุรักษ์และฟื้นฟูสภาพป่าไม้ (ตามหนังสือสำนักราชเลขาธิการ ที่ รล 0008.2/21750 ลงวันที่ 21 สิงหาคม 2555) นอกจากนี้สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ได้มีพระราชกระแสเกี่ยวกับการดูแลพื้นที่ป่าชุมชนเขาซับแกงไก่ ความว่า สำนักงาน กปร. หน่วยราชการที่เกี่ยวข้อง และราษฎรในพื้นที่ได้เตรียมแนวทางปฏิบัติในการดูแลพื้นที่ป่าชุมชนเขาซับแกงไก่ไว้อย่างไร แม้กรมป่าไม้จะยินดีสนับสนุนในการอนุรักษ์ ฟื้นฟู แต่ควรจะมีหน่วยงานอื่น เช่น สำนักงาน กปร. และส่วนราชการที่เกี่ยวข้องไปร่วมดูแลด้วย โดยอาจจะไปเป็นประจำทุกเดือนโดยสม่ำเสมอ เพื่อจะได้เป็นต้นแบบในการดูแลรักษาป่าไม้อย่างแท้จริง (ตามหนังสือสำนักราชเลขาธิการ ที่ รล 0008.2/17809 ลงวันที่ 18 พฤศจิกายน 2554)

พื้นที่ป่าชุมชนเขาซับแกงไก่ ตั้งอยู่ในเขตป่าสงวนแห่งชาติ ป่าชัยบาดาล มีพื้นที่ 3,027 ไร่ ซึ่งราษฎรบ้านลำน้ำเขียว ได้ร่วมกันดูแลอนุรักษ์และฟื้นฟูป่ามาเป็นระยะเวลานานตั้งแต่ปี 2534 ในตอนเริ่มต้น การฟื้นฟูสภาพป่าเป็นไปอย่างช้า ๆ โดยเริ่มจาก พระ (วัด) ที่เป็นแกนกลางในการปลุกจิตสำนึกของประชาชนในชุมชนให้หันกลับมาดูแลรักษาป่าในเขตป่าสงวนแห่งชาติ ป่าชัยบาดาล ซึ่งเป็นต้นน้ำของแม่น้ำป่าสักอันเป็นแหล่งทรัพยากรธรรมชาติที่สำคัญของพื้นที่ภาคกลาง โดยเฉพาะอย่างยิ่งผืนป่าแห่งนี้เป็นแหล่งต้นน้ำของเขื่อนป่าสักชลสิทธิ์ เขื่อนที่พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร ได้พระราชทานพระราชดำริให้จัดสร้างขึ้นเพื่อบรรเทาความเดือดร้อนให้แก่ราษฎรได้มีน้ำใช้เพื่อการอุปโภค บริโภค และการทำการเกษตร รวมถึงช่วยบรรเทาปัญหาอุทกภัยให้แก่ประชาชนในพื้นที่ภาคกลางและกรุงเทพมหานคร อีกทั้ง ยังเป็นแหล่งเพาะและขยายพันธุ์สัตว์น้ำ และแหล่งท่องเที่ยวให้ราษฎรได้มีอาชีพเสริมเพิ่มรายได้อีกทางหนึ่งด้วย

หลังจากปี 2555 เมื่อพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ รับโครงการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าชุมชนเขาซับแกงไก่อันเนื่องมาจากพระราชดำริ ไว้เป็นโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ สำนักงาน กปร. ได้ให้การสนับสนุนงบประมาณในการดำเนินงานสนองพระราชดำริแก่หน่วยราชการที่เกี่ยวข้องได้ร่วมกันดำเนินงานตามวัตถุประสงค์ของโครงการฯ มาอย่างต่อเนื่องจนถึงปี 2560 ระยะเวลา 6 ปี ที่สำนักงาน กปร. กรมป่าไม้ กรมชลประทาน จังหวัดลพบุรี ราษฎรในพื้นที่และวัดได้ร่วมมือร่วมใจกันพัฒนาอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าชุมชนเขาซับแกงไก่แห่งนี้ ส่งผลให้ปัจจุบันสภาพป่าบริเวณพื้นที่รอบโครงการจำนวน 3,027 ไร่ มีความอุดมสมบูรณ์ มีความหลากหลายทางชีวภาพ ทั้งพันธุ์พืชกว่า 300 ชนิด ซึ่งบางชนิดเป็นสมุนไพร เช่น จันทน์ผา จันทน์แดง จันทน์หนู จันทน์ชะมด จิ้วป่า พญามือเหล็ก พระเจ้าห้าพระองค์ รางจืด ว่านงาช้าง กล้วยไม้กะเรกะร่อน เป็นต้น และสัตว์ป่านานาชนิด อาทิ สัตว์ป่าเลี้ยงลูกด้วยนมกว่า 20 ชนิด เช่น เลียงผา (สัตว์ป่าสงวน) หมีควาย สุนัขจิ้งจอก ลิงลม หมูหริ่ง ชะมด พังพอน ตัวนิ่ม กระรอกขาว เม่น ค้างคาว เป็นต้น มีนกมากกว่า 160 ชนิด เช่น นกกะรางหัวขวาน นกเอี้ยงถ้ำ นกปรอดเหลืองหัวจุก นกกางเขนดง นกแซวสวรรค์ นกขุนแผน ไก่ฟ้าพญาลอ เป็นต้น นอกจากนี้ยังพบสัตว์เลื้อยคลาน สัตว์ครึ่งบกครึ่งน้ำ หอย และแมลงจำนวนมาก ราษฎรได้อาศัยป่าแห่งนี้ในการดำรงชีวิตด้วยการหาของป่านำไปประกอบอาหาร อาทิ หน่อไม้ ผักหวานป่า มะกอกป่า เห็ดชนิดต่าง ๆ รวมทั้งพืชสมุนไพร ยาพื้นบ้านและไม้ใช้สอยของหมู่บ้าน ราษฎรมีความเข้าใจในเรื่องการอนุรักษ์ป่าไม้ และเข้ามามีส่วนร่วมในการปกป้องคุ้มครองดูแลรักษาป่า ด้วยเป็นสมบัติของชุมชนที่จะต้องร่วมกันดูแลและใช้ประโยชน์อย่างถูกวิธี ดังนั้นเพื่อให้การพัฒนามีความยั่งยืน ก่อเกิดประโยชน์ต่อประชาชน และประเทศชาติตามพระราชประสงค์ในพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร สำนักงาน กปร. โดยกองติดตามประเมินผล ซึ่งมีหน้าที่รับผิดชอบหลักในการติดตามและประเมินผลโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ได้เล็งเห็นความสำคัญในการพัฒนา อนุรักษ์ และฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติให้มีความยั่งยืนตามยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ซึ่งยุทธศาสตร์ชาติเป็นเป้าหมายการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืนตามหลักธรรมาภิบาล เพื่อให้เกิดเป็นพลังผลักดันร่วมกันไปสู่การเติบโตบนคุณภาพชีวิตที่ เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม จึงได้ดำเนินการประเมินผลโครงการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าชุมชนเขาซับแกงไก่อันเนื่องมาจากพระราชดำริเพื่อศึกษาผลสัมฤทธิ์ของการดำเนินการอนุรักษ์และฟื้นฟูสภาพพื้นที่ป่า ตลอดจนคุณภาพชีวิตของราษฎรในพื้นที่โครงการ และเพื่อนำผลลัพธ์จากการประเมินผลในครั้งนี้ ใช้เป็นแนวทางในการจัดทำแผนงานการพัฒนาโครงการให้บังเกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลต่อไป

การประเมินผลโครงการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าชุมชนเขาซับแกงไก่อันเนื่องมาจากพระราชดำริมีขอบเขตในการประเมินผลประกอบด้วย 3 ส่วน ได้แก่ 1) ด้านเวลา ประเมินผลในช่วงเวลาการดำเนินงานโครงการฯ ระหว่างปี 2555-2559 2) ด้านพื้นที่ คือพื้นที่ป่าชุมชนเขาซับแกงไก่ที่ตั้งอยู่ในเขตป่าสงวนแห่งชาติ ป่าชัยบาดาล มีพื้นที่ 3,027 ไร่ บ้านลำน้ำเขียว หมู่ที่ 5 ตำบลเขาน้อย อำเภอลำสนธิ จังหวัดลพบุรี และ 3) ด้านประชากร ประกอบด้วย เจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติงานในโครงการฯ ทั้งในระดับนโยบายและระดับปฏิบัติ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับโครงการฯ ผู้นำชุมชน และประชาชนในพื้นที่รับประโยชน์จากโครงการฯ

สำหรับวิธีการศึกษาเป็นการศึกษาจากการรวบรวมข้อมูลเอกสาร และจัดทำเครื่องมือในการเก็บข้อมูลโดยการสำรวจ การสอบถาม และการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่และราษฎรกลุ่มเป้าหมายในเขตพื้นที่โครงการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าชุมชนเขาซับแกงไก่อันเนื่องมาจากพระราชดำริ จากนั้นจะทำการแปลผลข้อมูลและวิเคราะห์เพื่อจัดทำข้อเสนอแนะ ซึ่งผลการศึกษาแบ่งออกเป็น 3 ส่วน ประกอบด้วย ส่วนที่ 1 เจ้าหน้าที่โครงการ ส่วนที่ 2 ผู้นำชุมชน และส่วนที่ 3 ประชาชนในพื้นที่รับประโยชน์จากโครงการฯ โดยมีรายละเอียดสรุปได้ ดังนี้

ส่วนที่ 1 เจ้าหน้าที่โครงการ

จากการสอบถาม/สัมภาษณ์ นายภานุ แย้มศรี ผู้ว่าราชการจังหวัดลพบุรี รวมทั้งผู้แทนหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับโครงการฯ ได้ข้อมูลดังนี้

สภาพปัญหาก่อนเริ่มมีโครงการฯ นั้น พื้นที่ป่าถูกบุกรุกทำลายเพื่อเปลี่ยนเป็นพื้นที่เกษตรกรรม ชาวบ้านในพื้นที่ขาดความรู้ความเข้าใจในการใช้ประโยชน์ และขาดจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ นอกจากนี้ยังมีปัญหาในเรื่องการขาดแคลนแหล่งน้ำทำการเกษตร และการคมนาคมไม่สะดวก ต่อมาเมื่อมีพระราชดำริ จึงได้มีการวางแผนการดำเนินงานโครงการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าชุมชนเขาซับแกงไก่อันเนื่องมาจากพระราชดำริขึ้น และได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากสำนักงาน กปร. ซึ่งแผนการดำเนินงานที่ผ่านมามีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์โครงการทุกประการ กล่าวคือ มีการรณรงค์ ประชาสัมพันธ์ เพื่อการป้องกันรักษาป่าให้ยั่งยืน ด้านผลสำเร็จในการดำเนินโครงการฯ ในส่วนของผลลัพธ์เห็นได้ชัดว่าป่าอุดมสมบูรณ์ขึ้น ส่วนประโยชน์ที่ได้รับจากโครงการฯ มีหลายด้าน ทั้งการอนุรักษ์ป่าไม้ให้มีความอุดมสมบูรณ์ แหล่งน้ำเพิ่มขึ้น มีการส่งเสริมอาชีพ การปลูกจิตสำนึก สิ่งเหล่านี้ยังประโยชน์มาให้กับผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกภาคส่วน เพื่อให้ทรัพยากรธรรมชาติคงอยู่สืบต่อไปยังลูกหลาน สำหรับในการดำเนินงานโครงการฯ จากการลงพื้นที่พบปะพูดคุยกับชาวบ้านเพื่อสังเกต ได้เห็นถึงความกระตือรือร้นของประชาชนในพื้นที่ ชาวบ้านมีความร่วมมือและดูแลป่ากันเอง เช่น มีการแจ้งเรื่องราวต่าง ๆ ผ่านผู้นำชุมชน และมีแกนนำในการอาสาสมัครพิทักษ์ป่า จึงทำให้ป่ามีความสมบูรณ์เร็วขึ้น

ด้านการดำเนินงานในระดับนโยบาย มีการแต่งตั้งคณะกรรมการบริหารจัดการพื้นที่ป่าชุมชนเขาซับแกงไก่อันเนื่องมาจากพระราชดำริเป็นที่เรียบร้อยแล้ว โดยมีการจัดประชุมครั้งที่ 1/2560 เมื่อวันที่ 31 มกราคม 2560 เพื่อรับทราบผลการดำเนินงานที่ผ่านมาจากทุกภาคส่วน พร้อมทั้งปัญหาอุปสรรคในการดำเนินโครงการ เพื่อให้การปฏิบัติงานในระยะต่อไปมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลเพิ่มมากขึ้น การประชุมครั้งนี้จัดขึ้นในช่วงที่กองติดตาม

ประเมินผล สำนักงาน กปร. กำลังไปเก็บข้อมูลในพื้นที่ นับเป็นการประชุมครั้งแรกและครั้งเดียวหลังจากมีการแต่งตั้งคณะกรรมการฯ จากการประชุมทราบว่าขณะนี้คณะกรรมการบริหารจัดการพื้นที่ป่าชุมชนเขาซับแกงไก่อันเนื่องมาจากพระราชดำริมีนโยบายที่จะปรับปรุงแก้ไขในส่วนของคณะกรรมการย่อยจากเดิม จำนวน 3 คณะ ให้เหลือเพียง 2 คณะ เพื่อให้การดำเนินงานโครงการฯ เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด สอดคล้องกับการดำเนินงานในพื้นที่ และเพื่อให้เจ้าหน้าที่ในพื้นที่สามารถปฏิบัติงานงานได้ รวมทั้งมีนโยบายส่งเสริมให้ประชาชนในพื้นที่โครงการฯ พึ่งตนเองได้มากขึ้น ส่วนการดำเนินงานในระดับปฏิบัติการนั้นให้ความสำคัญกับการดำเนินงานตามแผนงานที่วางไว้ โดยแผนงานในระยะต่อไปเป็นการรักษารูปแบบการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าตามแนวพระราชดำริและองค์ความรู้ที่มีอยู่เดิม รวมทั้งให้ความสำคัญกับการขยายผลสู่เยาวชนและสถานศึกษา และการถ่ายทอดองค์ความรู้จากรุ่นสู่รุ่น ทั้งนี้เพื่อให้ตระหนักถึงความสำคัญของการอนุรักษ์และหวงแหนทรัพยากรป่าไม้ในพื้นที่บ้านเกิดของตนเอง ได้เรียนรู้จากของจริงในการดูแลรักษาป่า นอกจากนี้ยังให้ความสำคัญกับการฟื้นกลับคืนมาของทรัพยากรธรรมชาติที่ทุกคนสามารถร่วมมือกันทำได้

ด้านงบประมาณดำเนินโครงการฯ ได้รับการสนับสนุนงบประมาณอย่างต่อเนื่องจากสำนักงาน กปร. นอกจากนี้ยังได้รับการสนับสนุนงบประมาณบางส่วนจากจังหวัดลพบุรีช่วยสนับสนุนเรื่องกำลังคน แรงงานในการอนุรักษ์ป่า รวมถึงองค์กรเอกชนได้ร่วมสนับสนุนการปลูกป่าในพื้นที่อีกด้วย

ส่วนที่ 2 ผู้นำชุมชน

ก่อนเริ่มมีโครงการฯ มีการบุกรุกทำลายป่าจนกลายเป็นภูเขาหัวโล้น ป่าบริเวณที่ราบเชิงเขา ถูกแผ้วถางเพื่อทำการเกษตร มีการเผาตอซังของพืชไร่หลังเก็บเกี่ยวเพื่อสะดวกในการไถพรวนดิน และเผาหญ้าแห้งในหน้าแล้งเพื่อประโยชน์ในการเลี้ยงวัว ต่อมาพระอธิการปริญญา สุปริญโญมาช่วยบุกเบิกสร้างวัด ริเริ่มการปลูกป่าโดยใช้วัดเป็นศูนย์กลางในการช่วยอนุรักษ์ฟื้นฟูป่า และสร้างความเข้าใจให้แก่ชุมชนโดยรอบ แต่การมีส่วนร่วมของชุมชนไม่ได้เหนียวแน่นนัก มีเพียงแต่การไปร่วมทำบุญของชาวบ้านบ้างเท่านั้น ชาวบ้านส่วนใหญ่มีอาชีพหาเช้ากินค่ำมีการปลูกพืชเชิงเดี่ยว และบางส่วนย้ายไปทำงานในตัวเมือง สภาพพื้นที่ส่วนใหญ่แห้งแล้ง เส้นทางคมนาคมไม่สะดวก

หลังมีโครงการฯ การเปลี่ยนแปลงเป็นไปในทางที่ดีขึ้น การมีส่วนร่วมของชุมชุนในพื้นที่ พบว่า มีความร่วมมือและมีความรับรู้ร่วมกับโครงการฯ ทั้งการเข้าร่วมประชุม และการร่วมมือกับหน่วยงานรัฐ ในการช่วยอำนวยความสะดวกในกิจกรรมต่างๆ ให้สำเร็จ มีการร่วมกันจัดทำแผนงานกับทุกภาคส่วน และมีการบูรณาการร่วมกันในการประสานความร่วมมือ ทั้งในการวางแผนการปฏิบัติงานและการดำเนินกิจกรรม ระหว่างเจ้าหน้าที่โครงการฯ และผู้นำชุมชน มีการช่วยเหลือกันทั้งการป้องกันดูแลรักษาป่าและการช่วยให้ชาวบ้านมีรายได้ มีงานทำ เพื่อจะได้ไม่บุกรุกทำลายป่าและหาของป่าล่าสัตว์อย่างผิดวิธี มีการให้ความรู้ในการใช้ประโยชน์จากป่าอย่างถูกวิธีแก่ประชาชน และเห็นว่าควรให้ความสำคัญกับการดำเนินงานพัฒนาด้านแหล่งน้ำ การเลี้ยงสัตว์ การเกษตร การส่งเสริมอาชีพเสริมเพื่อชาวบ้านจะได้มีความเป็นอยู่ที่ดี มีรายได้มั่นคงขึ้น และไม่มาบุกรุกป่า

ส่วนที่ 3 ประชาชนในพื้นที่โครงการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าชุมชนเขาซับแกงไก่อันเนื่องมาจากพระราชดำริ

จากการสัมภาษณ์ประชาชนในหมู่ที่ 4 และหมู่ที่ 5 รอบพื้นที่โครงการฯ จำนวน 86 ราย ตัวแทนจากจำนวนครัวเรือนทั้งหมด 430 ครัวเรือน โดยมีรายละเอียดสรุปได้ ดังนี้

ข้อมูลทั่วไป

จากการศึกษาข้อมูลทั่วไปของประชาชน พบว่า ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง อายุเฉลี่ย 49 ปี ระดับการศึกษาส่วนใหญ่จบการศึกษาชั้นประถมศึกษา (ป.4/ป.6/ป.7) อาชีพหลักอยู่ในภาคเกษตร (ทำไร่ ทำสวน) ส่วนใหญ่ไม่มีอาชีพรอง มีบางส่วนที่ประกอบอาชีพรอง คือ อาชีพนอกภาคเกษตร เลี้ยงสัตว์และ รับจ้าง ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีหนี้สิน และแหล่งเงินกู้ที่กู้ยืมมากที่สุดจากกองทุนหมู่บ้าน และรายได้เพียงพอ ส่วนใหญ่มีส่วนร่วมกับกิจกรรมอาสาสมัครพิทักษ์ป่า ส่วนกิจกรรมที่เพิ่มรายได้สูงสุด คือ กิจกรรมเลี้ยงสัตว์ เช่น เลี้ยงวัวนม แพะ และไก่ชน เป็นต้น

ข้อมูลด้านการใช้ประโยชน์ที่ดิน และการใช้น้ำเพื่อการอุปโภค – บริโภค (น้ำกิน – น้ำใช้) และการเกษตร

จากการศึกษาข้อมูลด้านการใช้ประโยชน์ที่ดินและการใช้น้ำเพื่อการอุปโภค – บริโภค (น้ำกิน – น้ำใช้) และการเกษตร พบว่า จำนวนพื้นที่ถือครองของประชาชน ส่วนใหญ่จะถือครอง จำนวน 1 แปลง พื้นที่ถือครองมากที่สุด จำนวน 4 แปลง และพื้นที่ถือครองน้อยที่สุด จำนวน 1 แปลง ขนาดพื้นที่ถือครองส่วนใหญ่ไม่เกิน 10 ไร่ พื้นที่ถือครองน้อยที่สุด คือ 0.125 ไร่ พื้นที่ถือครองเฉลี่ย 17.42 ไร่ ส่วนใหญ่จะมีที่อยู่อาศัยเป็นของตนเองและมีเอกสารสิทธิ์ (สปก.) ในด้านที่ดินทำกินส่วนใหญ่เป็นของตัวเองและมีเอกสารสิทธิ์ (สปก.) พื้นที่ที่ทำการเพาะปลูกส่วนใหญ่ปลูกตามความเคยชิน ส่วนพื้นที่ที่ใช้เลี้ยงสัตว์ ส่วนใหญ่จะเลี้ยงแพะ และเหตุผลของการเลี้ยงสัตว์ คือเลี้ยงตามความเหมาะสมของพื้นที่

แหล่งน้ำอุปโภค – บริโภค พบว่าครัวเรือนส่วนใหญ่ได้ใช้น้ำฝน รองลงมาใช้ประปาหมู่บ้าน ในด้านความเพียงพอของน้ำเพื่อการอุปโภค – บริโภค ส่วนใหญ่เพียงพอ ซึ่งในช่วงเดือนที่ขาดน้ำจะเป็นช่วงเดือนเมษายน รองลงมาคือเดือนมีนาคม เฉลี่ยจำนวนเดือนที่ขาดน้ำประมาณ 2.04 เดือน

แหล่งน้ำสำหรับการเพาะปลูก พบว่าส่วนใหญ่ใช้น้ำฝน และมีความเพียงพอตลอดทั้งปี ซึ่งในช่วงที่ขาดน้ำจะเป็นช่วงเดือนเมษายน รองลงมาคือ เดือนมีนาคม เฉลี่ยจำนวนเดือนที่ขาดน้ำประมาณ 2.6 เดือน

ข้อมูลเกี่ยวกับการดำเนินงานของโครงการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าชุมชนเขาซับแกงไก่ฯ ต่อประชาชนในพื้นที่

จากการศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับการดำเนินงานของโครงการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าชุมชนเขาซับแกงไก่ฯ ต่อประชาชนในพื้นที่ พบว่า หากพูดถึงโครงการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าชุมชนเขาซับแกงไก่ ฯ ผู้ตอบแบบสอบถามจะนึกถึงการฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติ ดิน น้ำ ป่าไม้ให้สมบูรณ์ เป็นลำดับแรก ส่วนแหล่งข้อมูลที่ประชาชนได้รับข่าวสารมากที่สุด คือ ผู้นำชุมชน เช่น กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในการเข้าร่วมกิจกรรมปลูกป่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เข้าร่วมกิจกรรมและต้นไม้ที่ได้รับการสนับสนุนส่วนใหญ่ คือจันทน์ผา และสภาพต้นไม้หลังจากที่ได้รับส่วนใหญ่สามารถเจริญเติบโตได้เป็นอย่างดี และมีบางส่วนตอบว่าหลังจากรับต้นไม้ไปแล้ว ต้นไม้ตาย สาเหตุเพราะส่วนใหญ่ไม่มีเวลาปลูก ไม่มีเวลาในการดูแลรักษา

ประโยชน์ที่ได้รับจากโครงการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าชุมชนเขาซับแกงไก่ ฯ พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ได้ประโยชน์จากการได้รับพันธุ์พืช พันธุ์สัตว์จากโครงการฯ และรองลงมาตอบว่าได้รับน้ำ เพื่อการเพาะปลูก รวมถึงได้รับความรู้ในการประกอบอาชีพการเกษตร

การได้รับความรู้จากโครงการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าชุมชนเขาซับแกงไก่ฯ พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ได้รับความรู้ด้านการป้องกันรักษาป่ามากที่สุด รองลงมาได้รับความรู้ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรดิน น้ำ ป่าไม้ให้มีความอุดมสมบูรณ์ และได้รับความรู้เรื่องการฟื้นฟูป่า 3 อย่าง ประโยชน์ 4 อย่าง

การนำความรู้ที่ได้รับจากโครงการฯ ไปใช้ประโยชน์ ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ตอบว่านำไปใช้เลยทันที ได้แก่ การนำพันธุ์พืชที่ได้รับไปปลูก การปลูกป่าในวันสำคัญ

การติดตามผลการอบรม/แนะนำของเจ้าหน้าที่ ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ตอบว่ามีเจ้าหน้าที่เข้ามาติดตามผลการอบรม/แนะนำ มากกว่า 2 ครั้ง/ปี โดยใช้วิธีเข้ามาติดตามเมื่อมีการประชุมหมู่บ้านมากที่สุด รองลงมาคือการสอบถามจากผู้นำชุมชน

การมีส่วนร่วมกับโครงการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าชุมชนเขาซับแกงไก่ฯ พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีส่วนร่วมในการร่วมกิจกรรมกับโครงการฯ ได้แก่ การร่วมกิจกรรมกับโครงการฯ ร่วมประชุม/ร่วมคิด/ร่วมวางแผนพัฒนาโครงการฯ ร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทางเทคนิคและวิธีการประกอบอาชีพ และร่วมสร้างเครือข่าย ตามลำดับ

ด้านความพึงพอใจที่มีต่อโครงการฯ พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่พอใจเพราะเห็นว่า ป่าไม้สมบูรณ์ขึ้น/ฝนตกต้องตามฤดูกาล/อนุรักษ์พันธุ์พืช/พันธุ์สัตว์ รองลงมาได้รับความรู้ด้านการประกอบอาชีพเพิ่มเติม

จากแบบสอบถาม มีปัญหา/อุปสรรค และข้อเสนอแนะ ดังนี้

ปัญหา/อุปสรรค

1. การดำเนินงานของหน่วยงานราชการไม่ต่อเนื่อง มีการโยกย้ายงาน ทำให้การดำเนินงานเกิดความล่าช้าและขาดความต่อเนื่องในการพัฒนาที่จะให้เกิดความยั่งยืนเป็นรูปธรรมอย่างชัดเจน
2. ไม่มีกรอบอัตรากำลังในการดูแลพื้นที่โครงการฯ อย่างชัดเจนใช้ข้าราชการจากส่วนงานอื่น ๆ มาดูแล ขาดความใกล้ชิดและการทำงานร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพ
3. การบุกรุกทำลายป่าในพื้นที่โครงการฯ ยังคงมีอยู่บ้าง ทั้งการตัดไม้และลักลอบล่าสัตว์ป่า โดยเผาป่าเพื่อต้อนสัตว์ และจับสัตว์ป่าเพื่อเป็นรายได้
4. ในพื้นที่มีการจ้างแรงงานในลักษณะขายแรงงาน รับจ้างทำงานต่าง ๆ เป็นจำนวนค่อนข้างมาก ชาวบ้านจึงไม่ค่อยกระตือรือร้นที่จะทำเศรษฐกิจพอเพียงในครัวเรือนหรือทำการเกษตรในพื้นที่ของตนเองมากนัก เนื่องจากเมื่อไปรับจ้างไม่กี่ชั่วโมงก็ได้ค่าจ้างแล้ว
5. เจ้าหน้าที่อาสาพิทักษ์ป่ามีจำนวนน้อย ทำให้การลาดตระเวนทำได้ไม่เต็มที่ ยังมีประชาชนบางส่วนลักลอบล่าสัตว์ป่า และบางส่วนเป็นสายให้กับคนนอกพื้นที่เข้ามาตัดไม้และหาของป่า ซึ่งที่ผ่านมาได้ มีการยึดปืน ตักเตือน และดำเนินคดีกับผู้ล่าสัตว์ป่า อาทิ ตัวนิ่ม เลียงผา เป็นต้น

ข้อเสนอแนะ

1. ชาวบ้านในพื้นที่ ต้องการให้มีการส่งเสริมพัฒนาอาชีพการปลูกพืชผัก สมุนไพร รวมทั้งหาตลาดให้ ซึ่งมีแนวทางการดำเนินการ โดยเสนอความต้องการของประชาชนในพื้นที่ไปสู่จังหวัด โดยผ่านทางอำเภอ
2. อยากให้ส่งเสริมอาชีพภาคเกษตร ในการอบรมอาชีพแนะนำให้พยายามประยุกต์เรื่องป่าเข้าไปด้วย อยากให้ชาวบ้านรักษาป่า อนุรักษ์สัตว์ ไม่ทำลายป่าไม้และสัตว์ป่า
3. ควรเพิ่มแหล่งเก็บน้ำให้ได้ครอบคลุมพื้นที่โครงการฯ เพิ่มขึ้น
4. ต้องการให้มีการอนุรักษ์ป่าควบคู่กับการส่งเสริมอาชีพ เพื่อให้เศรษฐกิจของคนในพื้นที่ดีขึ้น ซึ่งจะทำให้คนอยู่กับป่าได้อย่างยั่งยืน
5. ต้องการให้หน่วยงานทุกภาคส่วนที่มีศักยภาพมาร่วมกันดำเนินการ ซึ่งจะทำให้ประสบผลสำเร็จ เช่น การจัดกิจกรรมแรลลี่ขี่จักรยานเพื่อรณรงค์/ประชาสัมพันธ์การอนุรักษ์ฟื้นฟูป่า เป็นต้น
6. ควรมีการปลูกสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าไม้เพื่อความยั่งยืน เสริมสร้างความเข้มแข็งให้ชาวบ้าน เพื่อให้ช่วยเหลือตัวเอง ไม่ใช่รอรับการช่วยเหลือจากรัฐบาลเพียงอย่างเดียว
7. เสนอแนะให้ สำนักงาน กปร. พิจารณาสนับสนุนงบประมาณโครงการฯ ต่อไป เนื่องจากเป็นโครงการฯ ที่ต้องใช้ระยะเวลาในการดำเนินงานกว่าจะเห็นผลชัดเจน

ข้อคิดเห็นจากประเมินผลโครงการฯ

จากข้อมูลแบบสอบถามและการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ผู้นำชุมชน และประชาชนในโครงการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าชุมชนเขาซับแกงไก่อันเนื่องมาจากพระราชดำริ จังหวัดลพบุรี ในปี 2560 กองติดตามประเมินผล สำนักงาน กปร. ขอสรุปผลและข้อเสนอแนะจากการประเมินผลโครงการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าชุมชนเขาซับแกงไก่อันเนื่องมาจากพระราชดำริ ดังนี้

ผลจากการดำเนินโครงการฯ พบว่า หลังจากพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร ทรงรับไว้เป็นโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ในปี 2555 หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้มีการวางแผนการดำเนินงานโครงการฯ และมีการแต่งตั้งคณะกรรมการบริหารจัดการพื้นที่ป่าชุมชนเขาซับแกงไก่ฯ ขึ้น โดยได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากสำนักงาน กปร. จากแผนการดำเนินงานตั้งแต่ปี 2555 - ปัจจุบัน มีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของโครงการทุกประการ ได้แก่ มีการน้อมนำแนวพระราชดำริมาเป็นแนวทางอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรป่าไม้และสัตว์ป่าให้มีความอุดมสมบูรณ์ มีการเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรป่าไม้และสัตว์ป่า และขยายผลสร้างเครือข่ายอนุรักษ์ป่าต้นน้ำของแม่น้ำป่าสักตอนล่าง รวมถึงเป็นศูนย์การเรียนรู้ด้านการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรป่าไม้อย่างมีส่วนร่วมและเป็นแหล่งอนุรักษ์พันธุกรรมพืชและสมุนไพร รวมทั้งเป็นแหล่งที่อยู่อาศัยของสัตว์ป่า กล่าวคือ มีการรณรงค์ ประชาสัมพันธ์ เพื่อการป้องกันรักษาป่าให้ยั่งยืน

ผลสำเร็จในการดำเนินโครงการฯ ในส่วนของผลลัพธ์เห็นได้ชัดว่าป่าอุดมสมบูรณ์ขึ้น โดยดูจากสภาพป่ามีความหลากหลายทางชีวภาพเพิ่มขึ้น ทั้งพันธุ์พืชพันธุ์สัตว์และความชุ่มชื้นในพื้นที่ กล่าวคือ พันธุ์พืชกว่า 300 ชนิด สัตว์ป่า เช่น สัตว์เลี้ยงลูกด้วยนมกว่า 20 ชนิด นกกว่า 160 ชนิด ประชาชนในพื้นที่สามารถเข้าไปหาพืชอาหาร

และเก็บหาของป่าเป็นจำนวนมาก ปริมาณน้ำในแหล่งน้ำซับธรรมชาติมีมากขึ้น และไม่มีการเกิดไฟไหม้ป่าในพื้นที่ ส่วนประโยชน์ที่ได้รับจากโครงการฯ มีหลายด้าน ทั้งการอนุรักษ์ป่าไม้ให้มีความอุดมสมบูรณ์ แหล่งน้ำเพิ่มขึ้น มีการส่งเสริมอาชีพ การปลูกจิตสำนึก สิ่งเหล่านี้ยังประโยชน์มาให้กับผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกภาคส่วน เพื่อให้ทรัพยากรธรรมชาติคงอยู่สืบต่อไปยังลูกหลาน

สำหรับในการดำเนินงานโครงการฯ ชาวบ้านมีความร่วมมือและดูแลป่าอย่างช่วยเหลือเกื้อกูลกัน เช่น มีการแจ้งเรื่องราวต่าง ๆ ผ่านผู้นำชุมชน และมีแกนนำในการอาสาสมัครพิทักษ์ป่า จึงทำให้ป่าได้รับการปกป้องดูแล ส่งผลให้มีสภาพที่มีความสมบูรณ์เร็วขึ้น จากความร่วมมือและมีความรับรู้ร่วมกับโครงการฯ ทั้งการเข้าร่วมประชุมและการร่วมมือกับหน่วยงานรัฐ ในการช่วยอำนวยความสะดวกในกิจกรรมต่าง ๆ ให้สำเร็จ มีการร่วมกันจัดทำแผนงานกับทุกภาคส่วน และมีการบูรณาการร่วมกันในการประสานความร่วมมือ ทั้งในการวางแผน การปฏิบัติงานและการดำเนินกิจกรรม ระหว่างเจ้าหน้าที่โครงการฯ ผู้นำชุมชน และวัด ได้ร่วมแรงร่วมใจช่วยเหลือกันทั้งการป้องกันดูแลรักษาป่าและการช่วยให้ชาวบ้านมีรายได้ มีงานทำ เพื่อจะได้ไม่บุกรุกทำลายป่าและหาของป่าล่าสัตว์อย่างผิดวิธี มีการให้ความสำคัญกับการพัฒนาด้านแหล่งน้ำ การเลี้ยงสัตว์ การเกษตร การส่งเสริมอาชีพเสริม เพื่อให้ชาวบ้านมีความเป็นอยู่ที่ดี มีรายได้มั่นคง พอเพียงตามแนวพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียงต่อไป

โครงการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าชุมชนเขาซับแกงไก่ฯ ทำให้คุณภาพชีวิตของประชาชนเปลี่ยนไปในทางที่ดีขึ้น มีทรัพยากรธรรมชาติ ดิน น้ำ ป่าไม้ที่สมบูรณ์ขึ้น ทั้งนี้โดยประชาชนได้มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ฟื้นฟูป่าโดยน้อมนำแนวพระราชดำริ ปลูกป่า 3 อย่าง ประโยชน์ 4 อย่าง และการนำฝายชะลอความชุ่มชื้นตามแนวพระราชดำริมาปรับใช้ในโครงการ ตลอดจนหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงได้ส่งผลให้ประชาชนมีความมั่นคง ทั้งอาชีพรายได้และเลิกบุกรุกป่า หันกลับมาทำการเกษตรตามแนวพระราชดำริ ซึ่งหากได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐอย่างต่อเนื่องในการพัฒนาคุณภาพชีวิตจะทำให้ราษฎรมีความมั่นคงยิ่งขึ้น ขณะเดียวกันการสนองพระราชดำริในด้านการเป็นศูนย์เรียนรู้ในการรักษาป่าไม้ที่ยั่งยืน ชาวบ้านได้ตระหนัก ให้ความสำคัญและมีความพร้อมที่จะผลักดันให้ประชาชนและชุมชนในพื้นที่อื่น ๆ ได้เข้ามาเรียนรู้และนำแนวทางที่ประสบผลสำเร็จจากพื้นที่ในโครงการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าชุมชนเขาซับแกงไก่ฯ แห่งนี้เป็นตัวแทนและต้นแบบที่ยั่งยืนตลอดไป

ดังนั้น โครงการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าชุมชนเขาซับแกงไก่อันเนื่องมาจากพระราชดำริ จังหวัดลพบุรี จึงมีบทบาทและกลไกสำคัญในการเป็นต้นแบบการแก้ไขปัญหาทรัพยากรธรรมชาติจากจุดเล็กๆ ด้วยความร่วมมือและประสานการทำงานร่วมกันตามแนวพระราชดำริ “บวร” ทำให้การอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าชุมชนเขาซับแกงไก่ สามารถฟื้นคืนความสมบูรณ์ได้อีกครั้ง ทั้งนี้สามารถสรุปเชื่อมโยงการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงใน 4 มิติ ได้ดังนี้

มิติด้านสังคม

1. ประชาชนและชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าทำให้การดำเนินงานได้เป็นไปอย่างดี
2. ความต้องการของประชาชนในการดูแลรักษาป่าเพื่อเป็นแหล่งต้นน้ำ อาหารและรายได้
3. การเชื่อมโยงระหว่างรุ่นสู่รุ่นเพื่อเกิดจิตสำนึกในการดูแลรักษาป่าและเป็นการสร้างความสัมพันธ์อันดีในชุมชน
4. สร้างกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันในชุมชนในการสร้างป่าและใช้ประโยชน์จากป่าร่วมกันและยั่งยืน
5. มีความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวและกลมเกลียวกัน
6. ราชการให้การสนับสนุนและทำหน้าที่พี่เลี้ยง เพื่อให้ชุมชนดูแลตัวเองได้อย่างมั่นคง

มิติด้านเศรษฐกิจ

1. เป็นแหล่งสร้างอาหารและพืชสมุนไพรพื้นบ้าน ทำให้เกิดนวัตกรรมใหม่ด้านสมุนไพร
2. การเปลี่ยนอาชีพจากรับจ้างอย่างเดียวมาทำการเกษตรผสมผสานสร้างความพออยู่พอกินและพอเพียงในชีวิต
3. ส่งเสริมให้มีการร่วมกลุ่มวิสาหกิจชุมชน เพื่อให้เกิดความยั่งยืน
4. สร้างแหล่งท่องเที่ยวที่มาจากการจัดการของชุมชน

มิติด้านสิ่งแวดล้อม

1. น้อมนำแนวพระราชดำริ ปลูกป่าโดยไม่ต้องปลูก ป่า 3 อย่าง ประโยชน์ 4 อย่าง และปลูกป่าในใจคนมาเป็นแนวทางในการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าไม้
2. กำหนดแผนงานในการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าไม้ที่ชัดเจนต่อเนื่องเป็นรูปธรรม
3. มีกฎระเบียบการใช้ประโยชน์จากป่าจากการบูรณาการร่วมกัน
4. สร้างแหล่งเรียนรู้เรื่องป่าผสมผสานการพักผ่อนหย่อนใจเพื่อสร้างความตระหนักและสำนึกถึงคุณค่าของทรัพยากรป่าไม้

มิติวัฒนธรรม

1. ดำเนินตามแนวพระราชดำริในลักษณะสามประสาน บวร (บ้าน วัด ราชการ)
2. ชุมชนมีความช่วยเหลือเกื้อกูลกัน
3. การบริหารไม่เน้นวัตถุ เน้นหลักธรรมชาติ
4. ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น เช่น พืชสมุนไพร
5. มีวัดเป็นศูนย์กลางและศูนย์รวมจิตใจ และส่วนกลางในการร่วมมือ

ข้อเสนอแนะในการดำเนินโครงการฯในระยะต่อไป

1. ด้านการบริหารโครงการฯ (แผนงาน งบประมาณ และบุคลากร)

1.1 ควรมีแผนงานและงบประมาณที่ชัดเจนต่อเนื่อง (แผน 3 ปี หรือ 5 ปี)

1.2 ควรมีการกำหนดพื้นที่เป้าหมายที่ชัดเจน ทั้งในส่วนของการอนุรักษ์ ฟื้นฟู พัฒนาและส่วนของพื้นที่ทำกิน เพื่อจะได้จัดทำกรอบแนวทางในการดำเนินงานที่ชัดเจน

1.3 ควรระดมงบประมาณตามแผนงานโดยการบูรณาการร่วมกัน ทั้งภาครัฐ (สำนักงาน กปร. หน่วยงานรับผิดชอบ สำนักงานจังหวัด) เอกชน และชุมชน

1.4 ควรมีการประชุมคณะทำงานอย่างต่อเนื่องและมีผู้รับผิดชอบที่ชัดเจน

1.5 ควรมีแผนการติดตามรายงานผลการดำเนินงาน ปัญหาอุปสรรคอย่างต่อเนื่อง

1.6 ควรทำการประเมินผลโครงการฯ ทุก 5 ปี

1.7 ควรจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์ในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อให้เกิดกระบวนการเรียนรู้และเพิ่มมูลค่าการพัฒนาตามแนวพระราชดำริให้มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาในพื้นที่อื่นต่อไป

1.8 ควรทำเป็นต้นแบบการพัฒนาตามแนวพระราชดำริ บวร การฟื้นฟูป่าในรูปแบบต่าง ๆ ในเขตพื้นที่ภาคกลาง ด้วยการบริหารงานโดยชุมชน

1.9 แต่งตั้งคณะทำงานที่มาจากความร่วมมือจากทุกภาคส่วนและมีการปรับปรุงและและให้มีความสม่ำเสมอ

2. ด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิต

2.1 ควรสนับสนุนทางด้านวิชาการในการประกอบอาชีพ โดยเข้ารับการอบรมและสร้างให้เป็นเครือข่ายการขยายผลของศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ เช่น การแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร หรือสมุนไพรให้เป็นอาหารสุขภาพ (Functional Foods) หรือผลิตภัณฑ์เสริมอาหาร (Nutraceutics) ที่มีมูลค่าสูง ตามโมเดลเศรษฐกิจไทยแลนด์ 4.0

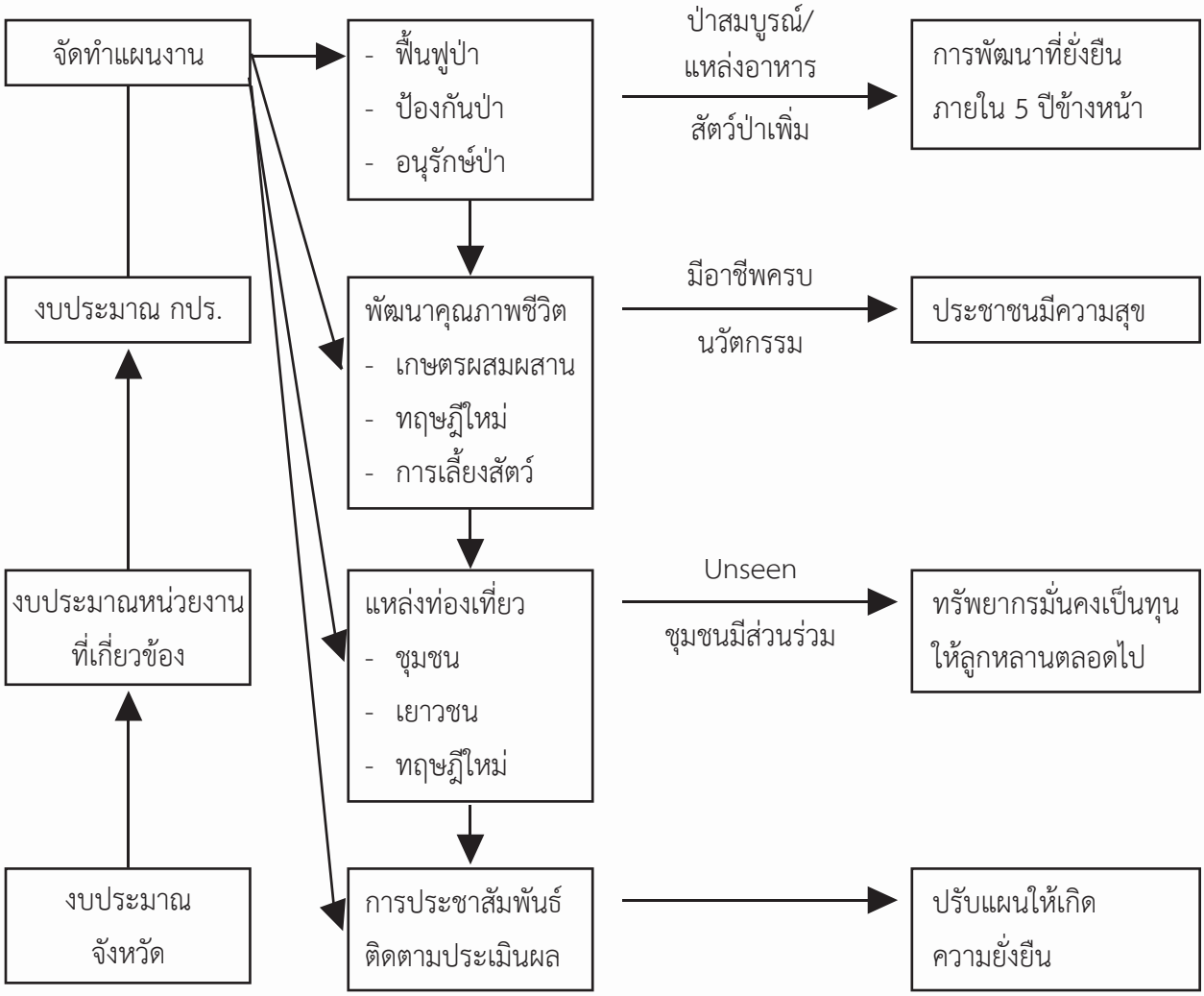
2.2 ควรปรับเปลี่ยนอาชีพจากการรับจ้างมาเป็นการสร้างอาชีพในพื้นที่ของตนเองโดยการใช้ที่ดินให้เกิดประโยชน์สูงสุด และพัฒนาไปสู่การเกษตรสมัยใหม่ (Smart Farming) ตามนโยบายรัฐบาล

2.3 ควรสร้างกิจกรรมการมีส่วนร่วม และใช้พื้นที่ป่าในการจัดกิจกรรมในวันสำคัญๆ หรือกิจกรรมร่วมกับสถาบันการศึกษาและองค์กรเอกชน

2.4 ควรพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว และจัดทำตลาดนัดชุมชน หรืออื่นๆ เพื่อให้เกิดรายได้ในชุมขน

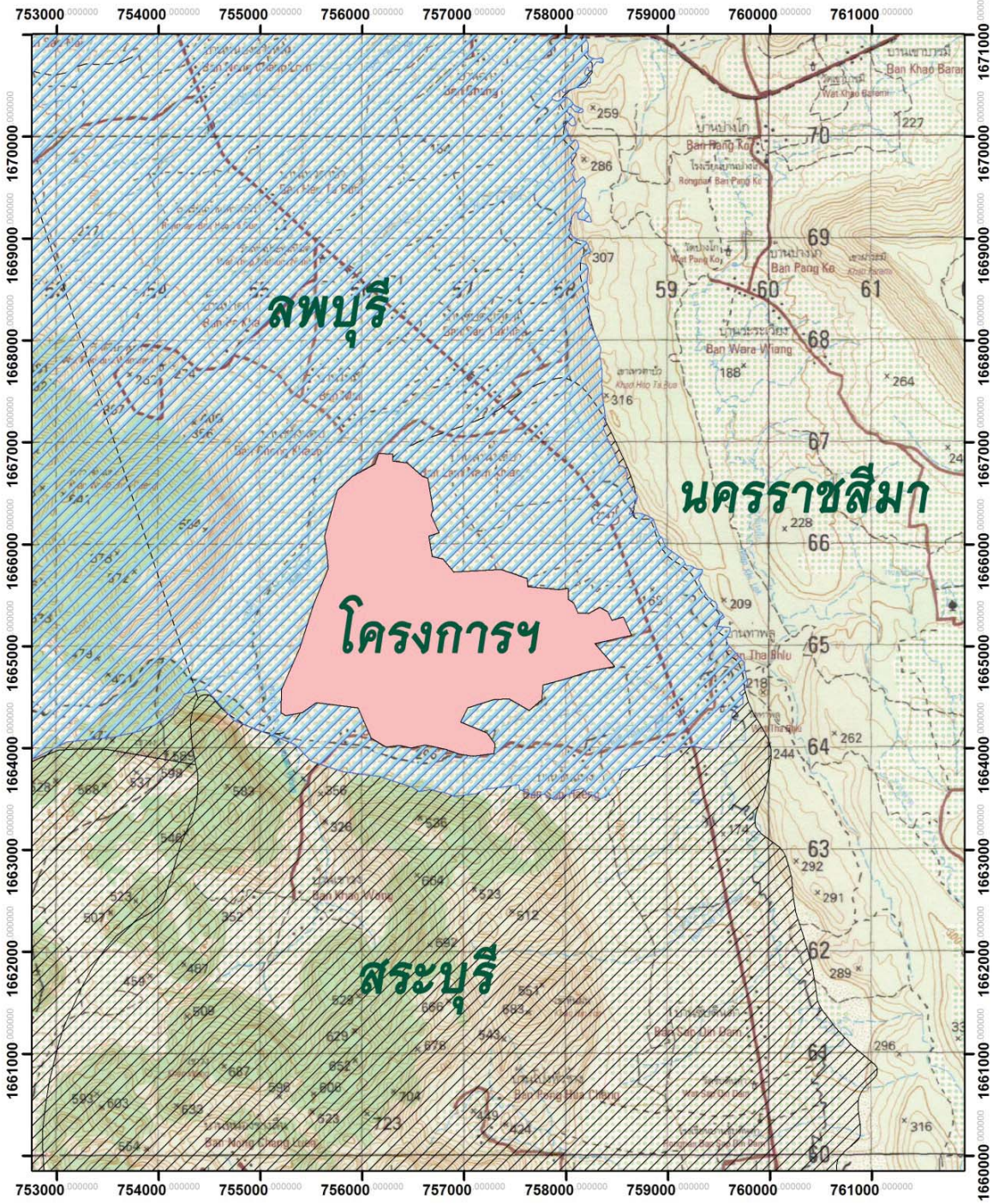
กรอบแนวทางในการดำเนินงานต่อไป

แต่งตั้งคณะทำงาน

แผนที่แสดงพื้นที่ติดต่อ

โครงการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าเขาซับแกงไก่ อันเนื่องมาจากพระราชดำริ จังหวัดลพบุรี

WGS 84 ระวาง 5239II

1:50,000

สารบัญ

	หน้า
คำนำ	
บทสรุปสำหรับผู้บริหาร	**ก-ฎ**
สารบัญ	**ฐ**
สารบัญตาราง	**ฒ**
สารบัญภาพ	**ด**
แผนภูมิ	**ต**
บทที่ 1 : บทนำ	**1-5**
- หลักการและเหตุผล	**2**
- วัตถุประสงค์ของการประเมินผล	**3**
- ขอบเขตของการประเมินผล	**3**
- วิธีการดำเนินงาน	**3**
- กลุ่มเป้าหมาย	**4**
- ประโยชน์ที่จะได้รับ	**4**
- ระยะเวลา แผนการปฏิบัติงาน	**4**
บทที่ 2 : ทบทวนวรรณกรรม	**7-16**
- ประวัติความเป็นมา	**8**
- วัตถุประสงค์	**10**
- การดำเนินงาน	**10**
- หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการดำเนินงานโครงการ	**10**
- ที่ตั้ง อาณาเขต ขอบเขตพื้นที่โครงการ	**11**
- ลักษณะภูมิประเทศ	**14**
- การบริหาร	**16**
- ประโยชน์ของโครงการฯ	**16**
บทที่ 3 : แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง	**17-31**
- แนวพระราชดำริที่เกี่ยวข้อง	**18**
1) แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับเรื่องป่าไม้	**19**
2) แนวพระราชดำริ Check Dam : ทฤษฎีการพัฒนาและฟื้นฟูป่าไม้โดยการใช้ทรัพยากรที่เอื้ออำนวย สัมพันธ์ซึ่งกันและกันให้เกิดประโยชน์สูงสุด	**22**
3) “ภูเขาป่า” : พระราชดำริการพัฒนาฟื้นฟูป่าไม้โดยใช้ความรู้เบื้องต้นทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีมาเป็นหลักการดำเนินการ	**25**

สารบัญ (ต่อ)

หน้า

4) “ป่าเปียก” พระราชดำริในการพัฒนาป่าไม้โดยการใช้ทรัพยากรน้ำ ให้เกิดประโยชน์สูงสุดในการสร้างแนวป้องกันไฟ คือ ป่าเปียก (Wet Fire Break) 26

5) แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับเรื่อง “น้ำ” 27

6) แนวคิดการพัฒนาเพื่อพึ่งตนเองของเกษตรกรอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (Self Reliance) 27

7) ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 30

บทที่ 4 : วิธีการศึกษา 33-38

- ขอบเขตของการประเมินผล 34
- การเก็บรวบรวมข้อมูลและเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา 35
- การกำหนดประชากรกลุ่มตัวอย่าง 35
- การวิเคราะห์ข้อมูล 36
- นิยามศัพท์ 36

บทที่ 5 : ผลการประเมิน 39-100

- ผลการศึกษาจากข้อมูลทุติยภูมิ 41
- ผลการศึกษาจากการประเมินผลโครงการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าชุมชนซับแกงไก่อันเนื่องมาจากพระราชดำริ 65

ส่วนที่ 1 เจ้าหน้าที่ 65

ส่วนที่ 2 ผู้นำชุมชน 69

ส่วนที่ 3 ประชาชนในพื้นที่โครงการฯ 71

บทที่ 6 : สรุปและข้อเสนอแนะ 101-113

- สรุปผลจากการประเมินโครงการฯ 102
- ข้อเสนอแนะในการดำเนินโครงการฯ ในระยะต่อไป 111

บรรณานุกรม 114

ภาคผนวก 115

คณะผู้จัดทำ 162

สารบัญตาราง

หน้า

ตารางที่ 1 แสดงข้อมูลทั่วไป 72
ตารางที่ 2 แสดงอาชีพหลัก 73
ตารางที่ 3 แสดงอาชีพรอง 74
ตารางที่ 4 แสดงรายได้สุทธิของครัวเรือนต่อปี จำแนกตามที่มาของรายได้ต่อปี 75
ตารางที่ 5 แสดงรายจ่ายของครัวเรือนต่อปี จำแนกตามที่มาของรายจ่ายต่อปี 75
ตารางที่ 6 แสดงจำนวนครัวเรือนที่มีหนี้สิน 76
ตารางที่ 7 แสดงจำนวนหนี้สิน จำแนกตามที่มาของหนี้สิน 76
ตารางที่ 8 แสดงความพอเพียงของรายได้ 77
ตารางที่ 9 แสดงประเภทกลุ่มที่เป็นสมาชิก 77
ตารางที่ 10 แสดงจำนวนพื้นที่ถือครองทั้งหมด 78
ตารางที่ 11 แสดงจำนวนพื้นที่ถือครองด้านที่อยู่อาศัย 79
ตารางที่ 12 แสดงจำนวนพื้นที่ถือครองด้านที่ทำกิน 80
ตารางที่ 13 แสดงจำนวนพื้นที่ถือครองด้านที่อยู่อาศัยและที่ทำกัน 81
ตารางที่ 14 แสดงจำนวนพื้นที่ถือครองด้านที่ให้ผู้อื่นเช่า 82
ตารางที่ 15 แสดงการเพาะปลูกและสาเหตุของการเพาะปลูก 83
ตารางที่ 16 แสดงการเลี้ยงสัตว์และสาเหตุของการเลี้ยงสัตว์ 84
ตารางที่ 17 แสดงแหล่งน้ำอุปโภค-บริโภค 85
ตารางที่ 18 แสดงความเพียงพอของน้ำเพื่อการอุปโภค-บริโภค 86
ตารางที่ 19 แสดงแหล่งน้ำเพื่อการเพาะปลูก 87
ตารางที่ 20 แสดงความเพียงพอของน้ำเพื่อการเกษตร 88
ตารางที่ 21 แสดงเหตุผลที่ทำให้นึกถึงโครงการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าชุมชนเขาซับแกงไก่ฯ 90
ตารางที่ 22 แสดงแหล่งที่ประชาชนได้รับข่าวสาร 90
ตารางที่ 23 แสดงชนิดต้นไม้ที่ได้รับการสนับสนุนจากโครงการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าชุมชนเขาซับแกงไก่ฯ 91
ตารางที่ 24 แสดงสภาพต้นไม้ที่ได้รับการสนับสนุน 92
ตารางที่ 25 แสดงประโยชน์จากโครงการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าชุมชนเขาซับแกงไก่ฯ 92
ตารางที่ 26 แสดงการได้รับความรู้จากโครงการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าชุมชนเขาซับแกงไก่ฯ 93
ตารางที่ 27 แสดงการนำความรู้ไปใช้ 94
ตารางที่ 28 แสดงการติดตามผลการอบรม/สิ่งที่แนะนำของเจ้าหน้าที่ 95
ตารางที่ 29 แสดงการมีส่วนร่วมกับโครงการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าชุมชนเขาซับแกงไก่ฯ 96

สารบัญตาราง (ต่อ)

หน้า

ตารางที่ 30 แสดงความพึงพอใจที่มีต่อโครงการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าชุมชนเขาซับแกงไก่ฯ 97

ตารางที่ 31 แสดงเรื่องที่โครงการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าชุมชนเขาซับแกงไก่ฯ ควรพัฒนา 98

ตารางที่ 32 แสดงข้อเสนอแนะและแนวทางแก้ไข 100

สารบัญภาพ

หน้า

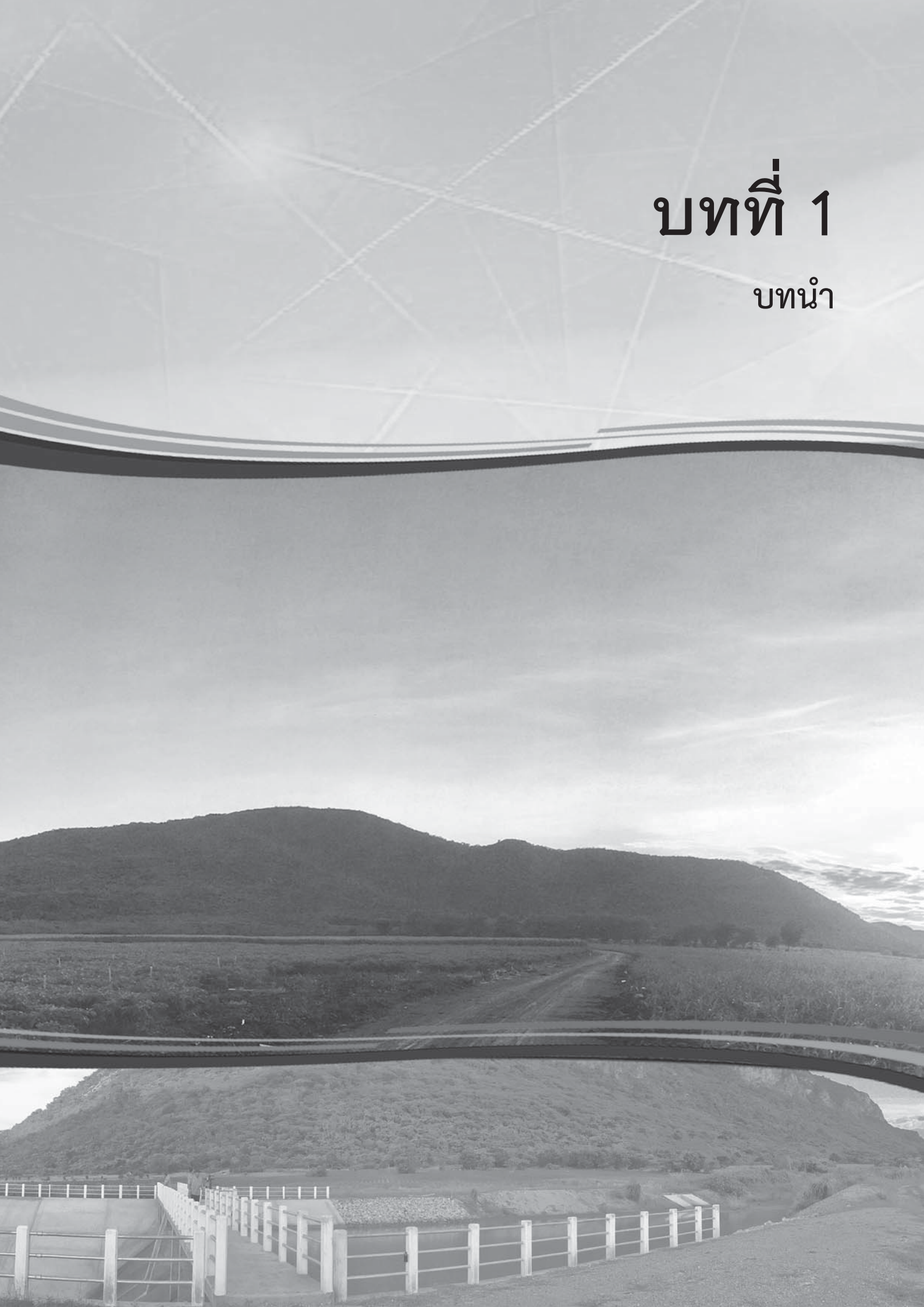
ภาพที่ 1 แสดงอาชีพหลัก 73
ภาพที่ 2 แสดงอาชีพรอง 74
ภาพที่ 3 แสดงลักษณะของแหล่งน้ำ 89

สารบัญแผนภูมิ

	หน้า
แผนภูมิที่ 1 แสดงการเข้าร่วมกิจกรรมปลูกป่า	91

บทที่ 1

บทนำ

บทที่ 1 บทนำ

1. หลักการและเหตุผล

1.1 พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมรับพื้นที่ป่าชุมชนเขาซับแกงไก่ ไว้เป็นโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ตามที่องค์การบริหารส่วนตำบลเขาน้อย อำเภอลำสนธิ จังหวัดลพบุรี ได้มีหนังสือขอพระราชทานพระมหากรุณาให้ทรงรับพื้นที่ป่าชุมชนเขาซับแกงไก่ บ้านลำน้ำเขียว หมู่ที่ 5 ตำบลเขาน้อย อำเภอลำสนธิ จังหวัดลพบุรี ซึ่งตั้งอยู่ในเขตป่าสงวนแห่งชาติป่าชัยบาดาล ไว้เป็นโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ เพื่อเป็นต้นแบบในการดูแลรักษาป่าโดยชุมชนและเป็นเครือข่ายในการดำเนินการอนุรักษ์และฟื้นฟูสภาพป่าไม้ (ตามหนังสือสำนักราชเลขาธิการ ที่ รล. 0008.2/21750 ลงวันที่ 21 สิงหาคม 2555) โดยสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ได้พระราชทานพระราชดำริ เกี่ยวกับการอนุรักษ์พื้นที่ป่าเขาชุมชนซับแกงไก่ ความว่า ***"สำนักงาน กปร. หน่วยราชการที่เกี่ยวข้อง และราษฎรในพื้นที่เตรียมแนวทางปฏิบัติในการดูแลพื้นที่ป่าชุมชนเขาซับแกงไก่ไว้อย่างไร แม้กรมป่าไม้จะยินดีสนับสนุนในการอนุรักษ์ ฟื้นฟู แต่ควรจะมีหน่วยงาน เช่น สำนักงาน กปร. และส่วนราชการที่เกี่ยวข้องไปร่วมดูแลด้วย โดยอาจจะไปเป็นประจำทุกเดือนโดยสม่ำเสมอ เพื่อจะได้เป็นต้นแบบในการดูแลรักษาป่าไม้อย่างแท้จริง"*** (ตามหนังสือสำนักราชเลขาธิการ ที่ รล. 0008.2/17809 ลงวันที่ 18 พฤศจิกายน 2554)

พื้นที่ป่าชุมชนเขาซับแกงไก่ตั้งอยู่ในเขตป่าสงวนแห่งชาติ ป่าชัยบาดาล มีพื้นที่ 3,027 ไร่ ซึ่งราษฎรบ้านลำน้ำเขียว ได้ร่วมกันดูแลอนุรักษ์และฟื้นฟูเป็นป่าชุมชน ทำให้ป่าได้รับการฟื้นฟู ปัจจุบันป่ามีความอุดมสมบูรณ์และมีความหลากหลายทางชีวภาพเพิ่มขึ้น มีสัตว์ป่าหายาก นกนานาชนิด และอุดมไปด้วยพืชสมุนไพร ราษฎรได้อาศัยป่าแห่งนี้ในการดำรงชีวิตด้วยการหาของป่า รวมทั้งเป็นแหล่งพืชสมุนไพร ยาพื้นบ้านและไม้ใช้สอยของหมู่บ้าน และเนื่องจากพื้นที่ป่าชุมชนเขาซับแกงไก่ตั้งอยู่ระหว่างตะเข็บแนวรอยต่อของจังหวัดลพบุรี สระบุรี และนครราชสีมา มีความเสี่ยงต่อการถูกคุกคาม การดูแลรักษาป่าเป็นไปด้วยความยากลำบากและอยู่ห่างไกลจากหน่วยงานป่าไม้ที่เกี่ยวข้องมาก ทำให้การดูแลไม่ทั่วถึง จึงมักมีบุคคลภายนอกลักลอบเข้าไปตัดต้นไม้ในป่าและล่าสัตว์ในเวลากลางคืน นอกจากนี้สภาพพื้นที่บริเวณเขาซับแกงไก่เป็นแหล่งต้นน้ำลำธาร โดยส่วนหนึ่งจะไหลลงอ่างเก็บน้ำของเขื่อนป่าสักชลสิทธิ์ จึงควรค่าในการอนุรักษ์และคุ้มครองพื้นที่ให้มีสภาพเป็นป่าต้นน้ำ ต่อไป

1.2 กองติดตามประเมินผล สำนักงาน กปร. มีหน้าที่รับผิดชอบในการประเมินผลโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ได้พิจารณาเห็นว่าโครงการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าชุมชนเขาซับแกงไก่อันเนื่องมาจากพระราชดำริ ซึ่งได้รับการจัดสรรงบประมาณจากสำนักงาน กปร. มาตั้งแต่ปี 2555-2559 และต่อไปจะเป็นโครงการต้นแบบของการพัฒนาป่าไม้ในลักษณะคนอยู่ร่วมกับป่าอย่างเกื้อกูลกันตามแนวพระราชดำริ ดังนั้น สำนักงาน กปร. จึงดำเนินการประเมินผลโครงการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าชุมชนเขาซับแกงไก่อันเนื่องมาจากพระราชดำริ จังหวัดลพบุรี ในปี 2560 เพื่อนำผลลัพธ์ที่ได้จากการประเมินผลในครั้งนี้เป็นแนวทางกำหนดนโยบายและแผนงานการพัฒนาโครงการฯ และขยายผลการพัฒนาให้กับพื้นที่ที่มีลักษณะคล้ายคลึงกันต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการประเมินผล

2.1 เพื่อศึกษาผลผลิต (output) ของการดำเนินงานตามวัตถุประสงค์ของโครงการฯ

2.2 เพื่อประเมินผลสำเร็จของการดำเนินโครงการประกอบด้วยผลลัพธ์ (outcome) และผลกระทบ (impact) ของการดำเนินงาน

2.3 เพื่อศึกษา ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะในการดำเนินงานตามโครงการฯ

3. ขอบเขตของการประเมินผล

3.1 ด้านเวลา ประเมินผลในช่วงการดำเนินงานโครงการฯ ปี 2555 - 2559

3.2 ด้านพื้นที่ พื้นที่ป่าชุมชนเขาซับแกงไก่ตั้งอยู่ในเขตป่าสงวนแห่งชาติ ป่าชัยบาดาล มีพื้นที่ 3,027 ไร่ ในเขตบ้านลำน้ำเขียว หมู่ที่5 ตำบลเขาน้อย อำเภอลำสนธิ จังหวัดลพบุรี

3.3 ด้านประชากร

3.3.1 เจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติงานในโครงการฯ ทั้งในระดับนโยบายและระดับปฏิบัติ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับโครงการฯ

3.3.2 ประชาชน/ผู้นำชุมชน ในพื้นที่รับประโยชน์จากโครงการฯ

4. วิธีการดำเนินงาน

4.1 กองติดตามประเมินผล สำนักงาน กปร. เป็นผู้ดำเนินการประเมินผล

4.2 การศึกษาภาคสนาม ดำเนินการ ดังนี้

4.2.1 ศึกษาและรวบรวมข้อมูลเอกสาร

4.2.2 จัดทำเครื่องมือในการเก็บข้อมูล (แบบสังเกต แบบสัมภาษณ์ และแบบสอบถาม)

4.2.3 ดำเนินการเก็บข้อมูลโดยการสำรวจ การสอบถาม และการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ และราษฎรกลุ่มเป้าหมายในเขตพื้นที่โครงการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าชุมชนซับแกงไก่อันเนื่องมาจากพระราชดำริ

4.2.4 วิเคราะห์ และแปลผลข้อมูล

4.2.5 สรุปผลการดำเนินงาน รวมทั้งจัดทำข้อเสนอแนะ และบทสรุปสำหรับผู้บริหาร

5. กลุ่มเป้าหมาย

5.1 เจ้าหน้าที่จากหน่วยงานภาครัฐที่รับผิดชอบโครงการ หน่วยงานร่วมดำเนินงาน และผู้แทนผู้นำชุมชนที่เกี่ยวข้องในการดำเนินงานโครงการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าชุมชนเขาซับแกงไก่อันเนื่องมาจากพระราชดำริ

5.2 ประชาชนในพื้นที่หมู่บ้านภายในเขตโครงการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าชุมชนเขาซับแกงไก่อันเนื่องมาจากพระราชดำริ

6. ประโยชน์ที่จะได้รับ

6.1 ทราบผลการดำเนินงานโครงการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าชุมชนเขาซับแกงไก่อันเนื่องมาจากพระราชดำริ

6.2 ทราบปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะของการดำเนินโครงการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าชุมชนเขาซับแกงไก่อันเนื่องมาจากพระราชดำริ

6.3 สามารถนำผลจากการประเมินไปเป็นกรอบแนวทางเพื่อวางแผนการพัฒนาโครงการฯ ในระยะต่อไป

7. ระยะเวลา แผนการปฏิบัติงาน

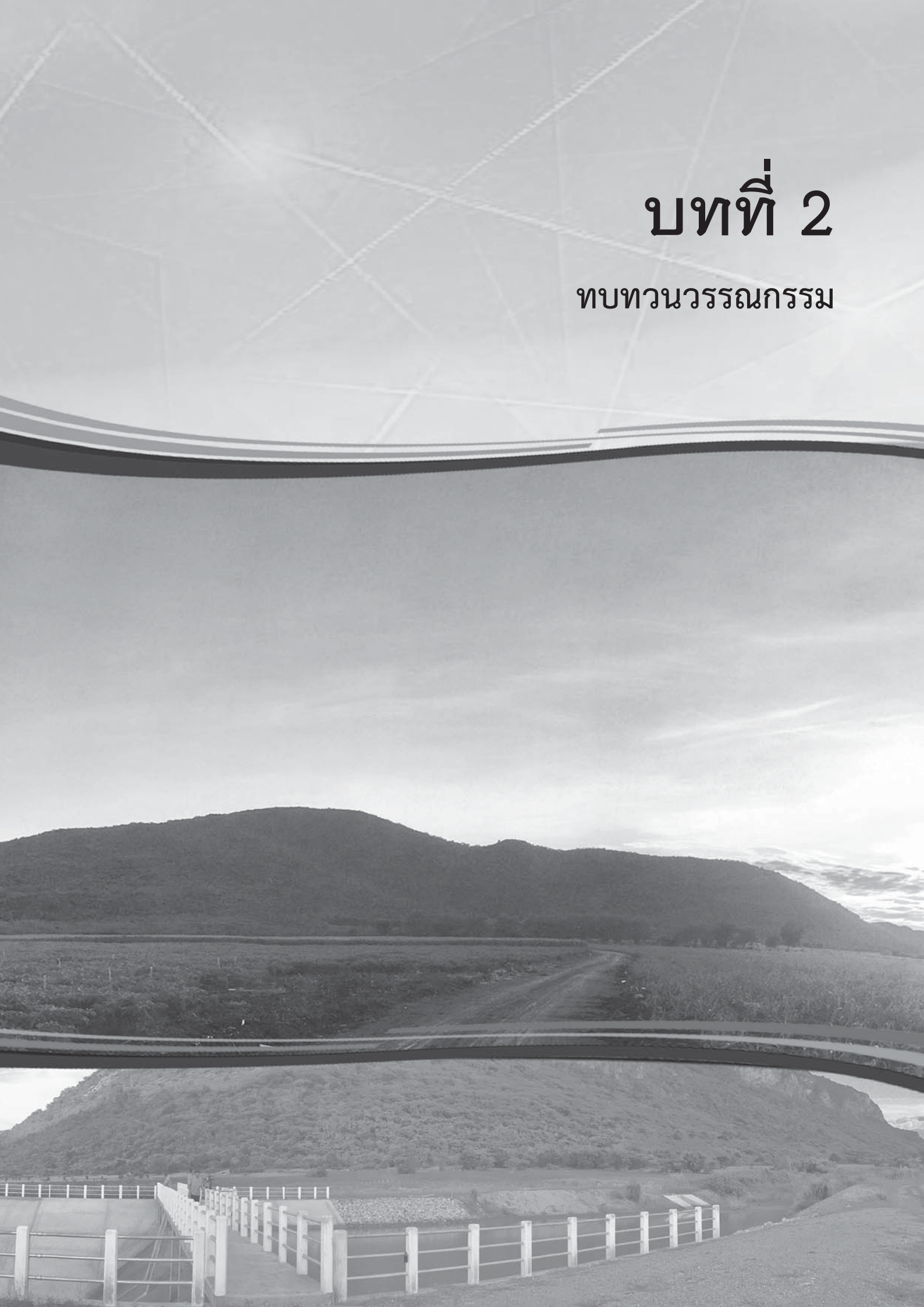
ระยะเวลาดำเนินงาน ปีงบประมาณ 2560 (ประมาณเดือนตุลาคม 2559 - กันยายน 2560)

การประเมินผลโครงการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าชุมชนเขาซับแกงไก่อันเนื่องมาจากพระราชดำริ
บ้านลำน้ำเขียว ต.เขาน้อย อ.ลำสนธิ จ.ลพบุรี

ขั้นตอน	ต.ค.-59				พ.ย.-59				ธ.ค.-59				ม.ค.-60				ก.พ.-60				มี.ค.-60				เม.ย.-60				พ.ค.-60				มิ.ย.-60				ก.ค.-60				ส.ค.-60				ก.ย.-60				หมายเหตุ
	1	2	3	4	1	2	3	4	1	2	3	4	1	2	3	4	1	2	3	4	1	2	3	4	1	2	3	4	1	2	3	4	1	2	3	4	1	2	3	4	1	2	3	4	1	2	3	4	
1. ศึกษารวบรวมทบทวนข้อมูล เอกสารที่เกี่ยวข้อง																																																
2. เตรียมจัดทำข้อเสนอโครงการฯ																																															
3. จัดประชุมร่วมกับ กปค.1เพื่อกำหนดกลุ่มและจำนวนเป้าหมายประชากร และสรุปประเด็นในการประเมินผลโครงการฯ																																															
4. จัดทำเครื่องมือในการประเมินผล (ออกแบบสอบถาม/แบบสัมภาษณ์)																																															
5.ดำเนินการเก็บข้อมูลจากกลุ่มประชากรเป้าหมาย																																															
6.วิเคราะห์ แปลผลข้อมูล และสรุปผลโครงการฯ																																															
7.จัดทำ(ร่าง) รายงานการประเมินผลโครงการฯ																																															
8.เสนอ(ร่าง) รายงานการประเมินผลโครงการฯให้ผู้บริหารสำนักงาน กปร.เห็นชอบ																																															
9. จัดทำรูปเล่มรายงานฉบับสมบูรณ์และบทสรุปผู้บริหารพร้อมซีดีไฟล์PDF																																															

บทที่ 2

ทบทวนวรรณกรรม

บทที่ 2 ทบทวนวรรณกรรม

1. ประวัติความเป็นมาโครงการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าชุมชนเขาซับแกงไก่ อันเนื่องมาจากพระราชดำริ

ในอดีตป่าบริเวณเขาซับแกงไก่ มีความอุดมสมบูรณ์ไปด้วยทรัพยากรธรรมชาติ สภาพป่าไม้เป็นป่าเบญจพรรณ และมีสัตว์ป่าหายากจำนวนมาก จนกระทั่งก่อนปี 2534 ไม่นานนักป่าถูกทำลายลงอย่างมาก เนื่องจากการเปิดพื้นที่จับจอง แผ้วถางเพื่อทำการเกษตรของชาวไร่ ทำให้สัตว์ป่าขาดแคลนอาหารและน้ำ เกิดการอพยพและล้มตายลงเป็นจำนวนมาก นอกจากนี้พรรณพืชต่างๆ ได้สูญหายไปจากพื้นที่ด้วยเช่นกัน อาทิไม้สกุลจันทน์ผาถูกลักลอบตัดและขุดล้อมไปจำหน่าย และถูกไฟป่าเผาไหม้ ที่หลงเหลือจะอยู่เฉพาะบนยอดเขาสูง จึงทำให้ป่าแห่งนี้ไม่มีโอกาสฟื้นคืนระบบนิเวศ ข้อมูลในปี 2534 พบว่าพื้นที่แทบจะไม่เหลือสภาพความเป็นป่า ไม่มีอาหาร ไม่มีน้ำ เกิดฝนแล้ง ในเวลานั้นการคมนาคมเป็นไปด้วยความยากลำบาก และห่างไกลจากตัวเมืองมาก ชาวบ้านซึ่งจำเป็นต้องอาศัยพื้นที่ป่าพืชอาหารป่าในการดำรงชีวิตแทบทั้งสิ้น เมื่อความแห้งแล้งมาเยือน ทำให้เริ่มคิดที่จะอนุรักษ์และฟื้นฟูสภาพป่าให้เป็นแหล่งทรัพยากรของชาวบ้านอีกครั้ง

จากปี 2534 ต่อมาป่าเขาซับแกงไก่ได้รับการฟื้นฟูระบบนิเวศ โดยมีการประสานงานและการเข้ามามีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน ประกอบด้วยวัด ชุมชน ประชาชน ส่วนราชการ และสถานศึกษา มีการตั้งเป็นคณะทำงานป่าชุมชนขึ้นโดยมีชาวบ้านเป็นผู้จัดตั้งกันเอง รวมทั้งมีการทำแนวเขตพื้นที่ป่าชุมชนในการอนุรักษ์และฟื้นฟู ทำให้มีความอุดมสมบูรณ์และมีความหลากหลายทางชีวภาพเพิ่มขึ้น ราษฎรได้อาศัยป่าแห่งนี้ดำรงชีวิตโดยการหาของป่านำไปประกอบอาหาร ได้แก่ หน่อไม้ ผักหวานป่า มะกอกป่า เห็ดชนิดต่างๆ เป็นแหล่งพืชสมุนไพร ยาพื้นบ้านและไม้ใช้สอยของหมู่บ้าน กรมป่าไม้จึงได้อนุมัติให้จัดตั้งเป็นป่าชุมชนเมื่อวันที่ 5 มกราคม 2553 แต่เนื่องจากพื้นที่ป่าอยู่ห่างไกลจากหมู่บ้าน ทำให้การดูแลไม่ทั่วถึง จึงมักมีบุคคลภายนอกพื้นที่เข้ามาลักลอบตัดต้นไม้และล่าสัตว์ป่าในเวลากลางคืน ราษฎรบ้านลำน้ำเขียวจึงได้ประชุมปรึกษาหารือกันเพื่อหาทางแก้ไขปัญหาดังกล่าว และมีมติร่วมกันในการที่จะขอพระราชทานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ เพื่อประสงค์ให้มีหน่วยงานราชการดูแลบริหารจัดการพื้นที่ป่าอย่างใกล้ชิดร่วมกับราษฎร จากมติครั้งนี้องค์การบริหารส่วนตำบลเขาน้อย จึงได้ทำหนังสือถึงราชเลขาธิการขอพระราชทานพระมหากรุณาให้พื้นที่ป่าเขาซับแกงไก่เป็นโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ เมื่อวันที่ 24 มิถุนายน 2553 และได้รับพระมหากรุณาธิคุณทรงรับโครงการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าชุมชนเขาซับแกงไก่ไว้เป็นโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ เมื่อวันที่ 21 สิงหาคม 2555 โดยมีรายละเอียดก่อนทรงรับเป็นโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ดังนี้

- เมื่อวันที่ 24 ธันวาคม 2553 องค์การบริหารส่วนตำบลเขาน้อย อำเภอลำสนธิ จังหวัดลพบุรี มีหนังสือถึงสำนักราชเลขาธิการขอให้นำความกราบบังคมทูลพระกรุณา ขอให้ทรงรับพื้นที่ป่าชุมชนเขาซับแกงไก่ บ้านลำน้ำเขียว หมู่ที่ 5 ตำบลเขาน้อย ไว้เป็นโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ เพื่อรักษาและฟื้นฟูสภาพป่าชุมชนเขาซับแกงไก่ ซึ่งประสบปัญหาการบุกรุกทำลายป่าและสัตว์ป่า

- วันที่ 24 สิงหาคม 2553 สำนักราชเลขาธิการมีหนังสือขอให้สำนักงาน กปร. พิจารณาและเสนอความคิดเห็นข้อเสนอแนะ กรณีองค์การบริหารส่วนตำบลเขาน้อย มีหนังสือถึงสำนักราชเลขาธิการขอให้นำความกราบบังคับทูลพระกรุณาขอให้ทรงรับพื้นที่ป่าชุมชนเขาซับแกงไก่ ไว้เป็นโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ
- วันที่ 20 กรกฎาคม 2554 สำนักงาน กปร. มีหนังสือถึงสำนักราชเลขาธิการ สรุปข้อเท็จจริง และมีข้อเสนอแนะ เห็นควรรับพื้นที่ป่าชุมชนเขาซับแกงไก่ไว้เป็นโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ
- วันที่ 18 พฤศจิกายน 2554 สำนักราชเลขาธิการมีหนังสือถึง สำนักงาน กปร. แจ้งว่าได้นำความกราบบังคมทูลสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารีแล้วมีพระราชกระแสว่า สำนักงาน กปร. หน่วยราชการที่เกี่ยวข้อง และราษฎรในพื้นที่ได้เตรียมแนวทางปฏิบัติในการดูแลพื้นที่ป่าชุมชนเขาซับแกงไก่ไว้อย่างไรหรือไม่ ถึงแม้กรมป่าไม้จะยินดีสนับสนุนในการอนุรักษ์ ฟื้นฟู แต่ควรจะมีหน่วยงานอื่น เช่น สำนักงาน กปร. และส่วนราชการที่เกี่ยวข้องไปร่วมดูแลด้วยโดยอาจจะไปเป็นประจำทุกเดือนโดยสม่ำเสมอ เพื่อจะได้เป็นต้นแบบในการดูแลรักษาป่าไม้อย่างแท้จริง
- วันที่ 26 มีนาคม 2555 สำนักงาน กปร. มีหนังสือถึงสำนักราชเลขาธิการ แจ้งว่า สำนักงาน กปร. ร่วมกับจังหวัดลพบุรี กรมป่าไม้ อำเภอลำสนธิ องค์การบริหารส่วนตำบลเขาน้อย สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดลพบุรี ได้ประชุมหารือร่วมกัน และกำหนดรายละเอียดแนวทางการบริหารจัดการพื้นที่ป่าชุมชนเขาซับแกงไก่เพื่อให้เป็นไปตามพระราชกระแสสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารีดังกล่าว
- วันที่ 21 สิงหาคม 2555 สำนักราชเลขาธิการมีหนังสือถึงสำนักงาน กปร. แจ้งว่าได้นำความกราบบังคมทูลพระกรุณาทราบฝ่าละลองธุรีพระบาทแล้ว ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ รับโครงการพื้นที่ป่าชุมชนเขาซับแกงไก่ไว้เป็นโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ
- วันที่ 6 กันยายน 2555 สำนักงาน กปร. มีหนังสือถึงผู้ว่าราชการจังหวัดลพบุรี แจ้งให้ทราบเรื่องที่ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ รับโครงการพื้นที่ป่าชุมชนเขาซับแกงไก่ไว้เป็นโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ และพิจารณาดำเนินการในส่วนที่เกี่ยวข้องต่อไป
- วันที่ 20 กุมภาพันธ์ 2556 จังหวัดลพบุรีมีคำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการบริหารจัดการพื้นที่ป่าชุมชนเขาซับแกงไก่อันเนื่องมาจากพระราชดำริ
- วันที่ 17 มีนาคม 2560 จังหวัดลพบุรีมีคำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการบริหารจัดการพื้นที่ป่าชุมชนเขาซับแกงไก่อันเนื่องมาจากพระราชดำริ ซึ่งเป็นการปรับปรุงคณะกรรมการฯ ชุดเดิม

จากพระราชดำรัสในสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารีดังกล่าว สำนักงาน กปร. ร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้จัดทำแผนการดำเนินงานบริหารจัดการพื้นที่ป่าชุมชนเขาซับแกงไก่ พร้อมจัดทำรายงานทูลเกล้าฯ ถวายพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร ซึ่งทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ รับโครงการพื้นที่ป่าชุมชนเขาซับแกงไก่ไว้เป็นโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ตามหนังสือสำนักราชเลขาธิการที่ รล.0008.2/21750 ลงวันที่ 21 สิงหาคม 2555

ในการนี้ สำนักงาน กปร. และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้ดำเนินการแต่งตั้งองค์กรดำเนินงานขึ้น ประกอบด้วย

1. คณะกรรมการบริหาร มีผู้ว่าราชการจังหวัดลพบุรี เป็นประธาน และผู้อำนวยการส่วนประสานงานโครงการพระราชดำริ สำนักโครงการพระราชดำริและกิจการพิเศษ กรมป่าไม้ เป็นกรรมการและเลขานุการ
2. คณะกรรมการดำเนินงาน มีนายอำเภอลำสนธิเป็นประธาน และหัวหน้าศูนย์ประสานงานป่าไม้ลพบุรี เป็นกรรมการและเลขานุการ
3. คณะกรรมการป่าชุมชน มีกำนันตำบลเขาน้อย เป็นประธาน และประธานกรรมการป่าชุมชนในพื้นที่ตำบลเขาน้อย เป็นกรรมการและเลขานุการ

2. วัตถุประสงค์

1. เพื่อน้อมนำแนวพระราชดำริมาใช้ในการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าชุมชนเขาซับแกงไก่ให้มีความอุดมสมบูรณ์
2. เพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรป่าไม้ในพื้นที่ และสร้างเครือข่ายในการอนุรักษ์ป่าต้นน้ำของแม่น้ำป่าสักตอนล่าง
3. เพื่อเป็นศูนย์การเรียนรู้ด้านการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าชุมชนอย่างมีส่วนร่วมสำหรับผู้สนใจและประชาชนทั่วไป เพื่อเป็นแหล่งอนุรักษ์พันธุกรรมพืชท้องถิ่นที่หายากและใกล้สูญพันธุ์

3. การดำเนินงาน

กรมป่าไม้ซึ่งเป็นหน่วยงานหลักได้ดำเนินการในกิจกรรมสำคัญๆ เช่น กิจกรรมฟื้นฟูป่าชุมชนตามแนวพระราชดำริ กิจกรรมป้องกันรักษาป่า กิจกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิตสร้างจิตสำนึกให้ราษฎรมีความรักและหวงแหนป่าชุมชนที่พวกเขาได้ใช้ประโยชน์

4. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการดำเนินโครงการ

- สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (สำนักงาน กปร.)
- จังหวัดลพบุรี
- สำนักโครงการพระราชดำริ และกิจการพิเศษ กรมป่าไม้

5. ที่ตั้ง อาณาเขต ขอบเขตพื้นที่โครงการ

ที่ตั้ง

อยู่ห่างจากอำเภอลำสนธิ ประมาณ 25 กิโลเมตร และห่างจากจังหวัดลพบุรี ประมาณ 110 กิโลเมตร ในตำบลเขาน้อย ซึ่งตั้งเป็นตำบลเมื่อปี พ.ศ.2537 โดยแยกออกจากตำบลซับสมบูรณ์ มีพื้นที่ครอบคลุม 5 หมู่บ้าน เนื้อที่ 64 ตารางกิโลเมตร มีถนนสายม่วงค่อม – ด่านขุนทดตัดผ่าน

โครงการฯ ตั้งอยู่ในพื้นที่ตำบลเขาน้อย อำเภอลำสนธิ จังหวัดลพบุรี

พิกัด UTM 15°01’06.35”น. 101°25’24.54” ตอ.

อาณาเขต

ทิศเหนือ ติดกับ ตำบลซับสมบูรณ์ อำเภอลำสนธิ จังหวัดลพบุรี

ทิศใต้ ติดกับ ตำบลลำสมพุง อำเภอมวกเหล็ก จังหวัดสระบุรี

ทิศตะวันออก ติดกับ ตำบลห้วยบง อำเภอด่านขุนทด จังหวัดนครราชสีมา

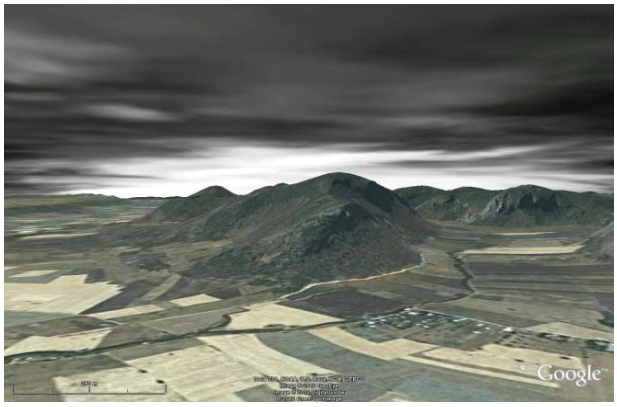
ทิศตะวันตก ติดกับ ตำบลซับตะเคียน อำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี

มุมมองจากทิศตะวันออก และมุมมองจากทิศตะวันตก

มุมมองจากทิศเหนือ และมุมมองจากทิศใต้

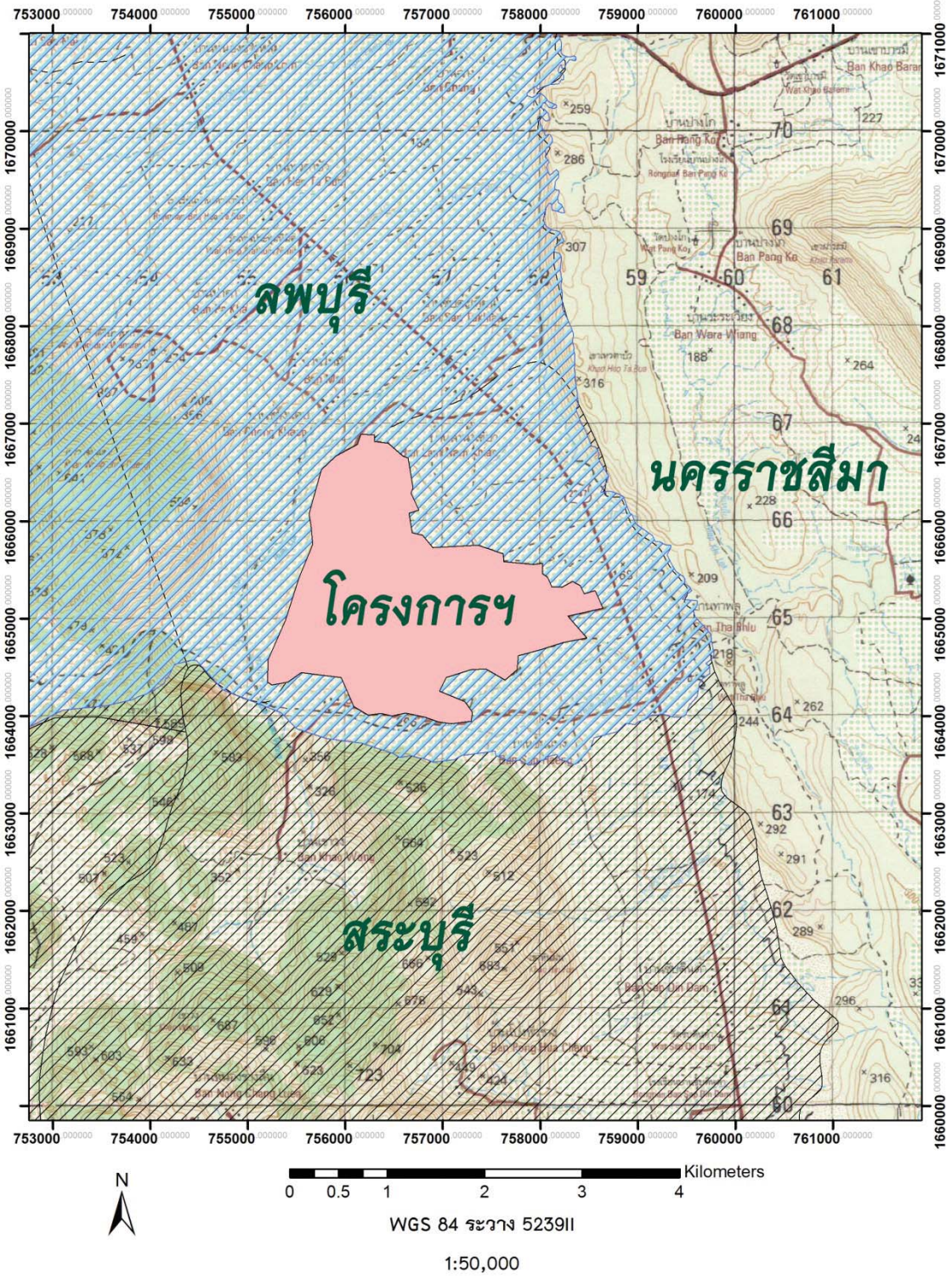
ขอบเขตพื้นที่โครงการ

ขอบเขตพื้นที่โครงการป่าชุมชนเขาซับแกงไก่อันเนื่องมาจากพระราชดำริและบริเวณป่ารอบ ๆ เขตเขาซับแกงไก่ พื้นที่ประมาณ 3,027 ไร่ ประกอบด้วย

1. พื้นที่ป่าชุมชนบ้านลำน้ำเขียว 1,800 ไร่
2. พื้นที่แปลงปลูกป่าของกรมป่าไม้ 300 ไร่
3. พื้นที่วัดป่าชุมชน 427 ไร่
4. พื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติที่เป็นผืนเดียวกันอีก 500 ไร่

แผนที่แสดงพื้นที่ติดต่อ

โครงการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าเขาซับแกงไก่ อันเนื่องมาจากพระราชดำริ จังหวัดลพบุรี

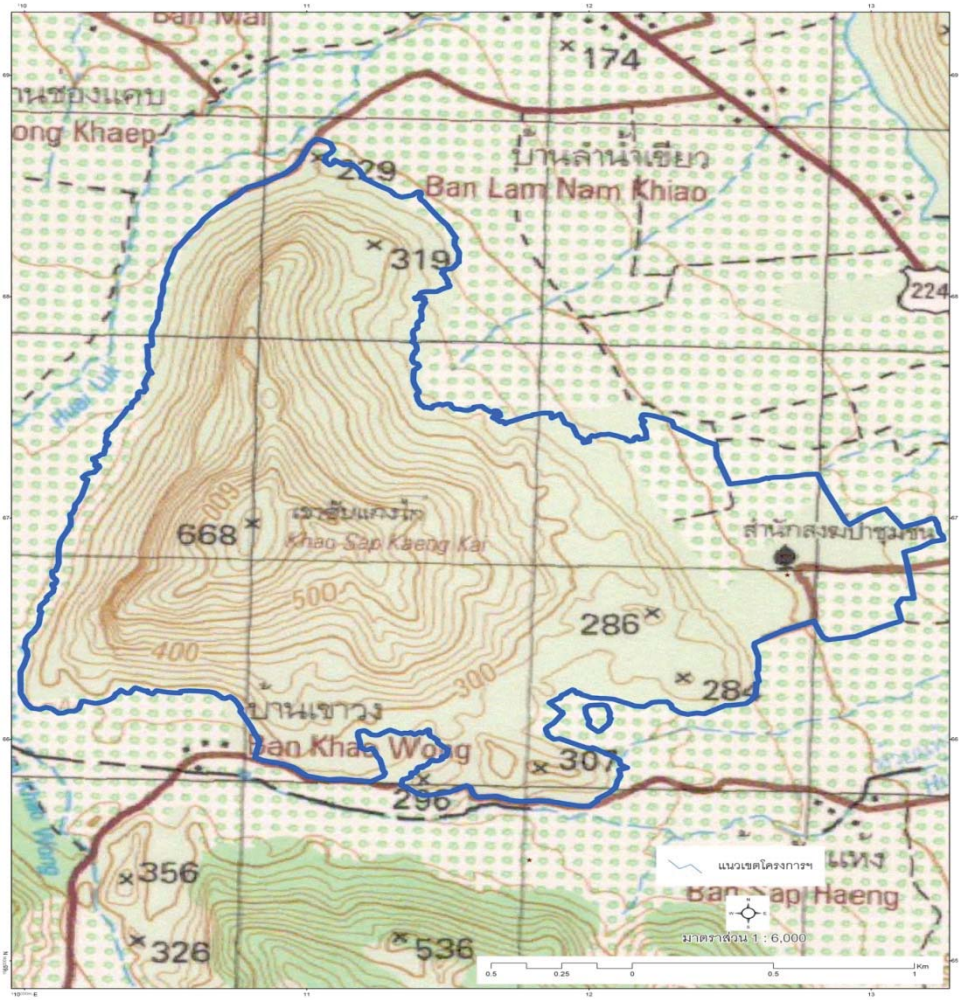

WGS 84 ระวาง 5239II

1:50,000

6. ลักษณะภูมิประเทศ

สภาพพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ราบสลับเนิน และที่ราบเชิงเขา ลักษณะเป็นภูเขาหินปูน ยอดสูงสุดสูงกว่าระดับน้ำทะเลปานกลาง 693 เมตร พื้นที่บางส่วนมีความลาดชันมาก

แผนที่ภาพถ่ายทางอากาศออร์โธสี บริเวณ วัดป่าชุมชน ต.ลำเขาน้อย อ.ลำสนธิ จ.ลพบุรี

เนื้อที่ประมาณ 3,027 ไร่

7. การบริหาร

องค์กรในการบริหารจัดการพื้นที่ป่าชุมชนเขาซับแกงไก่ ให้สามารถดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีจำนวน 3 คณะ ประกอบด้วย

1. คณะกรรมการบริหาร มีเลขาธิการ กปร. ผู้ว่าราชการจังหวัดลพบุรี และอธิบดีกรมป่าไม้ เป็นที่ปรึกษา มีรองผู้ว่าราชการจังหวัดลพบุรี (กำกับดูแลด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม) เป็นประธาน ผู้อำนวยการสำนักประสานงานโครงการพื้นที่ภาคกลาง สำนักงาน กปร. เป็นรองประธาน และผู้อำนวยการส่วนประสานงานโครงการพระราชดำริ สำนักโครงการพระราชดำริ และกิจการพิเศษกรมป่าไม้ เป็นกรรมการและเลขานุการ

2. คณะกรรมการดำเนินงาน มีนายอำเภอลำสนธิ เป็นประธาน ผู้แทนสำนักงาน กปร. เป็นกรรมการ และหัวหน้าศูนย์ประสานงานป่าไม้จังหวัดลพบุรี เป็นกรรมการและเลขานุการ

3. คณะกรรมการป่าชุมชน มีกำนันตำบลเขาน้อย เป็นประธานและประธานคณะกรรมการป่าชุมชนในพื้นที่ตำบลเขาน้อย เป็นกรรมการและเลขานุการ

ด้านการพัฒนา ประกอบด้วย

1. กิจกรรมอำนวยการและประชาสัมพันธ์ โดยการจัดสร้างศูนย์เรียนรู้ด้านป่าไม้และชุมชน จำนวน 1 หลัง การจัดตั้งคณะกรรมการดำเนินงานเพื่อขับเคลื่อนโครงการ และพัฒนาเครือข่ายป่าชุมชนในลักษณะจัดตั้งเวทีชาวบ้านและการจัดประชาคม

2. กิจกรรมฟื้นฟูและพัฒนาพื้นที่ภายในพื้นที่โครงการ ประกอบด้วย การปลูกป่า 3 อย่าง ประโยชน์ 4 อย่าง จำนวน 100 ไร่ การจัดทำแปลงป่าพื้นบ้านอาหารชุมชน จำนวน 100 ไร่ การอนุรักษ์พันธุ์ไม้มีค่าประจำถิ่น การจัดทำฝายชะลอน้ำเพื่อสร้างความสมบูรณ์ของป่าและการเพาะชำกล้าไม้

3. กิจกรรมป้องกันรักษาป่า ประกอบด้วย การจัดทำแนวป้องกันไฟป่ารอบพื้นที่โครงการ การลาดตระเวนป้องกัน และการจัดทำแนวเขตป่าโดยรอบโครงการ

4. กิจกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิตและปลูกจิตสำนึก โดยจัดการฝึกอบรมราษฎรและเยาวชนด้านการอนุรักษ์ป่า การจัดฝึกอบรมราษฎรและเยาวชนด้านการพัฒนาอาชีพ การจัดทำทางเดินศึกษาธรรมชาติ และจัดกิจกรรมห้องเรียนธรรมชาติ

5. สำนักงาน กปร. พิจารณาเห็นว่าจะทำให้ป่าชุมชนเขาซับแกงไก่ พื้นที่ประมาณ 3,027 ไร่ มีความอุดมสมบูรณ์ เป็นแหล่งอนุรักษ์ความหลากหลายทางชีวภาพและสัตว์ป่า เป็นแหล่งอาหาร พืชสมุนไพร ยาพื้นบ้านและไม้ใช้สอยของชุมชน รวมทั้งเป็นแหล่งเรียนรู้การจัดการป่าชุมชน โดยมีการประสานความร่วมมือระหว่างวัด ชุมชนและส่วนราชการ ซึ่งจะเป็นต้นแบบในการดูแลรักษาป่าอย่างยั่งยืนต่อไป ทั้งนี้ สำนักงาน กปร. ได้มอบหมายให้สำนักประสานงานโครงการพื้นที่ภาคกลาง ซึ่งเป็นผู้รับผิดชอบในพื้นที่ภาคกลางติดตามความก้าวหน้า ประสานการดำเนินงาน กำกับดูแลอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้สัมฤทธิ์ผลตามพระราชกระแสของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ด้วย

8. ประโยชน์ของโครงการฯ

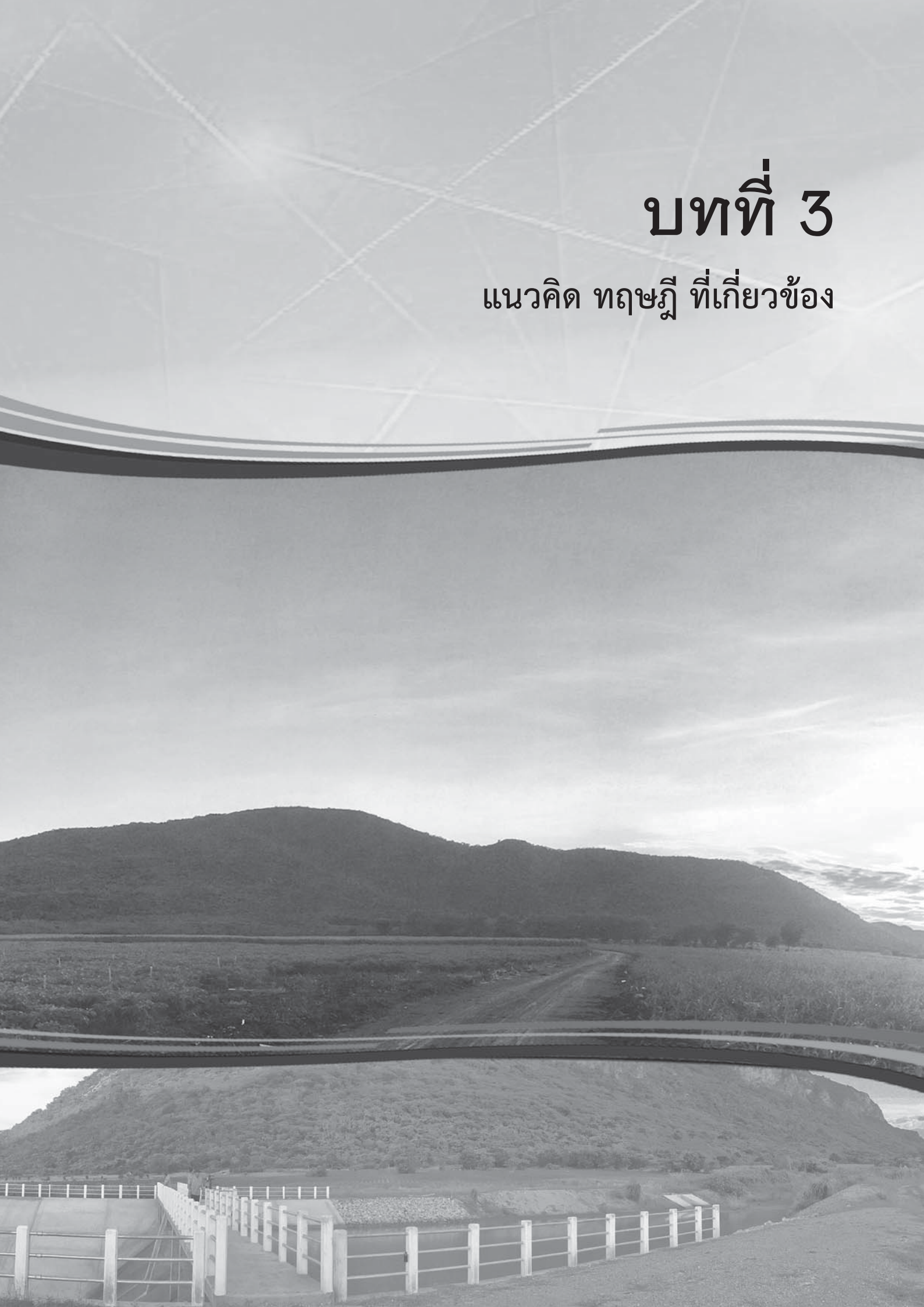
1. เป็นการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้และสัตว์ป่าที่มีความสมบูรณ์ มีความหลากหลายทางชีวภาพ เป็นแหล่งอาหาร พืชสมุนไพร และไม้ใช้สอยของราษฎรไม่ให้ถูกทำลาย

2. เป็นการป้องกันและรักษาป่าต้นน้ำของแม่น้ำป่าสักให้มีความอุดมสมบูรณ์

3. เป็นการสร้างจิตสำนึกแก่ราษฎรและเยาวชนให้มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้และสัตว์ป่า

บทที่ 3

แนวคิด ทฤษฎี ที่เกี่ยวข้อง

บทที่ 3 แนวคิด ทฤษฎี ที่เกี่ยวข้อง

แนวพระราชดำริที่เกี่ยวข้อง

การอนุรักษ์และพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมนั้น กล่าวได้ว่า พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร ให้ความสนพระทัยมาตั้งแต่ยังทรงพระเยาว์ จะเห็นได้จากพระราชดำรัสที่พระราชทานแก่คณะกรรมการสโมสรไลออนส์สากล ภาค 310 ณ พระตำหนักจิตรลดารโหฐาน เมื่อวันที่ 25 กันยายน 2512 ความตอนหนึ่งว่า

"...จำได้ว่าเมื่ออายุ 10 ขวบ ที่โรงเรียนมีครูคนหนึ่ง ซึ่งเดี๋ยวนี้ตายไปแล้ว สอนเรื่องวิทยาศาสตร์ เรื่องการอนุรักษ์ดิน แล้วให้เขียนว่าภูเขาต้องมีป่าไม้อย่างนั้น เม็ดฝนลงมาแล้วจะชะดินลงมาเร็วทำให้ไหลตามน้ำไป ไปทำให้เสียหาย ดินหมดจากภูเขา เพราะไหลตามสายน้ำไป ก็เป็นหลักของป่าไม้เรื่องการอนุรักษ์ดิน..."

แนวคิดและทฤษฎีการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ในพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร ทรงมุ่งเน้นให้ผลการดำเนินงานตกสู่ประชาชนโดยตรงในเบื้องแรก เพื่อเป็นการบรรเทาปัญหาความเดือดร้อนเฉพาะหน้า นั่นคือ เพื่อความ ***"พออยู่ พอกิน"*** ในขณะเดียวกันทรงปูพื้นฐานไว้สำหรับความ ***"อยู่ดี กินดี"*** ต่อไปในอนาคต จากการพิจารณาในโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริที่มีอยู่มากมายหลากหลายประเภทแตกต่างกันไปตามลักษณะภูมิสังคม โดยจะเป็นการแก้ไขปัญหาและพัฒนาด้านการทำมาหากินของประชาชนเป็นสำคัญดังที่ทราบกันดีว่าประชากรของประเทศไทยส่วนใหญ่ประกอบอาชีพการทำเกษตรกรรมเป็นหลัก ดังนั้นโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริจึงเน้นการพัฒนาปัจจัยพื้นฐานที่ส่งผลต่อการผลิตต่างๆให้มีประสิทธิภาพสูงสุด เช่น ดิน น้ำ ที่ทำกิน ทุน ความรู้ด้านเกษตรกรรม ประมง ปศุสัตว์ การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เป็นต้น โดยแนวคิดและทฤษฎีที่ได้พระราชทานพระราชดำริเพื่อแก้ไขปรับปรุงและพัฒนาจะยึดถือหลักสำคัญของความเรียบง่าย ดังที่ได้ทรงใช้คำว่า ***"Simplify"*** หรือ ***"Simplicity"*** คือจะต้องเรียบง่าย ไม่ยุ่งยากสลับซับซ้อน ทั้งแนวความคิดด้านเทคนิควิชาการต้องสมเหตุสมผล ทำได้รวดเร็ว และสามารถแก้ไขปัญหาและก่อให้เกิดประโยชน์ได้จริง ตลอดจนต้องมุ่งไปสู่วิถีแห่งการพัฒนาแบบยั่งยืน (Sustainability)

แนวคิดและทฤษฎีในพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร ที่ได้ทรงคิดพิจารณาอย่างถ่องแท้และได้พระราชทานให้เป็นแนวทางในการปฏิบัติงานนั้น เป็นประโยคง่ายๆ แต่มีความหมายลึกซึ้ง ในบางครั้งบ่งบอกถึงวิธีการดำเนินการไว้ด้วยอย่างเบ็ดเสร็จในตัวเอง โดยมีรายละเอียดที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดและทฤษฎีของการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริด้านการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติ ได้แก่ ***"ป่า 3 อย่าง ประโยชน์ 4 อย่าง" "ปลูกป่าโดยไม่ต้องปลูก" "การปลูกป่าทดแทน"*** เป็นต้น

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับเรื่อง “ป่าไม้”

จากการที่พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถในรัชกาลที่ 9 ได้เสด็จพระราชดำเนินไปทรงปฏิบัติพระราชกรณียกิจ และเยี่ยมราษฎรในท้องถิ่นทุรกันดาร ได้ทรงทราบถึงปัญหาที่เกิดขึ้นกับทรัพยากรป่าไม้ ได้มีพระราชหฤทัยมุ่งมั่นที่จะแก้ไขปรับปรุงและพัฒนาป่าไม้ให้อยู่ในสภาพที่สมบูรณ์ ดังพระราชดำรัสที่เกี่ยวกับการพัฒนาด้านป่าไม้ ที่จะขอยกตัวอย่างมาประกอบให้เห็นชัดเจนยิ่งขึ้น ดังนี้

ปลูกป่า 3 อย่างประโยชน์ 4 อย่าง

การปลูกป่า 3 อย่าง ได้ประโยชน์ 4 อย่าง : การรู้จักใช้ทรัพยากรธรรมชาติด้วยพระปรีชาญาณอย่างชาญฉลาด ให้เกิดประโยชน์ประชาชนมากที่สุด ยาวนานที่สุด และทั่วถึงกัน

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร ทรงแนะนำการปลูกป่าในเชิงผสมผสานทั้งด้านเกษตร วนศาสตร์ และเศรษฐกิจสังคมไว้เป็นมรรควิธีปลูกแบบเบ็ดเสร็จ

การปลูกป่า 3 อย่าง มีพระราชดำรัส ความว่า

“...ป่าไม้ที่จะปลูกนั้น สมควรที่จะปลูกแบบป่าใช้ไม้หนึ่ง ป่าสำหรับใช้ผลหนึ่ง ป่าสำหรับใช้ฟืนอย่างหนึ่ง อันนี้แยกออกไปเป็นกว้างๆ ใหญ่ๆ การที่จะปลูกต้นไม้สำหรับได้ประโยชน์ดังนี้ ในคำวิเคราะห์ของกรมป่าไม้รู้สึกจะไม่ใช่ป่าไม้ เป็นสวน หรือจะเป็นสวนมากกว่าป่าไม้ แต่ในความหมายของการช่วยเหลือเพื่อต้นน้ำลำธารนั้น ป่าไม้เช่นนี้จะเป็นสวนผลไม้ก็ตามหรือเป็นสวนไม้ฟืนก็ตาม นั่นแหละเป็นป่าไม้ที่ถูกต้อง เพราะทำหน้าที่เป็นป่า คือ เป็นต้นไม้และทำหน้าที่เป็นทรัพยากรในด้านสำหรับให้ผลที่มาเป็นประโยชน์แก่ประชาชนได้...”

การปลูกป่า 3 อย่างนั้น พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานพระราชาธิบายถึงประโยชน์ในการปลูกป่าตามพระราชดำริความว่า

“...การปลูกป่า 3 อย่าง แต่ให้ประโยชน์ 4 อย่าง ซึ่งได้ไม้ผล ไม้สร้างบ้าน และไม้ฟืนนั้น สามารถให้ประโยชน์ได้ถึง 4 อย่าง คือ นอกจากประโยชน์ในตัวเองตามชื่อแล้ว ยังสามารถให้ประโยชน์อันที่ 4 ซึ่งเป็นข้อสำคัญ คือสามารถช่วยอนุรักษ์ดินและต้นน้ำลำธารด้วย...”

“...การปลูกป่าถ้าจะให้ราษฎรมีประโยชน์ให้เขาอยู่ได้ ให้ใช้วิธีปลูกไม้ 3 อย่าง แต่มีประโยชน์ 4 อย่าง คือ ไม้ใช้สอย ไม้กินได้ ไม้เศรษฐกิจ โดยปลูกรองรับการชลประทาน ปลูกรับซับน้ำ และปลูกอุดช่วงไหล่ตามร่องห้วย โดยรับน้ำฝนอย่างเดียว ประโยชน์ที่ 4 คือ ได้ระบบอนุรักษ์ดินและน้ำ...”

“...การปลูกป่าสำหรับใช้เป็นฟืนซึ่งราษฎรจำเป็นต้องใช้เป็นประจำ ในการนี้จะต้องคำนวณเนื้อที่ที่จะใช้ปลูกเปรียบเทียบกับจำนวนราษฎร ตลอดจนการปลูกและตัดต้นไม้ไปใช้จะต้องใช้ระบบหมุนเวียนและมีการปลูกทดแทน อันจะทำให้มีไม้ฟืนสำหรับใช้ตลอดเวลา...”

พระราชดำริเพื่ออนุรักษ์และฟื้นฟูป่าไม้ ดำเนินการในหลายส่วนราชการ ทั้งกรมป่าไม้และศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริทุกแห่ง คือ การปลูกป่าใช้สอย โดยดำเนินการปลูกพันธุ์ไม้โตเร็วสำหรับตัดกิ่งมาทำฟืน ถ่าน ตลอดจนไม้สำหรับใช้ในการก่อสร้างและหัตถกรรม ส่วนใหญ่ได้มีการปลูกพันธุ์ไม้โตเร็วเป็นสวนป่า เช่น ยูคาลิปตัส ขี้เหล็ก ประดู่ แค กระถินยักษ์ และสะเดา เป็นต้น

ปลูกป่าโดยไม่ต้องปลูก

ทฤษฎีการปลูกป่าโดยไม่ต้องปลูก ตามหลักการฟื้นฟูสภาพป่าด้วยวัฏจักรธรรมชาติ (Natural Reforestation) พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร ทรงห่วงใยในปัญหาปริมาณป่าไม้ลดลงอย่างมาก จึงทรงพยายามค้นหาวิธีนานาประการที่จะเพิ่มปริมาณของป่าไม้ในประเทศไทยให้เพิ่มมากขึ้นอย่างมั่นคงและถาวร โดยวิธีการที่เรียบง่ายและประหยัดในการดำเนินงาน ตลอดจนเป็นการส่งเสริมระบบวงจรป่าไม้ในลักษณะอันเป็นธรรมชาติดั้งเดิม ซึ่งได้พระราชทานพระราชดำริหลายวิธีการ คือปลูกป่าโดยไม่ต้องปลูก ด้วยวิธีการ 3 วิธี คือ

ก. ***"...ถ้าเลือกได้ที่ที่เหมาะสมแล้ว ก็ทิ้งป่านั้นไว้ตรงนั้น ไม่ต้องไปทำอะไรเลย ป่าจะเจริญเติบโตขึ้นมาเป็นป่าสมบูรณ์โดยไม่ต้องไปปลูกเลยสักต้นเดียว..."***

ข. ***"...ไม่ไปรังแกป่าหรือตอแยต้นไม้ เพียงแต่คุ้มครองให้ขึ้นเองได้เท่านั้น..."***

ค. ***"...ในสภาพป่าเต็งรัง ป่าเสื่อมโทรม ไม่ต้องทำอะไรเพราะตอไม้ก็จะแตกกิ่งออกมาอีก ถึงแม้ต้นไม่สวยแต่ก็เป็นต้นไม้ใหญ่ได้..."***

การปลูกป่าโดยไม่ต้องปลูกเป็นพระราชดำริที่สะท้อนให้เห็นความเข้าพระราชหฤทัยอย่างลึกซึ้งถึงวิถีแห่งธรรมชาติ โดยที่ได้พระราชทานแนวคิดว่า บางครั้งป่าไม้ก็เจริญเติบโตขึ้นเองตามธรรมชาติ ขอเพียงอย่าเข้าไปรบกวนและทำลายโดยรู้เท่าไม่ถึงการณ์ หากปล่อยไว้ตามธรรมชาติชั่วระยะเวลาหนึ่งป่าไม้ก็จะขึ้นสมบูรณ์เอง การระดมปลูกป่าด้วยความไม่เข้าใจ เช่นปอกเปลือกหน้าดินซึ่งมีคุณค่ามากออกไป และปลูกพันธุ์ไม้ซึ่งไม่เหมาะสมกับสภาพท้องถิ่นและระบบนิเวศบริเวณนั้นนอกจากต้นไม้ที่ปลูกไว้จะตายโดยไม่ได้ประโยชน์แล้วยังทำลายสภาพแวดล้อมอีกด้วย แนวความคิดที่ลึกซึ้งนี้จึงเป็นที่มาของพระราชดำริ"ปลูกป่าโดยไม่ต้องปลูก"นับเป็นแนวทางที่นำไปใช้ในการพัฒนาและฟื้นฟูป่าตามแนวพระราชดำริ ได้อย่างเห็นผลเป็นรูปธรรมเป็นอย่างยิ่ง

การปลูกป่าทดแทน

ประเทศไทยมีพื้นที่ป่าไม้เหลืออยู่เพียงร้อยละ 25 ของพื้นที่ประเทศ ประมาณการได้เพียง 80 ล้านไร่เท่านั้น หากจะเพิ่มเนื้อที่ป่าไม้ให้ได้ประมาณร้อยละ 40 ของพื้นที่ประเทศแล้ว คนไทยจะต้องช่วยกันปลูกป่าถึง 48 ล้านไร่ โดยใช้กล้าไม้ปลูกไม่ต่ำกว่าปีละ 100 ล้านต้น ใช้เวลาถึง 20 ปี จึงจะเพิ่มป่าไม้ได้ครบเป้าหมายที่กำหนดไว้ การปลูกป่าทดแทนจึงเป็นแนวคิดและแนวทฤษฎีการพัฒนาป่าไม้อันเนื่องมาจากพระราชดำริที่พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร ได้พระราชทานมรรควิธีในการปลูกป่าทดแทน เพื่อคืนธรรมชาติสู่แผ่นดิน ด้วยวิถีทางแบบผสมผสานกันในเชิงปฏิบัติ ดังพระราชดำริความตอนหนึ่งว่า

“...การปลูกป่าทดแทนจะต้องทำอย่างมีแผน โดยการดำเนินการไปพร้อมกับการพัฒนาชาวเขา ในการนี้ เจ้าหน้าที่ป่าไม้ ชลประทาน และฝ่ายเกษตรจะต้องร่วมมือกันสำรวจต้นน้ำ ในบริเวณพื้นที่รับผิดชอบ เพื่อวางแผนปรับปรุงต้นน้ำและพัฒนาอาชีพได้อย่างถูกต้อง...”

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร ได้พระราชทานคำแนะนำให้มีการปลูกป่าทดแทนตามสภาพภูมิศาสตร์และสภาวะแวดล้อมของพื้นที่ที่เหมาะสม กล่าวคือ

1. การปลูกป่าทดแทนในพื้นที่ป่าไม้ที่ถูกบุกรุกแผ้วถาง และพื้นที่ป่าเสื่อมโทรม ความตอนหนึ่งว่า

“...การปลูกป่าทดแทนในพื้นที่เสื่อมโทรม หรือพื้นที่ต้นน้ำลำธารที่ถูกบุกรุกแผ้วถางจนเป็นภูเขาหัวโล้น แล้วจำต้องปลูกป่าทดแทนเร่งด่วนนั้น ควรจะทดลองปลูกต้นไม้ชนิดโตเร็วคลุมแนวร่องน้ำเสียก่อน เพื่อทำให้ความชุ่มชื้นค่อยๆ ทวีขึ้น แผ่ขยายออกไปทั้งสองร่องน้ำ ซึ่งจะทำให้ต้นไม้งอกงามและมีส่วนช่วยป้องกันไฟป่า เพราะไฟจะเกิดง่ายหากป่าขาดความชุ่มชื้น ในปีต่อไปก็ให้ปลูกต้นไม้ในพื้นที่ถัดขึ้นไป ความชุ่มชื้นก็จะแผ่ขยายกว้างต่อไปอีก ต้นไม้จะงอกงามดีตลอดทั้งปี...”

2. การปลูกป่าทดแทนตามไหล่เขา ความตอนหนึ่งว่า

“...จะต้องปลูกต้นไม้หลาย ๆ ชนิด เพื่อให้ได้ประโยชน์อเนกประสงค์ คือ มีทั้งไม้ผล ไม้สำหรับก่อสร้าง และไม้สำหรับทำฟืน ซึ่งเกษตรกรจำเป็นต้องใช้เป็นประจำ ซึ่งเมื่อตัดไม้ใช้แล้วก็ปลูกทดแทนหมุนเวียนทันที...”

3. การปลูกป่าทดแทนบริเวณต้นน้ำบนยอดเขาและเนินสูง ความตอนหนึ่งว่า

“...ต้องมีการปลูกป่าโดยปลูกไม้ยืนต้นและปลูกไม้ฟืน ซึ่งไม้ฟืนนั้นราษฎรสามารถตัดไปใช้ได้ แต่ต้องมีการปลูกทดแทนเป็นระยะ ส่วนไม้ยืนต้นจะช่วยให้อากาศมีความชุ่มชื้น ซึ่งเป็นขั้นตอนหนึ่งของระบบการให้ฝนแบบธรรมชาติ ทั้งยังช่วยยึดดินบนเขาไม่ให้พังทลายเมื่อเกิดฝนตกอีกด้วย...”

4. ให้มีการปลูกป่าที่ยอดเขา เนื่องจากสภาพป่าบนเขาที่สูงทรุดโทรม ซึ่งจะมีผลกระทบต่อลุ่มน้ำตอนล่าง และคัดเลือกพันธุ์ไม้ที่มีเมล็ดเป็นฝักเพื่อให้เป็นกระบวนการธรรมชาติปลูกต่อไปจนถึงตีนเขา

5. ปลูกป่าบริเวณอ่างเก็บน้ำ หรือเหนืออ่างเก็บน้ำที่ไม่มีความชุ่มชื้นยาวนานพอ

6. ปลูกป่าเพื่อพัฒนาลุ่มน้ำและแหล่งน้ำให้มีน้ำสะอาดบริโภค

7. ปลูกป่าให้ราษฎรมีรายได้เพิ่มขึ้น โดยให้ราษฎรในท้องที่นั้น ๆ เข้ามามีส่วนร่วมในการปลูก และดูแลรักษาต้นไม้ให้เจริญเติบโต นอกจากนี้ยังเป็นการปลูกฝังจิตสำนึกให้ราษฎรเห็นความสำคัญของการปลูกป่า

8. ปลูกป่าเสริมธรรมชาติ เพื่อเป็นการเพิ่มที่อยู่อาศัยแก่สัตว์ป่า

แนวพระราชดำริ Check Dam: การพัฒนาและฟื้นฟูป่าไม้โดยการใช้ทรัพยากรที่เอื้ออำนวยสัมพันธ์ซึ่งกันและกันให้เกิดประโยชน์สูงสุด

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร ทรงตระหนักถึงความสำคัญของการอยู่รอดของป่าไม้เป็นอย่างยิ่ง ทรงเสนออุปกรณ์อันเป็นเครื่องมือที่จะใช้ประโยชน์ในการอนุรักษ์ฟื้นฟูป่าไม้ที่ได้ผลดียิ่ง กล่าวคือปัญหาที่สำคัญที่เป็นตัวแปรแห่งความอยู่รอดของป่าไม้นั้นคือ “น้ำ” สิ่งที่ขาดไม่ได้ พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร ทรงแนะนำให้ใช้ฝายกั้นน้ำ ฝายชะลอน้ำหรืออาจเรียกขานกันว่า ***“ฝายชะลอความชุ่มชื้น”*** หรือ Check Dam

Check Dam คือสิ่งก่อสร้างขวางกั้นทางเดินของลำน้ำ ซึ่งปกติมักจะกั้นห้วย ลำธารขนาดเล็ก ในบริเวณที่เป็นต้นน้ำหรือพื้นที่ที่มีความลาดชันสูง ทำให้สามารถดำรงชีพอยู่ได้ และหากช่วงที่น้ำไหลแรงจะสามารถชะลอการไหลของน้ำให้ช้าลง และกักเก็บตะกอนไม่ให้ไหลเทลงไปในบริเวณลุ่มน้ำตอนล่าง นับเป็นวิธีการอนุรักษ์ดินและน้ำได้ดีมากวิธีการหนึ่ง

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร พระราชทานพระราชาธิบาย ความว่า

“...จะต้องสร้างฝายเล็กเพื่อหนุนน้ำส่งไปตามเหมืองไปใช้ในพื้นที่เพาะปลูกทั้งสองด้าน ซึ่งจะทำให้น้ำค่อยๆ แผ่ขยายออกไปทำความชุ่มชื้นในบริเวณนั้นด้วย...”

ในส่วนของรูปแบบและลักษณะของ Check Dam นั้น ได้พระราชทานพระราชดำรัส ความว่า

“...ให้พิจารณาดำเนินการสร้างฝายราคาประหยัด โดยใช้วัสดุราคาถูกและหาง่ายในท้องถิ่น เช่น แบบทิ้งหินคลุมด้วยตาข่ายปิดกั้นร่องน้ำกับลำธารเล็กเป็นระยะๆ เพื่อใช้เก็บกักน้ำและตะกอนดินไว้บางส่วน โดยน้ำที่กักเก็บไว้จะซึมเข้าไปในดิน ทำให้ความชุ่มชื้นแผ่ขยายออกไปทั้งสองข้าง ต่อไปจะสามารถปลูกพันธุ์ไม้ป้องกันไฟ พันธุ์ไม้โตเร็ว และพันธุ์ไม้ไม่ทิ้งใบเพื่อฟื้นฟูพื้นที่ต้นน้ำลำธารให้มีสภาพเขียวชอุ่มขึ้นเป็นลำดับ...”

ประเภทของ Check Dam นั้น ทรงแยกออกเป็น 2 ประเภท ดังพระราชดำรัส ความว่า

“...Check Dam มี 2 อย่าง ชนิดหนึ่งสำหรับให้มีความชุ่มชื้นรักษาความชุ่มชื้น อีกอย่างสำหรับป้องกันมิให้ทรายลงในอ่างใหญ่...”

จึงอาจกล่าวได้ว่า Check Dam นั้น ประเภทแรกคือ ฝายต้นน้ำลำธารหรือฝายชะลอความชุ่มชื้น ส่วนประเภทที่สองนั้นเป็นฝายดักตะกอนนั่นเอง ดังมีพระราชดำรัสเพิ่มเติม ความว่า

“...สำหรับ Check Dam ชนิดป้องกันไม่ให้ทรายลงไปในอ่างใหญ่จะต้องทำให้ดีและลึก เพราะทรายลงมากจะกักเก็บไว้ ถ้าน้ำตื้นทรายจะข้ามไปลงอ่างใหญ่ได้ ถ้าเป็น Check Dam สำหรับรักษาความชุ่มชื้นไม่จำเป็นต้องขุดลึกเพียงแต่กักน้ำให้ลงไปในดิน แต่แบบกักทรายนี้จะต้องทำให้ลึกและออกแบบอย่างไรไม่ให้น้ำลงมาแล้วไล่ทรายออกไป...”

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร ได้พระราชทานแนวพระราชดำริเกี่ยวกับการพิจารณาสร้างฝายชะลอความชุ่มชื้น เพื่อสร้างระบบวงจรน้ำแก่ป่าไม้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด ความว่า

ให้ดำเนินการสำรวจหาทำเลสร้างฝายต้นน้ำลำธารในระดับสูงที่ใกล้บริเวณยอดเขามากที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ ลักษณะของฝายดังกล่าวจำเป็นจะต้องออกแบบใหม่ เพื่อให้สามารถเก็บกักน้ำไว้ได้ปริมาณมากพอสมควรเป็นเวลานาน 2 เดือน...การเก็บรักษาน้ำสำรองได้นานหลังจากฤดูฝนผ่านไปแล้ว จะทำให้มีปริมาณน้ำหล่อเลี้ยงและประคับประคองกล้าไม้พันธุ์ที่แข็งแรงและโตเร็วที่ใช้ปลูกแซมในป่าแห้งแลงอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่องโดยการจ่ายน้ำออกไปรอบๆ ตัวฝายจนสามารถตั้งตัวได้

Check Dam ตามแนวพระราชดำริ กระทำได้ 3 รูปแบบ คือ

1. Check Dam แบบท้องถิ่น เป็นการก่อสร้างด้วยวัสดุธรรมชาติที่มีอยู่ เช่น กิ่งไม้และท่อนไม้ล้มขอนนอนไพร ขนาบด้วยก้อนหินขนาดต่างๆ ในลำห้วย ซึ่งเป็นการก่อสร้างแบบง่ายๆ ก่อสร้างในบริเวณตอนบนของลำห้วยหรือร่องน้ำซึ่งจะสามารถดักตะกอน ชะลอการไหลของน้ำและเพิ่มความชุ่มชื้นบริเวณรอบฝายได้เป็นอย่างดี วิธีการนี้สิ้นเปลืองค่าใช้จ่ายน้อยมาก หรืออาจไม่มีค่าใช้จ่ายเลยนอกจากแรงงานเท่านั้น

การก่อสร้าง Check Dam แบบง่ายสามารถทำได้หลายวิธี เช่น

1.1 ก่อสร้างด้วยท่อนไม้ขนาบด้วยหิน

1.2 ก่อสร้างด้วยท่อนไม้ขนาบด้วยถุงบรรจุดินหรือทราย

1.3 ก่อสร้างแบบคอกหมูแกนดินอัดขนาบด้วยหิน

1.4 ก่อสร้างแบบเรียงด้วยหินแบบง่าย

1.5 ก่อสร้างแบบคอกหมูหินทิ้ง

1.6 ก่อสร้างแบบคอกหมูถุงทรายซีเมนต์

1.7 ก่อสร้างแบบหลักคอนกรีตหินทิ้ง

1.8 ก่อสร้างแบบถุงทรายซีเมนต์

1.9 ก่อสร้างแบบคันดิน

1.10 ก่อสร้างแบบหลักไม้ไผ่สานขัดกัน อันเป็นภูมิปัญญาของชาวบ้าน

2. Check Dam แบบเรียงด้วยหินค่อนข้างถาวร ก่อสร้างด้วยการเรียงหินเป็นผนังกั้นน้ำ ก่อสร้างบริเวณตอนกลางและตอนล่างของลำห้วยหรือร่องน้ำ จะสามารถดักตะกอนและเก็บกักน้ำในช่วงฤดูแล้งได้บางส่วน

3. Check Dam แบบคอนกรีตเสริมเหล็ก เป็นการก่อสร้างแบบถาวร ส่วนมากจะดำเนินการในบริเวณตอนปลายของลำห้วยหรือร่องน้ำ จะสามารถดักตะกอนและเก็บกักน้ำในฤดูแล้งได้ดี ค่าก่อสร้างเฉลี่ยประมาณ 40,000 - 50,000 บาท แล้วแต่ขนาดของลำห้วยซึ่งควรมีความกว้างไม่เกิน 4 เมตร

ข้อคำนึงในการสร้าง Check Dam

1. ควรสำรวจสภาพพื้นที่ วัสดุก่อสร้างตามธรรมชาติ และรูปแบบ Check Dam ที่เหมาะสมกับภูมิประเทศมากที่สุด
2. ต้องคำนึงถึงความแข็งแรงให้มากพอที่จะไม่เกิดการพังทลายเสียหายยามที่ฝนตกหนักและกระแสน้ำไหลแรง
3. ควรก่อสร้างในพื้นที่ที่ช่องลำห้วยมีความลาดชันต่ำ เพื่อที่จะได้ Check Dam ในขนาดที่ไม่เล็กเกินไป อีกทั้งยังสามารถกักน้ำและตะกอนได้มากพอสมควร และในลำห้วยที่มีความลาดชันสูงก็ควรสร้าง Check Dam ให้ถี่ขึ้น
4. วัสดุก่อสร้าง Check Dam ประเภทกิ่งไม้ ท่อนไม้ ที่นำมาใช้ในการสร้างจะต้องระมัดระวังใช้เฉพาะไม้ล้มขอนนอนไพรเป็นลำดับแรกก่อนที่จะใช้กิ่งไม้ ท่อนไม้จากการลิดกิ่ง ถ้าจำเป็นให้ใช้น้อยที่สุด
5. ถ้าสร้าง Check Dam แบบคอกหมูแกนดินอัดแน่น ควรมีทางระบายน้ำด้านข้างเพื่อป้องกันน้ำกัดชะสันฝายจากการที่มีฝนตกหนักจนมีน้ำหลากมาก
6. ควรปลูกไม้ยืนต้นยึดดินบนสันฝาย เช่น ไคร้น้ำ หรือไม้ชนิดอื่นๆ ที่สามารถขึ้นได้ดีบนที่ชื้น
7. ควรดำเนินการก่อสร้าง Check Dam หลังฤดูฝนหรือหลังน้ำหลาก และทุกปีควรมีการบำรุงรักษา ขุดลอกตะกอน ซ่อมแซมสันฝาย และทางระบายน้ำล้นอยู่เป็นประจำ

ข้อแนะนำในการสร้าง Check Dam

ก่อนดำเนินการควรสำรวจร่องน้ำลำห้วยในพื้นที่ที่มีปัญหาการพังทลายของดิน หรือปัญหาพื้นที่ขาดความชุ่มชื้น โดยพิจารณาถึงความลาดชันของร่องน้ำและสำรวจหาข้อมูลปริมาณน้ำไหลในร่องน้ำมาใช้ประกอบการเลือกตำแหน่งสร้าง Check Dam ดังนี้

1. ในพื้นที่ลาดชันสูง ในกรณีที่ความกว้างของลำห้วยไม่เกิน 2 เมตร ควรสร้างฝายผสม ใช้วัสดุธรรมชาติ ไม้ท่อน หิน ถุงบรรจุดินหรือทราย แต่ถ้าความกว้างของลำห้วยมากกว่า 2 เมตร หรือในลำห้วยมีน้ำมาก ควรเพิ่มโครงสร้างของ Check Dam เป็นแบบคอกหมูที่มีโครงสร้างหลายระดับ มากน้อยตามปริมาณน้ำ
2. ในพื้นที่ลาดชันปานกลาง ควรสร้าง Check Dam แบบคอกหมูหรือแบบท้องถิ่นของชาวบ้าน ถ้าเป็นแบบคอกหมูให้ใช้หินเรียงหรือกระสอบทราย ผสมซีเมนต์ขนาบโครงสร้าง
3. ในพื้นที่ลาดชันต่ำ ในกรณีที่มีน้ำมากควรสร้างฝายคอนกรีตเสริมเหล็ก แต่ถ้ามีน้ำไม่มากนักและความกว้างไม่เกิน 2 เมตร อาจใช้ถุงทรายผสมซีเมนต์ได้

ประโยชน์ของCheck Dam

1. ช่วยลดการพังทลายของดินและลดความรุนแรงของกระแสน้ำในลำห้วย ทำให้ระยะเวลาการไหลของน้ำเพิ่มมากขึ้น ความชุ่มชื้นมีเพิ่มขึ้น และแผ่ขยายกระจายความชุ่มชื้นออกไปเป็นวงกว้างในพื้นที่ทั้งสองฝั่งของลำห้วย
2. ช่วยกักเก็บตะกอนที่ไหลลงมากับน้ำในลำห้วยได้ดี เป็นการช่วยยืดอายุแหล่งน้ำตอนล่างให้ตื้นเขินช้าลง คุณภาพของน้ำมีตะกอนปะปนน้อยลง

3. เพิ่มความหลากหลายทางชีวภาพให้แก่พื้นที่ จากการที่ความชุ่มชื้นเพิ่มมากขึ้น ความหนาแน่นของพันธุ์พืชก็ย่อมจะมีมากขึ้น
4. การที่สามารถกักเก็บน้ำไว้ได้บางส่วนนี้ ทำให้เกิดเป็นที่อยู่อาศัยของสัตว์น้ำ และใช้เป็นแหล่งน้ำเพื่อการบริโภคของมนุษย์และสัตว์ต่างๆ ตลอดจนนำไปใช้ในการเกษตรได้อีกด้วย

แนวคิดและทฤษฎีการพัฒนาในเรื่องของ Check Damหรือ ฝายชะลอความชุ่มชื้น นับเป็นพระราชดำริในพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร ที่พัฒนาป่าไม้ให้มีความสมบูรณ์โดยใช้หลักการและวิธีการธรรมชาติเพื่อสร้างประโยชน์สุขให้แก่มนุษยชาติทั้งมวล

“ภูเขาป่า” : พระราชดำริในการพัฒนาฟื้นฟูป่าไม้โดยใช้ความรู้เบื้องต้นทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มาเป็นหลักการดำเนินการ

การสร้างภูเขาป่าอันเนื่องมาจากพระราชดำริเป็นมรรควิธีหนึ่งที่พระราชทานแนวคิดอันเป็นทฤษฎีการพัฒนานับเป็นมิติใหม่แก่วงการป่าไม้ มี 2 ประการ คือ

ประการแรก หากมีน้ำใกล้เคียงบริเวณนั้น มีพระราชดำรัส ความตอนหนึ่งว่า

“...ควรสำรวจแหล่งน้ำเพื่อการพิจารณาสร้างฝายขนาดเล็กปิดกั้นร่องน้ำในเขตต้นน้ำลำธาร ทั้งนี้เพื่อแผ่กระจายความชุ่มชื้นออกไปให้กว้างขวาง อันจะช่วยฟื้นฟูสภาพป่าในบริเวณที่สูงให้สมบูรณ์ขึ้น บริเวณดังกล่าวจะได้กลายเป็น “ภูเขาป่า” ในอนาคต ซึ่งหมายความว่ามีต้นไม้นานาชนิด ซึ่งปกคลุมดินในอัตราหนาแน่นที่เหมาะสมกับลักษณะภูมิประเทศแต่ละแห่ง ต้นไม้เหล่านั้นจะมีผลช่วยรักษาระดับความชุ่มชื้นในธรรมชาติให้อยู่ในเกณฑ์ที่พอเหมาะ ไม่แห้งแล้งเกินไป และยังช่วยยึดดินอันมีค่า ไม่ให้ถูกน้ำเซาะทลายลงมายังพื้นที่ราบอีกด้วย...”

ประการที่สอง หากไม่มีแหล่งน้ำในพื้นที่เพื่อฟื้นฟูป่าไม้ในบริเวณภูเขาเสื่อมโทรม มีพระราชดำรัส ความตอนหนึ่งว่า

“...ให้พิจารณาส่งน้ำขึ้นไปยังจุดที่สูงที่สุดเท่าที่จะดำเนินการได้ ทั้งนี้เพื่อให้สามารถจ่ายน้ำลงไปหล่อเลี้ยงกล้าไม้อ่อนที่ปลูกทดแทนไว้บนภูเขาได้ตลอดเวลา โดยเฉพาะในช่วงฤดูแล้งซึ่งกล้าไม้มักมีอัตราสูญเสียค่อนข้างสูง เมื่อกล้าไม้เจริญเติบโตพอสมควรจนสามารถทนทานต่อสภาวะแห้งแล้งได้แล้ว ในอนาคตภูเขาในบริเวณดังกล่าวก็จะคืนสภาพเดิมเป็นภูเขาป่าที่จะมีความชุ่มชื้นพอสมควร ตลอดจนจะช่วยฟื้นฟูสภาพสิ่งแวดล้อมในตอนล่างไม่ให้กลายเป็นดินแดนแห้งแล้ง...”

ซึ่งต่อมาได้พระราชทานพระราชดำรัสเพิ่มเติมความว่า

“...จะต้องพยายามสูบน้ำขึ้นไปทีละขั้นจนถึงระดับสูงสุดเท่าที่จะเป็นไปได้ โดยพิจารณาใช้เครื่องสูบน้ำพลังงานธรรมชาติ เช่น พลังงานแสงอาทิตย์กับพลังงานลม ซึ่งมีใช้งานอยู่แล้ว ทั้งนี้ เพื่อจะได้มิเปลืองเชื้อเพลิง เมื่อนำน้ำขึ้นไปพัก ณ ระดับสูงสุดได้แล้ว จะสามารถปล่อยน้ำให้ค่อยๆ ไหลซึมลงมา เพื่อช่วยเร่งรัดการปลูกป่าไม้ที่มีทั้งพันธุ์ไม้ป้องกันกับไม้โตเร็ว นอกจากนั้นยังจะแปรสภาพโครงการภูเขาป่าให้เป็นป่าเปียกซึ่งสามารถป้องกันไฟป่าได้อีกด้วย...”

“ป่าเปียก” พระราชดำริในการพัฒนาป่าไม้โดยการใช้ทรัพยากรน้ำให้เกิดประโยชน์สูงสุดในการสร้างแนวป้องกันไฟคือป่าเปียก (Wet Fire Break)

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร ทรงตระหนักถึงคุณค่าอเนกอนันต์ของน้ำเป็นยิ่งนัก ทรงคำนึงว่าทุกสรรพสิ่งในสภาพแวดล้อมของมนุษย์นั้นจะเกื้อกูลซึ่งกันและกันได้ หากรู้จักนำไปประยุกต์ใช้ให้เป็นประโยชน์ให้ได้ เช่นเดียวกับพระราชดำริ ***“ป่าเปียก”*** เพื่อป้องกันไฟไหม้ป่านั้น จึงเป็นมรรควิธีที่ทรงคิดค้นขึ้นจากหลักการที่แสนง่ายแต่ได้ประโยชน์มหาศาล กล่าวคือ ยามที่เกิดไฟไหม้ป่าขึ้นคราใด ผู้คนส่วนใหญ่ก็มักคำนึงถึงการแก้ปัญหาด้วยการระดมสรรพกำลังดับไฟป่าให้มอดดับอย่างรวดเร็ว แต่แนวทางป้องกันไฟป่าระยะยาวนั้นยังดูเลือนรางในการวางระบบอย่างจริงจัง

พระราชดำริป่าเปียกจึงเป็นแนวพระราชดำริหนึ่งที่พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร ทรงแนะนำให้ศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริทำการศึกษาทดลองจนได้รับผลสำเร็จเป็นที่น่าพอใจ โดยมีวิธีการสร้าง ***“ป่าเปียก”*** ดังนี้

วิธีการแรก : ทำระบบป้องกันไฟไหม้ป่า โดยใช้แนวคลองส่งน้ำและแนวพืชชนิดต่างๆ ปลูกตามแนวคลองนี้

วิธีที่สอง : สร้างระบบการควบคุมไฟป่าด้วยแนวป้องกันไฟป่าเปียก โดยอาศัยน้ำชลประทานและน้ำฝน

วิธีที่สาม : โดยการปลูกต้นไม้โตเร็วคลุมแนวร่องน้ำ เพื่อให้ความชุ่มชื้นค่อยๆ ทวีขึ้นและแผ่ขยายออกไปทั้งสองร่องน้ำ ซึ่งจะทำให้ต้นไม้งอกงาม และมีส่วนช่วยป้องกันไฟป่าเพราะไฟป่าจะเกิดขึ้นง่ายหากป่าขาดความชุ่มชื้น

วิธีที่สี่ : โดยการสร้างฝายชะลอความชุ่มชื้นหรือที่เรียกว่า Check Dam ขึ้น เพื่อปิดกั้นร่องน้ำหรือลำธารขนาดเล็กเป็นระยะๆ เพื่อใช้เก็บกักน้ำและตะกอนดินไว้บางส่วน โดยน้ำที่เก็บไว้จะซึมเข้าไปสะสมในดิน ทำให้ความชุ่มชื้นแผ่ขยายเข้าไปทั้งสองด้านกลายเป็น ***“ป่าเปียก”***

วิธีที่ห้า : โดยการสูบน้ำเข้าไปในระดับที่สูงที่สุดเท่าที่จะทำได้แล้วปล่อยน้ำลงทีละน้อยให้ค่อย ๆ ไหลซึมดิน เพื่อช่วยเสริมการปลูกป่าบนพื้นที่สูงในรูป ***“ภูเขาป่า”*** ให้กลายเป็น ***“ป่าเปียก”*** ซึ่งสามารถป้องกันไฟป่าได้อีกด้วย

วิธีที่หก : ปลูกต้นกล้วยในพื้นที่ที่กำหนดให้เป็นช่องว่างของป่า ประมาณ 2 เมตร หากเกิดไฟไหม้ป่าก็จะปะทะต้นกล้วยซึ่งอุ้มน้ำไว้ได้มากกว่าพืชอื่นทำให้ลดการสูญเสียน้ำลงไปได้มาก

แนวพระราชดำริป่าเปียก จึงนับเป็นทฤษฎีการพัฒนาในการอนุรักษ์ฟื้นฟูป่าไม้โดยใช้ความชุ่มชื้นเป็นหลักสำคัญที่จะช่วยให้มีป่าเขียวสดอยู่ตลอดเวลา ไฟป่าจึงเกิดได้ยากนับเป็นการพัฒนาเพื่อการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าไม้ที่สามารถทำได้ง่ายและได้ผลดียิ่ง

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับเรื่อง “น้ำ”

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร ทรงเป็นปราชญ์แห่งน้ำ ดังจะเห็นได้ว่าศาสตร์ทั้งปวงที่เกี่ยวกับน้ำ ไม่ว่าจะเป็นการพัฒนาและจัดหาแหล่งน้ำ การเก็บกัก การระบาย การควบคุม การทำน้ำเสียให้เป็นน้ำดี ตลอดจนการแก้ไขปัญหาน้ำท่วม ทรงคิดค้นและหาแนวทางแก้ไขและพัฒนาจนประสบผลสำเร็จ นำมาซึ่งประโยชน์สุขของประชาชนทั้งประเทศ ดังพระราชดำรัสที่พระราชทานกับ ดร. สุเมธ ตันติเวชกุล และคณะ จากสำนักงานเลขานุการ กปร. (สำนักงาน กปร. ปัจจุบัน) ณ พระตำหนักจิตรลดารโหฐาน เมื่อ 17 มีนาคม 2529 ความว่า

“...หลักสำคัญว่าต้องมีน้ำบริโภคและน้ำใช้ น้ำเพื่อการเพาะปลูก เพราะชีวิตอยู่ที่นั่น ถ้ามีน้ำคนอยู่ได้ ถ้าไม่มีน้ำคนอยู่ไม่ได้ ไม่มีไฟฟ้าคนอยู่ได้ แต่ถ้ามีไฟฟ้าไม่มีน้ำคนอยู่ไม่ได้...”

แนวคิดการพัฒนาเพื่อพึ่งตนเองของเกษตรกรอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (Self Reliance)

แนวพระราชดำริเกี่ยวกับการส่งเสริมชุมชนหรือการพัฒนาชนบทที่สำคัญๆ คือ การช่วยเหลือให้เกิดการพึ่งตนเองได้ของคนในชนบทเป็นหลัก กิจกรรมและโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริที่ดำเนินการอยู่หลายพื้นที่ทั่วประเทศในปัจจุบัน ล้วนแล้วแต่มีเป้าหมายสุดท้ายอยู่ที่การพึ่งตนเองได้ของราษฎรทั้งสิ้น

การพัฒนาทั้งด้านอาชีพและส่งเสริมการเกษตรให้เกษตรกรสามารถดำรงชีพอยู่ได้อย่างมั่นคง เป็นปึกแผ่นนั้น พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร ได้พระราชทานพระราชดำริแนวทางในการช่วยเหลือและสาธิตให้ประชาชนดำเนินไปตามหลักการ กล่าวคือ ทรงมุ่งช่วยเหลือพัฒนาให้เกิดการพึ่งตนเองได้ของคนในชนบทเป็นหลัก เพื่อเป็นต้นแบบการพัฒนาให้แก่ประชาชนให้สามารถพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน โดยมีวิธีการพัฒนาตามแนวพระราชดำริ ดังนี้

1. **ทรงยึดหลักที่ไม่ใช้วิธีการสั่งการให้เกษตรกรปฏิบัติตาม** เพราะไม่อาจช่วยให้คนเหล่านั้นพึ่งตนเองได้ เนื่องจากเป็นการปฏิบัติงานโดยไม่ได้เกิดจากความพึงพอใจ หรือเข้าใจด้วยตนเอง ดังพระราชดำรัสความตอนหนึ่งว่า

“...ดำริ คือ ความเห็นที่จะทำ ไม่ใช่คำสั่งแต่มันเป็นความเห็น มีทฤษฎีอะไรต้องบอกออกมา ฟังได้ฟัง ชอบใจก็เอาไปได้ ใครไม่ชอบใจก็ไม่เป็นไร...”

2. **ทรงเน้นให้พึ่งตนเองและช่วยเหลือตนเองเป็นหลักสำคัญ** พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร มักจะทรงทำหน้าที่กระตุ้นให้เกษตรกรทั้งหลายคิดหาลู่ทางที่จะช่วยตนเอง พึ่งตนเอง โดยไม่มีการบังคับ การแสวงหาความร่วมมือจากภายนอกต้องกระทำเมื่อจำเป็นจริงๆ ดังพระราชดำรัสตอนหนึ่งที่ว่า

“...คนทุกคน ไม่ว่าชาวกรุงหรือชาวชนบท ไม่ว่ามีการศึกษามากหรือน้อยอย่างไร ย่อมมีจิตใจเป็นอิสระ มีความคิดเห็น มีความพอใจเป็นของตนเอง ไม่ชอบการบังคับ นอกจากนั้นยังมีขนบธรรมเนียม มีแบบแผนเฉพาะเหล่ากันอีกด้วย...”

3. พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร ทรงใช้หลักการมีส่วนร่วมของประชาชน (People Participation) เป็นจุดสำคัญในการพัฒนาโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ด้วยการดำเนินการเช่นนั้นจะช่วยให้ประชาชนสามารถช่วยเหลือตนเองได้ในที่สุด ดังพระราชดำรัสในโอกาสวันขึ้นปีใหม่ 31 ธันวาคม พ.ศ. 2501 กับประชาชนชาวไทยทั้งหลายว่า

"...ภาระในการบริหารนั้นจะประสบผลด้วยดีย่อมต้องอาศัยความรักชาติ ความซื่อสัตย์สุจริต ความสมัครสมานกลมเกลียวกันประกอบกับการร่วมมือของประชาชนพลเมืองทั่วไป ข้าพเจ้าจึงหวังว่าท่านทั้งหลายคงจะพยายามปฏิบัติกรณียกิจในส่วนของแต่ละท่านด้วยใจบริสุทธิ์ โดยคำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวมทั้งนี้เพื่อได้มาซึ่งความร่มเย็นเป็นสุขของประชาชนทั่วไปอันเป็นยอดปรารถนาด้วยกันทั้งสิ้น..."

4. หลักสำคัญอีกประการหนึ่งในการแนะนำประชาชนเกี่ยวกับโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ คือ ทรงใช้หลักประชาธิปไตยในการดำเนินการ และพระราชทานพระราชดำริให้ศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริทั้ง 6 แห่ง ดำเนินการศึกษา ทดลอง วิจัย เมื่อสำเร็จแล้วประชาชนต้องการนำผลไปใช้ประโยชน์จะสามารถนำไปปฏิบัติเองได้ดังพระราชดำรัส ความตอนหนึ่งว่า

"...เป็นสถานที่ที่ผู้ทำงานในด้านพัฒนาจะไปทำอะไรอย่างที่เรียกว่า "ทดลอง" ก็ได้ และเมื่อทดลองแล้วจะทำให้ผู้อื่นที่ไม่ใช่ผู้เชี่ยวชาญในวิชานั้นสามารถเข้าใจว่าเขาทำกันอย่างไร เขาทำอะไรกัน..."

ได้พระราชทานพระราชาธิบายเพิ่มเติมอีกความว่า

"...ฉะนั้นศูนย์ศึกษาการพัฒนานี้ ถ้าทำอะไรล้มเหลวต้องไม่ถือว่าเป็นสิ่งที่ต้องถูกลงโทษ แต่เป็นสิ่งที่แสดงว่าทำอย่างนั้นไม่เกิดผล..."

5. ทรงยึดหลักสภาพของท้องถิ่นเป็นแนวทางในการดำเนินงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ทั้งด้านสภาพแวดล้อมทางภูมิศาสตร์ วัฒนธรรม และขนบธรรมเนียมประเพณีของแต่ละท้องถิ่นใน แต่ละภูมิภาคของประเทศ เพราะทรงตระหนักดีว่าการเปลี่ยนแปลงใดที่ดำเนินการโดยฉับพลัน อาจก่อผลกระทบต่อค่านิยม ความคุ้นเคย และการดำรงชีพในวิถีประชาเหล่านั้นเป็นอย่างมาก ดังพระราชดำรัสความตอนหนึ่งว่า

"...การพัฒนาจะต้องเป็นไปตามภูมิประเทศของภูมิศาสตร์ และภูมิประเทศทางสังคมศาสตร์ในสังคมวิทยา ภูมิประเทศทางสังคมวิทยาคือ นิสัยใจคอของคนเราจะบังคับให้คนคิดอย่างอื่นไม่ได้ แต่ถ้าเราเข้าไปแล้วเราเข้าไปดูว่า เขาต้องการอะไรจริงๆ แล้วก็อธิบายให้เขาเข้าใจหลักการของการพัฒนานี้ก็จะเกิดประโยชน์อย่างยิ่ง..."

6. พระราชดำริที่สำคัญประการหนึ่งคือ การสร้างความแข็งแรงให้ชุมชน ด้วยการสร้างโครงสร้างพื้นฐานที่สำคัญต่อการผลิต อันจะเป็นรากฐานนำไปสู่การพึ่งตนเองได้ในระยะยาว โครงสร้างพื้นฐานที่สำคัญ คือ แหล่งน้ำ เพราะเป็นปัจจัยสำคัญที่จะทำให้เกษตรกรส่วนใหญ่ที่ต้องพึ่งพาอาศัยน้ำฝนจะได้มีโอกาส ที่จะมีผลิตผลได้ตลอดปี ซึ่งเป็นเงื่อนไขปัจจัยสำคัญยิ่งที่จะทำให้ชุมชนพึ่งตนเองได้ในเรื่องอาหารได้ระดับหนึ่ง และเมื่อชุมชนแข็งแรงพร้อมดีแล้ว ก็อาจจะมีการสร้างโครงสร้างพื้นฐานอื่น ๆ ที่จำเป็นต่อการยกระดับรายได้ของชุมชนให้พร้อมต่อการ

ติดต่อสัมพันธ์กับโลกภายนอกอย่างเป็นขั้นตอน ทรงเรียกวิธีการพัฒนานี้ว่า ***"การระเบิดจากข้างใน"*** ดังพระราชดำรัส ความตอนหนึ่งว่า

"...การพัฒนาประเทศจำเป็นต้องทำตามลำดับขั้นตอน ต้องสร้างพื้นฐาน คือ ความพอมี พอกิน พอใช้ของประชาชนส่วนใหญ่เป็นเบื้องต้นก่อน โดยใช้วิธีการและอุปกรณ์ที่ประหยัด แต่ถูกต้องตามหลักวิชาการ เมื่อได้พื้นฐานมั่นคงพร้อมพอควรและปฏิบัติได้แล้ว จึงค่อยสร้างค่อยเสริมความเจริญและฐานะเศรษฐกิจชั้นที่สูงขึ้นโดยลำดับ..."

วิธีการพัฒนาเพื่อให้เกิดการพึ่งตนเองได้นี้ พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร ทรงชี้แนะว่าควรจะต้องค่อยๆ กระทำตามลำดับขั้นตอนต่อไป ไม่ควรกระทำด้วยความเร่งรีบ ซึ่งอาจจะเกิดความเสียหายได้ ดังที่พระราชดำรัส เมื่อวันที่ 11 กรกฎาคม พ.ศ. 2523 ความตอนหนึ่งว่า

"...เมื่อมีพื้นฐานหนาแน่นบริบูรณ์พร้อมแล้วก็ตั้งต้นพัฒนางานต่อไปให้เป็นการทำไปพัฒนาไปและปรับปรุงไป..."

7. การส่งเสริมหรือสร้างเสริมสิ่งที่ชาวชนบทขาดแคลน และเป็นความต้องการอย่างสำคัญ คือ *"ความรู้"* ด้านต่าง ๆ พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร ทรงตระหนักว่าชนบทควรจะมีความรู้ในเรื่องของการทำมาหากิน การทำการเกษตรโดยใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม โดยทรงเน้นถึงความจำเป็นที่จะต้องมี ***"ตัวอย่างแห่งความสำเร็จ"*** ในเรื่องการพึ่งตนเอง ซึ่งมีพระราชประสงค์ที่จะให้ราษฎรในชนบทได้มีโอกาส ได้รู้ได้เห็นถึงตัวอย่างของความสำเร็จนี้ และนำไปปฏิบัติได้เอง วิธีการให้ความรู้แก่ประชาชนนั้น พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร มีพระราชดำริที่เกี่ยวข้องกับการใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัยในการพัฒนา ความตอนหนึ่งว่า

"...การใช้เทคโนโลยีอันทันสมัยในงานต่างๆ นั้นว่า โดยหลักการควรจะให้ผลมากในเรื่องประสิทธิภาพ การประหยัด และการทุ่นแรงงาน แต่อย่างไรก็ตามก็คงยังจะต้องคำนึงถึงสิ่งอื่นอันเป็นพื้นฐานและส่วนประกอบของงานที่ทำด้วย อย่างในประเทศของเราประชาชนทำมาหาเลี้ยงตัวด้วยการกสิกรรมและการลงแรงทำงานเป็นพื้น การใช้เทคโนโลยีอย่างใหญ่โตเต็มรูปหรือเต็มขนาดในงานอาชีพหลักของประเทศย่อมจะมีปัญหา เช่น อาจทำให้ต้องลงทุนมากมายสิ้นเปลืองเกินกว่าเหตุ หรืออาจก่อให้เกิดการว่างงานอย่างรุนแรงขึ้น เป็นต้น ผลที่เกิดก็จะพลาดเป้าหมายไปห่างไกล และกลับกลายเป็นผลเสีย ดังนั้น จึงต้องมีความระมัดระวังมากในการใช้เทคโนโลยีที่ปฏิบัติงานคือ ควรพยายามใช้ให้พอเหมาะพอดีแก่สภาวะของบ้านเมืองและการทำกินของราษฎรเพื่อให้เกิดประสิทธิผลด้วย เกิดความประหยัดอย่างแท้จริงด้วย..."

8. ทรงนำความรู้ในด้านเทคโนโลยีการเกษตรที่เหมาะสมเข้าไปถึงมือชาวชนบทอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร ทรงเลือกใช้เทคนิควิธีการต่าง ๆ หลายประการเพื่อบรรลุถึงเป้าหมายที่ทรงมุ่งหวังเพื่อประโยชน์สูงสุดต่อประชาชน ดังเช่น

ก. การรวมกลุ่มประชาชนเพื่อแก้ไขปัญหาหลักของชุมชนชนบท

ข. การส่งเสริมโดยกระตุ้นผู้นำชุมชนให้เป็นผู้นำในการพัฒนา ดังพระราชดำรัส ความตอนหนึ่งว่า

"...ในการทำงานทั้งปวงนั้น ทุกคนจะต้องตั้งใจจริง อดทน และขยันหมั่นเพียร ซื่อตรง เห็นอกเห็นใจกัน ถ้อยทีถ้อยอาศัยกัน มีเมตตามุ่งดีมุ่งเจริญต่อกัน ยึดมั่นในสามัคคีธรรม ความสุจริต ทั้งในความคิดและการกระทำ ถือเอาความมั่นคงและประโยชน์ร่วมกันเป็นจุดหมายสำคัญ..."

ค. การส่งเสริมการพัฒนาเพื่อพึ่งตนเองนั้นจะต้องทำอย่างค่อยเป็นค่อยไป ดังพระราชดำรัส ความตอนหนึ่งว่า

"...ในด้านหนึ่งที่ไม่เคยคิดกัน ในด้านการพัฒนา เช่น เจ้าหน้าที่บัญชี ถ้าหากว่าทำการเพาะปลูก ชาวบ้านทำการเพาะปลูก เมื่อมีผลแล้วเขาบริโภคเองส่วนหนึ่ง อีกส่วนหนึ่งก็ขายเพื่อให้ได้มีรายได้ แล้วก็เมื่อมีรายได้แล้วก็ไปซื้อของที่จำเป็นและสิ่งที่จะมาเกื้อกูลการอาชีพของตัว อย่างนี้ไม่ค่อยมีการศึกษากัน เมื่อผลิตอะไรแล้วก็จำหน่ายไปก็มีรายได้ก็ต้องทำบัญชี ชาวบ้านทำบัญชีบางที่ไม่ค่อยถูก..."

ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

เศรษฐกิจพอเพียง เป็นปรัชญาที่พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร ทรงมีพระราชดำริชี้แนะแนวทางทางเพื่อการดำเนินชีวิตให้แก่พสกนิกรไทย เศรษฐกิจพอเพียงได้พระราชทานพระราชดำริมานานกว่า 30 ปี โดยเฉพาะเมื่อครั้งเกิดวิกฤตทางเศรษฐกิจเมื่อปี 2540 ทรงเน้นย้ำแนวทางแห่งความพอเพียง เพื่อให้พสกนิกรสามารถดำรงชีวิตได้อย่างมั่นคงยั่งยืนภายใต้ความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว

หลักเศรษฐกิจพอเพียงเป็นทางสายกลาง กล่าวคือ เป็นเศรษฐกิจแบบพอประมาณไม่ใช่อดอยากขาดแคลน ใช่จ่ายอย่างมีเหตุมีผล มีน้อยใช้น้อยไม่ฟุ่มเฟือย มีมากต้องรู้จักเก็บออมเอาไว้ใช้ในยามจำเป็น และต้องรู้จักช่วยเหลือเกื้อกูลและแบ่งปันกัน ส่วนในระดับของการพัฒนาประเทศ ควรพัฒนาอย่างเป็นขั้นเป็นตอนและมีคุณธรรม ซึ่งจะทำให้เกิดการพัฒนาที่มั่นคงยั่งยืน หากทำให้เช่นนี้ก็จะสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีให้กับตนเองและประเทศชาติตลอดไป

เศรษฐกิจพอเพียง เป็นปรัชญาชี้ถึงแนวการดำรงอยู่และปฏิบัติตนของประชาชนในทุกระดับ ตั้งแต่ระดับครอบครัว ชุมชน จนถึงรัฐ ทั้งในการพัฒนาและบริหารประเทศให้ดำเนินไปในทางสายกลาง โดยเฉพาะการพัฒนาเศรษฐกิจเพื่อให้ก้าวทันต่อโลกยุคโลกาภิวัฒน์

ความพอเพียง หมายถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุผล รวมถึงความจำเป็นที่จะต้องมีระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีพอสมควรต่อการมีผลกระทบใด ๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอกและภายใน ทั้งนี้ จะต้องอาศัยความรอบรู้ ความรอบคอบ และความระมัดระวังอย่างยิ่ง ในการนำวิชาการต่าง ๆ มาใช้ในการวางแผนและการดำเนินการทุกขั้นตอน ขณะเดียวกันจะต้องเสริมสร้างพื้นฐานจิตใจของคนในชาติ โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ของรัฐ นักทฤษฎี และนักธุรกิจให้มีสำนึกในคุณธรรมความซื่อสัตย์สุจริต และให้มีความรอบรู้ที่เหมาะสม ดำเนินชีวิตด้วยความอดทน

ความเพียร มีสติ ปัญญา และความรอบคอบ เพื่อให้สมดุลและพร้อมต่อการรองรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและกว้างขวางทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมจากโลกภายนอกได้เป็นอย่างดี

หลัก**ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง** เป็นปรัชญาที่ยึดหลัก**ทางสายกลาง** ที่ชี้แนวทางการดำรงอยู่และปฏิบัติของประชาชนในทุกระดับให้ดำเนินไปในทางสายกลาง มีความพอเพียง และมีความพร้อมที่จะจัดการต่อผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลง โดยคำนึงถึงความพอประมาณ ความมีเหตุผล และการสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว ตลอดจนการใช้ความรู้ ความรอบคอบ และคุณธรรมประกอบการวางแผน การตัดสินใจและการกระทำต่าง ๆ **ความพอประมาณ** หมายถึง ความพอดี ที่ไม่มากและไม่น้อยจนเกินไป ไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น เช่น การผลิตและการบริโภคที่พอประมาณ **ความมีเหตุผล** หมายถึง การใช้หลักเหตุในการตัดสินใจเรื่องต่าง ๆ โดยพิจารณาจากเหตุปัจจัยที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นอย่างรอบคอบ **การมีภูมิคุ้มกันที่ดี** หมายถึง การเตรียมตัวให้พร้อมรับต่อผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการเปลี่ยนแปลงรอบตัว ปัจจัยเหล่านี้จะเกิดขึ้นได้นั้น จะต้องอาศัยความรู้และคุณธรรมเป็นเงื่อนไขพื้นฐาน กล่าวคือ เงื่อนไขความรู้ หมายถึง ความรอบรู้ ความรอบคอบ และความระมัดระวังในการดำเนินชีวิตและการประกอบการงาน ส่วนเงื่อนไขคุณธรรม คือ การยึดถือคุณธรรมต่าง ๆ อาทิ ความซื่อสัตย์สุจริต ความอดทน ความเพียร การมุ่งต่อประโยชน์ส่วนรวมเป็นที่ตั้ง

เศรษฐกิจพอเพียงไม่ใช่การหยุดอยู่กับที่ แต่เศรษฐกิจพอเพียงใช้ได้กับทุกกลุ่มบุคคล ชุมชน มีความเป็นพลวัต สามารถพัฒนาได้ตามเหตุผลให้เหมาะสมกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป กล่าวสรุปคือ เศรษฐกิจพอเพียงมี 3 ระดับ คือ

ระดับที่หนึ่ง เป็นเศรษฐกิจพอเพียงบนพื้นฐานที่เน้นความพอเพียงในระดับบุคคลและครอบครัว

ระดับที่สอง เป็นเศรษฐกิจพอเพียงแบบก้าวหน้า คือ ยกระดับความพอเพียงเป็นระดับกลุ่ม มีการรวมตัวทั้งความคิด ความร่วมมือ ความช่วยเหลือส่วนรวม รักษาผลประโยชน์ภายในชุมชน มีการเรียนรู้แลกเปลี่ยนสร้างความเข้มแข็งในชุมชน

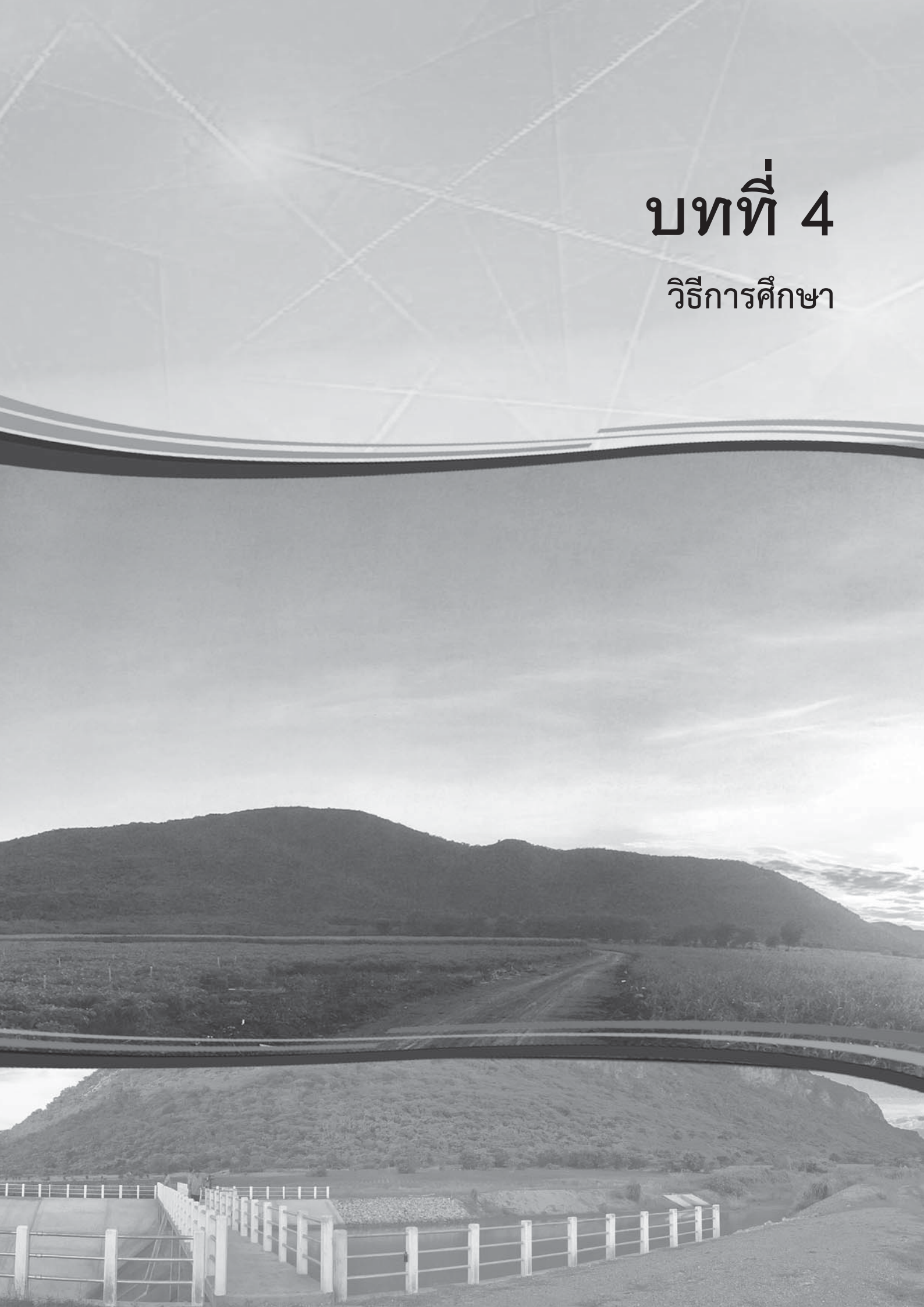
ระดับที่สาม เป็นเศรษฐกิจพอเพียงแบบก้าวไกล ระดับสร้างเครือข่าย เน้นความร่วมมือระหว่างชุมชน กลุ่ม องค์กร เอกชน หรือธุรกิจภายนอก โดยประสานงานให้ได้รับประโยชน์ร่วมกันทุกฝ่าย

ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง จึงเป็นบทพิสูจน์ที่แสดงให้เห็นว่า เศรษฐกิจพอเพียงสามารถประยุกต์ใช้ได้ในทุกคน ทุกบริบท ทุกสาขาอาชีพ และยังจะเป็นพลังในการพัฒนาประเทศให้ก้าวหน้าต่อไปได้ โดยผู้ที่น้อมนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติใช้จนประสบผลสำเร็จในการดำเนินชีวิต

บทที่ 4

วิธีการศึกษา

บทที่ 4 วิธีการศึกษา

การประเมินผลโครงการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าชุมชนเขาซับแกงไก่อันเนื่องมาจากพระราชดำริ จังหวัดลพบุรี ในปี 2560 ครั้งนี้ มีขั้นตอนการศึกษา 5 ส่วน ประกอบด้วย

1. ขอบเขตของการประเมินผล
2. การเก็บรวบรวมข้อมูลและเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา
3. การกำหนดประชากรกลุ่มตัวอย่าง
4. การวิเคราะห์ข้อมูล
5. นิยามศัพท์

ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. ขอบเขตของการประเมินผล

1.1 กรอบระยะเวลาของการประเมิน

ด้านเวลา ประเมินผลช่วงการดำเนินงานโครงการฯ ปี 2555-2559

1.2 พื้นที่ดำเนินการของการประเมิน

ด้านพื้นที่โครงการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าชุมชนเขาซับแกงไก่อันเนื่องมาจากพระราชดำริ ประกอบด้วยพื้นที่ในเขตป่าสงวนแห่งชาติ ป่าชัยบาดาล มีพื้นที่ 3,027 ไร่ และบ้านลำน้ำเขียว หมู่ที่ 5 ตำบลเขาน้อย อำเภอลำสนธิ จังหวัดลพบุรี

1.3 ประชากรกลุ่มเป้าหมาย

ด้านประชากร ประกอบด้วยประชากร 2 ส่วน ได้แก่

1.3.1 เจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติงานในโครงการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าชุมชนเขาซับแกงไก่อันเนื่องมาจากพระราชดำริ ทั้งในระดับนโยบาย ระดับปฏิบัติ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

1.3.2 ประชาชน/ผู้นำชุมชนในพื้นที่รับประโยชน์จากโครงการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าชุมชนเขาซับแกงไก่อันเนื่องมาจากพระราชดำริ

2. การเก็บรวบรวมข้อมูลและเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

ในการประเมินผลโครงการฯ ครั้งนี้ จะเน้นการศึกษา 2 ลักษณะ คือ

1. การศึกษาค้นคว้ารวบรวมจากเอกสาร (Documentary Study) เพื่อทราบผลการดำเนินงานที่ผ่านมา เพื่อนำมาเป็นข้อมูลพื้นฐานประกอบการประเมินผลโครงการฯ

2. การศึกษาภาคสนาม (Field Work Study) ใช้แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ เป็นเครื่องมือเพื่อสัมภาษณ์และสำรวจข้อมูลตามสภาพความเป็นจริง โดยแบ่งเป็น 2 ช่วง คือ

- การดำเนินการทดสอบแบบสอบถาม (Pretest) ระหว่างวันที่ 27 - 28 กุมภาพันธ์ 2560 ซึ่งได้นำมาปรับปรุงแบบสอบถาม และการใช้แบบสัมภาษณ์
- เก็บข้อมูลจริงระหว่างวันที่ 6 - 9 มีนาคม 2560 โดยการสัมภาษณ์แบ่งเป็น 2 ระดับ ได้แก่

2.1 การสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติงานในโครงการฯ ทั้งในระดับนโยบายและระดับปฏิบัติซึ่งเป็นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับโครงการฯ จำนวน 7 หน่วยงานโดยทำการสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling)

2.2 การสัมภาษณ์ประชาชน เพื่อทราบถึงผลประโยชน์ และผลกระทบที่ส่งผลให้เกิดความสำเร็จที่เกิดขึ้นจากการดำเนินโครงการฯ ที่มีต่อทรัพยากรธรรมชาติและประชาชน

3. การกำหนดประชากรกลุ่มตัวอย่าง

กองติดตามประเมินผล สำนักงาน กปร. ได้กำหนดกลุ่มเป้าหมายในการศึกษา 2 ระดับ คือ

1. เจ้าหน้าที่จากหน่วยงานภาครัฐที่รับผิดชอบโครงการฯ หน่วยงานร่วมดำเนินงาน และผู้แทนผู้นำชุมชนที่เกี่ยวข้องในการดำเนินงานโครงการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าชุมชนเขาซับแกงไก่อันเนื่องมาจากพระราชดำริ

2. ประชากรในพื้นที่หมู่บ้านภายในเขตโครงการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าซับแกงไก่อันเนื่องมาจากพระราชดำริ จำนวน 2 หมู่บ้าน โดยใช้การกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างตามวิธีการของทาโร ยามาเน่ โดยกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา เท่ากับ 86 ตัวอย่าง คิดเป็นร้อยละ 20 ของประชากรทั้งหมด ซึ่งได้กลุ่มตัวอย่างของแต่ละหมู่บ้านดังรายละเอียดต่อไปนี้

ตารางแสดงจำนวนครัวเรือนทั้งหมด เป็นจำนวนครัวเรือนที่ใช้เก็บข้อมูลจริงโดยใช้ข้อมูลจำนวนครัวเรือนในหมู่บ้านภายในเขตโครงการฯ ปี 2560

ชื่อบ้าน	หมู่ที่	ตำบล	อำเภอ	จำนวนครัวเรือน	จำนวนครัวเรือนที่สุ่มตัวอย่างร้อยละ 20
เหวตาบัว	4	เขาน้อย	ลำสนธิ	316	63
ลำน้ำเขียว	5	เขาน้อย	ลำสนธิ	114	23
รวม				**430**	**86**

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

สำหรับขั้นตอนในการประมวลผลข้อมูลที่ได้ เริ่มจากการนำข้อมูลภาคสนามมาทำการบรรณาธิการข้อมูล (Edit) และจัดทำคู่มือลงรหัส (Coding) และลงรหัสข้อมูลด้วยคอมพิวเตอร์ จากนั้นเป็นขั้นตอนของการประมวลผลโดยใช้โปรแกรม SPSS for Windows ก่อนที่จะนำผลที่ได้มาวิเคราะห์โดยใช้ค่าทางสถิติที่สำคัญ 4 ส่วน คือ

1. ค่าร้อยละ (Percentage) เพื่อใช้วัดการแจกแจงความถี่ของข้อมูล โดยนำเสนอในรูปของตาราง
2. ค่าตัวกลางเลขคณิต (Arithmetic Mean) เพื่อนำข้อมูลที่แสดงจำนวนมาพิจารณาค่าเฉลี่ย
3. ค่าความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร (Crosstabs) เพื่อนำข้อมูลของตัวแปรมาเชื่อมโยงหาความสัมพันธ์ทางสถิติ
4. ค่าสูงสุด (Maximum) และค่าต่ำสุด (Minimum) เพื่อนำมาวัดหาค่าสูงสุด และค่าต่ำสุดในช่วงของข้อมูลที่แสดงจำนวน

หลังจากการประมวลผลด้วยคอมพิวเตอร์แล้ว ได้นำค่าสถิติจากการแปรผลข้อมูลมานำเสนอในรูปแบบของตารางข้อมูลเชิงปริมาณ (Quantitative Data) และนำข้อมูลมาแปลความหมายให้เป็นข้อมูลเชิงคุณภาพ (Qualitative Data) เพื่อนำข้อมูลมาใช้ในการวิเคราะห์เชิงตรรกะ โดยการอธิบายและพรรณนาประกอบกับฐานข้อมูลทุติยภูมิ และข้อมูลเอกสารงานวิจัยอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง จากนั้นจะนำผลการศึกษามารวบรวมเป็นร่างรายงานเสนอผู้บริหารพิจารณาให้ความเห็นชอบ ก่อนจัดทำเป็นรายงานการประเมินผลโครงการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าชุมชนเขาซับแกงไก่อันเนื่องมาจากพระราชดำริ จังหวัดลพบุรี

5. นิยามศัพท์

โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ หมายถึง โครงการที่พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร ได้พระราชทานพระราชดำริ วางแผนพัฒนา เสนอแนะให้รัฐบาลร่วมดำเนินการตามพระราชดำริ โดยเสด็จพระราชดำเนินร่วมทรงงานกับหน่วยงานของรัฐบาล ซึ่งมีทั้งฝ่ายพลเรือน ตำรวจ ทหาร โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำรินี้มีกระจายอยู่ทั่วทุกภูมิภาคของประเทศไทย เป็นโครงการที่อยู่ในความรับผิดชอบของสำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (สำนักงาน กปร.) ซึ่งมีลักษณะที่เป็นโครงการพัฒนาด้านต่างๆ ให้ดำเนินการเสร็จสิ้นภายในระยะสั้น และระยะยาวที่มีเวลามากกว่า 5 ปี ขณะเดียวกันมีลักษณะที่เป็นงานด้านวิชาการ เช่น โครงการเพื่อการศึกษา ค้นคว้า ทดลองหรือโครงการที่มีลักษณะเป็นงานวิจัย

โครงการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าชุมชนเขาซับแกงไก่อันเนื่องมาจากพระราชดำริ หมายถึง โครงการที่พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ รับป่าชุมชนเขาซับแกงไก่ไว้เป็นโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ตามที่องค์การบริหารส่วนตำบลเขาน้อย อำเภอลำสนธิ จังหวัดลพบุรี ได้มีหนังสือขอพระราชทานพระมหากรุณา ขอให้ทรงรับพื้นที่ป่าชุมชนเขาซับแกงไก่ บ้านลำน้ำเขียว ตำบลเขาน้อย อำเภอลำสนธิ จังหวัดลพบุรี ซึ่งอยู่ในเขตป่าสงวนแห่งชาติ ป่าชัยบาดาล ไว้เป็นโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ เพื่อเป็นต้นแบบในการดูแลรักษาป่าโดยชุมชนและเป็นเครือข่ายในการดำเนินการอนุรักษ์และฟื้นฟูสภาพป่าไม้แก่พื้นที่ป่าชุมชนโดยรอบ (ตามหนังสือสำนักราชเลขาธิการ ที่ รล 0008.2/21750 ลงวันที่ 21 สิงหาคม 2555)

พื้นที่โครงการ หมายถึง พื้นที่โครงการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าชุมชนเขาซับแกงไก่อันเนื่องมาจากพระราชดำริและบริเวณป่ารอบ ๆ เขตเขาซับแกงไก่ พื้นที่ประมาณ 3,027 ไร่ ประกอบด้วย

1. พื้นที่ป่าชุมชนบ้านลำน้ำเขียว เนื้อที่ 1,800 ไร่
2. พื้นที่แปลงปลูกป่าของกรมป่าไม้ เนื้อที่ 300 ไร่
3. พื้นที่วัดป่าชุมชน เนื้อที่ 427 ไร่
4. พื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติที่เป็นผืนเดียวกัน เนื้อที่ 500 ไร่

สมาชิกในครัวเรือน หมายถึง สมาชิกที่อยู่อาศัยในครัวเรือนจริงๆ ในช่วงระยะเวลาระหว่างการสำรวจข้อมูล ในที่นี้จะนับรวมสมาชิกที่ย้ายออกไปหางานทำที่อื่นในช่วงเวลาที่ว่างจากการเกษตรด้วย

ที่ถือครอง หมายถึง ที่ดินที่ราษฎรเป็นเจ้าของครอบครอง และมีกรรมสิทธิ์ในที่ดินนั้น

ที่ทำกิน หมายถึง ที่ดินที่ราษฎรใช้ประโยชน์ในการประกอบอาชีพ ในที่นี้ให้หมายรวมถึงที่ดินที่เช่าจากผู้อื่นด้วย

เอกสารสิทธิ หมายถึง เอกสารที่ออกโดยส่วนราชการเพื่อแสดงกรรมสิทธิ์ในการถือครองที่ดินของบุคคล

โฉนดที่ดิน หรือ น.ส.4 หมายถึง หนังสือสำคัญแสดงกรรมสิทธิ์ที่ดิน

ใบจอง หรือ น.ส. 2 หมายถึง หนังสือแสดงการยอมให้เข้าครอบครองที่ดินชั่วคราว

น.ส.3 หมายถึง เอกสารรับรองการทำประโยชน์ในที่ดิน (กรณีไม่มีระวางรูปถ่ายทางอากาศ)

น.ส.3 ก หมายถึง เอกสารรับรองการทำประโยชน์ในที่ดิน (มีระวางรูปถ่ายทางอากาศ)

ส.ค.1 หมายถึง แบบแจ้งการครอบครองที่ดิน

สทก. หมายถึง หนังสืออนุญาตให้ทำประโยชน์และอยู่อาศัยภายในเขตปรับปรุงป่าสงวนแห่งชาติ

ส.ป.ก. 4-01 หมายถึง หนังสืออนุญาตให้เข้าทำประโยชน์ในเขตปฏิรูปที่ดิน ซึ่งได้ประกาศเขตปฏิรูปที่ดินและจัดเกษตรกรลงแปลงที่ดินแล้ว

ภบท. หมายถึง ภาษีบำรุงท้องที่

อาชีพหลัก หมายถึง อาชีพที่สร้างรายได้ส่วนใหญ่ให้แก่ครัวเรือน และกระทำติดต่อกันเป็นระยะเวลานานกว่าอาชีพอื่นๆ

อาชีพรอง หมายถึง อาชีพอื่นๆ ที่สร้างรายได้เสริมให้แก่ครัวเรือน นอกเหนือจากอาชีพหลัก อาจจะมีได้มากกว่า 1 อาชีพ

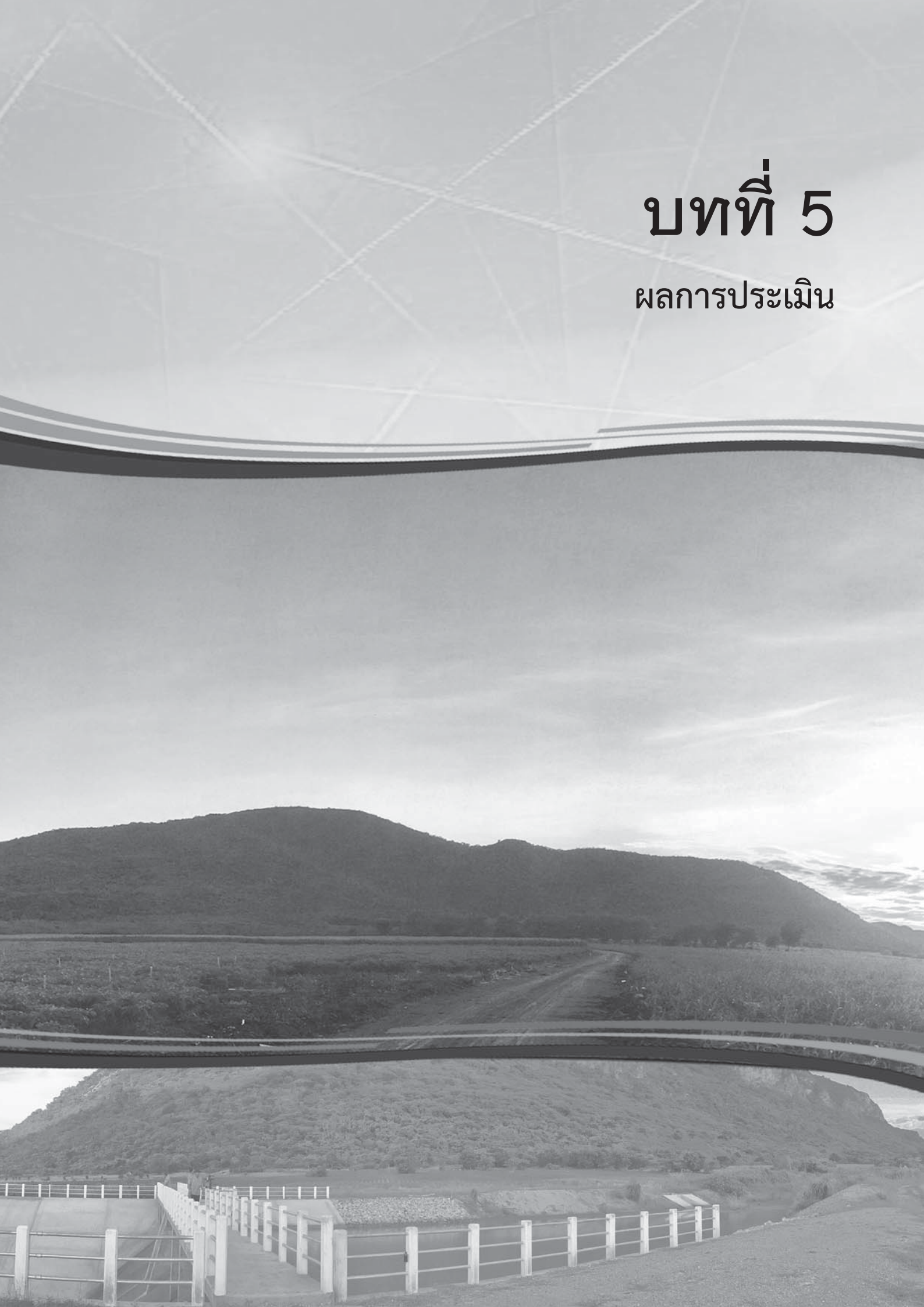
Check Dam หรือฝายชะลอความชุ่มชื้น ซึ่งเป็นแนวพระราชดำริรัชกาลที่ 9 หมายถึง สิ่งก่อสร้างขวางกั้นทางเดินของลำน้ำ ซึ่งปกติมักจะกั้นห้วยลำธารขนาดเล็กในบริเวณที่เป็นต้นน้ำหรือพื้นที่มีความลาดชันสูง หากช่วงที่น้ำไหลแรงก็สามารถชะลอการไหลของน้ำให้ช้าลง และกักเก็บตะกอนไม่ให้ไหลลงไปในบริเวณลุ่มน้ำตอนล่าง นับเป็นวิธีการอนุรักษ์ดินและน้ำได้ดีมากอีกทางหนึ่ง

ป่าชุมชน หมายถึง ป่าที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติหรือป่าที่ปลูกขึ้นมาทดแทนป่าเดิมเพื่อซ่อมแซมป่าที่ถูกทำลาย โดยประชาชนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการพื้นที่ป่าที่อยู่บริเวณใกล้เคียง ตามกฎเกณฑ์ที่ชุมชนกำหนดไว้ ทั้งนี้จะต้องสอดคล้องกับความเชื่อและวัฒนธรรมของประชาชนในท้องถิ่นเพื่อให้ชุมชนสามารถนำไปใช้ประโยชน์ร่วมกันอย่างยั่งยืน เช่น การเก็บหาของป่า การเลี้ยงสัตว์ และอื่น ๆ ดังนั้นป่าชุมชนจึงไม่ได้เป็นกรรมสิทธิ์ของผู้หนึ่งผู้ใดโดยเฉพาะแต่เป็นของประชาชนในชุมชนโดยส่วนรวม

จากระเบียบวิธีการศึกษา กองติดตามประเมินผล สำนักงาน กปร. ได้นำมาใช้เป็นฐานข้อมูลและวิธีการในการวิเคราะห์การประเมินผลโครงการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าชุมชนเขาซับแกงไก่อันเนื่องมาจากพระราชดำริ จังหวัดลพบุรี เพื่อให้การประเมินผลเป็นไปตามหลักวิชาการและสอดคล้องตามพระราชดำริและวัตถุประสงค์ของโครงการฯ เพื่อใช้เป็นแนวทางในการบริหารงานและพัฒนาโครงการให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ต่อไป

บทที่ 5

ผลการประเมิน

บทที่ 5 ผลการประเมิน

การประเมินผลโครงการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าชุมชนเขาซับแกงไก่อันเนื่องมาจากพระราชดำริ บ้านลำน้ำเขียว ตำบลเขาน้อย อำเภอลำสนธิ จังหวัดลพบุรีในปี 2560 ครั้งนี้ กองติดตามประเมินผล สำนักงาน กปร. ได้กำหนดวัตถุประสงค์หลัก 3 ประการ คือ

1. เพื่อศึกษาผลผลิต (output) ของการดำเนินงานตามวัตถุประสงค์ของโครงการ ฯ

2. เพื่อประเมินผลสำเร็จของการดำเนินโครงการฯ ประกอบด้วยผลลัพธ์ (outcome) และผลกระทบ (impact) ในการดำเนินงาน

ทั้งนี้ได้ทำการศึกษาค้นคว้าจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง และการศึกษาภาคสนาม ด้วยการเก็บข้อมูลจากเจ้าหน้าที่ของรัฐ ประกอบด้วยคณะกรรมการบริหารจัดการพื้นที่ป่าชุมชนเขาซับแกงไก่อันเนื่องมาจากพระราชดำริ ซึ่งเป็นข้าราชการระดับหัวหน้าส่วนราชการของจังหวัด และปฏิบัติงานระดับนโยบาย รวมถึงเจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติงานในโครงการฯ มาเป็นตัวอย่างในการศึกษา จำนวน 8 ตัวอย่าง และผู้นำชุมชน จำนวน 6 ตัวอย่าง สำหรับประชาชนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างในครั้งนี้ประกอบด้วยประชาชนในพื้นที่โครงการฯ จำนวน 2 หมู่บ้านคือ

หมู่ที่ 4 บ้านเหวตาบัว จำนวน 316 ครัวเรือน ประชากร 773 คน แบ่งเป็น ชาย 383 คน หญิง 390 คน

หมู่ที่ 5 บ้านเขาน้อย จำนวน 114 ครัวเรือน ประชากร 405 คน แบ่งเป็น ชาย 193 คน หญิง 212 คน

ซึ่งเป็นพื้นที่รับประโยชน์จากโครงการฯ โดยการสัมภาษณ์ตัวแทนแต่ละครัวเรือน จำนวนร้อยละ 20 จากจำนวนครัวเรือนทั้งหมด

การประเมินผลโครงการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าชุมชนเขาซับแกงไก่อันเนื่องมาจากพระราชดำริในครั้งนี้ กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างประชากรโดยใช้เกณฑ์ร้อยละ เป็นวิธีการหนึ่งที่จะต้องทราบจำนวนประชากรที่ค่อนข้างแน่นอนก่อน และเป็นวิธีการที่สามารถทราบกลุ่มประชากรที่เป็นตัวอย่างได้เหมาะสมกับพื้นที่โครงการฯ แล้วคำนวณหาจำนวนกลุ่มตัวอย่างจากจำนวนครัวเรือน 2 หมู่บ้าน รวมทั้งสิ้น 430 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 20 ดังนั้นจึงได้กลุ่มตัวอย่างที่จะดำเนินการสัมภาษณ์จำนวนประชากรตัวอย่างจำนวน 86 ราย

การศึกษาจากการประเมินผลโครงการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าชุมชนเขาซับแกงไก่อันเนื่องมาจากพระราชดำริในบทที่ 5 นี้ แบ่งผลการศึกษาออกเป็น 2 ส่วน ดังนี้

1.ผลการศึกษาจากข้อมูลทุติยภูมิในการประเมินผลโครงการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าชุมชนเขาซับแกงไก่อันเนื่องมาจากพระราชดำริ

จากการดำเนินงานในปีงบประมาณ ปี 2555 - 2559 โดยมีรายละเอียดดังนี้

ปีงบประมาณ 2555 งบประมาณในการดำเนินงานจำนวน 1,605,000 บาท ประกอบด้วย

1. กิจกรรมฟื้นฟูป่าชุมชนตามแนวพระราชดำริ
2. กิจกรรมป้องกันรักษาป่า
3. กิจกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิตและสร้างจิตสำนึก

ปีงบประมาณ 2556 งบประมาณในการดำเนินงานจำนวน 1,285,000 บาท ประกอบด้วย

1. กิจกรรมฟื้นฟูป่าชุมชนตามแนวพระราชดำริ
2. กิจกรรมป้องกันรักษาป่า
3. กิจกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิตและสร้างจิตสำนึก

ปีงบประมาณ 2557 งบประมาณในการดำเนินงานจำนวน 1,187,600 บาท ประกอบด้วย

1. กิจกรรมฟื้นฟูป่าชุมชนตามแนวพระราชดำริ
2. กิจกรรมป้องกันรักษาป่า
3. กิจกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิตและสร้างจิตสำนึก

ปีงบประมาณ 2558 งบประมาณในการดำเนินงาน จำนวน 867,200 บาท ประกอบด้วย

1. กิจกรรมฟื้นฟูป่าชุมชนตามแนวพระราชดำริ
2. กิจกรรมป้องกันรักษาป่า
3. กิจกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิตและสร้างจิตสำนึก

ปีงบประมาณ 2559 งบประมาณในการดำเนินงาน จำนวน 884,200 บาท ประกอบด้วย

1. กิจกรรมฟื้นฟูป่าชุมชนตามแนวพระราชดำริ
2. กิจกรรมป้องกันรักษาป่า
3. กิจกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิตและสร้างจิตสำนึก

ผลการดำเนินงานตั้งแต่ปี 2555 - 2559 มีรายละเอียดดังนี้

ผลการดำเนินงานในปีงบประมาณ 2555

1. กิจกรรมฟื้นฟูและพัฒนาพื้นที่ป่าตามแนวพระราชดำริ

1.1 กิจกรรมปลูกป่า 3 อย่าง ประโยชน์ 4 อย่าง จำนวน 50 ไร่ อาทิ มะค่าโมง มะขามเปรี้ยว สะเดา ไผ่รวก นุ่น น้อยหน่า ฝางเสน เป็นต้น

1.2 กิจกรรมแปลงธนาคารอาหารชุมชน (Food Bank) จำนวน 50 ไร่ เช่น ไผ่รวก ไผ่ซางหม่น สะเดา แค มะม่วงป่า ฝาง เป็นต้น

1.3 กิจกรรมจัดทำฝายชะลอน้ำ (Check Dam) ประกอบด้วยฝายผสมผสาน จำนวน 10 แห่ง ฝายกึ่งถาวร จำนวน 4 แห่ง และฝายถาวร จำนวน 1 แห่ง

กิจกรรมจัดทำฝายชะลอน้ำถาวร และฝายกึ่งถาวร

แปลงปลูกป่า 3 อย่าง ประโยชน์ 4 อย่าง จำนวน 50 ไร่
อาทิ มะค่าโมง มะขามเปรี้ยว สะเดา ไผ่รวก นุ่น น้อยหน่า ฝางเสน เป็นต้น

แปลงปลูกป่าพื้นบ้านอาหารชุมชน จำนวน 50 ไร่
เช่น ไผ่รวก ไผ่ซางหม่น สะเดา แค มะม่วงป่า ฝาง เป็นต้น

2. กิจกรรมป้องกันรักษาป่า

2.1 กิจกรรมลาดตระเวนป่าและสร้างเครือข่ายป้องกันรักษาทรัพยากรป่าไม้และสัตว์ป่า

2.2 กิจกรรมจัดทำแนวป้องกันไฟป่า จำนวน 5 กิโลเมตร ประกอบด้วย ฝังเสาปูน จับพิกัด และป้ายโครงการฯ

2.3 กิจกรรมจัดทำแนวเขตป่า จำนวน 5 กิโลเมตร

สำรวจเขาซับแกงไก่ สำรวจเส้นทางลาดตระเวน และสำรวจพันธุ์พืชและสัตว์ป่า

กิจกรรมจัดทำแนวเขตป่าฯ ฝังเสาปูน จับพิกัด และป้ายโครงการฯ

กิจกรรมแนวกันไฟป่า และทางเดินศึกษาธรรมชาติ

3. กิจกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิตและสร้างจิตสำนึก

3.1 กิจกรรมจัดทำทางเดินศึกษาธรรมชาติ ห้องเรียนธรรมชาติ

3.2 กิจกรรมประชาสัมพันธ์ (ชุดประชาสัมพันธ์เคลื่อนที่)

3.3 ฝึกอบรมราษฎร 1 รุ่น ด้านการพัฒนาอาชีพ

3.4 ฝึกอบรมเยาวชน 1 รุ่น ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้และสัตว์ป่ารวมทั้งทัศนศึกษาป่าจำปีสิรินธร

เยาวชนโรงเรียนบ้านท่าพลู อำเภอมวกเหล็ก จังหวัดสระบุรี และโรงเรียนเหวตาบัว อำเภอลำสนธิ จังหวัดลพบุรี ร่วมกิจกรรมการสร้างฝายชะลอน้ำแบบผสมผสาน จำนวน 10 แห่ง

ทิวทัศน์เขาซับแกงไก่ เส้นทางสวนหินซ้อน และจันทน์ผายักษ์เดินศึกษาธรรมชาติ

ผลการดำเนินงานในปีงบประมาณ 2556

1. กิจกรรมปลูกป่า 3 อย่าง ประโยชน์ 4 อย่าง จำนวน 50 ไร่ เพื่ออนุรักษ์ฟื้นฟูป่าและเป็นแหล่งพันธุกรรมอาหาร สร้างความสมดุล ราษฎรใช้ประโยชน์จากป่า ไม้ฟืน เช่น มะค่าโมง สะเดา ฝาง ไผ่รวก ไผ่ซางหม่น โดยมีเยาวชนเข้าร่วมโครงการ ได้แก่ โรงเรียนบ้านท่าพูล ตำบลลำสมพุง อำเภอมวกเหล็ก จังหวัดสระบุรี เข้าร่วมกิจกรรมปลูกป่า

2. กิจกรรมปลูกป่าธนาคารอาหารชุมชน จำนวน 50 ไร่ เพื่อเป็นแหล่งอาหารให้ชุมชน เช่น ไผ่รวก ไผ่ซางหม่น สะเดา แค มะม่วงป่า มะขามเปรี้ยว ฝาง เป็นต้น

3. กิจกรรมจัดทำฝายต้นน้ำลำธารแบบกึ่งถาวร จำนวน 10 แห่ง บริเวณห้วยลึกด้านทิศตะวันตกของโครงการ

4. กิจกรรมกลุ่มพึ่งพาตนเองตามแนวพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียง รวมกลุ่มแม่บ้านลำน้ำเขียวลดรายจ่ายสร้างรายได้ โดยทำผลิตภัณฑ์น้ำยาอเนกประสงค์ ได้แก่ น้ำยาซักผ้าขาว น้ำยาล้างจาน สบู่เหลวอาบน้ำ แชมพูสระผมสมุนไพร น้ำยาล้างห้องน้ำ และน้ำยาปรับผ้านุ่ม มีสมาชิกประมาณ 20 คน เพื่อใช้สอยในชุมชนและจำหน่ายทั่วไป การดำเนินการอยู่ในขั้นเริ่มต้นและพัฒนาต่อไป ทั้งนี้กรมป่าไม้จัดอบรมทำน้ำยาเอนกประสงค์ให้กับราษฎรตำบลเขาน้อย และตำบลลำสมพุง

นักเรียนโรงเรียนบ้านท่าพลู ตำบลลำสมพุง อำเภอมวกเหล็ก จังหวัดสระบุรี ร่วมกิจกรรมปลูกป่า

กิจกรรมทำฝายชะลอน้ำแบบกึ่งถาวร

กรมป่าไม้จัดอบรมทำน้ำยาอเนกประสงค์ โดยมีราษฎรตำบลเขาน้อย และตำบลลำสมพุงเข้าร่วม

ผลการดำเนินงานในปีงบประมาณ 2557

1. กิจกรรมปลูกป่า 3 อย่าง ประโยชน์ 4 อย่าง

ดำเนินการบริเวณทิศเหนือของพื้นที่โครงการฯ จำนวน 3 ไร่ โดยชนิดไม้ที่ปลูก ประกอบด้วยชนิดพันธุ์ไม้โตเร็ว (ไม้ใช้สอย) ไม้กินได้และไม้โตช้า (ไม้เศรษฐกิจ) เพื่อหวังผลลัพธ์ตามชนิดของไม้ต่าง ๆ และเพื่อประโยชน์อย่างที่สี่ในการฟื้นฟูสภาพพื้นที่ป่าที่เสื่อมโทรมที่มีแต่วัชพืชและไม้พุ่มหนาขึ้นปกคลุม ตลอดทั้งช่วยอนุรักษ์ดินและน้ำ โดยในอนาคตราษฎรสามารถเข้าไปเก็บผลผลิตของไม้เหล่านี้ได้ ตามชนิดพันธุ์ไม้ที่ปลูก ได้แก่ มะค่าโมง ประดู่ มะขามเปรี้ยว ไผ่รวก ฝางเสน เสี้ยวดอกขาว น้อยหน่า แคบ้าน สะเดา นุ่น กระถินยักษ์ เฉลี่ยไร่ละ 200 ต้น กระจายคละในพื้นที่

2. กิจกรรมปลูกป่าธนาคารอาหารชุมชน

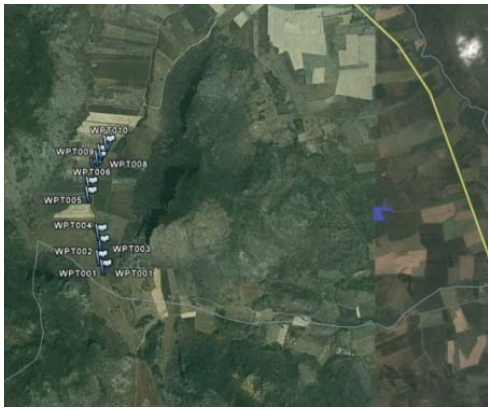
ดำเนินการในพื้นที่ที่มีความลาดชันด้านทิศใต้ของโครงการ จำนวน 50 ไร่ (ติดกับแปลงปลูกไม้ 3 อย่าง ประโยชน์ 4 อย่าง ปี 2556) ชนิดไม้ที่ดำเนินการปลูกจะมุ่งเน้นชนิดพันธุ์ที่ราษฎรอาศัยเก็บหาเพื่อบริโภค ลดค่าใช้จ่ายในครัวเรือนและเป็นการอนุรักษ์และฟื้นฟูสภาพพื้นที่ให้มีความอุดมสมบูรณ์ขึ้นด้วย ได้แก่ ไผ่รวก ไผ่ซางหม่น มะม่วงป่า มะขามเปรี้ยว เสี้ยวดอกขาว แคบ้าน ขี้เหล็ก ฝางเสน เป็นต้น เมื่อต้นไม้โตในระดับหนึ่งจะสามารถเป็นแหล่งอาหารให้กับชุมชนเพื่อลดรายจ่ายในครอบครัวและยังสามารถนำผลผลิตมาแปรรูป เช่น หน่อไม้รวกดองเปรี้ยว เป็นต้น (ความตั้งใจของชุมชนในการใช้ประโยชน์จากแปลงปลูกป่านี้)

3. กิจกรรมสร้างฝายน้ำชะลอความชุ่มชื้นตามแนวพระราชดำริ ประเภทฝายกึ่งถาวร

ดำเนินการก่อสร้างฝายชะลอความชุ่มชื้นแบบกึ่งถาวร จำนวน 10 แห่ง บริเวณห้วยลึกด้านทิศตะวันตกของโครงการฯ โดยการจ้างแรงงานราษฎรในพื้นที่ในการก่อสร้างฝายโดยใช้หินเรียงและดาดปูนเป็นชั้น ๆ

4. กิจกรรมจัดทำแนวกันไฟ

ดำเนินการจัดทำแนวกันไฟ ระยะทาง 5 กิโลเมตร บริเวณแนวเขตโครงการด้านทิศใต้ ใกล้บริเวณแปลงปลูกปี 2556 และแปลงบำรุงปี 2555 โดยการกำจัดวัชพืชและป้องกันไฟ

5. กิจกรรมจัดทำแนวเขตโครงการฯ

ดำเนินการจัดทำแนวเขตโครงการฯ โดยการติดตั้งเสาปูนแสดงหลักเขตพื้นที่โครงการฯ ลักษณะเสาปูนขนาดกว้าง 4 นิ้ว ยาว 150 เซนติเมตร ติดตั้งแสดงแนวเขตรอบพื้นที่โครงการฯ ระยะทางประมาณ 10 กิโลเมตร ดำเนินการต่อเนื่องจากปีงบประมาณ 2555 ที่ดำเนินการแล้วเสร็จ จำนวน 5 กิโลเมตร

6. กิจกรรมจัดตั้งกลุ่มพึ่งพาตนเองเศรษฐกิจพอเพียง

ดำเนินการส่งเสริมราษฎรในตำบลเขาน้อย รวมกลุ่มผลิตภัณฑ์ชุมชนและจำหน่ายให้แก่สมาชิกในราคาย่อมเยาเพื่อลดรายจ่ายในครัวเรือน โดยใช้วัตถุดิบที่เป็นผลผลิตจากป่านำมาทำเป็นผลิตภัณฑ์ชุมชนโดยวิธีการเรียนรู้ร่วมกันของกลุ่ม เพื่อพัฒนาปรับปรุงและยกระดับผลิตภัณฑ์ชุมชนให้ดีขึ้น ในเบื้องต้นได้ส่งเสริมให้ราษฎรหมู่ที่ 5 บ้านลำน้ำเขียวทำน้ำยาอเนกประสงค์ เช่น น้ำยาซักผ้า น้ำยาล้างจาน น้ำยาปรับผ้านุ่ม แชมพูสระผม ครีมอาบน้ำ น้ำยาล้างห้องน้ำ โดยนำสมุนไพรในชุมชนมาเป็นส่วนผสมในแชมพูสระผม และได้มีการพัฒนาส่วนผสมใหม่ๆ เพิ่มเติม นอกจากนี้ยังได้เริ่มต้นรวมกลุ่มเลี้ยงกบ และจิ้งหรีด ซึ่งยังต้องพัฒนาและต้องประสานหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการให้คำแนะนำเพิ่มเติม เช่น การพาไปดูตัวอย่างฟาร์มกบ เป็นต้น

7. กิจกรรมจัดฝึกอบรมราษฎร

ฝึกอบรมราษฎรอาสาสมัครพิทักษ์ป่าเขาซับแกงไก่ จำนวน 2 วัน ระหว่างวันที่ 29-30 สิงหาคม 2556 ณ ศาลาประชาคมวิสาหกิจชุมชนบ้านสวนสบายดีหมู่ที่ 5 บ้านลำน้ำเขียว อำเภอลำสนธิ จังหวัดลพบุรี ซึ่งผู้เข้ารับการอบรมเป็นผู้แทนป่าชุมชนในพื้นที่ตำบลเขาน้อย จำนวน 5 หมู่บ้านๆ ละ 10 คน รวมจำนวน 50 คน หัวข้อการอบรม ประกอบด้วยการให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกฎหมายป่าไม้ การดำเนินการกรณีพบผู้กระทำความผิดกฎหมายหรือกติกาชุมชนในเขตป่าชุมชน การสร้างกติกาชุมชนให้สอดคล้องกับกฎหมายป่าไม้ การสำรวจเส้นทางเดินป่าเพื่อตรวจตราโดยชุมชน ความรู้เกี่ยวกับการป้องกันไฟป่า เป็นต้น

8. กิจกรรมจัดตั้งกลุ่มอาสาสมัครพิทักษ์ป่า

ดำเนินการจัดตั้งกลุ่มอาสาสมัครพิทักษ์ป่าชุมชนเขาซับแกงไก่ ซึ่งตามแผนปฏิบัติงานกำหนดไว้จำนวน 3 หมู่บ้าน แต่ได้รับความร่วมมือจากทุกหมู่บ้าน โดยมีอาสาสมัครจากกรรมการป่าชุมชนของหมู่บ้านทั้ง 5 หมู่บ้าน ของตำบลเขาน้อย กิจกรรมประกอบด้วยการจัดประชุมให้ความรู้และคำแนะนำในการกำหนดกติกาชุมชน การกำกับไม่ให้มีผู้ละเมิดกฎกติกาในการควบคุมดูแลรักษาป่าชุมชนในพื้นที่หมู่บ้านของตนเอง การประสานการดำเนินงานร่วมกันเป็นเครือข่ายอาสาสมัครของตำบลเขาน้อยเพื่อปฏิบัติงานร่วมกับเจ้าหน้าที่ของกรมป่าไม้และกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช ในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้และสัตว์ป่าในพื้นที่ตำบลเขาน้อย โดยเฉพาะในพื้นที่โครงการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าชุมชนเขาซับแกงไก่อันเนื่องมาจากพระราชดำริ โดยทางโครงการฯ ให้การสนับสนุนวัสดุ อุปกรณ์ และน้ำมันเชื้อเพลิงแก่อาสาสมัครในการร่วมปฏิบัติงานลาดตระเวนในพื้นที่และการประชาสัมพันธ์ในหมู่บ้านด้วย

9. กิจกรรมฝึกอบรมเยาวชน

ดำเนินการฝึกอบรมเยาวชน หลักสูตรเยาวชนอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติจำนวน 1 รุ่น จำนวน 50 คน จากโรงเรียนบ้านท่าพลู ตำบลลำสมพุง อำเภอมวกเหล็ก จังหวัดสระบุรี และโรงเรียนบ้านเหวตาบัว ตำบลเขาน้อย อำเภอลำสนธิ จังหวัดลพบุรี ระหว่างวันที่ 6 - 8 กันยายน 2556 ณ วัดป่าชุมชน ตำบลเขาน้อย อำเภอลำสนธิ จังหวัดลพบุรี ให้ความรู้เยาวชนเกี่ยวกับแนวพระราชดำริ และการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ระบบนิเวศและสิ่งแวดล้อม บทบาทของเยาวชนกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติโดยมีเจ้าอาวาสวัดป่าชุมชน และวิทยากรจากกรรมการป่าชุมชนบ้านลำนำเขียวเป็นผู้แนะนำ กิจกรรมห้องเรียนธรรมชาติ กิจกรรมสื่อความหมายธรรมชาติ เรียนรู้ระบบนิเวศแบบชาวบ้าน และกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ เป็นต้น

10. กิจกรรมพัฒนาฟื้นฟูโครงการฯ ให้เป็นแหล่งเรียนรู้ทางธรรมชาติ

สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดลพบุรี ดำเนินกิจกรรมสร้างจิตสำนึกในการมีส่วนร่วมอนุรักษ์ฟื้นฟูธรรมชาติให้มีความอุดมสมบูรณ์ กิจกรรมก่อสร้างฝายต้นน้ำลำธารแบบกึ่งถาวร กิจกรรมปลูกป่าเพิ่มพื้นที่สีเขียวให้เป็นแหล่งเรียนรู้และแหล่งท่องเที่ยว และกิจกรรมขุดบ่อบาดาลโดยได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากงบปกติ จำนวน 6,356,200 บาท

ผลการดำเนินงานในปีงบประมาณ 2558

1. กิจกรรมเพาะชำกล้าไม้มีค่า จำนวน 15,000 กล้า

ผลการดำเนินงานผลิตกล้าไม้มีค่าในท้องถิ่นตามแผนปฏิบัติงาน จำนวน 15,000 กล้า ใช้งบประมาณจำนวน 114,000 บาท หรือร้อยละ 100 ชนิดกล้าไม้ที่ดำเนินการเพาะชำ ได้แก่

ลำดับ	ชนิดกล้า	จำนวน	แจกจ่าย	คงเหลือ
1	จันทน์ผา	10,000	3,500	6,500
2	มะเกลือ	1,000	300	700
3	พญามือเหล็ก	1,000	200	800
4	หวานเจ้ย	1,000	300	700
5	มะยมเงินมะยมทอง	1,000	500	500
6	มะค่าโมง	1,000	700	300
	รวม	**15,000**	**5,500**	**9,500**

กิจกรรมเพาะชำกล้าไม้มีค่า

2. กิจกรรมจัดสร้างฝายแบบกึ่งถาวร จำนวน 10 แห่ง

3. กิจกรรมฝึกอบรมเยาวชน

ดำเนินการจัดฝึกอบรมเยาวชนหลักสูตรเยาวชนอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ จำนวน 1 รุ่น

4. กิจกรรมส่งเสริมและพัฒนากลุ่มอาชีพ

สนับสนุนปัจจัยการผลิต วัสดุอุปกรณ์ของกลุ่มอาชีพ ได้แก่ กลุ่มทำน้ำยาอเนกประสงค์ กลุ่มมะนาวในวงบ่อซีเมนต์ กลุ่มแปรรูปสมุนไพร

5. กิจกรรมพัฒนาทางเดินศึกษาธรรมชาติ

เส้นทางเดินศึกษาธรรมชาติป่าเขาซับแกงไก่ เริ่มจัดทำขึ้นในปีงบประมาณ 2555 ระยะทาง 1,600 เมตร โดยมีจุดสื่อความหมายธรรมชาติจำนวน 5 แห่ง สำหรับปีงบประมาณ 2558 ได้รับงบประมาณ จำนวน 50,000 บาท เพื่อใช้ในการดูแลรักษาเส้นทางเพื่อให้คงอยู่ โดยงบประมาณใช้เพื่อจ้างแรงงานในพื้นที่ในการกำจัดวัชพืชที่ขึ้นมาในเส้นทาง การตกแต่งตัดกิ่งไม้ที่ยื่นหรือขวางเส้นทางเพื่อให้ผู้ใช้เส้นทางสะดวก

6. กิจกรรมสร้างเครือข่ายอาสาสมัครพิทักษ์ป่า

ดำเนินการจัดกิจกรรมรวมพลังเครือข่ายอาสาสมัครพิทักษ์ป่า ประกอบด้วยการกำจัดวัชพืช การสำรวจและซ่อมแซมหลักเขตโครงการเรียนรู้การดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (การปลูกพืชสวนครัว การสาธิตการทำน้ำยาอเนกประสงค์ การสาธิตการปลูกพืชสมุนไพร เพื่อใช้สอยในครัวเรือน)การจัดเวทีชาวบ้านเพื่อประชุมหารือการดำเนินงานของคณะกรรมการป่าชุมชนเขาซับแกงไก่หลังจากที่เป็นโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

กิจกรรมพัฒนาทางเดินศึกษาธรรมชาติ

กิจกรรมสร้างเครือข่ายอาสาสมัครพิทักษ์ป่า

7. กิจกรรมประชาสัมพันธ์โครงการ

ดำเนินการจัดงานปลูกป่าเทิดพระเกียรติเนื่องในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถในพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร โดยร่วมกับองค์การบริหารส่วนตำบลเขาน้อย ในรูปแบบ ***“Bike for Mom ปั่นเพื่อแม่ไปช่วยสร้างป่าเขาซับแกงไก่”*** ในวันอาทิตย์ที่ 16 สิงหาคม 2558 จุดเริ่มต้นจากองค์การบริหารส่วนตำบลเขาน้อย ถึงโครงการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าชุมชนเขาซับแกงไก่ฯ หมู่ที่ 5 ตำบลเขาน้อย อำเภอลำสนธิ จังหวัดลพบุรี ระยะทางประมาณ 12 กิโลเมตร และมีกิจกรรมบรรยายสรุปความเป็นมา พระราชดำริของสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถในพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร ในการดูแลป่าไม้ของชาติ นอกจากนี้ยังมีกิจกรรมนำเยี่ยมชมการดำเนินงานเพาะชำกล้าไม้ ทางเดินศึกษาธรรมชาติ และนำกล้าไม้ไปร่วมกันปลูก พื้นที่ประมาณ 4 ไร่ (800 หลุม) ซึ่งประชาชนที่ร่วมกิจกรรมนอกจากจะได้รับประโยชน์จากกิจกรรมดังกล่าวยังได้ร่วมสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณ

ของสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ในพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร ที่ทรงมีพระมหากรุณาธิคุณในการดูแลรักษาป่าและร่วมกันแสดงความจงรักภักดีพร้อมกันนี้ยังได้มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าในโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริด้วย รวมถึงได้เข้าใจถึงประโยชน์ของโครงการฯ และการใช้ประโยชน์จากป่าอย่างมีส่วนร่วมและยั่งยืน

8. กิจกรรมอื่นๆ (อาชีพเสริมรายได้)

การสาธิตปลูกมะนาวนอกฤดูในวงบ่อซีเมนต์ พร้อมการสาธิตระบบการให้น้ำจำนวน 100 วง และดำเนินการตกแต่งภูมิทัศน์บริเวณสำนักงานชั่วคราวให้เป็นแปลงสาธิตการปลูกผักสวนครัว การปลูกป่า 3 อย่าง ประโยชน์ 4 อย่าง และปรับปรุงสภาพพื้นที่ทั่วไป

ผลการดำเนินงานในปีงบประมาณ 2559

ลำดับ	ชนิดกล้า	ปริมาณงาน	หน่วยนับ	งบประมาณ (บาท)
1	เพาะชำกล้าไม้มีค่า	15,000	กล้า	111,000
2	งานปรับปรุงระบบนิเวศต้นน้ำ	25	ไร่	24,250
3	จัดสร้างฝายแบบกึ่งถาวร	8	แห่ง	280,000
4	ฝึกอบรมราษฎร (อาชีพด้านป่าไม้)	1	รุ่น	50,000
5	ฝึกอบรมเยาวชน	1	รุ่น	55,000
6	งานกิจกรรมปลูกป่าเทิดพระเกียรติฯ	1	งาน	30,000
7	งานสร้างเครือข่ายอาสาสมัครพิทักษ์ป่า	1	งาน	52,000
8	งานพัฒนาเส้นทางเดินศึกษาธรรมชาติเขาซับแกงไก่	1	งาน	30,000
9	งานสาธิตการผลิตเตาถ่านคุณภาพสูง	1	งาน	65,000
10	งานส่งเสริมการใช้ประโยชน์สมุนไพร	1	งาน	25,000
11	งานขยายผลการปลูกป่าตามแนวพระราชดำริ	1	งาน	100,000
12	กิจกรรมอำนวยการ	1	งาน	58,200
รวมงบประมาณทั้งสิ้น				**880,450**

1. กิจกรรมเพาะชำกล้าไม้มีค่า จำนวน 15,000 กล้า

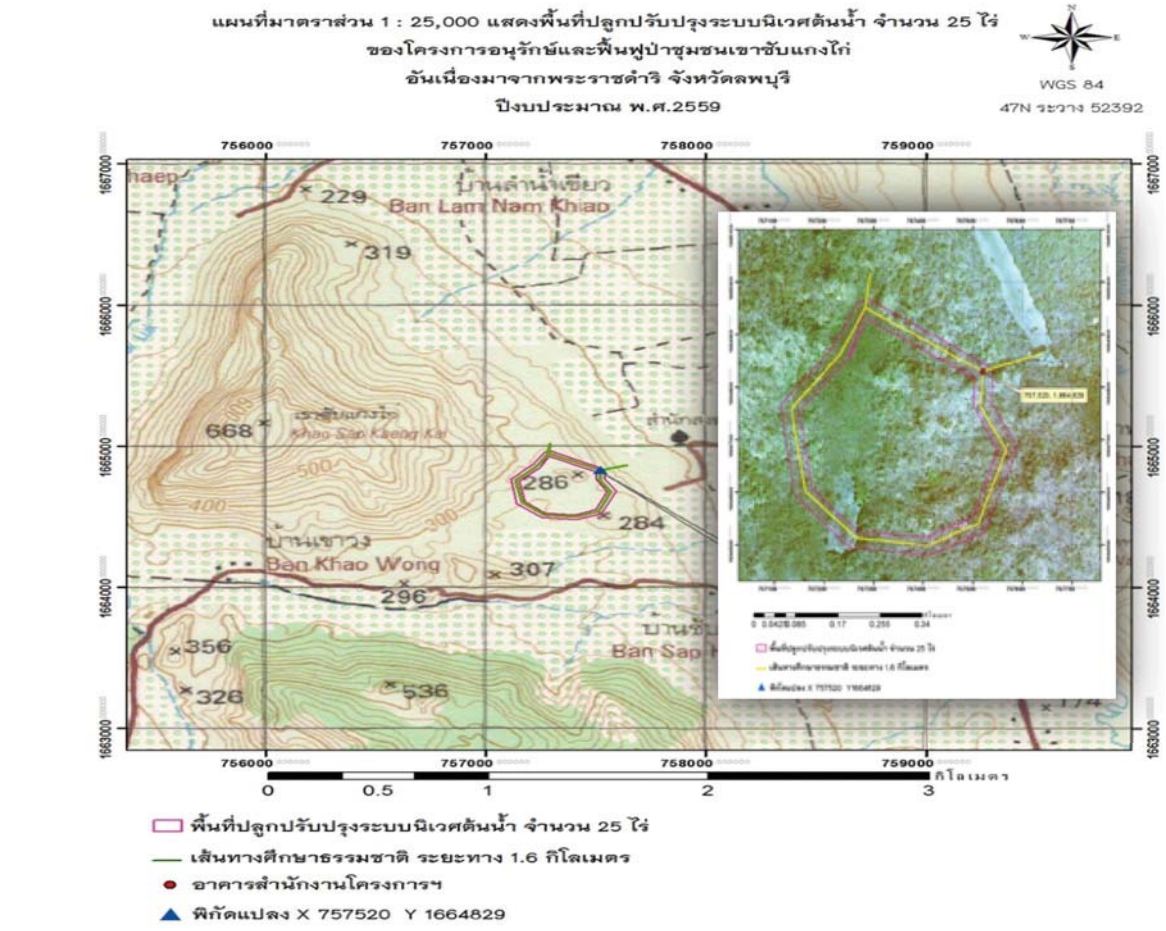
ดำเนินการเพาะชำกล้าไม้มีค่าในท้องถิ่นประกอบด้วยจันทน์ผา จำนวน 6,000 กล้า จันทน์หนู จำนวน 6,000 กล้า มะค่าโมง จำนวน 1,000 กล้า สัก จำนวน 1,000 กล้า และแคนา จำนวน 1,000 กล้า รวมทั้งสิ้น จำนวน 15,000 กล้า ซึ่งส่วนใหญ่เป็นไม้ประจำถิ่นบริเวณเขาหินปูนในพื้นที่โครงการฯ ทั้งนี้เพื่อการอนุรักษ์พันธุกรรม พร้อมแจกจ่ายให้แก่ประชาชนหรือหน่วยงานราชการในพื้นที่ใกล้เคียงเพื่อนำไปปลูก สำหรับการเพาะชำกล้าไม้มีต้นทุนกล้าละ 7.60 บาท รวมเป็นเงิน 114,000 บาท ซึ่งเป็นไปตามอัตราราคางานต่อหน่วย (unit cost) ของสำนักมาตรฐานงบประมาณ สำนักงบประมาณ มีนาคม 2558

2. กิจกรรมปรับปรุงระบบนิเวศต้นน้ำ จำนวน 25 ไร่

ดำเนินการปลูกป่าบนพื้นที่ต้นน้ำที่เสียหายปานกลางหรือค่อนข้างเสื่อมโทรม และพื้นที่ต้นน้ำที่เสียหายน้อยหรือมีความอุดมสมบูรณ์ต่ำ เพื่อคืนความอุดมสมบูรณ์และความหลากหลายของระบบนิเวศต้นน้ำโดยการปลูกต้นไม้จำนวน 25 ต้นต่อไร่ จำนวน 1,250 ต้น และปลูกซ่อมร้อยละ 20 ประกอบด้วย จันทน์ผา มะค่าโมง สัก พะยูง และแคนา นอกจากนี้ดำเนินการถางวัชพืช ถางหญ้ารอบโคนต้นไม้ และการทำแนวป้องกันไฟป่าด้วย

ถางวัชพืชเพื่อเปิดช่องแสงให้กล้าไม้

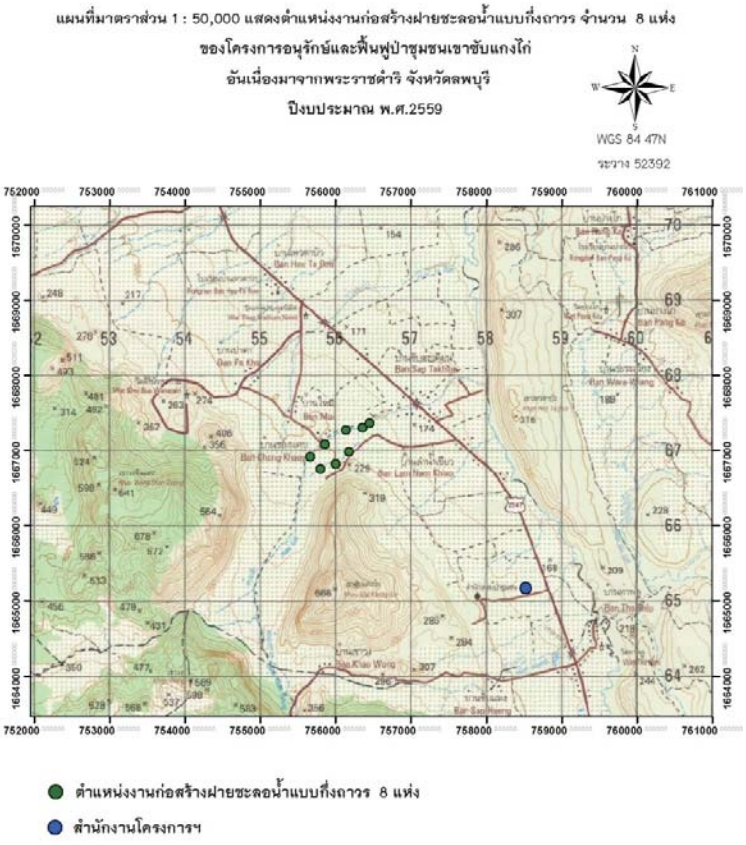

การเตรียมกล้าไม้ ได้แก่ มะค่าโมง พะยูง ประดู่ สัก มะขาม

3. กิจกรรมจัดสร้างฝายแบบกึ่งถาวร จำนวน 8 แห่ง

ดำเนินการก่อสร้างฝายคอนกรีตเสริมเหล็กบริเวณตอนกลาง และตอนล่างของลำธารหรือร่องน้ำ (second order) ความกว้างไม่เกิน 3 เมตร ฝายชนิดนี้จะสามารถดักตะกอน ชะลอการไหลของน้ำที่ไหลมาด้วยความแรง และกระจายความชื้นบริเวณโดยรอบ

4. ดำเนินการฝึกอบรมราษฎรในท้องที่ตำบลเขาน้อย อำเภอลำสนธิ จังหวัดลพบุรี และพื้นที่ใกล้เคียง จำนวน 1 รุ่น 50 ราย โดยสถานที่ดำเนินโครงการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าชุมชนเขาซับแกงไก่อันเนื่องมาจากพระราชดำริ อำเภอลำสนธิ จังหวัดลพบุรี และวิสาหกิจชุมชนบ้านสวยสบายดี ตำบลเขาน้อย อำเภอลำสนธิ จังหวัดลพบุรี

5. กิจกรรมการฝึกอบรมเยาวชน

ดำเนินการจัดทำโครงการฝึกอบรมหลักสูตร ***"เยาวชนอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ"*** ขึ้น โดยมีหัวข้อการฝึกอบรมทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ เพื่อถ่ายทอดความรู้ความเข้าใจให้แก่เยาวชนในพื้นที่เป้าหมายรอบโครงการและพื้นที่ใกล้เคียงให้มีจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ได้แก่เยาวชนระดับประถมศึกษาในเขตพื้นที่โครงการฯ และพื้นที่ใกล้เคียงจำนวน 1 รุ่น 50 คน โดยใช้สถานที่ฝึกอบรม ณ วิสาหกิจชุมชนบ้านสวยสบายดี ตำบลเขาน้อย อำเภอลำสนธิ จังหวัดลพบุรี และโครงการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าชุมชนเขาซับแกงไก่อันเนื่องมาจากพระราชดำริ จังหวัดลพบุรี

6. กิจกรรมปลูกป่าเฉลิมพระเกียรติฯ เนื่องในวันเฉลิมพระชนมพรรษาสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถในพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร โดยมีวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. เพื่อเฉลิมพระเกียรติเนื่องในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา 12 สิงหาคม 2559 สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์พระบรมราชินีนาถในพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร

2. เพื่อฟื้นฟูสภาพป่าที่เสื่อมโทรมในบริเวณพื้นที่โครงการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าชุมชนเขาซับแกงไก่อันเนื่องมาจากพระราชดำริ โดยรณรงค์ให้เครือข่ายอาสาสมัครพิทักษ์ป่าในแต่ละหมู่บ้านเยาวชนและราษฎรที่สนใจเข้ามามีส่วนร่วมในการฟื้นฟูป่า

กิจกรรมประกอบด้วย การจัดงานรณรงค์ปลูกป่าเทิดพระเกียรติฯ ในพื้นที่โครงการฯ โดยร่วมกันปลูกป่า 3 อย่าง ประโยชน์ 4 อย่าง ตามแนวพระราชดำริ เนื้อที่ประมาณ 5 ไร่ ได้รับการร่วมมือจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ เพื่อสร้างจิตสำนึกและรณรงค์ให้เครือข่ายอาสาสมัครพิทักษ์ป่าในแต่ละหมู่บ้าน เยาวชนและราษฎรที่สนใจมีส่วนร่วมในการฟื้นฟูป่า โดยมีนายอำเภอลำสนธิเป็นประธานเปิดงาน

7. กิจกรรมสร้างเครือข่ายอาสาสมัครพิทักษ์ป่า

ดำเนินการโดยประชาสัมพันธ์การป้องกันพื้นที่โครงการฯ ให้ทำงานแบบมวลชนสัมพันธ์ นำข้อมูลข่าวสารของราชการไปถ่ายทอด ให้ความรู้และคำแนะนำ เพื่อสร้างเครือข่ายให้มีประสิทธิภาพ โดยร่วมมือกันระหว่างราษฎรจังหวัดสระบุรีและจังหวัดลพบุรีในการเฝ้าระวังพื้นที่ป่าในพื้นที่โครงการฯ และพื้นที่ใกล้เคียง

8. กิจกรรมพัฒนาเส้นทางเดินศึกษาธรรมชาติเขาซับแกงไก่

ดำเนินการกำจัดวัชพืชบริเวณเส้นทางเดินศึกษาธรรมชาติ ระยะทาง 1,600 เมตร และบริเวณจุดสื่อความหมายธรรมชาติ เพื่อให้ผู้สนใจได้เรียนรู้และข้อมูลจากป้ายสื่อความหมายเพื่อให้ได้รับความสะดวกและปลอดภัยยิ่งขึ้น

9. กิจกรรมสาธิตการผลิตเตาถ่านคุณภาพสูง

เตาอิวาเตะเป็นเตาเผาถ่านที่ประยุกต์รูปแบบมาจากเตาเผาของชาวญี่ปุ่น ใช้เผาเศษไม้หรือเศษวัสดุทางการเกษตรเนื่องจากการเผาด้วยเตานี้ทำให้ความร้อนที่เกิดเพิ่มขึ้น ได้ถ่านไม้ที่มีคุณภาพและทำให้ได้ปริมาณถ่านมากกว่าเตาเผาถ่านทั่ว ๆ ไป นอกจากนั้นยังได้น้ำส้มควันไม้จากการเผา ซึ่งมีคุณสมบัติพิเศษสามารถนำไปใช้เป็นยาไล่แมลงสำหรับการทำการเกษตรได้อีกด้วย

ทางโครงการฯ ได้ขอความอนุเคราะห์เจ้าหน้าที่จากศูนย์วิจัยพลังงานจากไม้ จังหวัดสระบุรี ซึ่งเป็นหน่วยงานของสำนักวิจัยและพัฒนาการป่าไม้ที่ศึกษาวิจัยพลังงานจากไม้ และเชี่ยวชาญด้านการสร้างเตาเผาถ่านคุณภาพสูง เพื่อให้คำแนะนำในการสร้างเตาเผาถ่านคุณภาพสูงในพื้นที่โครงการฯ ในการใช้ประโยชน์จากเศษไม้ปลายไม้ และนำมาผลิตเป็นถ่านและน้ำส้มควันไม้ เพื่อสร้างงาน สร้างรายได้ให้แก่ประชาชนในชุมชนบริเวณโดยรอบโครงการฯ อีกทั้งยังเป็นการสร้างแหล่งการเรียนรู้ชุมชนเพิ่มขึ้นอีกด้วย

10. กิจกรรมส่งเสริมการใช้ประโยชน์สมุนไพร

ดำเนินการจัดหากล้าสมุนไพรแจกจ่ายให้แก่ชุมชนนำไปปลูกในบริเวณพื้นที่โครงการฯ (เรือนยอดชั้นเรี่ยดิน) พร้อมให้ความรู้ในสรรพคุณของสมุนไพร ได้แก่ ว่านนางคำ ว่านชักมดลูก ขมิ้นชัน กระชายดำ จำนวน 5,000 กล้า

11. กิจกรรมขยายผลการปลูกป่าตามแนวพระราชดำริ

ส่งเสริมให้ราษฎรและสถานศึกษารอบพื้นที่โครงการฯ นำกล้าไม้เศรษฐกิจและกล้าไผ่เศรษฐกิจมาปลูกในพื้นที่เพื่อเป็นแหล่งอาหารในครัวเรือนและสถานศึกษา และเพื่อประโยชน์ ในการอนุรักษ์ดินและน้ำ (ปลูกขวางทางลาดชันของพื้นที่) และสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจ ซึ่งไผ่สามารถให้ผลตอบแทนภายในระยะเวลา 4 ปี และไม้อื่น ๆ โดยมีการซื้อกล้าไผ่เลี้ยงทนแล้ง (แยกเหง้า) จำนวน 4,000 กล้า มาปลูกในพื้นที่โครงการอีกด้วย

12. กิจกรรมอำนวยการประกอบด้วย

การเผยแพร่กิจกรรมโครงการฯ และการบูรณาการการมีส่วนร่วมการปลูกจิตสำนึกแก่คนรุ่นใหม่ และการสำรวจป่าบริเวณโครงการฯ เพื่อเก็บข้อมูลเกี่ยวกับความหลากหลายทางชีวภาพในพื้นที่โครงการฯ เช่น ชนิดของพันธุ์ไม้ ชนิดของพันธุ์สัตว์ พืชอาหารสัตว์ พืชสมุนไพร ในพื้นที่โครงการฯ

13. กิจกรรมชลประทาน

กรมชลประทานสนับสนุนงบประมาณปกติ จำนวน 9,830,500 บาท ดำเนินโครงการก่อสร้างฝายชุมชนเขาซับแกงไก่ เพื่อเก็บกักน้ำไว้ใช้สำหรับเสริมการเพาะปลูกพืชฤดูฝนและการเพาะปลูกพืชสวนครัวในฤดูแล้ง การอุปโภค – บริโภค การเลี้ยงสัตว์ ให้แก่ราษฎรหมู่ที่ 5 ประมาณ 300 คน รวมทั้งเป็นแหล่งขยายพันธุ์ปลาน้ำจืด และเป็นแหล่งท่องเที่ยว อีกแห่งหนึ่งของโครงการฯ อีกด้วย

ผลสัมฤทธิ์จากโครงการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าชุมชนเขาซับแกงไก่อันเนื่องมาจากพระราชดำริ

เกษตรกรพัฒนาอาชีพจากเดิมที่ปลูกพืชเชิงเดี่ยว มาเป็นเกษตรทฤษฎีใหม่ ปลูกพืชผสมผสาน

การใช้ประโยชน์จากป่า เช่น สมุนไพรที่พบได้ในเขาซับแกงไก่นำมาเป็นส่วนผสมตัวยาสมุนไพร

ผลสัมฤทธิ์ของป่าชุมชนเขาซับแกงไก่ บริเวณพื้นที่ 3,027 ไร่ มีความสมบูรณ์ขึ้น เปลี่ยนจากป่าโล้นเป็นป่าเต็งรัง มีความอุดมสมบูรณ์จากการสำรวจสภาพพื้นที่ป่าของกรมป่าไม้ พบว่า ปัจจุบันมีพันธุ์พืชนานาชนิดซึ่งมีมากกว่า 300 ชนิด และสัตว์นานาชนิดกว่า 200 ชนิด รวมทั้งมีพืชอาหารป่าและพืชสมุนไพร เป็นต้น นอกจากราษฎรยังมีความรักความหวงแหนพื้นที่ป่าแห่งนี้ และเข้ามามีส่วนร่วมในการปกป้องและพิทักษ์ป่าอย่างต่อเนื่อง ที่สำคัญราษฎรสามารถใช้พื้นที่ที่เคยแห้งแล้งกลับมาใช้ประโยชน์ในการทำการเกษตรแบบผสมผสาน สร้างรายได้ให้แก่ตนเองและเริ่มจะดีขึ้น ผลักดันให้กลุ่มวิสาหกิจต่อไปด้วย

สรุปผลการประเมินการศึกษาจากข้อมูลทุติยภูมิ สรุปได้ดังนี้

การดำเนินงานตั้งแต่ได้รับพระมหากรุณา ทรงรับพื้นที่ป่าชุมชนเขาซับแกงไก่ไว้เป็นโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ และได้จัดทำโครงการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าชุมชนเขาซับแกงไก่อันเนื่องมาจากพระราชดำริ บ้านลำน้ำเขียว ตำบลลำสนธิ อำเภอลำสนธิ จังหวัดลพบุรี ตั้งแต่ปี 2555 โดยมีหน่วยงานต่าง ๆ ร่วมบูรณาการทำงานร่วมกัน เช่น กรมป่าไม้ กรมชลประทาน กรมพัฒนาที่ดิน กรมการพัฒนาชุมชน จังหวัดลพบุรี ชุมชนบ้านลำน้ำเขียว หมู่ที่ 5 บ้านเหวตาบัว และหมู่ที่ 4 องค์การบริหารส่วนตำบลเขาน้อ ยและสำนักงาน กปร. ซึ่งโครงการได้รับการจัดสรรงบประมาณจากสำนักงาน กปร. อย่างต่อเนื่องตั้งแต่ปี 2555 รวมทั้งงบประมาณปกติ โดยกรมป่าไม้ให้การสนับสนุนเป็นหลัก และหน่วยงานอื่นๆ ผลการดำเนินงานจากการตรวจสอบจากเอกสาร เป็นไปตามแนวพระราชดำริและบรรลุวัตถุประสงค์ตามแผนการดำเนินงานเป็นอย่างดี

2. ผลการศึกษาจากการประเมินผลโครงการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าชุมชนเขาซับแกงไก่อันเนื่องมาจากพระราชดำริ

ประกอบด้วย 3 ส่วน ดังนี้

<u>ส่วนที่ 1</u> เจ้าหน้าที่โครงการฯ

ผลการศึกษาที่ได้จากการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่โครงการฯ โดยใช้แบบสอบถาม สรุปได้ดังนี้

1. ผลการศึกษา

การสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่โครงการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าชุมชนเขาซับแกงไก่อันเนื่องมาจากพระราชดำริในครั้งนี้ กองติดตามประเมินผล สำนักงาน กปร. ได้ดำเนินการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับโครงการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าชุมชนเขาซับแกงไก่อันเนื่องมาจากพระราชดำริ บ้านลำน้ำเขียว ตำบลเขาน้อย อำเภอลำสนธิ จังหวัดลพบุรี จำนวน 8 ราย โดยดำเนินการระหว่างวันที่ 6 - 9 มีนาคม 2560 ประกอบด้วย

1.	นายภานุ แย้มศรี	ตำแหน่ง ผู้ว่าราชการจังหวัดลพบุรี
2.	นายผดุงศักดิ์ หาญปรีชาสวัสดิ์	ตำแหน่ง รองผู้ว่าราชการจังหวัดที่ได้รับมอบหมาย
3.	นายฐิติพันธ์ จูจันทร์	ตำแหน่ง ผู้อำนวยการสำนักโครงการพระราชดำริและกิจการพิเศษ กรมป่าไม้
4.	นายไพโรจน์ นาครักษา	ตำแหน่ง ผู้อำนวยการส่วนทรัพยากรธรรมชาติ ทสจ. ลพบุรี
5.	นายสมชาย จันทร์อินทร์	ตำแหน่ง ปลัดอำเภอลำสนธิ
6.	นายนิคม สุคันธพฤกษ์	ตำแหน่ง หัวหน้าฝ่ายวิศวกรรม กรมชลประทาน
7.	นายวิศรุต จีรางกูล	ตำแหน่ง หัวหน้าฝ่ายก่อสร้าง 2 (โครงการก่อสร้าง สำนักงานชลประทานที่ 10)
8.	นายอนุชา กันเมือง	ตำแหน่ง นักวิชาการป่าไม้ปฏิบัติการ (กรมป่าไม้) หัวหน้าโครงการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าชุมชนเขาซับแกงไก่ ฯ

การสัมภาษณ์ตามแนวประเด็นคำถามที่กำหนดไว้ และการหารือร่วมกัน มีผลโดยรวม ดังนี้

1. ในอดีตสภาพพื้นที่บริเวณพื้นที่โครงการฯ มีความสำคัญในระบบนิเวศ มีไม้ประจำถิ่นและสัตว์ป่าหายาก แต่ในระยะเวลาต่อมาก่อนที่จะมีโครงการฯ พื้นที่ป่าได้ถูกบุกรุกทำลายเพื่อเปลี่ยนเป็นพื้นที่ทำการเกษตร ได้แก่ อ้อย และมันสำปะหลังมากขึ้น เนื่องจากมีคนต่างถิ่นอพยพเข้ามาอยู่ในพื้นที่เพิ่มขึ้น ชาวบ้านในพื้นที่ยังขาดความรู้ความเข้าใจในเรื่องการใช้ทรัพยากรธรรมชาติในท้องถิ่นและขาดจิตสำนึกในการอนุรักษ์ป่า มีการล่าสัตว์ป่าโดยการเผาป่าเพื่อต้อนสัตว์ จับสัตว์เพื่อนำไปเป็นอาหาร นอกจากนี้ยังมีการสูบน้ำซับในเขตพื้นที่โครงการฯ ไปใช้ประโยชน์ เนื่องจากชาวบ้านไม่มีแหล่งน้ำสำหรับใช้ทำการเกษตรในช่วงฤดูแล้ง

2. หลังจากทรงรับเป็นโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริเมื่อปี 2555 แล้ว จังหวัดลพบุรีได้แต่งตั้งคณะกรรมการบริหารจัดการพื้นที่ป่าชุมชนเขาซับแกงไก่อันเนื่องมาจากพระราชดำริ ตามคำสั่งจังหวัดลพบุรีที่ 352/2536 วันที่ 21 กุมภาพันธ์ 2556 (รายละเอียดในภาคผนวก) ซึ่งได้มีการดำเนินการดังนี้

2.1 ระดับนโยบาย ได้มีการประชุมคณะกรรมการบริหารจัดการพื้นที่ป่าชุมชนเขาซับแกงไก่อันเนื่องมาจากพระราชดำริ ครั้งที่ 1/2560 เมื่อวันที่ 31 มกราคม 2560 เพื่อรับทราบผลการดำเนินงานโครงการฯ และปัญหาอุปสรรคจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง สำหรับใช้เป็นข้อมูลในการวางแผน กำหนดนโยบาย และแนวทางในการบริหารโครงการฯ ในระยะต่อไปให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลเพิ่มขึ้น

ส่วนในระดับปฏิบัติการ มีหน้าที่รับผิดชอบด้านการอนุรักษ์/ฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติ และให้การสนับสนุน ประสานงานโครงการฯ พร้อมทั้งเน้นการมีส่วนร่วมโดยชุมชน เนื่องจากชาวบ้านส่วนใหญ่มีความเข้มแข็ง ทำให้การดำเนินงานทำได้ดี มีแผนในการขยายเครือข่ายในพื้นที่โดยรอบมากขึ้น เช่น การปลูกป่าในพื้นที่โครงการฯ การบำรุงรักษาป่า การทำแนวกันไฟ ในเรื่องมวลชน มีการดูแลประชาสัมพันธ์และประสานหน่วยงานใกล้เคียงที่เกี่ยวข้องและรับผิดชอบในการดูแลป้องกันรักษาป่า ประสานหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมาให้การช่วยเหลือในเรื่องงบประมาณการดำเนินโครงการฯ อย่างไรก็ตามในเรื่องงบประมาณที่เกี่ยวกับโครงการฯ นอกเหนืองบประมาณจาก สำนักงาน กปร. แล้ว ยังได้รับการสนับสนุนจากแผนบูรณาการจังหวัด ซึ่งเป็นงบประมาณจากส่วนกลางสำหรับดำเนินการโครงการอีกทางหนึ่งด้วย

3. การดำเนินงานในระดับนโยบายนั้น ผู้บริหารและคณะกรรมการบริหารจัดการพื้นที่ป่าชุมชนเขาซับแกงไก่อันเนื่องมาจากพระราชดำริ มีนโยบายที่จะปรับปรุงแก้ไขในส่วนของคณะกรรมการฯ ให้เหลือเพียง 2 คณะ เพื่อให้การดำเนินงานสามารถดำเนินงานไปได้อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุดและสอดคล้องกับการดำเนินการในพื้นที่ และให้เจ้าหน้าที่ในพื้นที่ดำเนินการไปได้ เพื่อส่งเสริมให้ประชาชนในพื้นที่โครงการฯ พึ่งตนเองได้มากขึ้น ในส่วนคำสั่งที่มีการแก้ไขนั้น ควรเพิ่มเติมอำนาจหน้าที่ของจังหวัดในการให้คำแนะนำ ปรึกษาและติดตาม ซึ่งพิจารณาตามกรอบหน้าที่ ให้ความเห็นชอบของคณะกรรมการในพื้นที่ (ในส่วนคณะกรรมการดำเนินงาน) และอาจนำตัวแทนคณะกรรมการฯ ไปดูงานในพื้นที่บ้าง เพื่อให้เห็นสภาพพื้นที่จริงๆ ว่าในขณะนี้โครงการฯ มีสภาพ และผลการดำเนินงานเป็นอย่างไรบ้าง ในขณะเดียวกันเสนอให้หัวหน้าโครงการฯ ควรสนับสนุนให้ชาวบ้านและประชาชนในพื้นที่มีส่วนร่วมมากขึ้นกว่าเดิมในการเพิ่มกิจกรรมที่สอดคล้องกับโครงการฯ อาทิ การอบรมส่งเสริมอาชีพให้เชื่อมโยงเกี่ยวกับป่า การส่งเสริมให้ประชาชนมีอาชีพพึ่งพาตนเองได้โดยการอยู่ร่วมกับป่า และต่อยอดไปถึงเยาวชน โดยสร้างจิตสำนึกให้รักและหวงแหนทรัพยากรธรรมชาติ

ในระดับปฏิบัติการ เน้นการดำเนินงานตามแผนงานที่วางไว้ โดยแผนงานในระยะต่อไป ดำเนินการในเรื่องของรูปแบบและองค์ความรู้ที่มีอยู่เดิม การถ่ายทอดองค์ความรู้จากรุ่นสู่รุ่น คือ ผลิตภัณฑ์เด่นของโครงการ (product champion) เพื่อให้มีความสอดคล้องกับงานของรัฐบาล และความต้องการที่จะพัฒนาเรื่องสมุนไพร ยา ปราชญ์ชาวบ้าน ซึ่งเยาวชนรอบพื้นที่โครงการฯ ควรเป็นกลุ่มเป้าหมายหลักที่จะต้องถ่ายทอดความรู้ความเข้าใจเพื่อให้เกิดจิตสำนึก ตระหนักถึงความสำคัญของการอนุรักษ์และหวงแหนทรัพยากรป่าไม้ในพื้นที่บ้านเกิดตนเอง

4. ในเรื่องงบประมาณดำเนินโครงการ อย่างไรก็ตามในเรื่องงบประมาณที่เกี่ยวกับโครงการฯ นอกเหนือจากงบประมาณ กปร. ที่เป็นหลักในการสนับสนุนงบประมาณแล้ว ยังมีกรอบในการสนับสนุนการบูรณาการของแผนงานทางจังหวัด ซึ่งจะมีงบประมาณส่วนกลางสำหรับดำเนินการด้วย โดยมีกำนัน/ผู้ใหญ่บ้านช่วยสนับสนุนเรื่องกำลังคน แรงงาน

5. จากแผนการดำเนินงานที่ผ่านมา พบว่ามีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์โครงการฯ ทั้งหมด กล่าวคือ มีการรณรงค์ ประชาสัมพันธ์ เพื่อการป้องกันรักษาป่าให้ยั่งยืน สำหรับผลสำเร็จในการดำเนินโครงการฯ ในส่วนของผลลัพธ์ เห็นได้ชัดว่า ป่าอุดมสมบูรณ์ขึ้น โดยเฉพาะ หน่อไม้ ไม้รวก สัตว์ป่าได้พบเห็นมากขึ้น ชาวบ้านมีน้ำใช้เพียงพอมากขึ้นจากการก่อสร้างฝาย และกำลังเร่งดำเนินการจัดตั้งกลุ่มผู้ใช้น้ำ โดยเป็นชาวบ้านในพื้นที่หมู่ที่ 4 หมู่ที่ 5 ส่วนผลกระทบในการดำเนินงาน ยังคงมีการลักลอบล่าสัตว์จากคนภายนอก แต่ชาวบ้านในพื้นที่ช่วยกันเป็นหูเป็นตา ทำให้ไฟป่าลดน้อยลงแทบจะไม่มีเพราะทำแนวกันไฟทุกปี

6. ในการติดตามการดำเนินงานนั้น จากทางจังหวัดและอำเภอ มีแผนงานและนโยบายในการติดตามปีละ 2 ครั้ง โดยมีทีมงานที่รับผิดชอบในพื้นที่ตำบล หน่วยงานราชการในพื้นที่ มีการติดตามว่าการดำเนินงานได้ประโยชน์หรือไม่ นอกจากนี้ได้มีการลงพื้นที่ในการไปพบปะพูดคุยกับชาวบ้านเพื่อสังเกตความกระตือรือร้นของคนในพื้นที่ ดูความอุดมสมบูรณ์ของพื้นที่ป่า โดยร่วมมือกับอาสาสมัครพิทักษ์ป่า ทั้งก่อนและหลังการดำเนินงานว่ามีความเปลี่ยนแปลงดีขึ้นหรือไม่ เนื่องจากชาวบ้านมีส่วนสำคัญในการดูแลกันเองมาก โดยจะมีการแจ้งเรื่องราวต่าง ๆ ผ่านผู้นำชุมชน

ในส่วนของกรมป่าไม้ ทางสำนักโครงการพระราชดำริและกิจการพิเศษ มีการตั้งคณะทำงานประสานการปฏิบัติงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริและกิจการพิเศษเพื่อติดตามประเมินผลในส่วนของโครงการจากหน่วยงานในสังกัดโครงการพระราชดำริและกิจการพิเศษ

7. ประโยชน์ที่ได้รับจากโครงการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าชุมชนเขาซับแกงไก่อันเนื่องมาจากพระราชดำริ
   - ป่าไม้มีความอุดมสมบูรณ์มากขึ้นเนื่องจากได้รับการป้องกันฟื้นฟูและดูแลให้มีความอุดมสมบูรณ์ดังเดิม โดยวัดจากอาหารจากป่า น้ำซับดีขึ้น อากาศดีขึ้น ไฟป่าลดน้อยลงแทบจะไม่มี
   - ดินในพื้นที่เกษตรกลับมามีคุณภาพดีขึ้น โดยวัดจากผลผลิตดีขึ้น อาจจะมีผลจากปริมาณน้ำที่เพิ่มมากขึ้นด้วย
   - การจัดทำฝายเพื่อเป็นแหล่งน้ำในการเกษตรในช่วงฤดูแล้ง ทำให้มีพื้นที่รับประโยชน์เพิ่มขึ้นจำนวน 350 ไร่
   - การปลูกจิตสำนึกในการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าไม้ (ให้อนุรักษ์ป่าไม้อย่างยั่งยืน)
   - การส่งเสริมอาชีพให้ชาวบ้านมีรายได้เพิ่มมากขึ้น
   - คณะกรรมการป่าชุมชนได้รับประสบการณ์และความรู้ใหม่ ๆ จากหน่วยงานต่าง ๆ ที่เข้ามาให้การแนะนำ และมีโอกาสได้ไปศึกษาดูงานเกี่ยวกับการดูแลรักษาป่า พันธุ์ไม้ต่าง ๆ สมุนไพรต่าง ๆ เป็นต้น
8. ข้อเสนอแนะและแนวทางการดำเนินการเกี่ยวกับโครงการฯ
   - ชาวบ้านในพื้นที่ อยากให้มีการส่งเสริมพัฒนาอาชีพและหาตลาดที่มีการดำเนินการเกี่ยวกับพืช ผัก สมุนไพร ซึ่งมีแนวทางการดำเนินการโดยนำความต้องการจากพื้นที่ เสนอผ่านอำเภอไปยังจังหวัด เพื่อจะได้จัดหา และส่งเสริมในเรื่องอาชีพต่อไป
   - ต้องการให้มีการอนุรักษ์ป่าควบคู่กับการส่งเสริมอาชีพ เพื่อเศรษฐกิจของคนในพื้นที่ ซึ่งจะทำให้คนอยู่กับป่าได้อย่างยั่งยืน

- ต้องการให้หน่วยงานทุกภาคส่วนที่มีศักยภาพมาร่วมกันดำเนินการ ซึ่งจะช่วยให้ประสบผลสำเร็จได้ เช่น การจัดกิจกรรมแรลลี่ขี่จักรยานเพื่อรณรงค์/ประชาสัมพันธ์การอนุรักษ์ฟื้นฟูป่า เป็นต้น
- ควรมีการปลูกสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าไม้เพื่อความยั่งยืน
- เสริมสร้างความเข้มแข็งให้ชาวบ้าน เพื่อให้ช่วยเหลือตัวเอง มิใช่รอรับการช่วยเหลือจากรัฐบาลเพียงอย่างเดียว
- เสนอแนะให้ สำนักงาน กปร. สนับสนุนงบประมาณโครงการฯ ต่อไป เนื่องจากเป็นโครงการที่ต้องการระยะเวลาในการพัฒนาให้เห็นผลที่ชัดเจนตลอดไป

ปัญหา/อุปสรรค

1. พื้นที่โครงการฯ ตั้งอยู่บริเวณรอยต่อของจังหวัดลพบุรี สระบุรี และนครราชสีมา ซึ่งห่างไกลจากหน่วยงานป่าไม้ที่เกี่ยวข้องมาก ทำให้การดูแลอาจไม่ทั่วถึง จึงมักมีบุคคลจากนอกพื้นที่แอบลักลอบเข้าไปตัดต้นไม้และล่าสัตว์ป่า
2. สภาพพื้นที่เป็นแหล่งต้นน้ำลำธาร ส่วนหนึ่งที่จะไหลลงอ่างเก็บน้ำของเขื่อนป่าสักชลสิทธิ์ จึงควรค่าในการอนุรักษ์และคุ้มครองพื้นที่ให้มีสภาพเป็นป่าต้นน้ำตลอดไป
3. ลำน้ำซับที่ไหลจากแหล่งต้นน้ำในเขตป่าช่วยหล่อเลี้ยงชีวิตให้ราษฎรได้ทำการเกษตร บางครั้งก็ประสบปัญหาน้ำไม่พอใช้ในฤดูแล้ง หรือเกิดการกัดเซาะพังทลายของตลิ่งในฤดูฝน ตลอดจนประชาชนรอบพื้นที่โครงการฯ ยังขาดความรู้ ความเข้าใจเรื่องการอนุรักษ์ดินและน้ำที่เป็นเขตป่าต้นน้ำลำธาร
4. การจัดกิจกรรมการมีส่วนร่วมระหว่างราชการ ชุมชน เยาวชน และวัด ควรสร้างให้เป็นวัฒนธรรมอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้เกิดความรักในพื้นที่ของตนเอง อันจะก่อให้เกิดการรักษาป่าได้อย่างยั่งยืนต่อไปในอนาคต และสามารถทำให้พื้นที่ป่าไม้เพิ่มขึ้น โดยพิจารณาจากภาพถ่ายระหว่างปี 2555 และปี 2560 (ดังรูปประกอบ) ความอุดมสมบูรณ์ของป่าไม้เพิ่มขึ้น สัตว์ป่าเพิ่มขึ้น ชนิดที่พบ อาทิ หมีควาย เลียงผา หมูป่า สุนัขจิ้งจอก ลิง เม่น อีเห็น ไก่ป่า กระต่ายป่า เป็นต้น มีนกมากกว่า 150 ชนิด เช่น นกปรอดหัวจุก นกกางเขนดง ไก่ฟ้าพญาลอ ฯลฯ และมีผีเสื้อสวยงามหลากหลายชนิด ตลอดจนพันธุ์ไม้หายาก เช่น จันทน์ผา ปรงเขา กล้วยไม้ป่า รวมทั้งพืชสมุนไพรกว่า 200 ชนิด ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการใช้ประโยชน์จากโครงการฯ และป้องกันรักษาป่ามากขึ้น โดยมีอาสาสมัครพิทักษ์ป่า และเป็นศูนย์การเรียนรู้ด้านป่าชุมชน
5. การดำเนินงานของหน่วยงานราชการไม่มีความต่อเนื่อง เนื่องจากมีการโยกย้ายบุคลากรผู้ปฏิบัติงาน ซึ่งอาจส่งผลให้งานล่าช้ากว่าแผนที่วางไว้ อย่างไรก็ตามยังสามารถดำเนินงานตามแผนในภาพรวมได้
6. หน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องไม่มีเจ้าหน้าที่ (ข้าราชการ) สำหรับปฏิบัติหน้าที่ในพื้นที่โครงการฯ โดยตรง แต่ใช้วิธีมอบหมายให้ข้าราชการจากส่วนงานอื่นมาช่วยปฏิบัติหน้าที่ในพื้นที่โครงการฯ แทน ทำให้ไม่สามารถปฏิบัติงานได้อย่างเต็มที่
7. ยังมีการบุกรุกทำลายป่า และลักลอบล่าสัตว์ป่าโดยการเผาป่าเพื่อต้อนจับสัตว์ป่าในพื้นที่โครงการฯ อยู่

<u>ส่วนที่ 2</u> ผู้นำชุมชน

ผลการศึกษาที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้นำชุมชนโดยใช้แบบสอบถาม สรุปได้ดังนี้

การสัมภาษณ์ผู้นำชุมชน กองติดตามประเมินผล สำนักงาน กปร. ได้สัมภาษณ์ผู้นำชุมชนที่เกี่ยวข้องกับโครงการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าชุมชนเขาซับแกงไก่อันเนื่องมาจากพระราชดำริ บ้านลำน้ำเขียว ตำบลเขาน้อย อำเภอลำสนธิ จังหวัดลพบุรี จำนวน 6 ราย โดยดำเนินการระหว่างวันที่ 6 – 9 มีนาคม 2560 ประกอบด้วย

1. พระอธิการปริญญา สุปริญโญ ตำแหน่ง เจ้าอาวาสวัดป่าชุมชน
2. นายเสงี่ยม ฝาเฟี้ยม ตำแหน่งนายกองค์การบริหารส่วนตำบลเขาน้อย
3. นายฉัตรชัย ใหญ่ไล้บาง ตำแหน่ง กำนันตำบลเขาน้อยและผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 4
4. นายจำลอง จิตติรัศมี ตำแหน่ง ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 5
5. นายชูชัย โพธิชัย ตำแหน่ง ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านเหวตาบัว จ.ลพบุรี
6. นายพรชัย จั่นเพ็ชร ตำแหน่ง ครูชำนาญการ โรงเรียนบ้านท่าพลู จ.สระบุรี

การสัมภาษณ์ตามแนวประเด็นคำถามที่กำหนดไว้ และการหารือร่วมกัน มีผลโดยรวม ดังนี้

1. ก่อนมีโครงการฯ แต่เดิมมีการบุกรุกพื้นที่ป่าจนทำให้เปลี่ยนสภาพเป็นภูเขาหัวโล้น มีการบุกรุก เผาป่า ทำให้สภาพพื้นที่แห้งแล้ง ต่อมาพระอธิการปริญญาได้มาช่วยบุกเบิก ริเริ่มการปลูกป่าและก่อตั้งโครงการฯ อาชีพส่วนใหญ่ของชาวบ้านสมัยก่อน คืออาชีพเลี้ยงวัว ตัดไม้ เผาถ่าน

- น้ำในคลองต่าง ๆ ในพื้นที่มีที่มาจากน้ำซับบนภูเขาซึ่งชาวบ้านนำมาใช้ทำการเกษตรในช่วงฤดูแล้ง น้ำอุปโภคบริโภคของชาวบ้านในพื้นที่ใช้น้ำฝน น้ำใช้มาจากคลองลำพญากลาง ในปีที่ผ่านมา (ปี 2559) ไม่ถึงกับแห้งแต่ขาดแคลนช่วงฤดูแล้ง การมีส่วนร่วมของชุมชนไม่ได้เหนียวแน่นนัก มีเพียงแต่ไปร่วมทำบุญบ้าง ส่วนใหญ่จะเป็นชาวบ้าน หาเช้ากินค่ำ มีการปลูกพืชเชิงเดี่ยว เช่น ข้าวโพดมันสำปะหลัง อ้อย เป็นต้น
- สภาพป่า เดิมมีสภาพสมบูรณ์ แต่ช่วงหลังชาวบ้านมีการตัดไม้ทำลายป่าจนทำให้เป็นสภาพภูเขาหัวโล้น ต่อมาพระอธิการปริญญา เริ่มทำการปลูกป่าด้วยกำลังตัวเองด้วยแรงกายและแรงใจ อันเกิดจากความจงรักภักดีในพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร สร้างป่าชุมชนโดยนำต้นกระถินยักษ์มาเป็นไม้เบิกนำร่วมกับพันธุ์ไม้พื้นถิ่น และส่วนราชการต่าง ๆ ได้เข้ามาช่วยในการปลูกป่าจนสภาพป่าสมบูรณ์ขึ้น และเริ่มมีการรณรงค์ปลูกป่า
- เส้นทางคมนาคม ถนนในอดีตเป็นดินลูกรัง บริเวณทางเข้าโครงการฯ และได้มีการปรับปรุงเส้นทางมาเป็นถนนลาดยางประมาณ 10 ปี เนื่องจากในอดีตเมื่อ 10 ปีที่ผ่านมาถนนเป็นดินลูกรัง จังหวัดสระบุรี จะมีการขนหินจากเขาซับแกงไก่ฯ ไปตกแต่ง มีนายทุนจ้างคนไปเอามูลค้างคาวไปขาย
- สภาพถ้ำบนเขาซับแกงไก่ มีหินงอก หินย้อยสวยงามมาก ยังมีสภาพสมบูรณ์ดีมาก แต่ยังไม่มีการเปิดให้เป็นสถานที่ท่องเที่ยว และรู้จักกันในวงแคบ
- การมีส่วนร่วมของชุมชน เดิมสมัยที่ยังไม่มีส่วนร่วมกับชุมชนมากนัก พระอธิการปริญญา จะไม่ค่อยเปิดให้มีการทำกิจกรรมต่าง ๆ ภายในวัดมากนัก แต่ภายหลังจากที่องค์การบริหารส่วนตำบล/ผู้นำชุมชน เข้าไปช่วย พระอาจารย์ปริญญา เริ่มให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมแต่มีข้อจำกัดในบางเรื่อง เนื่องมาจากพระอาจารย์ปริญญาเป็นพระสายปฏิบัติและเคร่งมาก ทำให้การเข้าไปทำกิจกรรมต่าง ๆ ระหว่างพระกับชาวบ้านมีไม่มากนัก แต่ระยะหลังพระอาจารย์เริ่มเปิดให้ชาวบ้านเข้าไปทำกิจกรรมต่าง ๆ มากขึ้น

2. หลังมีโครงการฯ ได้เกิดการเปลี่ยนแปลงเป็นไปในทางที่ดีขึ้น เช่น การมีส่วนร่วมในการปลูกป่าในวันสำคัญ มีการปลูกป่านอกเหนือวันสำคัญด้วย ซึ่งกิจกรรมส่วนใหญ่จะเป็นการป้องกันไฟป่า ทำแนวกันไฟ มีเจ้าหน้าที่ควบคุมไฟป่าประกอบด้วยเจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบล พนักงานดับเพลิง อาสาสมัครพิทักษ์ป่า มีแหล่งเก็บกักน้ำมากขึ้นกว่าเดิม มีการก่อสร้างฝายชะลอน้ำ ฝายกั้นน้ำ น้ำบริโภคมาจากน้ำฝน และซื้อจากชุมชน ส่วนน้ำอุปโภคใช้น้ำประปา และบ่อบาดาล

- องค์การบริหารส่วนตำบลสนับสนุนงบประมาณประจำปีให้แก่คณะกรรมการป่าชุมชนตั้งแต่เริ่มมีโครงการ ปี 2555 เพื่อดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ จำนวน 30,000 บาท ทุกปี แต่ในปี 2560 ได้สนับสนุนเงินงบประมาณเพิ่มขึ้นเป็น จำนวน 50,000 บาท
- การสนับสนุนน้ำอุปโภค บริโภค ให้แก่ชาวบ้าน รวมถึงเมื่อมีการปลูกป่า ถ้าหากปลูกป่าแล้วฝนไม่ตกก็จะนำรถน้ำไปช่วย (น้ำสูบจากคลองลำพญากลาง/น้ำบาดาล)

3. การมีส่วนร่วมของชุมชุนในพื้นที่ พบว่าราษฎรหมู่ที่ 5 มีความร่วมมือและมีความรับรู้ร่วมกับโครงการฯ ได้มากกว่าหมู่ที่ 4 เนื่องจากหมู่ที่ 5 มีการประชุมประจำเดือนทุกเดือน และชาวบ้านมีส่วนร่วมในการมาเข้าร่วมประชุม และส่วนใหญ่มีพื้นที่ทำกินเป็นของตนเอง ส่วนหมู่ที่ 4 มีส่วนร่วมแค่เพียงให้ความร่วมมือในกิจกรรมปลูกป่าเนื่องในวันสำคัญ จึงได้ประโยชน์บางส่วน การเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรม เช่น การอบรมจากศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ เกษตรกรส่วนมากประกอบอาชีพรับจ้าง และไม่มีพื้นที่ทำกินเป็นของตัวเอง

นอกจากนี้ยังได้รับความร่วมมือจากผู้ปกครองนักเรียนโรงเรียนต่าง ๆ ที่อยู่ในพื้นที่เข้าร่วมกิจกรรมด้วย ในส่วนความร่วมมือระหว่างหน่วยงานภาครัฐ ราษฎรต้องการให้มีการประสานความร่วมมือในกิจกรรมต่าง ๆ มากขึ้น เพื่อให้ทุกฝ่ายได้ร่วมมือกัน และมีการบูรณาการร่วมกันในการช่วยอำนวยความสะดวกในการทำกิจกรรมต่าง ๆ ให้บรรลุวัตถุประสงค์และประสบผลสำเร็จ

4. มีการร่วมกันจัดทำแผนกับทุกภาคส่วน และให้การสนับสนุนทุกแผนงานของโครงการฯ โดยองค์การบริหารส่วนตำบลสนับสนุนงบประมาณ ปีละ 30,000 บาท ในเกือบทุกกิจกรรม ไม่ว่าจะเป็นกิจกรรมของหน่วยงานราชการ วัด หรือชุมชน เช่น เมื่อมีการจัดอบรมก็จะช่วยหากลุ่มเป้าหมาย สนับสนุนงบประมาณและไปเข้าร่วมกิจกรรมอย่างสม่ำเสมอ

- มีแผนการในการประสานเพื่อสร้างความร่วมมือในการจัดตั้งกลุ่มเลี้ยงแพะ แต่ชาวบ้านบางส่วนยังไม่เข้าใจในการสร้างกลุ่ม ส่งผลให้ไม่ได้รับความร่วมมือเท่าที่ควร ทำให้ไม่สามารถแข่งขันเรื่องการตลาดได้ ตัวอย่างเช่น ราคาแพะปกติจะรับซื้อกิโลกรัมละ 115 บาท หากมีการจัดตั้งกลุ่มจะสามารถรับซื้อได้สูงกว่ากิโลกรัมละ 115 บาท ซึ่งการตั้งกลุ่มอาชีพจะทำให้เกิดความเข้มแข็งและยั่งยืนในการประกอบอาชีพของประชาชน
- มีการประสานความร่วมมือในการวางแผนการดำเนินงานระหว่างโครงการฯ วัดและผู้นำชุมชน ในการกำหนดกิจกรรมร่วมกันดูแลช่วยเหลือกันทั้งการป้องกันดูแลรักษาป่าและการช่วยให้ชาวบ้านมีรายได้ มีงานทำ จะได้ไม่ทำลายป่า หรือหาของป่าและล่าสัตว์ป่าอย่างผิดวิธี โดยต้องคอยแนะนำให้ชาวบ้านเข้าใจวิธีเก็บของป่าอย่างถูกต้อง เช่น เก็บไผ่อย่างไรเพื่อที่จะให้แตกหน่อขึ้นมาอีก การหาหอยหอมในป่าที่ถูกต้องตามฤดูกาล การบริหารจัดการการเก็บผลผลิตจากป่า เช่น ไม่ควรเก็บผลผลิตจากป่าในปริมาณมากจนเกินไปเพียงเจ้าเดียว ควรรู้จักแบ่งปันและเผื่อแผ่ให้แก่ผู้อื่นบ้าง ซึ่งจะทำให้มีผลผลิตสำหรับเก็บกินได้ตลอดปี และเกิดความยั่งยืนด้านอาหาร

5. โครงการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าชุมชนเขาซับแกงไก่ฯ ควรเน้นหรือให้ความสำคัญกับการดำเนินงานพัฒนาแหล่งน้ำ อยากให้มีการเพิ่มแหล่งน้ำมากขึ้น เพื่อให้เพียงพอต่อความต้องการและเหมาะสมกับสภาพพื้นที่โครงการฯ การเลี้ยงสัตว์ อยากให้สนับสนุนชาวบ้านให้เลี้ยงสัตว์ประจำบ้าน เช่น เป็ด ไก่ เพราะสามารถเป็นแหล่งอาหารโปรตีนให้แก่ชาวบ้านได้ ซึ่งในปัจจุบันชาวบ้านเลี้ยงแต่สัตว์ใหญ่ เช่น แพะ และวัวนม เป็นต้น การเกษตรอยากให้มีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมาส่งเสริมและให้ความรู้เกี่ยวกับการปลูกพืชหลายๆ ชนิด เพราะยังมีพื้นที่ตามหัวไร่ปลายนาที่ยังไม่ได้ทำการเกษตรอยู่อีกส่วนหนึ่ง ทั้งนี้เพื่อเพิ่มความหลากหลายของชนิดพืช สามารถเก็บไว้บริโภคได้ การส่งเสริมอาชีพเสริมเพื่อให้เหมาะสมกับสภาพพื้นที่ อาชีพที่สามารถสร้างประโยชน์และมีรายได้จากป่าไม้ เช่นการประดิษฐ์ของใช้จากเมล็ดพืชจากเปลือกหอยหอม ฯลฯ การหารายได้เสริมมากขึ้น เพื่อความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นเมื่อมีรายได้มั่นคงจะไม่มาบุกรุกป่า

6. ปัญหา-อุปสรรค และข้อเสนอแนะเพื่อให้ประชาชนมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น
   - 6.1 ด้านการดำเนินงาน ในพื้นที่มีการจ้างแรงงานค่อนข้างมาก ชาวบ้านจึงไม่ค่อยกระตือรือร้นที่จะทำเศรษฐกิจพอเพียงในครัวเรือนหรือทำการเกษตรในพื้นที่ตัวเองมากนัก เนื่องจากเมื่อไปรับจ้างไม่กี่ชั่วโมงก็ได้ค่าจ้างแล้ว
   - 6.2 ด้านแหล่งน้ำ ควรเพิ่มแหล่งเก็บน้ำให้ครอบคลุมพื้นที่โครงการฯ มากขึ้น
   - 6.3 ด้านอาชีพ อยากให้ส่งเสริมอาชีพภาคเกษตร และควรประยุกต์เรื่องการอนุรักษ์และการดูแลรักษาป่า อยากให้ชาวบ้านช่วยกันรักษาป่า อนุรักษ์สัตว์ป่า ไม่ล่าสัตว์ป่า
   - 6.4 ปัญหาการตัดไม้ทำลายป่า เรื่องการลาดตระเวน มีเจ้าหน้าที่อาสาพิทักษ์ป่าน้อย ทำให้ยังมีการลักลอบล่าสัตว์ป่าโดยคนนอกพื้นที่ หรือชาวบ้านในพื้นที่บางคนเป็นสายให้กับคนนอกพื้นที่ มีการยึดปืนตักเตือน และดำเนินคดี มีสัตว์ป่าที่ยึดได้จากการลักลอบล่าสัตว์ป่า ได้แก่ ตัวนิ่ม และเลียงผา

<u>ส่วนที่ 3</u> ประชาชนในพื้นที่โครงการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าชุมชนเขาซับแกงไก่อันเนื่องมาจากพระราชดำริ

ข้อมูลในส่วนนี้ได้จากการสัมภาษณ์ประชาชนหมู่ที่ 4 และหมู่ที่ 5 รอบพื้นที่โครงการฯ จำนวน 86 ราย คิดเป็นร้อยละ 20 ของตัวแทนจากจำนวนครัวเรือนทั้งหมด 430 ครัวเรือน โดยมีผลการศึกษาจากแบบสอบถามระหว่างวันที่ 6 - 9 มีนาคม 2560 ดังนี้

ด้านที่ 1 ข้อมูลทั่วไป

ด้านที่ 2 ข้อมูลด้านการใช้ประโยชน์ที่ดิน และการใช้น้ำเพื่อการอุปโภค – บริโภค และน้ำเพื่อการเกษตร

ด้านที่ 3 ข้อมูลเกี่ยวกับการดำเนินงานของโครงการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าชุมชนเขาซับแกงไก่ฯ ต่อประชาชนในพื้นที่

ด้านที่ 4 ข้อมูลด้านการเสนอแนะ และแนวทางแก้ไข

ด้านที่ 1 ข้อมูลทั่วไป

<u>ตารางที่ 1</u> แสดงข้อมูลทั่วไป

จำนวนตัวอย่าง = 86

ข้อมูลทั่วไป	จำนวนคน	ร้อยละ
เพศ		
1. ชาย	37	43
2. หญิง	49	57
อายุ		
อายุน้อยที่สุด	20 ปี	
อายุมากที่สุด	90 ปี	
อายุเฉลี่ย	49 ปี	
จำนวนสมาชิกในครัวเรือนที่อยู่จริง (รวมผู้สัมภาษณ์) เฉลี่ย	4 คน	
จำนวนสมาชิกจำแนกตามอายุต่อครัวเรือน (เฉลี่ย)		
จำนวนสมาชิกอายุไม่เกิน 13 ปี ต่อครัวเรือน	1 คน	
จำนวนสมาชิกอายุตั้งแต่ 13 - 59 ปี ต่อครัวเรือน	2 คน	
จำนวนสมาชิกอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป ต่อครัวเรือน	1 คน	
ระดับการศึกษา		
1. ไม่เคยเรียนหนังสือ	13	15.1
2. จบการศึกษาชั้นประถมศึกษา (ป.4/ป.6/ป.7)	55	64
3. จบการศึกษาชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น	10	11.6
4. จบการศึกษาชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย, ปวช.	4	4.7
5. อนุปริญญา, ปวส.	1	1.2
6. ปริญญาตรี	3	3.5

ตารางที่ 1 จากการศึกษาข้อมูลทั่วไป พบว่าผู้รับการสัมภาษณ์ร้อยละ 43 เป็นเพศชาย และร้อยละ 57 เป็นเพศหญิง อายุเฉลี่ยอยู่ที่อายุ 49 ปี อายุน้อยที่สุดคือ 20 ปี และอายุมากที่สุดคือ 90 ปีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนที่อาศัยอยู่จริง (รวมผู้สัมภาษณ์) เฉลี่ย จำนวน 4 คนต่อครัวเรือน จำนวนสมาชิกในครัวเรือนที่มีอายุไม่เกิน 13 ปี โดยเฉลี่ย 1 คนต่อครัวเรือน จำนวนสมาชิกในครัวเรือนที่มีอายุตั้งแต่ 13 - 59 ปี โดยเฉลี่ย 2 คนต่อครัวเรือนและจำนวนสมาชิกในครัวเรือนที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป โดยเฉลี่ย 1 คนต่อครัวเรือนผู้รับการสัมภาษณ์ส่วนใหญ่จบการศึกษาชั้นประถมศึกษา (ป.4/ป.6/ป.7) ร้อยละ 64

ตารางที่ 2 แสดงอาชีพหลัก

จำนวนตัวอย่าง = 86

อาชีพหลัก	จำนวนคน	ร้อยละ
1. ทำไร่ ทำสวน (มัน อ้อย ข้าวโพด)	43	50
2. รับจ้าง	22	25.6
3. เลี้ยงสัตว์	11	12.8
4. ค้าขาย	5	5.8
5. แม่บ้าน	4	4.7
6. ธุรกิจส่วนตัว	1	1.2

ตารางที่ 2 จากการศึกษาอาชีพหลัก พบว่าผู้รับการสัมภาษณ์ร้อยละ 50 ประกอบอาชีพทำไร่ ทำสวน (มัน อ้อย ข้าวโพด) รองลงมามีอาชีพรับจ้าง คิดเป็นร้อยละ 25.6 ประกอบอาชีพเลี้ยงสัตว์ร้อยละ 12.8 และประกอบอาชีพค้าขายร้อยละ 5.8 ตามลำดับ

ภาพที่ 1 แสดงอาชีพหลัก

ตารางที่ 3 แสดงอาชีพรอง

จำนวนตัวอย่าง = 86

อาชีพรอง	จำนวนคน	ร้อยละ
1. ทำไร่ ทำสวน (มัน อ้อย ข้าวโพด)	1	1.2
2. รับจ้าง	15	17.4
3. เลี้ยงสัตว์ (วัวนม แพะ)	22	25.6
4. ค้าขาย	8	9.3
5. ธุรกิจส่วนตัว	2	2.3
6. ไม่มีอาชีพรอง	38	44.1

ตารางที่ 3 จากการศึกษาอาชีพรอง พบว่าผู้รับการสัมภาษณ์ร้อยละ 44.1 ไม่มีอาชีพรอง รองลงมาร้อยละ 25.6 ประกอบอาชีพเลี้ยงสัตว์ (วัวนม แพะ) ร้อยละ 17.4 ประกอบอาชีพรับจ้าง และร้อยละ 9.3 ประกอบอาชีพค้าขาย ตามลำดับ

ภาพที่ 2 แสดงอาชีพรอง

ตารางที่ 4 แสดงรายได้สุทธิของครัวเรือนต่อปี จำแนกตามที่มาของรายได้ต่อปี

จำนวนตัวอย่าง = 86

รายได้	จำนวน (บาท)/ปี
1. รายได้สุทธิ (เฉลี่ย)	166,974.42
2. รายได้ในภาคเกษตร (เฉลี่ย)	107,467.44
3. รายได้นอกภาคเกษตร (เฉลี่ย)	59,506.98

หมายเหตุ รายได้ของครัวเรือนมีมากกว่า 1 แหล่ง

ตารางที่ 4 จากการศึกษารายได้สุทธิของครัวเรือนต่อปี จำแนกตามที่มาของรายได้ พบว่าครัวเรือนมีรายได้สุทธิเฉลี่ย 166,974.42 บาทต่อปี เมื่อจำแนกตามที่มาของรายได้ มีรายได้ในภาคเกษตร เฉลี่ย 107,467.44 บาทต่อปี ซึ่งเป็นรายได้จากการทำไร่ ทำสวน เลี้ยงสัตว์ และทำการเกษตร รายได้นอกภาคเกษตร เฉลี่ย 59,506.98 บาทต่อปี ซึ่งเป็นรายได้จากการรับจ้าง ค้าขาย การทำหัตกรรมในครัวเรือน ค่าเช่า และบุตรหลานส่งมาให้ เป็นต้น

ตารางที่ 5 แสดงรายจ่ายของครัวเรือนต่อปี จำแนกตามที่มาของรายจ่ายต่อปี

จำนวนตัวอย่าง = 86

รายจ่าย	จำนวน (บาท)/ปี
1. รายจ่าย (เฉลี่ย)	109,942.85
2. รายจ่ายในภาคเกษตร (เฉลี่ย)	52,953.55
3. รายจ่ายนอกภาคเกษตร (เฉลี่ย)	60,593.95

หมายเหตุ รายจ่ายของครัวเรือนมีมากกว่า 1 แหล่ง

ตารางที่ 5 จากการศึกษารายจ่าย (เฉลี่ย) ของครัวเรือนต่อปี จำแนกตามที่มาของรายจ่ายจากจำนวนผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ พบว่าครัวเรือนหนึ่ง ๆ มีรายจ่ายเฉลี่ย 109,942.85 บาทต่อปี เมื่อจำแนกตามที่มาของรายจ่ายได้แก่รายจ่ายในภาคเกษตร (เฉลี่ย) 52,953.55 บาทต่อปี ซึ่งเป็นรายจ่ายจากค่าปุ๋ย ค่ายากำจัดศัตรูพืช ค่าขนส่งจากการทำไร่ ทำสวน และเลี้ยงสัตว์ และรายจ่ายนอกภาคเกษตร เฉลี่ย 60,593.95 บาทต่อปี ซึ่งเป็นรายจ่ายจากค่าใช้จ่ายภายในครัวเรือน ค่าเล่าเรียนของบุตรหลาน เป็นต้น

ตารางที่ 6 แสดงจำนวนครัวเรือนที่มีหนี้สิน

จำนวนตัวอย่าง = 86

มีหนี้สิน (ครัวเรือน)	ร้อยละ	ไม่มีหนี้สิน (ครัวเรือน)	ร้อยละ
73	84.8	13	15.2

ตารางที่ 6 จากการศึกษาจำนวนครัวเรือนที่มีหนี้สิน พบว่า ส่วนใหญ่ร้อยละ 84.8 มีหนี้สิน (73 ครัวเรือน) และร้อยละ 15.2 ไม่มีหนี้สิน (13 ครัวเรือน)

ตารางที่ 7 แสดงจำนวนหนี้สิน จำแนกตามที่มาของหนี้สิน

จำนวนตัวอย่าง = 73

ที่มาของหนี้สิน	จำนวนเฉลี่ย (บาท)	จำนวนครัวเรือน	ร้อยละ
1. ธนาคาร	116,682.30	39	35.7
2. สหกรณ์โคนม	1,032.09	2	1.8
3. กลุ่มออมทรัพย์	2,439.48	3	2.7
4. เงินกู้นอกระบบ	1,932.82	3	2.7
5 เพื่อนบ้าน	8,819.67	8	7.3
6. กองทุนหมู่บ้าน	39,722.27	48	44.0
7. โครงการแก้ไขปัญหาความยากจน(กขคจ.)	334.02	3	2.7
8. กองทุนเงินให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา (กยศ.)	938.26	2	1.8
9. กองทุนการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม (สปก.)	562.96	1	0.9

ตารางที่ 7 จากการศึกษาจำนวนหนี้สิน จำแนกตามที่มาของหนี้สิน พบว่า ในจำนวนผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมด จำนวน 86 ราย มีหนี้สินจำนวน 73 ราย ที่มาของหนี้สินที่มีจำนวนหนี้สินมากที่สุด คือ ธนาคาร มีจำนวนหนี้สินเฉลี่ย 116,682.30 บาท รองลงมา คือ กองทุนหมู่บ้าน มีจำนวนหนี้สินเฉลี่ย 39,722.27 บาท และจากเพื่อนบ้าน จำนวนหนี้สินเฉลี่ย 8,819.67 บาท จากผลการศึกษาพบว่าแหล่งเงินกู้ที่ครัวเรือนนิยมกู้ยืมมากที่สุดจำนวน 48 ครัวเรือน คือ กองทุนหมู่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 44 รองลงมาที่ครัวเรือนนิยมกู้ยืม คือ ธนาคาร จำนวน 39 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 35.7 และครัวเรือนนิยมกู้ยืมจากเพื่อนบ้าน จำนวน 8 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 7.3

ตารางที่ 8 แสดงความพอเพียงของรายได้

จำนวนตัวอย่าง = 86

ความพอเพียงของรายได้	จำนวนครัวเรือน	ร้อยละ
1. เพียงพอ แต่ไม่มีเหลือเก็บ	44	51.1
2. เพียงพอ และมีเหลือเก็บ	14	16.2
3. ไม่เพียงพอ	27	31.6
4. ไม่ระบุ	1	1.1

ตารางที่ 8 จากการศึกษาความพอเพียงของรายได้ พบว่าครัวเรือนมีรายได้เพียงพอ ร้อยละ 67.3 และแยกความพอเพียงที่มีเงินเก็บและไม่มีเงินเก็บ ดังนี้ ครัวเรือนร้อยละ 51.1 มีรายได้เพียงพอ แต่ไม่มีเหลือเก็บ ส่วนครัวเรือนอีกร้อยละ 16.2 มีรายได้เพียงพอและมีเงินเหลือเก็บ ขณะที่มีครัวเรือนร้อยละ 31.6 ระบุว่ามีรายได้ไม่เพียงพอ

ตารางที่ 9 แสดงประเภทกลุ่มที่เป็นสมาชิก

จำนวนตัวอย่าง = 86

ความพอเพียงของรายได้	มีส่วนร่วมในกิจกรรม (ครัวเรือน)	ร้อยละ	เพิ่มรายได้	ร้อยละ	ลดรายจ่าย	ร้อยละ
1. อาสาสมัครพิทักษ์ป่า	36	27.6	4	10.2	12	28.5
2. น้ำยาเอนกประสงค์	26	20	4	10.2	17	40.4
3. ทำถ่าน	18	13.8	4	10.2	10	23.8
4. เลี้ยงสัตว์(วัวนม แพะ)	33	25.3	21	53.8	3	7.1
5. ปลูกป่า	7	5.3	-	-	-	-
6. ทำดอกไม้จันทน์,พวงหรีด	5	3.8	3	7.6	-	-
7. วิสาหกิจชุมชนเขาซับแกงไก่ฯ	5	3.8	3	7.6	-	-

หมายเหตุ ตอบได้มากกว่า 1 คำตอบ

ตารางที่ 9 จากการศึกษาการเป็นสมาชิกกลุ่ม พบว่าครัวเรือนเข้าร่วมกิจกรรมอาสาสมัครพิทักษ์ป่ามากเป็นอันดับหนึ่ง คิดเป็นร้อยละ 27.6 รองลงมาร้อยละ 25.3 เข้าร่วมกิจกรรมเลี้ยงสัตว์ และเข้าร่วมกิจกรรมทำถ่าน คิดเป็นร้อยละ 13.8

กิจกรรมที่เพิ่มรายได้สูงสุดคือ กิจกรรมเลี้ยงสัตว์ คิดเป็นร้อยละ 53.8 รองลงมาคือ กิจกรรมอาสาสมัครพิทักษ์ป่า กิจกรรมน้ำยาเอนกประสงค์ กิจกรรมทำถ่าน คิดเป็นร้อยละ 10.2 เท่ากัน

ส่วนกิจกรรมที่ลดรายจ่ายสูงสุดคือ กิจกรรมน้ำยาเอนกประสงค์ คิดเป็นร้อยละ 40.4 รองลงมาคือกิจกรรมอาสาสมัครพิทักษ์ป่า คิดเป็นร้อยละ 28.5

ด้านที่ 2 ข้อมูลด้านการใช้ประโยชน์ที่ดิน และการใช้น้ำเพื่อการอุปโภค-บริโภค (น้ำกิน-น้ำใช้) และการเกษตร

ตารางที่ 10 แสดงจำนวนพื้นที่ถือครองทั้งหมด

จำนวนตัวอย่าง = 86

การถือครองที่ดิน	จำนวนครัวเรือน	ร้อยละ
จำนวนพื้นที่ถือครอง		
- 1 แปลง	45	52.3
- 2 แปลง	25	29.0
- 3 แปลง	12	13.9
- 4 แปลง	4	4.6
พื้นที่ถือครองน้อยที่สุด	1 แปลง	
พื้นที่ถือครองมากที่สุด	4 แปลง	
พื้นที่ถือครองเฉลี่ย	2 แปลง	
ขนาดพื้นที่ถือครอง		
- ไม่เกิน 10 ไร่	49	56.9
- 11-20 ไร่	14	16.2
- 21-30 ไร่	6	6.9
- 31-40 ไร่	6	6.9
- 41-50 ไร่	4	4.6
- 51 ไร่ขึ้นไป	7	8.1
พื้นที่ถือครองน้อยที่สุด	0.125 ไร่	
พื้นที่ถือครองมากที่สุด	181 ไร่	
พื้นที่ถือครองเฉลี่ย	17.42 ไร่	

หมายเหตุ 1 แปลง ประมาณ 8.5 ไร่

ตารางที่ 10 จากการศึกษาจำนวนพื้นที่ถือครองทั้งหมด พบว่าครัวเรือนร้อยละ 52.3 มีพื้นที่ถือครอง 1 แปลง รองลงมาร้อยละ 29.0 มีพื้นที่ถือครอง 2 แปลง และร้อยละ 13.9 มีพื้นที่ถือครอง 3 แปลง

เมื่อเฉลี่ยเป็นรายครัวเรือนพบว่าครัวเรือนหนึ่งมีจำนวนพื้นที่ถือครอง 17.42 ไร่ หรือ 2 แปลงโดยประมาณ สำหรับผู้ที่ถือครองที่ดินมากที่สุดมีที่ดินมากถึง 4 แปลง

เมื่อพิจารณาขนาดพื้นที่ถือครองจะพบว่าครัวเรือนร้อยละ 56.9 มีพื้นที่ไม่เกิน 10 ไร่ โดยเฉลี่ยแล้วครัวเรือนหนึ่งมีขนาดพื้นที่ถือครอง 17.42 ไร่ หรือ 17 ไร่ โดยประมาณ ขณะที่ครัวเรือนมีพื้นที่ถือครองน้อยที่สุดขนาด 0.125 ไร่ ซึ่งถือว่าน้อยมาก ส่วนครัวเรือนที่มีพื้นที่ถือครองขนาดใหญ่ที่สุดมีพื้นที่ขนาด 181 ไร่

<u>ตารางที่ 11</u> แสดงจำนวนพื้นที่ถือครองด้านที่อยู่อาศัย

จำนวนตัวอย่าง = 86

การถือครองที่ดิน	จำนวนครัวเรือน	ร้อยละ
การใช้ประโยชน์ที่ดิน		
1. ที่อยู่อาศัย	60	
1.1 การถือครอง		(จำนวน =60)
- เช่า	2	3.3
- ที่ทำกินของตัวเอง	58	96.6
1.2 เอกสารสิทธิ์		
- สปก.	41	68.3
- ภบท.5	1	1.6
- น.ส. 4	1	1.6
- ไม่ระบุ/ ไม่ทราบ	17	28.3

<u>หมายเหตุ</u> ครัวเรือนมีแปลงที่ดินใช้ประโยชน์มากกว่า 1 แปลง

ตารางที่ 11 จากการศึกษาการจำแนกพื้นที่ถือครองด้านที่อยู่อาศัย พบว่าในพื้นที่มีการใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อเป็นที่อยู่อาศัยจำนวน 60 ครัวเรือน สำหรับเรื่องการถือครองที่ดินพบว่าส่วนใหญ่กว่าร้อยละ 96.6 เป็นที่ทำกินของตัวเอง โดยมีที่เช่าผู้อื่นเพียงร้อยละ 3.3 เท่านั้น

สำหรับเรื่องเอกสารสิทธิพบว่าแปลงที่ดินของครัวเรือนส่วนใหญ่คิดเป็นร้อยละ 68.3 เป็น สปก. และร้อยละ 28.3 เป็นที่ดินซึ่งไม่ระบุ/ไม่ทราบ

ตารางที่ 12 แสดงจำนวนพื้นที่ถือครองด้านที่ทำกิน

จำนวนตัวอย่าง = 86

การถือครองที่ดิน	จำนวนครัวเรือน	ร้อยละ
การใช้ประโยชน์ที่ดิน		
1. ที่ทำกิน	43	
1.1 การถือครอง		(จำนวน = 43)
- เช่า	4	9.3
- ที่ทำกินของตัวเอง	39	90.6
1.2 เอกสารสิทธิ์		
- สปก.	29	67.4
- ภบท.5	3	6.9
- น.ส. 4	0	0
- ไม่ระบุ/ ไม่ทราบ	11	25.5

หมายเหตุ ครัวเรือนมีแปลงที่ดินใช้ประโยชน์มากกว่า 1 แปลง

ตารางที่ 12 จากการศึกษาการจำแนกพื้นที่ถือครองด้านที่ทำกิน พบว่าในพื้นที่มีการใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อเป็นที่ทำกิน จำนวน 43 ครัวเรือน

ในเรื่องการถือครองที่ดินพบว่าส่วนใหญ่กว่าร้อยละ 90.6 เป็นที่ทำกินของตัวเอง โดยมีที่เช่าผู้อื่นเพียงร้อยละ 9.3 เท่านั้น เนื่องจากบางครัวเรือนมีพื้นที่ทั้งสองแปลงในที่ทำกินทั้งเช่าและที่ทำกินของตัวเอง

สำหรับเรื่องเอกสารสิทธิ์ พบว่าแปลงที่ดินของครัวเรือนส่วนใหญ่คิดเป็นร้อยละ 67.4 เป็น สปก. โดยร้อยละ 25.5 เป็นที่ดินซึ่งไม่ระบุ/ไม่ทราบ

<u>ตารางที่ 13</u> แสดงจำนวนพื้นที่ถือครองด้านที่อยู่อาศัยและที่ทำกิน

จำนวนตัวอย่าง = 86

การถือครองที่ดิน	จำนวนครัวเรือน	ร้อยละ
การใช้ประโยชน์ที่ดิน		
1. ที่อยู่อาศัยและที่ทำกิน	26	(จำนวน=26)
1.1 การถือครอง		
- เช่า	0	0
- ที่ทำกินของตัวเอง	26	100
1.2 เอกสารสิทธิ์		
- สปก.	22	84.6
- ภบท.5	1	3.8
- น.ส. 4	0	0
- ไม่ระบุ/ ไม่ทราบ	3	11.5

<u>หมายเหตุ</u> ครัวเรือนมีแปลงที่ดินใช้ประโยชน์มากกว่า 1 แปลง

ตารางที่ 13 จากการศึกษาการจำแนกพื้นที่ถือครองด้านที่อยู่อาศัยและที่ทำกิน พบว่าในพื้นที่มีการใช้ประโยชน์ที่ดิน เพื่อเป็นที่อยู่อาศัยและที่ทำกิน จำนวน 26 ครัวเรือน สำหรับเรื่องการถือครองที่ดินพบว่าร้อยละ 100 เป็นที่ทำกินของตัวเอง สำหรับเรื่องเอกสารสิทธิพบว่าแปลงที่ดินของครัวเรือนส่วนใหญ่คิดเป็นร้อยละ 84.6 เป็น สปก. โดยร้อยละ 11.5 เป็นที่ดินซึ่งไม่ระบุ/ไม่ทราบ

<u>ตารางที่ 14</u> แสดงจำนวนพื้นที่ถือครองที่ให้ผู้อื่นเช่า

จำนวนตัวอย่าง = 86

การถือครองที่ดิน	จำนวนครัวเรือน	ร้อยละ
การใช้ประโยชน์ที่ดิน		
1. ที่ให้ผู้อื่นเช่า	2	
1.1 การถือครอง		(จำนวน=2)
- เช่า	0	0
- ที่ทำกินของตัวเอง	2	100
1.2 เอกสารสิทธิ์		
- สปก.	1	50
- ภบท.5	0	0
- น.ส. 4	0	0
- ไม่ระบุ/ ไม่ทราบ	1	50

<u>หมายเหตุ</u> ครัวเรือนมีแปลงที่ดินใช้ประโยชน์มากกว่า 1 แปลง

ตารางที่ 14 จากการศึกษาการจำแนกพื้นที่ถือครองที่ให้ผู้อื่นเช่า พบว่าพื้นที่ที่ให้ผู้อื่นเช่าได้มีการใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อทำกินของตัวเองเพียงจำนวน 2 ครัวเรือน สำหรับเรื่องการถือครองที่ดินพบว่าร้อยละ 100 เป็นที่ทำกินของตัวเอง สำหรับเรื่องเอกสารสิทธิพบว่าแปลงที่ดินของครัวเรือนส่วนใหญ่ร้อยละ 50 เป็น สปก. และร้อยละ 50 เป็นที่ดินซึ่งไม่ระบุ/ไม่ทราบ

ตารางที่ 15 แสดงการเพาะปลูกและสาเหตุของการเพาะปลูก

จำนวนตัวอย่าง = 86

การเพาะปลูก	จำนวนครัวเรือน	ร้อยละ
1. ไม่ทำการเพาะปลูก	28	32.5
2. ทำการเพาะปลูก	58	67.4
สาเหตุของการเพาะปลูก		จำนวนตัวอย่าง = 58
- ปลูกตามความเคยชิน	25	43.1
- ปลูกตามการส่งเสริม/คำแนะนำของเจ้าหน้าที่	11	18.9
- ปลูกเพราะเหมาะสมกับสภาพพื้นที่	22	37.9
- อื่น ๆ เช่น ปลูกตามราคาตลาด	7	12.0
- ลดค่าใช้จ่าย ปลูกไว้กินเหลือขายเพื่อเป็นอาหาร	9	15.5

หมายเหตุ ตอบได้มากกว่า 1 คำตอบ

ตารางที่ 15 จากการศึกษาการเพาะปลูกและสาเหตุของการเพาะปลูก พบว่าครัวเรือนส่วนใหญ่ร้อยละ 67.4 ได้ทำการเพาะปลูก สำหรับเหตุผลที่เกษตรกรเลือกเพาะปลูกพืช ร้อยละ 43.1 ของผู้ที่เพาะปลูกระบุว่าเป็นเพราะความเคยชิน รองลงมาร้อยละ 37.9 ให้เหตุผลว่าปลูกเพราะเหมาะสมกับสภาพพื้นที่ และร้อยละ 18.9 ระบุว่าปลูกตามการส่งเสริม/คำแนะนำของเจ้าหน้าที่

ด้วยเหตุนี้ เจ้าหน้าที่ควรเพิ่มบทบาทในการส่งเสริม/ให้คำแนะนำเพื่อขยายผลงานศึกษา ทดลองวิจัยทางการเกษตรที่ประสบผลสำเร็จ มีความเรียบง่ายและประหยัด จะเป็นประโยชน์ต่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของเกษตรกรที่ปลูกพืชตามความเคยชินมาปลูกพืชที่เหมาะสมกับสภาพพื้นที่ หรือปลูกพืชตามขั้นตอนอย่างถูกหลักวิชาการมากขึ้น ซึ่งจะส่งผลให้ได้ผลผลิตที่มีคุณภาพและรายได้ที่เพิ่มสูงขึ้น

ตารางที่ 16 แสดงการเลี้ยงสัตว์และสาเหตุของการเลี้ยงสัตว์

จำนวนตัวอย่าง = 86

การเลี้ยงสัตว์	จำนวนครัวเรือน	ร้อยละ
1. ไม่เลี้ยงสัตว์	39	45.3
2. เลี้ยงสัตว์	47	54.6
ชนิดสัตว์ที่เลี้ยง	**จำนวนตัวอย่าง =47**	
- แพะ	27	57.4
- ไก่/เป็ด	17	36.1
- วัว	16	34.0
- ปลา/กบ/กุ้ง	5	10.6
สาเหตุของการเลี้ยงสัตว์	**จำนวนตัวอย่าง =47**	
- เลี้ยงตามความเคยชิน	16	34.0
- เลี้ยงเพราะเหมาะสมกับสภาพพื้นที่	20	42.5
- เลี้ยงตามการส่งเสริม/คำแนะนำของเจ้าหน้าที่	15	31.9
- อื่น ๆ เช่น เลี้ยงตามเพื่อนบ้านราคาดีเลี้ยงง่าย ขายเร็ว	7	14.8
- มีทุนน้อยเลี้ยงเพราะสนใจเลี้ยงไว้บริโภค	5	10.6

หมายเหตุ ตอบได้มากกว่า 1 คำตอบ

ตารางที่ 16 จากการศึกษาการเลี้ยงสัตว์และสาเหตุของการเลี้ยงสัตว์ พบว่าครัวเรือนร้อยละ 54.6 มีการเลี้ยงสัตว์ โดยสัตว์ที่นิยมเลี้ยงมากเป็นอันดับหนึ่งคือแพะ คิดเป็นร้อยละ 57.4 รองลงมามีการเลี้ยงไก่/เป็ด วัว และปลา/กบ/กุ้ง คิดเป็นร้อยละ 36.1 , 34.0 และ 10.6 ตามลำดับ ซึ่งร้อยละ 42.5 ของผู้ที่เลี้ยงสัตว์ระบุว่าเลี้ยงเพราะเหมาะสมกับสภาพพื้นที่ ร้อยละ 34.0 ระบุว่าเลี้ยงตามความเคยชิน และร้อยละ 31.9 เลี้ยงตามการส่งเสริม/คำแนะนำของเจ้าหน้าที่

<u>ตารางที่ 17</u> แสดงแหล่งน้ำอุปโภค-บริโภค

จำนวนตัวอย่าง = 86

แหล่งน้ำ	จำนวนครัวเรือน	ร้อยละ
1. น้ำฝน	74	86.0
2. ประปาหมู่บ้าน	71	82.5
3. บ่อบาดาล	14	16.2
4. น้ำจากชลประทาน (ฝาย)	4	4.6
5. น้ำจากแม่น้ำ/ลำคลองธรรมชาติ	2	2.3
6. ซื้อน้ำดื่ม	21	24.4

<u>หมายเหตุ</u> ตอบได้มากกว่า 1 คำตอบ

ตารางที่ 17 จากการศึกษาแหล่งน้ำอุปโภค-บริโภค พบว่าครัวเรือนร้อยละ 86.0 ใช้น้ำฝน รองลงมาร้อยละ 82.5 ใช้น้ำประปาหมู่บ้าน ส่วนครัวเรือนร้อยละ 24.4 ซื้อน้ำดื่ม และใช้น้ำจากบ่อบาดาล ร้อยละ 16.2 น้ำจากชลประทาน (ฝาย) ร้อยละ 4.6 และใช้น้ำจากแม่น้ำ/ลำคลองธรรมชาติ ร้อยละ 2.3

ตารางที่ 18 แสดงความเพียงพอของน้ำเพื่อการอุปโภค–บริโภค

จำนวนตัวอย่าง = 86

ความเพียงพอ	จำนวนครัวเรือน	ร้อยละ
1. เพียงพอ	72	83.7
2. ไม่เพียงพอ	14	16.2
ช่วงเดือนที่ขาดน้ำ	**จำนวนตัวอย่าง = 14**	
- มกราคม	1	7.1
- กุมภาพันธ์	4	28.5
- มีนาคม	9	64.2
- เมษายน	13	92.8
- พฤษภาคม	5	35.7
- มิถุนายน	1	7.1
- กรกฎาคม	1	7.1
- สิงหาคม	0	0
- กันยายน	0	0
- ตุลาคม	0	0
- พฤศจิกายน	0	0
- ธันวาคม	1	7.1
เฉลี่ยจำนวนเดือนที่ขาดน้ำ 2.04 เดือน		

ตารางที่ 18 จากการศึกษาความเพียงพอของน้ำเพื่อการอุปโภค-บริโภค พบว่าครัวเรือนส่วนใหญ่ร้อยละ 83.7 ระบุว่าปริมาณน้ำใช้เพื่อการอุปโภค-บริโภคมีเพียงพอ ขณะที่ครัวเรือนร้อยละ 16.2 มีน้ำใช้ไม่เพียงพอ โดยเฉลี่ยแล้วครัวเรือนหนึ่งจะขาดน้ำ 2.04 เดือน สำหรับช่วงเดือนที่พบว่าครัวเรือนขาดน้ำกิน-น้ำใช้มากเป็นอันดับหนึ่ง คือ เดือนเมษายน คิดเป็นร้อยละ 92.8 รองลงมาร้อยละ 64.2 เดือนมีนาคม

<u>ตารางที่ 19</u> แสดงแหล่งน้ำเพื่อการเพาะปลูก

จำนวนตัวอย่าง = 86

แหล่งน้ำ	จำนวนครัวเรือน	ร้อยละ
1. น้ำฝน	46	53.4
2. ประปาหมู่บ้าน	31	36.0
3. บ่อบาดาล	11	12.7
4. น้ำจากชลประทาน (ฝาย/อ่างเก็บน้ำ)	5	5.8
5. จากแม่น้ำ/ลำคลองธรรมชาติ	8	9.3
6. ซื้อน้ำ	4	4.6

<u>หมายเหตุ</u> ตอบได้มากกว่า 1 คำตอบ

ตารางที่ 19 จากการศึกษาแหล่งน้ำเพื่อการเพาะปลูก พบว่าครัวเรือนร้อยละ 53.4 อาศัยน้ำฝนในการทำการเกษตร รองลงมาร้อยละ 36.0 ใช้น้ำจากประปาหมู่บ้าน ร้อยละ 12.7 ใช้น้ำบาดาล ร้อยละ 9.3 ใช้น้ำจากแม่น้ำ/ลำคลองธรรมชาติ และร้อยละ 5.8 ใช้น้ำจากชลประทาน (ฝาย/อ่างเก็บน้ำ) ส่วนอีกร้อยละ 4.6 ซื้อน้ำจากแหล่งอื่นมาใช้

ตารางที่ 20 แสดงความเพียงพอของน้ำเพื่อการเกษตร

จำนวนตัวอย่าง = 86

ความเพียงพอ	จำนวนครัวเรือน	ร้อยละ
1. เพียงพอตลอดปี	55	63.9
2. ไม่เพียงพอ	31	36.0
ช่วงเดือนที่ขาดน้ำ	**จำนวนตัวอย่าง = 55**	
- มกราคม	2	3.6
- กุมภาพันธ์	5	9.0
- มีนาคม	15	27.2
- เมษายน	18	32.7
- พฤษภาคม	7	12.7
- มิถุนายน	3	5.4
- กรกฎาคม	3	5.4
- สิงหาคม	1	1.8
- กันยายน	0	0
- ตุลาคม	0	0
- พฤศจิกายน	0	0
- ธันวาคม	1	1.8
เฉลี่ยจำนวนเดือนที่ขาดน้ำ 2.6 เดือน		

หมายเหตุ ตอบได้มากกว่า 1 คำตอบ

ตารางที่ 20 จากการศึกษาความเพียงพอของน้ำเพื่อการเพาะปลูก พบว่าครัวเรือนส่วนใหญ่ร้อยละ 63.9 ระบุว่าปริมาณน้ำใช้เพื่อการเพาะปลูกมีเพียงพอ ขณะที่ครัวเรือนร้อยละ 36.0 มีน้ำใช้ไม่เพียงพอโดยเฉลี่ยแล้วครัวเรือนหนึ่งจะขาดน้ำทำการเกษตร 2.6 เดือน หรือเกือบ 3 เดือนโดยประมาณ สำหรับช่วงเดือนที่พบว่าครัวเรือนขาดน้ำทำการเกษตรมากเป็นอันดับหนึ่ง คือเดือนเมษายน คิดเป็นร้อยละ 32.7 รองลงมาร้อยละ 27.2 ขาดน้ำช่วงเดือนมีนาคม โดยร้อยละ 12.7 ขาดน้ำช่วงเดือนพฤษภาคม จะเห็นได้ว่าครัวเรือนที่ขาดน้ำกว่าร้อยละ 72.6 ระบุว่าช่วงที่ขาดน้ำคือเดือนมีนาคม เมษายน และพฤษภาคม

ดังนั้น ถ้ามีการปลูกพืชในช่วงดังกล่าวจะต้องอาศัยน้ำจากแหล่งอื่นมาช่วยในการเพาะปลูก หรือหาพืชที่ต้องการน้ำน้อยมาปลูกแทน

ภาพที่ 3 แสดงลักษณะของแหล่งน้ำ

ส่วนที่ 3 ข้อมูลเกี่ยวกับการดำเนินงานของโครงการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าชุมชนเขาซับแกงไก่อันเนื่องมาจากพระราชดำริต่อประชาชนในพื้นที่

ตารางที่ 21 แสดงเหตุผลที่ทำให้นึกถึงโครงการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าชุมชนเขาซับแกงไก่อันเนื่องมาจากพระราชดำริ

จำนวนตัวอย่าง = 86

เหตุผล	จำนวนครัวเรือน	ร้อยละ
1. การฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติ ดิน น้ำ ป่าไม้ให้สมบูรณ์	75	87.2
2. การพัฒนาแหล่งน้ำเพื่อการเกษตรและอุปโภค-บริโภค	5	5.8
3. การเป็นแหล่งศึกษาดูงานและแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร/อนุรักษ์	5	5.8
4. แหล่งสมุนไพร	1	1.1

หมายเหตุ ตอบได้มากกว่า 1 คำตอบ

ตารางที่ 21 จากการศึกษาเหตุผลเป็นลำดับแรกที่ทำให้นึกถึงโครงการ ฯ พบว่าร้อยละ 87.2 คือการฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติ ดิน น้ำ ป่าไม้ให้สมบูรณ์ และร้อยละ 5.8 นึกถึงเรื่องการพัฒนาแหล่งน้ำเพื่อการเกษตรและอุปโภค-บริโภค และการเป็นแหล่งศึกษาดูงานและแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร/อนุรักษ์ เท่ากัน

ตารางที่ 22 แสดงแหล่งที่ประชาชนได้รับข่าวสาร

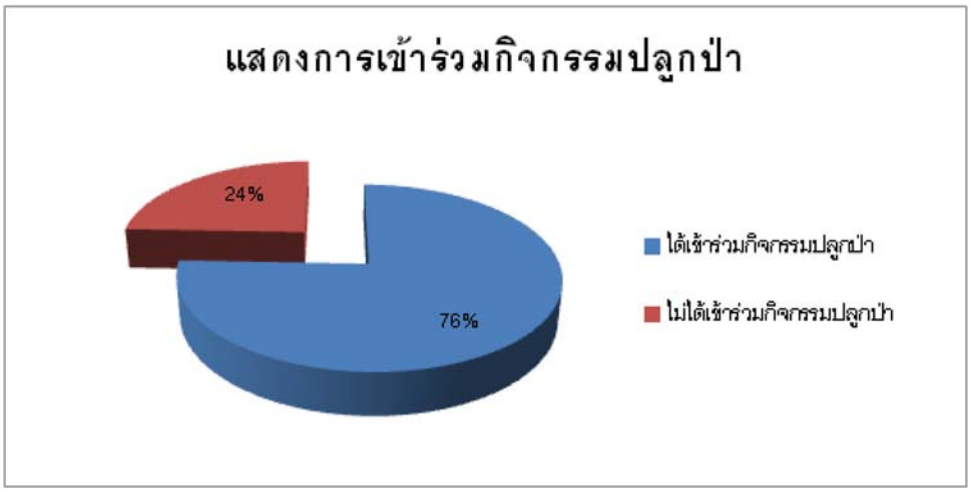
จำนวนตัวอย่าง = 86

แหล่งข่าวสาร	จำนวนครัวเรือน	ร้อยละ
1. เจ้าหน้าที่โครงการฯ	25	29.0
2. ผู้นำชุมชน เช่น กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ฯลฯ	66	76.7
3. เพื่อนบ้าน	11	12.7
4. คนในครอบครัว/ญาติ พี่น้อง	8	9.3
5. หนังสือพิมพ์	1	1.1
6. วิทยุ/โทรทัศน์	0	0

หมายเหตุ ตอบได้มากกว่า 1 คำตอบ

ตารางที่ 22 จากการศึกษาแหล่งที่ประชาชนได้รับข่าวสาร พบว่าครัวเรือนร้อยละ 76.7 ได้รับข่าวสารจากผู้นำชุมชนเช่น กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน รองลงมาร้อยละ 29.0 ได้รับข่าวสารจากเจ้าหน้าที่โครงการฯ และร้อยละ 12.7 ได้รับข่าวสารจากเพื่อนบ้าน ตามลำดับ

<u>แผนภูมิที่ 1</u> แสดงการเข้าร่วมกิจกรรมปลูกป่า

แผนภูมิที่ 1 จากการศึกษาการเข้าร่วมกิจกรรมปลูกป่า พบว่าครัวเรือนส่วนใหญ่ร้อยละ 76 ได้เข้าร่วมกิจกรรมปลูกป่า และร้อยละ 24 ไม่ได้เข้าร่วมกิจกรรมปลูกป่า ซึ่งถือว่าประชาชนส่วนใหญ่ให้ความร่วมมือกับทางโครงการฯ เป็นอย่างดี

<u>ตารางที่ 23</u> แสดงชนิดต้นไม้ที่ได้รับการสนับสนุนจากโครงการ ฯ

จำนวนตัวอย่าง = 86

ชนิดของต้นไม้	จำนวนครัวเรือน	ร้อยละ
1. จันทน์หนู	20	23.2
2. จันทน์ผา	36	41.8
3. โมกข์ราชินี	2	2.3
4. ไผ่	24	27.9
5. แคสันติสุข	7	8.1
6. มะนาว	20	23.2
7. ขี้เหล็ก	1	1.1
8. สะเดา	7	8.1
9. ประดู่	1	1.1

<u>หมายเหตุ</u> ตอบได้มากกว่า 1 คำตอบ

ตารางที่ 23 จากการศึกษาชนิดต้นไม้ที่ได้รับการสนับสนุนจากโครงการ ฯ พบว่าครัวเรือนร้อยละ 41.8 ได้รับสนับสนุนต้นจันทน์ผา รองลงมาร้อยละ 27.9 ได้รับการสนับสนุนต้นไผ่ ร้อยละ 23.2 ได้รับการสนับสนุนต้นจันทน์หนู และมะนาว ร้อยละ 23.2 ตามลำดับ

ตารางที่ 24 แสดงสภาพต้นไม้ที่ได้รับการสนับสนุน

จำนวนตัวอย่าง = 86

ความเพียงพอ	จำนวนครัวเรือน	ร้อยละ
1. ไม่ได้รับต้นไม้	25	29.0
2. ได้รับต้นไม้	61	71.0
สภาพต้นไม้ที่ได้รับการสนับสนุน	**จำนวนตัวอย่าง = 61**	
1. เจริญเติบโตดี	35	57.3
2. ตาย	26	42.7
2.1 ตายเพราะไม่มีเวลาปลูก ไม่ได้รดน้ำไม่ได้ดูแลรักษา	18	29.5
2.2 ตายเพราะไม่มีแหล่งน้ำ/แหล่งน้ำอยู่ไกล	8	13.1

ตารางที่ 24 จากการศึกษาสภาพต้นไม้ที่ได้รับการสนับสนุน พบว่าครัวเรือนร้อยละ 71.0 ได้รับการสนับสนุนต้นไม้ เมื่อได้รับต้นไม้มาแล้วสภาพต้นไม้ที่ได้รับการสนับสนุนสามารถเจริญเติบโตเป็นอย่างดี คิดเป็นร้อยละ 57.3 และต้นไม้ตาย คิดเป็นร้อยละ 42.7 ซึ่งสาเหตุที่ต้นไม้ตายเพราะไม่มีเวลาปลูก ไม่ได้รดน้ำ ไม่ได้ดูแลรักษา คิดเป็นร้อยละ 29.5 ส่วนสาเหตุรองลงมาต้นไม้ตายเพราะไม่มีแหล่งน้ำ หรือแหล่งน้ำอยู่ห่างไกล คิดเป็นร้อยละ 13.1

ตารางที่ 25 แสดงประโยชน์จากโครงการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าชุมชนเขาซับแกงไก่ฯ

จำนวนตัวอย่าง = 86

ประโยชน์จากโครงการฯ	จำนวนครัวเรือน	ร้อยละ
1. น้ำเพื่อการเพาะปลูก	21	24.4
2. ได้รับพันธุ์พืช/พันธุ์สัตว์	35	40.6
3. น้ำเพื่อการอุปโภค-บริโภค	17	19.7
4. คุณภาพชีวิตดีขึ้น/รายได้เพิ่มขึ้น	29	33.7
5. แก้ปัญหาสภาพดินเสื่อมโทรม	9	10.4
6. ได้รับความรู้ในการประกอบอาชีพภาคการเกษตร	21	24.4
7. ได้รับความรู้ในการประกอบอาชีพนอกภาคการเกษตร	11	12.7
8. ทรัพยากรธรรมชาติสมบูรณ์ขึ้น/รักษาป่า/ร่มรื่น	15	17.4

หมายเหตุ ตอบได้มากกว่า 1 คำตอบ

ตารางที่ 25 จากการศึกษาประโยชน์ที่ได้รับจากโครงการฯ พบว่าครัวเรือนได้ประโยชน์เป็นพันธุ์พืช/พันธุ์สัตว์มากเป็นอันดับหนึ่ง คิดเป็นร้อยละ 40.6 รองลงมาเป็นคุณภาพชีวิตดีขึ้น/รายได้เพิ่มขึ้น คิดเป็นร้อยละ 33.7 ส่วนครัวเรือนร้อยละ 24.4 ได้รับความรู้ในการประกอบอาชีพภาคการเกษตร เท่ากันกับได้รับน้ำเพื่อการเพาะปลูก ร้อยละ 19.7 ได้รับน้ำเพื่อการอุปโภค-บริโภค ร้อยละ 17.4 เห็นว่าทรัพยากรธรรมชาติสมบูรณ์ มีการรักษาป่าและป่าร่มรื่น นอกจากนี้ ร้อยละ 12.7 ได้รับความรู้ในการประกอบอาชีพนอกภาคการเกษตร ร้อยละ 10.4 ได้รับการแก้ปัญหาสภาพดินเสื่อมโทรม ตามลำดับ

<u>ตารางที่ 26</u> แสดงการได้รับความรู้จากโครงการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าชุมชนเขาซับแกงไก่ฯ

จำนวนตัวอย่าง = 86

ความรู้จากโครงการฯ	จำนวนครัวเรือน	ร้อยละ
1. ไม่เคย	10	11.63
2. เคย	76	88.37
	จำนวนตัวอย่าง = 76	
2.1 การฟื้นฟูป่า 3 อย่าง ประโยชน์ 4 อย่าง	34	44.7
2.2 การพัฒนาแหล่งน้ำเพื่อการเกษตร	25	32.8
2.3 การพัฒนาแหล่งน้ำเพื่อการอุปโภค-บริโภค	21	27.6
2.4 การป้องกันรักษาป่า	50	65.7
2.5 การพัฒนาที่ดิน	16	21.0
2.6 การอนุรักษ์ทรัพยากรดิน น้ำ ป่าไม้ ให้คงความอุดมสมบูรณ์	47	61.8
2.7 การพัฒนาคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้น เพิ่มรายได้ ลดรายจ่าย	21	27.6
2.8 สร้างจิตสำนึก เช่น การอบรมเยาวชนอาสาสมัครพิทักษ์ป่า, การปลูกป่าในวันสำคัญต่างๆ ฯลฯ	22	28.9
2.9 การศึกษา ทดลอง วิจัยเพื่อขยายผลให้ประชาชน	9	11.8
2.10 การพัฒนาโครงการฯ ให้เป็นแหล่งศึกษาดูงานและแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร/อนุรักษ์	13	17.1
2.11 การเลี้ยงสัตว์	1	1.3

<u>หมายเหตุ</u> ตอบได้มากกว่า 1 คำตอบ

ตารางที่ 26 จากการศึกษาการได้รับความรู้จากโครงการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าชุมชนเขาซับแกงไก่ฯ พบว่าครัวเรือนได้รับความรู้ด้านการป้องกันรักษาป่าเป็นอันดับหนึ่ง คิดเป็นร้อยละ 65.7 รองลงมาได้รับความรู้ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรดิน น้ำ ป่าไม้ ให้คงความอุดมสมบูรณ์ คิดเป็นร้อยละ 61.8 ส่วนร้อยละ 44.7 ได้รับความรู้ในการฟื้นฟูป่า 3 อย่าง ประโยชน์ 4 อย่าง และร้อยละ 32.8 ได้รับความรู้การพัฒนาแหล่งน้ำเพื่อการเกษตร

ตารางที่ 27 แสดงการนำความรู้ไปใช้

จำนวนตัวอย่าง = 86

การนำความรู้ไปใช้	จำนวนครัวเรือน	ร้อยละ
1. นำไปใช้ได้เลยทันที	**53**	**69.7**
ความรู้ที่ได้รับ		
- ได้รับพันธุ์พืชนำมาปลูก	30	39.4
- ปลูกป่าในวันสำคัญต่าง ๆ	15	19.7
- อื่น ๆ เช่นนำความรู้มาถ่ายทอด การทำน้ำยาล้างจาน การอนุรักษ์ป่า การเผาถ่านโดยใช้เตาอิวาเตะ	5	6.5
- ไม่ระบุ	3	3.9
1. ไม่ค่อยได้ใช้	**19**	**25.0**
- ไม่มีเวลา	12	15.7
- ป่วย,ชรา	3	3.9
- ไม่ระบุ	4	5.2
2. ไม่ได้ใช้เลย	**4**	**5.2**
- ไม่ว่างเนื่องจากทำอาชีพอื่น เช่น ค้าขาย	2	2.6
- ไม่ได้ทำการเกษตร	2	2.6

หมายเหตุ ตอบได้มากกว่า 1 คำตอบ

ตารางที่ 27 จากการศึกษาการนำความรู้ไปใช้ พบว่าความรู้ที่ครัวเรือนได้รับสามารถนำไปใช้ได้ทันที ร้อยละ 69.7 ส่วนครัวเรือนร้อยละ 25.0 ไม่ค่อยได้ใช้ ขณะที่ครัวเรือนอีกส่วนหนึ่งคิดเป็นร้อยละ 5.2 ระบุว่าไม่ได้ใช้เลย ทั้งนี้ครัวเรือนได้ยกตัวอย่างความรู้ที่สามารถนำไปใช้ได้ทันที เช่น ได้รับพันธุ์พืชนำมาปลูก คิดเป็นร้อยละ 39.4 ปลูกป่าในวันสำคัญต่าง ๆ คิดเป็นร้อยละ 19.7 และนำความรู้มาถ่ายทอด อาทิ การทำน้ำยาล้างจาน การอนุรักษ์ป่า การเผาถ่านโดยใช้เตาอิวาเตะ คิดเป็นร้อยละ 6.5 สำหรับครัวเรือนที่ไม่ค่อยได้ใช้ความรู้ระบุว่าเป็นเพราะไม่มีเวลา คิดเป็นร้อยละ 15.7 ส่วนเหตุผลอื่น ๆ เป็นเหตุผลรองลงมา คิดเป็นร้อยละ 3.9 เช่น ป่วย ชรา ส่วนครัวเรือนที่ไม่ได้ใช้ความรู้เลยให้เหตุผลว่าเป็นเพราะไม่ได้ทำการเกษตร และไม่ว่างเนื่องจากทำอาชีพอื่น เช่น ค้าขาย คิดเป็นร้อยละ 2.6 เท่ากัน

แม้การศึกษาเรื่องการนำความรู้ไปใช้จะปรากฏว่าครัวเรือนร้อยละ 69.7 สามารถนำความรู้ไปใช้ได้ทันที แต่ยังมีครัวเรือนอีกร้อยละ 30.2 (ครัวเรือนไม่ได้ใช้ความรู้เลย และไม่ค่อยได้ใช้ความรู้) ซึ่งชี้ให้เห็นว่าการขยายผล/ให้ความรู้ในครั้งต่อ ๆ ไปควรเลือกครัวเรือนที่มีศักยภาพและมีความพร้อมในด้านต่างๆ เช่น สภาพพื้นที่ทำกินเหมาะสม อยู่ในช่วงอายุที่เหมาะสม ตลอดจนสนใจ ในการนำความรู้ไปใช้ประโยชน์จริง ๆ เพื่อให้การนำความรู้ไปใช้ได้ประโยชน์สูงสุด

<u>ตารางที่ 28</u> แสดงการติดตามผลการอบรม/สิ่งที่แนะนำของเจ้าหน้าที่

จำนวนตัวอย่าง = 86

การติดตามผลการอบรม/สิ่งที่แนะนำ	จำนวนครัวเรือน	ร้อยละ
1. การมีเจ้าหน้าที่เข้ามาติดตาม		
- ไม่ทราบ	14	16.2
- ไม่มี	15	17.4
- มี	56	65.1
2. จำนวนครั้งที่ติดตามผล		
- 1 ครั้ง/ปี	36	41.8
- มากกว่า 2 ครั้ง/ปี	40	46.5
- ไม่แน่นอน	8	9.3
- ไม่ระบุ	2	2.3
3. โดยวิธี		
- พบปะพูดคุยตามบ้าน	10	11.6
- สอบถามผู้นำชุมชน	22	25.5
- การประชุมหมู่บ้าน	45	52.3
- ไม่ระบุ	9	10.4

<u>หมายเหตุ</u> เจ้าหน้าที่เข้ามาติดตามมากกว่า 1 วิธี

ตารางที่ 28 จากการศึกษาการติดตามของเจ้าหน้าที่ หลังจากได้นำความรู้ไปใช้ พบว่าครัวเรือนร้อยละ 16.2 ไม่ทราบว่ามีเจ้าหน้าที่เข้ามาติดตาม ร้อยละ 17.4 ระบุว่าไม่มีเจ้าหน้าที่เข้ามาติดตาม และครัวเรือนร้อยละ 65.1 ระบุว่ามีเจ้าหน้าที่เข้ามาติดตาม โดยร้อยละ 46.5 ของครัวเรือนที่ระบุว่ามีเจ้าหน้าที่เข้ามาติดตามนั้น มีการเข้ามาติดตามมากกว่า 2 ครั้ง/ปี และร้อยละ 41.8 มีเจ้าหน้าที่เข้ามาติดตาม 1 ครั้ง/ปี โดยใช้วิธีเข้ามาติดตามเมื่อมีการประชุมหมู่บ้านมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 52.3 รองลงมาร้อยละ 25.5 ใช้การสอบถามจากผู้นำชุมชน จะเห็นได้ว่าจุดมุ่งหมายของการถ่ายทอดความรู้คือการนำความรู้ไปใช้ปฏิบัติจริง ดังนั้น การติดตามผลจึงเป็นสิ่งที่สำคัญยิ่ง และเพื่อเป็นการประหยัดเวลาของเจ้าหน้าที่ในการออกไปติดตามผล อาจเลือกใช้แบบสอบถามเพื่อติดตามความคืบหน้า ตลอดจนปัญหาอุปสรรคในการนำความรู้ไปใช้ หรือการแจ้งข่าวสารจากโครงการฯ ในการให้ความรู้ฝึกอบรม กิจกรรมต่างๆ ซึ่งกระบวนการดังกล่าวจะทำให้มีเอกสารเก็บรวบรวมเพื่อแก้ไขข้อบกพร่องในการส่งเสริมความรู้ครั้งต่อ ๆ ไป อย่างเป็นระบบมากขึ้น

<u>ตารางที่ 29</u> แสดงการมีส่วนร่วมกับโครงการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าชุมชนเขาซับแกงไก่ฯ

จำนวนตัวอย่าง = 86

ความรู้จากโครงการฯ	จำนวนครัวเรือน	ร้อยละ
1. ไม่มีส่วนร่วม	9	10.4
2. มีส่วนร่วม	77	89.5
	จำนวนตัวอย่าง = 77	
2.1 ร่วมประชุม/ร่วมคิด/ร่วมวางแผนพัฒนาโครงการฯ	44	57.1
2.2 ร่วมกิจกรรมกับโครงการฯ	55	71.4
2.3 ร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทางเทคนิคและวิธีการประกอบอาชีพ	11	14.2
2.4 ร่วมสร้างและขยายเครือข่าย	5	6.4

<u>หมายเหตุ</u> ตอบได้มากกว่า 1 คำตอบ

ตารางที่ 29 จากการศึกษาการมีส่วนร่วมกับโครงการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าชุมชนเขาซับแกงไก่อันเนื่องมาจากพระราชดำริ พบว่า ครัวเรือนร้อยละ 89.5 มีส่วนร่วมกับโครงการ ฯ ครัวเรือนที่ไม่มีส่วนร่วม ร้อยละ 10.4 ซึ่งการมีส่วนร่วมกับโครงการฯ มากที่สุดคือการเข้าร่วมกิจกรรมกับโครงการฯ เช่น การปลูกป่าในวันสำคัญต่าง ๆ การเข้าร่วมอบรมกับทางโครงการฯ เป็นต้น คิดเป็นร้อยละ 71.4 รองลงมา ครัวเรือนร้อยละ 57.1 มีส่วนร่วมในการประชุม/ร่วมคิด/ร่วมวางแผนพัฒนาโครงการฯ ครัวเรือนร้อยละ 14.2 ร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทางเทคนิคและวิธีการประกอบอาชีพ และครัวเรือน ร้อยละ 6.4 ร่วมสร้างและขยายเครือข่าย ตามลำดับ

ตารางที่ 30 แสดงความพึงพอใจที่มีต่อโครงการฯ

จำนวนตัวอย่าง = 86

ความพึงพอใจ	จำนวนครัวเรือน	ร้อยละ
1. พอใจ เพราะ	**68**	**79.0**
- ได้รับความรู้ด้านการประกอบอาชีพเพิ่มเติม	15	22.0
- มีน้ำใช้/มีฝาย	3	4.4
- หมู่บ้านเจริญขึ้น/มีสถานที่ท่องเที่ยว/มีการคมนาคมสะดวกขึ้น	2	2.9
- ป่าไม้สมบูรณ์ขึ้น/ฝนตกต้องตามฤดูกาล/อนุรักษ์พันธุ์พืช/พันธุ์สัตว์	40	58.8
- สร้างรายได้ (ความเป็นอยู่ดีขึ้น)	4	5.8
- ได้มีงานทำ/ ส่งเสริมอาชีพ	2	2.9
- อื่น ๆ เช่น ได้รับความช่วยเหลือจากเจ้าหน้าที่/ผู้นำชุมชนติดตามผลงาน	2	2.9
2. ไม่พอใจเพราะ	**6**	**6.9**
- ไม่ได้รับของแจก/ไม่ได้รับสิ่งของตามที่ต้องการ	3	50
- ได้รับความรู้น้อย	1	16.6
- ขาดการติดตามดูแล/ไม่มีน้ำใช้ที่เพียงพอ	2	33.3
3. ไม่มีความคิดเห็น	**12**	**13.9**

ตารางที่ 30 จากการศึกษาความพึงพอใจที่มีต่อโครงการฯ พบว่าสาเหตุที่ครัวเรือนพอใจโครงการฯ เพราะโครงการฯ ทำให้ป่าไม้สมบูรณ์ขึ้น/ฝนตกต้องตามฤดูกาล/อนุรักษ์พันธุ์พืชพันธุ์สัตว์คิดเป็นร้อยละ 58.8 รองลงมาพอใจเพราะได้รับความรู้ด้านการประกอบอาชีพเพิ่มเติมคิดเป็นร้อยละ 22.0 พอใจเพราะสร้างรายได้ (ความเป็นอยู่ดีขึ้น) คิดเป็นร้อยละ 5.8 และพอใจเพราะมีน้ำใช้/มีฝาย คิดเป็นร้อยละ 4.4

ส่วนครัวเรือนที่ไม่พอใจโครงการฯ คิดเป็นร้อยละ 6.9 โดยร้อยละ 50.0 ให้เหตุผลว่าไม่ได้รับของแจก/ไม่ได้รับสิ่งของตามที่ต้องการร้อยละ 33.3 ให้เหตุผลว่าไม่พอใจเพราะขาดการติดตามดูแล/ไม่มีน้ำใช้ที่เพียงพอ และร้อยละ 16.6 ให้เหตุผลว่าได้รับความรู้น้อย

<u>ตารางที่ 31</u> แสดงเรื่องที่โครงการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าชุมชนเขาซับแกงไก่ฯ ควรพัฒนา

จำนวนตัวอย่าง = 86

ความพึงพอใจ	จำนวนครัวเรือน	ร้อยละ
1. พัฒนาด้านดิน เพราะ	**4**	**4.6**
- มีปัญหาเรื่องดิน (ดินแห้ง,ดินไม่ค่อยดี, แห้งแล้ง)	2	50
- อยากให้อบรมเรื่องการฟื้นฟูสภาพดินให้ดีขึ้น	2	50
2. พัฒนาด้านแหล่งน้ำเพราะ	**24**	**27.9**
- ขาดแคลนน้ำ	10	41.6
- ต้องการแหล่งน้ำเพิ่ม(แก้มลิง,ท่อส่งน้ำ,บ่อน้ำบาดาล,ฝาย)	6	25
- ขยายน้ำไปถึงพื้นที่เกษตรที่ห่างไกล	6	25
- ชาวบ้านได้มีน้ำกินน้ำใช้	2	8.3
3. พัฒนาด้านป่าไม้ เพราะ	**22**	**25.5**
- ต้องการให้ป่าไม้อุดมสมบูรณ์ขึ้น	18	81.8
- ต้องการสร้างเครือข่ายเรื่องป่า	2	9.0
- แก้ไขปัญหาสัตว์ป่ามากินผลผลิตของชาวบ้าน	2	9.0
4. พัฒนาด้านการเกษตร เพราะ	**13**	**15.1**
- ช่วยในเรื่องภัยแล้ง	2	15.3
- ชาวบ้านทำการเกษตร	5	38.4
- ให้มีตลาดรองรับผลผลิต,อยากให้ผลผลิตเพิ่มมากขึ้น	6	46.1
5. พัฒนาด้านการส่งเสริมอาชีพ เพราะ	**18**	**20.9**
- ชาวบ้านจะได้มีอาชีพเสริม/มีรายได้เพิ่มขึ้น	12	66.6
- จะได้มีความรู้เพิ่มเติม	1	5.5
- อื่นๆ เช่น สร้างงานให้ผู้ว่างงาน คนชรา คนพิการ สนับสนุนตลาด สนับสนุนเครื่องมือ ส่งเสริมการเลี้ยงสัตว์	5	27.7
6. พัฒนาด้านอื่น ๆ เพราะ	**5**	**5.8**
- ด้านโครงสร้างพื้นฐาน (ถนน ไฟฟ้า)	3	60
- เพื่อเพิ่มแหล่งความรู้เพิ่มเติม	2	40

ตารางที่ 31 จากการศึกษาเรื่องที่โครงการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าชุมชนเขาซับแกงไก่ฯ ควรพัฒนา พบว่าครัวเรือนต้องการให้พัฒนาด้านแหล่งน้ำมากเป็นอันดับหนึ่ง คิดเป็นร้อยละ 27.9 รองลงมาร้อยละ 25.5 ต้องการให้พัฒนาด้านป่าไม้ ร้อยละ 20.9 ต้องการให้พัฒนาด้านส่งเสริมอาชีพ และร้อยละ 15.1 ต้องการให้พัฒนาด้านการเกษตร นอกจากนี้ครัวเรือนร้อยละ 5.8 แสดงความคิดเห็นว่าควรพัฒนาด้านอื่น ๆ และครัวเรือนที่ต้องการให้พัฒนาด้านดินคิดเป็นร้อยละ 4.6 โดยมีรายละเอียดในแต่ละประเด็น ดังนี้

1. **การพัฒนาด้านแหล่งน้ำ** ครัวเรือนร้อยละ 41.6 เห็นว่าควรพัฒนาด้านแหล่งน้ำเพราะประสบปัญหาขาดแคลนน้ำ รองลงมาร้อยละ 25 เพราะต้องการแหล่งน้ำเพิ่ม เท่ากันกับเพราะต้องการขยายน้ำให้ไปถึงพื้นที่เกษตรที่ห่างไกล และร้อยละ 8.3 เพราะเห็นว่าชาวบ้านจะได้มีน้ำกินน้ำใช้

2. **การพัฒนาด้านป่าไม้** ครัวเรือนที่เห็นควรพัฒนาด้านป่าไม้ร้อยละ 81.8 ให้เหตุผลว่าเพราะต้องการให้ป่าไม้อุดมสมบูรณ์ขึ้น รองลงมาร้อยละ 9.0 ให้เหตุผลว่าเพราะต้องการสร้างเครือข่ายเรื่องป่า เท่ากันกับที่ให้เหตุผลว่าเพราะแก้ไขปัญหาสัตว์ป่ามากินผลผลิตของชาวบ้าน

3. **การพัฒนาด้านส่งเสริมอาชีพ** ครัวเรือนที่เห็นว่าควรพัฒนาด้านส่งเสริมอาชีพร้อยละ 66.6 ให้เหตุผลว่าเพราะชาวบ้านจะได้มีอาชีพเสริม/รายได้เพิ่มขึ้น ร้อยละ 27.7 ให้เหตุผลอื่น ๆ เช่น สร้างงานให้ผู้ว่างงาน คนชรา คนพิการ สนับสนุนตลาด สนับสนุนเครื่องมือ ส่งเสริมการเลี้ยงสัตว์ และร้อยละ 5.5 ให้เหตุผลว่าเพราะจะได้ความรู้เพิ่มเติม

4. **การพัฒนาด้านการเกษตร** ครัวเรือนที่เห็นว่าควรพัฒนาด้านการเกษตรร้อยละ 46.1ให้เหตุผลว่า เพราะอยากให้มีตลาดรองรับผลผลิต อยากให้ผลผลิตเพิ่มมากขึ้น รองลงมาร้อยละ 38.4 ให้เหตุผลว่า เพราะชาวบ้านทำการเกษตรและร้อยละ 15.3 ให้เหตุผลว่า เพราะช่วยในเรื่องภัยแล้ง

5. **การพัฒนาด้านดิน** ครัวเรือนที่เห็นว่าควรพัฒนาด้านดินร้อยละ 50.0 ให้เหตุผลว่าเพราะมีปัญหาเรื่องดินหลายลักษณะทั้งดินแห้ง ดินไม่ค่อยดี แห้งแล้ง เท่ากันกับที่ให้เหตุผลว่า เพราะอยากให้อบรมเรื่องการฟื้นฟูสภาพดินให้ดีขึ้น

6. **การพัฒนาด้านอื่น ๆ** ครัวเรือนที่เห็นว่าควรพัฒนาในด้านอื่น ๆ นอกเหนือจากที่กล่าวมาข้างต้น ร้อยละ 60.0 ให้เหตุผลว่า เพราะโครงสร้างพื้นฐาน (ถนน ไฟฟ้า) ยังไม่พอ รองลงมาร้อยละ 40.0 ให้เหตุผลว่าเพื่อจะได้เพิ่มแหล่งความรู้เพิ่มเติม

ส่วนที่ 4 ข้อมูลด้านข้อเสนอแนะและแนวทางแก้ไข

ตารางที่ 32 แสดงข้อเสนอแนะและแนวทางแก้ไข

จำนวนตัวอย่าง = 86

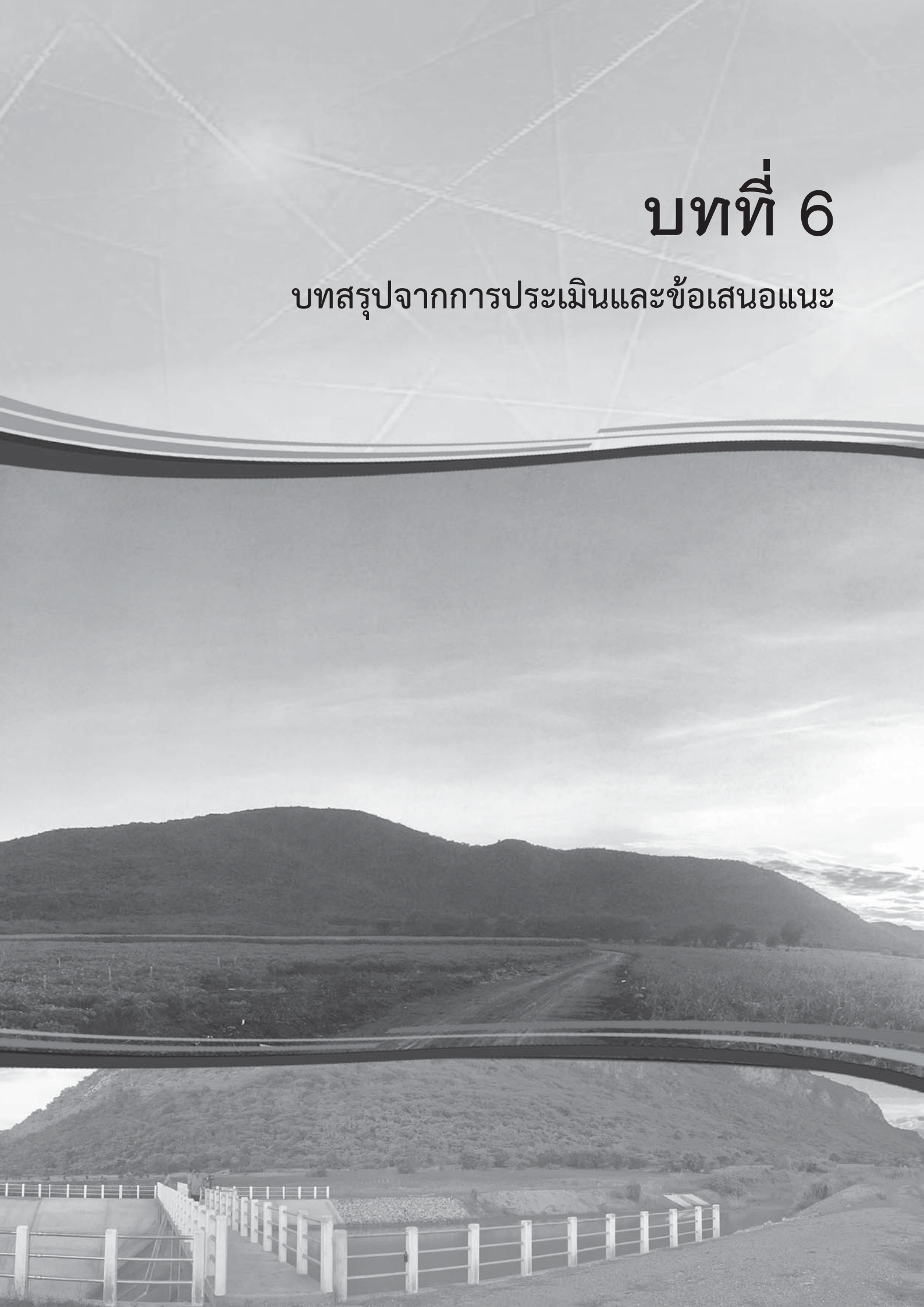
ข้อเสนอแนะและแนวทางแก้ไข	จำนวนครัวเรือน	ร้อยละ
1. ไม่มี	**59**	**68.6**
2. มี	**27**	**31.3**
ข้อเสนอแนะและแนวทางแก้ไข	**จำนวนตัวอย่าง = 27**	
- อยากได้แหล่งน้ำเพิ่มเติม	10	37.0
- อยากให้ส่งเสริมด้านการพัฒนาอาชีพ เช่น ส่งเสริม	5	18.5
การเย็บผ้า ส่งเสริมการเลี้ยงสัตว์ การทำถ่าน - อยากให้เจ้าหน้าที่มาให้คำแนะนำเพิ่มเติม	4	14.8
- อยากได้ปัจจัยการผลิต (ปุ๋ย/พันธุ์พืช/พันธุ์สัตว์)	5	18.5
- ควรปรับปรุงเส้นทางคมนาคม/ไฟฟ้า	3	11.1

หมายเหตุ ตอบได้มากกว่า 1 คำตอบ

ตารางที่ 32 จากการศึกษาข้อเสนอแนะและแนวทางแก้ไข พบว่าครัวเรือนร้อยละ 31.3 ได้ให้ข้อเสนอแนะและแนวทางแก้ไขโดยข้อเสนอแนะที่พบมากเป็นอันดับหนึ่งคือต้องการแหล่งน้ำเพิ่มเติม คิดเป็นร้อยละ 37.0 รองลงมาร้อยละ 18.5 อยากให้ส่งเสริมด้านการพัฒนาอาชีพ เช่น ส่งเสริมการเย็บผ้า ส่งเสริมการเลี้ยงสัตว์ การทำถ่าน เท่ากันกับอยากได้ปัจจัยการผลิต (ปุ๋ย/พันธุ์พืช/พันธุ์สัตว์) ส่วนร้อยละ 14.8 อยากให้เจ้าหน้าที่มาให้คำแนะนำเพิ่มเติมและร้อยละ 11.1 เสนอแนะว่าควรปรับปรุงเส้นทางคมนาคม/ไฟฟ้า

บทที่ 6

บทสรุปจากการประเมินและข้อเสนอแนะ

บทที่ 6 บทสรุปจากการประเมินและข้อเสนอแนะ

สรุปผลจากการประเมินโครงการ

จากการประเมินผลโครงการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าชุมชนเขาซับแกงไก่อันเนื่องมาจากพระราชดำริ จังหวัดลพบุรี โดยทำการศึกษาจากการตอบแบบสอบถามและสัมภาษณ์ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับโครงการฯ สามารถสรุปผลการศึกษาได้เป็น 3 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่ 1 ผลการศึกษาเจ้าหน้าที่โครงการฯ ส่วนที่ 2 ผลการศึกษาผู้นำชุมชนในพื้นที่โครงการฯ และส่วนที่ 3 ผลการศึกษาประชาชนในพื้นที่รับประโยชน์จากโครงการฯ ดังนี้

ส่วนที่ 1 สรุปผลการศึกษาเจ้าหน้าที่โครงการฯ

จากการสอบถาม/สัมภาษณ์ นายภานุ แย้มศรี ผู้ว่าราชการจังหวัดลพบุรี รวมทั้งผู้แทนหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับโครงการฯ ได้ข้อสรุป ดังนี้

1. **การทราบปัญหาในพื้นที่ก่อนมีโครงการฯ และการแก้ไขปัญหา/พัฒนาพื้นที่** พบว่า ผู้รับการสัมภาษณ์ทราบปัญหาว่า ก่อนเริ่มมีโครงการฯ นั้น สภาพพื้นที่ป่าถูกบุกรุกทำลายเพื่อเปลี่ยนเป็นพื้นที่เกษตรกรรม ชาวบ้านในพื้นที่ขาดความรู้ความเข้าใจในการใช้ประโยชน์ทรัพยากรป่าไม้อย่างยั่งยืน ขาดจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ และสัตว์ป่า นอกจากปัญหาด้านการอนุรักษ์ป่าไม้แล้ว ยังมีปัญหาในเรื่องการขาดแคลนแหล่งน้ำทำการเกษตร การคมนาคมที่ไม่สะดวกอีกด้วย อย่างไรก็ตามปัญหาดังกล่าวได้รับแก้ไขพัฒนาตามแผนพัฒนาของหน่วยงานต่าง ๆ มาตามลำดับ

2. **บทบาทหน้าที่ของผู้รับการสัมภาษณ์/หน่วยงานของผู้รับการสัมภาษณ์ที่มีต่อโครงการฯ** พบว่า ผู้รับการสัมภาษณ์ส่วนใหญ่มีบทบาทหน้าที่โดยเป็นกรรมการบริหารจัดการพื้นที่ป่าชุมชนเขาซับแกงไก่อันเนื่องมาจากพระราชดำริ ซึ่งได้มีการแต่งตั้งเมื่อปี 2556 หลังจากที่ทรงรับโครงการฯ ไว้เป็นโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริเมื่อปี 2555 อันประกอบด้วยคณะกรรมการย่อย จำนวน 3 คณะ คือ คณะกรรมการบริหาร คณะกรรมการดำเนินงาน และคณะกรรมการป่าชุมชน ทำหน้าที่ในการกำหนดแนวทางบริหาร จัดทำแผนดำเนินงาน และขับเคลื่อนการปฏิบัติตามแผนที่วางไว้ ตลอดจนรายงานผลการดำเนินงานและปัญหาอุปสรรค เพื่อเป็นข้อมูลในการกำหนดนโยบายและวางแผนในระยะต่อไป

ผู้รับการสัมภาษณ์ที่เป็นกรรมการบริหารมีจำนวนกึ่งหนึ่ง (4 คน) เป็นกรรมการดำเนินงาน จำนวน 1 คน เป็นกรรมการดำเนินงานและกรรมการป่าชุมชน จำนวน 1 คน และไม่ได้เป็นกรรมการฯ จำนวน 3 คน ซึ่งแต่ละกลุ่มมีบทบาทหน้าที่ต่อโครงการฯแตกต่างกัน

กลุ่มที่เป็นกรรมการบริหาร มีหน้าที่กำหนดนโยบาย แนวทางการบริหารโครงการ จัดทำแผนดำเนินงาน และติดตามผลการดำเนินงาน โดยได้มีประชุมคณะกรรมการบริหารจัดการพื้นที่ป่าชุมชนเขาซับแกงไก่อันเนื่องมาจากพระราชดำริครั้งล่าสุด เมื่อวันที่ 31 มกราคม 2560

กลุ่มที่เป็นกรรมการดำเนินงานและกรรมการป่าชุมชน มีหน้าที่ในการปฏิบัติให้เป็นไปตามแผนงาน รับผิดชอบด้านการอนุรักษ์ ฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติ ประสานการดำเนินงานทั้งหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและชุมชนในพื้นที่ สนับสนุนอำนวยความสะดวกในพื้นที่ สร้างการมีส่วนร่วมของชุมชนและขยายเครือข่ายในการดำเนินกิจกรรมโครงการฯ อาทิ กิจกรรมปลูกป่า การบำรุงรักษาป่า การทำแนวกันไฟ การประชาสัมพันธ์การดูแลป้องกันรักษาป่า ตลอดจนประสานงานกับหน่วยงานที่เป็นแหล่งงบประมาณในการช่วยสนับสนุนโครงการฯ

สำหรับกลุ่มที่ไม่ได้เป็นกรรมการฯ มีหน้าที่ตามภารกิจของหน่วยงาน เช่น กรมชลประทานสนับสนุนในเรื่องการจัดหาแหล่งน้ำ ปลัดอำเภอมีหน้าที่ในการประสานมวลชนในพื้นที่

3. นโยบายในการดำเนินงานโครงการฯ ของผู้รับการสัมภาษณ์/หน่วยงานของผู้รับการสัมภาษณ์ พบว่า การดำเนินงานในระดับนโยบาย ผู้รับการสัมภาษณ์มีนโยบายที่จะปรับปรุงคณะกรรมการบริหารจัดการพื้นที่ป่าชุมชนเขาซับแกงไก่อันเนื่องมาจากพระราชดำริ โดยจะปรับให้มีคณะกรรมการย่อยเพียง 2 คณะ คือ คณะกรรมการบริหาร และคณะกรรมการดำเนินงานส่วนคณะกรรมการป่าชุมชนจะยุบรวมไปอยู่ในคณะกรรมการดำเนินงานแทน ทั้งนี้เพื่อให้การดำเนินงานมีประสิทธิภาพมากขึ้น และเห็นควรเพิ่มอำนาจหน้าที่ของจังหวัดในการให้คำแนะนำ ปรึกษา และติดตามผลการดำเนินงานโครงการฯ ตลอดจนให้ความเห็นชอบการแก้ไขปัญหาอุปสรรคจากการดำเนินงานตามข้อเสนอแนะของคณะกรรมการดำเนินงาน นอกจากนี้ยังเห็นว่าควรให้ผู้แทนคณะกรรมการบริหารไปติดตามงานในพื้นที่บ้าง เพื่อให้เห็นผลการดำเนินงานและรับทราบปัญหาอุปสรรคจากพื้นที่จริง รวมทั้งเสนอให้หัวหน้าโครงการฯ ควรสนับสนุนให้ชาวบ้านมีส่วนร่วมมากขึ้น โดยเพิ่มกิจกรรมที่สอดคล้องกับโครงการฯ อาทิ การอบรมส่งเสริมอาชีพที่เชื่อมโยงกับป่า หรืออาชีพที่สามารถอยู่ร่วมกับป่าได้ และควรสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติให้แก่เยาวชนด้วย

ส่วนการดำเนินงานในระดับปฏิบัติ ผู้รับการสัมภาษณ์ จะเน้นการปฏิบัติงานให้เป็นไปตามแผนที่กำหนดไว้ ซึ่งแผนงานในระยะต่อไปยังคงประกอบด้วยกิจกรรมในรูปแบบและองค์ความรู้เดิม โดยให้ความสำคัญกับการถ่ายทอดองค์ความรู้จากรุ่นสู่รุ่นในเรื่องการทำผลิตภัณฑ์เด่น (Product Champion) เพื่อให้สอดคล้องกับนโยบายรัฐบาล นอกจากนี้ควรพัฒนาในเรื่องสมุนไพรและยาสมุนไพร และการสร้างจิตสำนึกให้แก่เยาวชนรอบพื้นที่โครงการฯ โดยการให้ความรู้ในเรื่องการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้

4. การมีส่วนร่วมของผู้รับการสัมภาษณ์/หน่วยงานของผู้รับการสัมภาษณ์สังกัด

ด้านงบประมาณนอกเหนือจากงบประมาณ กปร. ซึ่งเป็นงบประมาณหลักในการสนับสนุนการดำเนินโครงการฯ แล้ว ยังมีกรอบในการสนับสนุนการบูรณาการของแผนงานทางจังหวัด ซึ่งจะมีงบประมาณส่วนกลางสำหรับดำเนินงานโดยมีกำนัน/ผู้ใหญ่บ้านช่วยสนับสนุนในเรื่องกำลังคน และแรงงาน

5. ความสอดคล้องของแผนดำเนินงานกับวัตถุประสงค์ของโครงการฯ พบว่าผู้รับการสัมภาษณ์ทั้งหมดเห็นว่าแผนการดำเนินงานมีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของโครงการฯ กล่าวคือ สอดคล้องกับแนวพระราชดำริในเรื่องการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าชุมชนเขาซับแกงไกให้มีความอุดมสมบูรณ์ การสร้างการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรป่าไม้ในพื้นที่ การสร้างเครือข่ายอนุรักษ์ป่าต้นน้ำของแม่น้ำป่าสักตอนล่าง เป็นศูนย์การเรียนรู้ด้านการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าชุมชน และเป็นแหล่งอนุรักษ์พันธุกรรมพืชท้องถิ่นที่หายากและใกล้สูญพันธุ์

6. การติดตามผลการดำเนินงานโครงการฯ คณะกรรมการฯ โดยจังหวัดลพบุรีมีการติดตามผลการดำเนินงาน ปีละ 2 ครั้ง โดยติดตามในพื้นที่ในเรื่องการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นหลังจากดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ตามแผน เช่น ความอุดมสมบูรณ์ของพื้นที่ป่า ประโยชน์ที่ได้รับ และการมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินกิจกรรม นอกจากนี้ในส่วนของกรมป่าไม้ซึ่งเป็นเลขานุการคณะกรรมการฯ มีการติดตามผลการดำเนินงานโดยคณะทำงานประสานการปฏิบัติงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริและกิจการพิเศษที่แต่งตั้งโดยกรมป่าไม้ด้วย

7. ประโยชน์ที่ได้รับจากโครงการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าชุมชนเขาซับแกงไก่อันเนื่องมาจากพระราชดำริ มีหลายด้าน อาทิ ทำให้ป่าไม้มีความอุดมสมบูรณ์มากขึ้น เกิดไฟไหม้ป่าน้อยลง มีแหล่งน้ำทำการเกษตรเพิ่มขึ้น ดินในพื้นที่การเกษตรมีคุณภาพดีขึ้น ประชาชนมีจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ มีอาชีพเสริมและรายได้เพิ่มขึ้น คณะกรรมการป่าชุมชนซึ่งส่วนใหญ่เป็นชาวบ้านในพื้นที่ได้รับความรู้และประสบการณ์ในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ เช่น พันธุ์ไม้ และสมุนไพรต่าง ๆ

ส่วนที่ 2 สรุปผลการศึกษาผู้นำชุมชนในพื้นที่โครงการฯ

จากการสัมภาษณ์ผู้นำชุมชน/ผู้นำกลุ่มที่มีความเกี่ยวข้องกับโครงการฯ จำนวน 6 ราย ตามประเด็นการสัมภาษณ์ที่กำหนดไว้ ได้ข้อมูลโดยสรุป ดังนี้

1. สภาพหมู่บ้านของผู้รับการสัมภาษณ์ก่อนมีโครงการฯ พบว่า

- สภาพปัญหาการบุกรุกป่าก่อนมีโครงการฯ มีการบุกรุกป่าจนกลายสภาพเป็นภูเขาหัวโล้นโดยการบุกรุกเข้าไปตัดไม้และเผาป่าล่าสัตว์ ทำให้เกิดความแห้งแล้งในพื้นที่ ต่อมาพระอธิการปริญญาได้ริเริ่มการสร้างป่าชุมชนขึ้น โดยปลูกต้นกระถินยักษ์เป็นไม้เบิกนำร่วมกับพันธุ์ไม้ท้องถิ่น ภายหลังส่วนราชการได้เข้ามาให้การสนับสนุนในการปลูกป่าจนสภาพป่ามีความสมบูรณ์ และเริ่มมีการรณรงค์ปลูกป่าเพิ่มขึ้น
- อาชีพและการมีงานทำของประชาชนในหมู่บ้าน ชาวบ้านส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเลี้ยงวัว ตัดไม้เผาถ่าน รับจ้างเก็บขี้ค้างคาว (เนื่องจากมีถ้ำค้างคาวในพื้นที่โครงการฯ)
- โครงสร้างพื้นฐานในหมู่บ้าน มีแหล่งน้ำอุปโภค บริโภค และทำการเกษตร ได้แก่ น้ำฝน และน้ำจากลำคลองพญากลางซึ่งมีต้นน้ำมาจากน้ำซับในภูเขา ในฤดูแล้งจะมีปริมาณลดลงไม่เพียงพอต่อความต้องการ การคมนาคมไม่สะดวก ถนนเข้าโครงการเป็นดินลูกรัง มีทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่ที่โดดเด่น คือ ถ้ำในเขาซับแกงไก่ที่มีหินงอก หินย้อยสภาพสมบูรณ์สวยงาม แต่ยังไม่เป็นที่รู้จักของนักท่องเที่ยวมากนัก
- การมีส่วนร่วมของชุมชน ชุมชนมีส่วนร่วมในการฟื้นฟูป่าไม่มากนัก

2. สภาพหมู่บ้านของผู้รับการสัมภาษณ์หลังมีโครงการฯ หลังจากเกิดโครงการฯ มีการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น ปัญหาการบุกรุกทำลายป่าลดลง สภาพป่าอุดมสมบูรณ์ขึ้น

ในหมู่บ้านมีแหล่งน้ำเพิ่มขึ้น เช่น มีการก่อสร้างฝายทดน้ำ ฝายต้นน้ำลำธาร ประปาหมู่บ้าน บ่อบาดาล และซื้อน้ำดื่มจากภายนอกชุมชน นอกจากนี้ยังมีบริการรถบรรทุกน้ำกรณีเกิดความแห้งแล้งเนื่องจากฝนไม่ตกตามฤดูกาล

ชุมชนมีส่วนร่วมในการป้องกันฟื้นฟูป่ามากขึ้น เช่น การมีส่วนร่วมในกิจกรรมปลูกป่าวันสำคัญ และในโอกาสต่าง ๆ การมีส่วนร่วมในการจัดทำแนวกันไฟให้ความร่วมมือและมีการรับรู้เกี่ยวกับการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ของโครงการฯ โดยชาวบ้านมีส่วนร่วมในการมาเข้าร่วมประชุม

3. การให้ความร่วมมือของประชาชนในหมู่บ้านกับเจ้าหน้าที่โครงการฯ พบว่า ประชาชนให้ความร่วมมือกับเจ้าหน้าที่โครงการฯ ดี เช่นร่วมรับทราบการดำเนินงานของโครงการฯ ร่วมทำกิจกรรมโครงการฯ เช่น การปลูกป่า เข้ารับการอบรม แต่ชาวบ้านต้องการให้เจ้าหน้าที่ประสานงานกับชาวบ้านในการเข้าร่วมกิจกรรมให้มากกว่าเดิม

4. การมีส่วนร่วมของผู้นำชุมชน/ผู้นำกลุ่มกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง พบว่า ผู้นำชุมชน/ ผู้นำกลุ่มมีส่วนร่วมในการประสานงาน การประชุม และร่วมจัดทำแผนกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อเสนอความต้องการ และแนวทางแก้ไขปัญหา เช่น การกำหนดกิจกรรม การวางแผนป้องกันรักษาป่า การกำหนดหลักเกณฑ์ในการเก็บหาของป่า ช่วยจัดตั้งกลุ่มอาชีพ ช่วยหากลุ่มเป้าหมายในการอบรม ตลอดจนสนับสนุนงบประมาณในการดำเนินกิจกรรม

5. การดำเนินงานของโครงการฯ ที่ควรให้ความสำคัญในปัจจุบัน พบว่า ควรให้ความสำคัญกับการพัฒนาแหล่งน้ำในพื้นที่ให้มีจำนวนมากขึ้นและเพียงพอต่อการทำการเกษตร ควรส่งเสริมการทำเกษตร เช่น การเลี้ยงสัตว์ปีกเพื่อเป็นแหล่งโปรตีน และการปลูกพืชอาหารที่หลากหลาย การส่งเสริมการประกอบอาชีพเสริม อาทิ การประดิษฐ์ของใช้จากวัสดุในท้องถิ่น เช่น เมล็ดพันธุ์ไม้ป่า เปลือกหอยหอม เป็นต้น

ส่วนที่ 3 สรุปผลการศึกษาประชาชนในพื้นที่รับประโยชน์จากโครงการฯ

ข้อมูลในส่วนนี้ได้จากการสัมภาษณ์ประชาชนในหมู่ที่ 4 และหมู่ที่ 5 รอบพื้นที่โครงการฯ จำนวน 86 ราย ซึ่งเป็นตัวแทนจากจำนวนครัวเรือนทั้งหมด 430 ครัวเรือน โดยมีรายละเอียดในประเด็นต่าง ๆ ประกอบด้วย

ข้อมูลทั่วไป

จากการศึกษาข้อมูลทั่วไปของประชาชน พบว่า ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง อายุเฉลี่ย 49 ปี ระดับการศึกษาส่วนใหญ่จบการศึกษาชั้นประถมศึกษา (ป.4/ป.6/ป.7) อาชีพหลักอยู่ในภาคการเกษตร (ทำไร่ ทำสวน) ส่วนใหญ่ไม่มีอาชีพรอง มีบางส่วนที่ประกอบอาชีพรอง คือ อาชีพนอกภาคเกษตร เลี้ยงสัตว์และรับจ้าง ผู้รับการสัมภาษณ์ส่วนใหญ่มีรายได้เพียงพอ มีหนี้สินแหล่งเงินกู้ที่กู้ยืมมากที่สุด คือ กองทุนหมู่บ้าน ส่วนใหญ่มีส่วนร่วมกับกิจกรรมอาสาสมัครพิทักษ์ป่า ส่วนกิจกรรมที่เพิ่มรายได้สูงสุด คือ กิจกรรมเลี้ยงสัตว์ เช่น เลี้ยงวัวนม แพะ และไก่ชน เป็นต้น

ข้อมูลด้านการใช้ประโยชน์ที่ดิน และการใช้น้ำเพื่อการอุปโภค – บริโภค (น้ำกิน – น้ำใช้) และน้ำเพื่อการเกษตร

จากการศึกษาข้อมูลด้านการใช้ประโยชน์ที่ดินและการใช้น้ำเพื่อการอุปโภค – บริโภค (น้ำกิน – น้ำใช้) และน้ำเพื่อการเกษตร พบว่า จำนวนพื้นที่ถือครองของประชาชน ส่วนใหญ่จะถือครองจำนวน 1 แปลง พื้นที่ถือครองมากที่สุดจำนวน 4 แปลง และพื้นที่ถือครองน้อยที่สุดจำนวน 1 แปลง ขนาดพื้นที่ถือครองส่วนใหญ่ไม่เกิน 10 ไร่

พื้นที่ถือครองน้อยที่สุด คือ 0.125 ไร่ พื้นที่ถือครองเฉลี่ย 17.42 ไร่ ส่วนใหญ่จะมีที่อยู่อาศัยเป็นของตัวเองและมีเอกสารสิทธิ์ประเภท สปก. และมีที่ทำกินเป็นของตัวเองมีเอกสารสิทธิ์ประเภท สปก. เป็นจำนวนมากที่สุด การเพาะปลูกส่วนใหญ่ปลูกพืชตามความเคยชิน ส่วนการเลี้ยงสัตว์ ส่วนใหญ่จะเลี้ยงแพะ รองลงมา คือ สัตว์ปีก และวัว ตามความเหมาะสมของพื้นที่

แหล่งน้ำอุปโภค – บริโภค พบว่า ครัวเรือนส่วนใหญ่ใช้น้ำฝน รองลงมาใช้น้ำประปาหมู่บ้าน ในด้านความเพียงพอของน้ำเพื่อการอุปโภค – บริโภค ส่วนใหญ่เพียงพอ ซึ่งในช่วงเดือนที่ขาดน้ำ จะเป็นช่วงเดือนเมษายน รองลงมาคือเดือนมีนาคม เฉลี่ยจำนวนเดือนที่ขาดน้ำประมาณ 2.04 เดือน

แหล่งน้ำสำหรับการเพาะปลูก ส่วนใหญ่ใช้น้ำฝน และส่วนใหญ่มีความเพียงพอตลอดทั้งปี ซึ่งในช่วงเดือนที่ขาดน้ำจะเป็นช่วงเดือนเมษายน รองลงมาคือเดือนมีนาคม เฉลี่ยจำนวนเดือนที่ขาดน้ำประมาณ 2.6 เดือน

ข้อมูลเกี่ยวกับการดำเนินงานของโครงการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าชุมชนเขาซับแกงไก่ฯ ต่อประชาชนในพื้นที่

จากการศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับการดำเนินงานของโครงการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าชุมชนเขาซับแกงไก่ฯ ต่อประชาชนในพื้นที่ พบว่าหากพูดถึงโครงการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าชุมชนเขาซับแกงไก่ฯ ผู้ตอบแบบสอบถามจะนึกถึงการฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติ ดิน น้ำ ป่าไม้ให้สมบูรณ์เป็นลำดับแรก

ในเรื่องการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร พบว่า แหล่งข้อมูลข่าวสารที่ประชาชนได้รับข่าวสารมากที่สุด คือ ผู้นำชุมชน ได้แก่กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน

ในการเข้าร่วมกิจกรรมปลูกป่าของโครงการฯ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เข้าร่วมกิจกรรม โดยต้นไม้ที่ได้รับการสนับสนุนจากโครงการฯ ในกิจกรรมปลูกป่าส่วนใหญ่ คือต้นจันทน์ผา ซึ่งผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ตอบว่าเจริญเติบโตดี และผู้ตอบแบบสอบถามร้อยละ 42.7 ระบุว่าต้นไม้ที่ได้รับไปแล้วตาย สาเหตุเพราะส่วนใหญ่ไม่มีเวลาปลูก ไม่ได้รดน้ำ หรือไม่ได้ดูแลรักษา

ประโยชน์ที่ได้รับจากโครงการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าชุมชนเขาซับแกงไก่ฯ พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ตอบว่าประโยชน์ที่ได้รับจากโครงการฯ คือการได้รับพันธุ์พืช พันธุ์สัตว์ รองลงมาตอบว่าทำให้คุณภาพชีวิตดีขึ้น มีรายได้เพิ่มขึ้น ได้รับน้ำเพื่อการเพาะปลูก และได้รับความรู้ในการประกอบอาชีพภาคการเกษตร ตามลำดับ

ความรู้ที่ได้รับจากโครงการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าชุมชนเขาซับแกงไก่ ฯ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ได้รับความรู้ในเรื่องการป้องกันรักษาป่ามากที่สุด รองลงมาได้รับความรู้เรื่องการอนุรักษ์ทรัพยากรดิน น้ำ ป่าไม้ให้คงความอุดมสมบูรณ์ และเรื่องการฟื้นฟูป่า 3 อย่าง ประโยชน์ 4 อย่าง ตามลำดับ

ในเรื่องการนำความรู้ที่ได้รับไปใช้ประโยชน์ พบว่าส่วนใหญ่นำความรู้ไปใช้ประโยชน์ได้เลยทันที เช่น เมื่อได้รับพันธุ์พืชมาปลูก นำไปใช้ในกิจกรรมปลูกป่าในวันสำคัญ หรือนำไปใช้ในการถ่ายทอดแก่ผู้อื่น เช่น การทำน้ำยาล้างจาน การอนุรักษ์ป่า การเผาถ่านด้วยเตาอิวาเดะ

ด้านการติดตามผลของเจ้าหน้าที่ พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ตอบว่า มีเจ้าหน้าที่เข้ามาติดตามมากกว่า 2 ครั้ง/ปี โดยใช้วิธีเข้ามาติดตามเมื่อมีการประชุมหมู่บ้านมากที่สุด รองลงมาใช้วิธีสอบถามจากผู้นำชุมชน และวิธีพบปะพูดคุยตามบ้าน ตามลำดับ

ด้านการมีส่วนร่วมกับโครงการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าชุมชนเขาซับแกงไก่ฯ พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีส่วนร่วมกับโครงการฯ โดยร่วมทำกิจกรรมกับทางโครงการฯ มากที่สุด รองลงมาเป็นการร่วมประชุม/ร่วมคิด/ร่วมวางแผนพัฒนาโครงการฯ ร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทางเทคนิคและวิธีการประกอบอาชีพ และร่วมสร้างเครือข่าย ตามลำดับ

ด้านความพึงพอใจที่มีต่อโครงการฯ พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีความพอใจต่อโครงการฯ เพราะป่าไม้สมบูรณ์ขึ้น/ฝนตกต้องตามฤดูกาล/อนุรักษ์พันธุ์พืช/พันธุ์สัตว์ รองลงมาพึงพอใจเพราะได้รับความรู้ด้านการประกอบอาชีพเพิ่มเติม พึงพอใจเพราะช่วยสร้างรายได้ (ความเป็นอยู่ดีขึ้น) มีน้ำใช้/มีฝาย มีงานทำ/อาชีพเสริม ทำให้หมู่บ้านเจริญขึ้น/มีสถานที่ท่องเที่ยว/มีการคมนาคมสะดวกขึ้น และอื่นๆ เช่น ได้รับความช่วยเหลือจากเจ้าหน้าที่/ผู้นำชุมชน

ปัญหา/อุปสรรค

จากการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ ผู้นำชุมชน และประชาชนสามารถสรุปปัญหาในการดำเนินโครงการฯ ดังนี้

1. การดำเนินงานของหน่วยงานราชการไม่ต่อเนื่อง เนื่องจากมีการโยกย้ายบุคลากร ทำให้งานล่าช้ากว่าแผนที่กำหนดไว้ แต่อย่างไรก็ตามยังสามารถดำเนินโครงการฯ ได้อย่างต่อเนื่อง
2. ไม่มีกรอบอัตรากำลังในการดูแลพื้นที่โครงการฯ อย่างชัดเจน แต่ใช้ข้าราชการจากสำนักอื่นๆ เข้ามาช่วยปฏิบัติหน้าที่
3. มีการบุกรุกทำลายป่าในพื้นที่โครงการฯ และลักลอบล่าสัตว์ โดยเผาป่าเพื่อต้อนสัตว์ และจับสัตว์ป่าอยู่บ้าง
4. ในพื้นที่มีการจ้างแรงงานในลักษณะขายแรงงาน รับจ้างในงานต่าง ๆ ค่อนข้างมาก ชาวบ้านจึงไม่ค่อยกระตือรือร้นที่จะทำเศรษฐกิจพอเพียงในครัวเรือนหรือทำการเกษตรในพื้นที่ตัวเองมากนัก เนื่องจากเมื่อไปรับจ้างไม่กี่ชั่วโมงก็ได้ค่าจ้างแล้ว
5. การลาดตระเวน มีเจ้าหน้าที่อาสาพิทักษ์ป่าน้อย ทำให้การลาดตระเวนทำได้ไม่เต็มที่นัก ยังมีบางส่วนลักลอบล่าสัตว์ป่า มีทั้งคนจากนอกพื้นที่ และในพื้นที่เป็นสายให้กับคนนอกพื้นที่ มีการยืดปืน ตักเตือน และดำเนินคดีผู้สัตว์ป่า ทั้งตัวนิ่ม เลียงผาด้วย
6. พื้นที่โครงการฯ ตั้งอยู่บริเวณรอยต่อของจังหวัดลพบุรี สระบุรี และนครราชสีมา ซึ่งห่างไกลจากหน่วยงานป่าไม้ที่เกี่ยวข้องมาก ทำให้การดูแลอาจไม่ทั่วถึง จึงมักมีบุคคลจากนอกพื้นที่แอบลักลอบเข้าไปตัดต้นไม้และล่าสัตว์ป่า
7. สภาพพื้นที่เป็นแหล่งต้นน้ำลำธารส่วนหนึ่งที่จะไหลลงอ่างเก็บน้ำของเขื่อนป่าสักชลสิทธิ์ จึงควรค่าในการอนุรักษ์และคุ้มครองพื้นที่ให้มีสภาพเป็นป่าต้นน้ำ ตลอดไป
8. ลำน้ำซับที่ไหลจากแหล่งต้นน้ำในเขตป่าช่วยหล่อเลี้ยงชีวิตให้ราษฎรได้ทำการเกษตร บางครั้งก็ประสบปัญหาน้ำไม่พอใช้ในฤดูแล้ง หรือเกิดการกัดเซาะพังทลายของตลิ่งในฤดูฝน ตลอดจนประชาชนรอบพื้นที่โครงการฯ ยังขาดความรู้ความเข้าใจเรื่องการอนุรักษ์ดินและน้ำที่เป็นเขตป่าต้นน้ำลำธาร

ข้อเสนอแนะ

จากการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ ผู้นำชุมชน และประชาชน สรุปข้อเสนอแนะในการดำเนินงานต่อไป ดังนี้

ด้านการบริหารจัดการโครงการฯ

เห็นควรปรับปรุงองค์ประกอบของคณะกรรมการบริหารจัดการพื้นที่ป่าชุมชนเขาซับแกงไก่อันเนื่องมาจากพระราชดำริ โดยปรับให้มีคณะกรรมการย่อยเพียง 2 คณะ คือ คณะกรรมการบริหาร และคณะกรรมการดำเนินงาน ส่วนคณะกรรมการป่าชุมชนจะยุบรวมไปอยู่ในคณะกรรมการดำเนินงานแทน ทั้งนี้เพื่อให้การดำเนินงานมีประสิทธิภาพมากขึ้น และเห็นควรเพิ่มอำนาจหน้าที่ของจังหวัดในการให้คำแนะนำ ปรึกษา และติดตามผลการการดำเนินงานโครงการฯ ตลอดจนให้ความเห็นชอบการแก้ไขปัญหาอุปสรรคในการดำเนินงานตามข้อเสนอแนะของคณะกรรมการดำเนินงาน

ด้านการดำเนินงาน

ในการอบรมส่งเสริมอาชีพ ควรประยุกต์หรือสอดแทรกเรื่องการอนุรักษ์ป่าเข้าไปในหลักสูตรการฝึกอบรมส่งเสริมอาชีพด้วยเพราะต้องการให้ชาวบ้านช่วยกันอนุรักษ์ป่าไม้ สัตว์ป่า

ด้านการฟื้นฟูทรัพยากรป่าไม้

ประชาชนในพื้นที่ต้องการให้มีการอนุรักษ์ป่าควบคู่กับการส่งเสริมอาชีพ เพื่อให้เศรษฐกิจของคนในพื้นที่ดีขึ้น ซึ่งจะทำให้คนอยู่กับป่าได้อย่างยั่งยืน

ด้านการพัฒนาอาชีพ

1. ประชาชนในพื้นที่ต้องการให้มีการส่งเสริมพัฒนาอาชีพและจัดหาตลาดรองรับผลผลิต พืชผัก สมุนไพร โดยขอให้นำความต้องการของชาวบ้านในพื้นที่เสนอจังหวัดผ่านอำเภอ เพื่อดำเนินการส่งเสริมอาชีพตามความต้องการต่อไป

2. ประชาชนในบริเวณพื้นที่โครงการฯ ควรได้รับการพัฒนาความรู้ความเข้าใจและมีแบบอย่างในการบริหารจัดการและการใช้ประโยชน์ทรัพยากรป่าไม้อย่างยั่งยืน ตลอดจนแนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจจากฐานชีวภาพในพื้นที่อย่างเหมาะสม เพื่ออำนวยประโยชน์ด้านต่าง ๆ และพัฒนาคุณภาพชีวิตให้ดียิ่งขึ้น ตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

ด้านการมีส่วนร่วม

1. ควรปลูกสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าไม้เพื่อความยั่งยืน และเสริมสร้างความเข้มแข็งให้ชาวบ้าน เพื่อให้ช่วยเหลือตัวเองได้

2. ควรกำหนดให้เยาวชนรอบพื้นที่โครงการฯ เป็นกลุ่มเป้าหมายหลักในการถ่ายทอดความรู้ความเข้าใจในเรื่องการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ เพื่อให้เยาวชนเกิดจิตสำนึก ตระหนักถึงความสำคัญของทรัพยากรป่าไม้ในท้องถิ่นของตนเอง และเกิดความหวงแหน

ด้านการติดตามประเมินผล

หน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องควรไปติดตามผลการดำเนินงาน/ตรวจเยี่ยมในพื้นที่โครงการฯ เป็นประจำเดือนละ 1 ครั้ง เพื่อรับทราบความก้าวหน้า ผลการดำเนินงานของโครงการฯ ตลอดจนปัญหาอุปสรรค

ด้านงบประมาณ

สำนักงาน กปร. ควรพิจารณาสนับสนุนงบประมาณโครงการฯ อย่างต่อเนื่อง เนื่องจากการจะเห็นผลสำเร็จของเป็นโครงการฯ อย่างชัดเจน ต้องใช้ระยะเวลาในการดำเนินงานหลายปี

ข้อคิดเห็นจากประเมินผลโครงการฯ

จากข้อมูลแบบสอบถามและการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ผู้นำชุมชน และประชาชนในโครงการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าชุมชนเขาซับแกงไก่อันเนื่องมาจากพระราชดำริ จังหวัดลพบุรีในปี 2560 กองติดตามประเมินผล สำนักงาน กปร. ขอสรุปผลและข้อเสนอแนะจากการประเมินผลโครงการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าชุมชนเขาซับแกงไก่อันเนื่องมาจากพระราชดำริ ดังนี้

ผลจากการดำเนินโครงการฯ พบว่า หลังจากพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร ทรงรับไว้เป็นโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ในปี 2555 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้มีการวางแผนการดำเนินงานโครงการฯ และมีการแต่งตั้งคณะกรรมการบริหารจัดการพื้นที่ป่าชุมชนเขาซับแกงไก่ฯ ขึ้น โดยได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากสำนักงาน กปร. จากแผนการดำเนินงานตั้งแต่ปี 2555 - ปัจจุบัน มีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของโครงการทุกประการ ได้แก่ มีการน้อมนำแนวพระราชดำริมาเป็นแนวทางอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรป่าไม้และสัตว์ป่าให้มีความอุดมสมบูรณ์ มีการเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในการอนุรักษ์และพื้นฟูทรัพยากรป่าไม้และสัตว์ป่า และขยายผลสร้างเครือข่ายอนุรักษ์ป่าต้นน้ำของแม่น้ำป่าสักตอนล่าง เป็นศูนย์การเรียนรู้ด้านการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรป่าไม้อย่างมีส่วนร่วมและเป็นแหล่งอนุรักษ์พันธุกรรมพืชและสมุนไพร รวมทั้งเป็นแหล่งที่อยู่อาศัยของสัตว์ป่า กล่าวคือ มีการรณรงค์ ประชาสัมพันธ์ เพื่อการป้องกันรักษาป่าให้ยั่งยืน

ผลสำเร็จในการดำเนินโครงการฯ ในส่วนของผลลัพธ์เห็นได้ชัดว่าป่าอุดมสมบูรณ์ขึ้น โดยดูจากสภาพป่ามีความหลากหลายทางชีวภาพเพิ่มขึ้น ทั้งพันธุ์พืช พันธุ์สัตว์และความชุ่มชื้นในพื้นที่ กล่าวคือ พันธุ์พืชกว่า 300 ชนิด สัตว์ป่า เช่น สัตว์เลี้ยงลูกด้วยนมกว่า 20 ชนิด นกกว่า 160 ชนิด ประชาชนในพื้นที่สามารถเข้าไปหาพืชอาหารและเก็บหาของป่าเป็นจำนวนมาก ปริมาณน้ำในแหล่งน้ำซับธรรมชาติมีมากขึ้น และไม่มีการเกิดไฟไหม้ป่าในพื้นที่ ส่วนประโยชน์ที่ได้รับจากโครงการฯ มีหลายด้านทั้งการอนุรักษ์ป่าไม้ให้มีความอุดมสมบูรณ์ แหล่งน้ำเพิ่มขึ้น มีการส่งเสริมอาชีพ การปลูกจิตสำนึก สิ่งเหล่านี้ยังประโยชน์มาให้กับผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกภาคส่วน เพื่อให้ทรัพยากรธรรมชาติ คงอยู่สืบต่อไปยังลูกหลาน

สำหรับในการดำเนินงานโครงการฯ ชาวบ้านมีความร่วมมือและดูแลป่าอย่างช่วยเหลือเกื้อกูลกัน เช่น มีการแจ้งเรื่องราวต่าง ๆ ผ่านผู้นำชุมชน และมีแกนนำในการอาสาสมัครพิทักษ์ป่า จึงทำให้ป่าได้รับการปกป้องดูแล ส่งผลให้มีสภาพที่มีความสมบูรณ์เร็วขึ้น

มีความร่วมมือและมีความรับรู้ร่วมกับโครงการฯ ทั้งการเข้าร่วมประชุม และการร่วมมือกับหน่วยงานรัฐในการช่วยอำนวยความสะดวกในกิจกรรมต่าง ๆ ให้สำเร็จ มีการร่วมกันจัดทำแผนงานกับทุกภาคส่วน และมีการบูรณาการร่วมกันในการประสานความร่วมมือ ทั้งในการวางแผน การปฏิบัติงานและการดำเนินกิจกรรม ระหว่างเจ้าหน้าที่โครงการฯ และผู้นำชุมชน มีการช่วยเหลือกันทั้งการป้องกันดูแลรักษาป่าและการช่วยให้ชาวบ้านมีรายได้มีงานทำ เพื่อจะได้ไม่บุกรุกทำลายป่าและหาของป่าล่าสัตว์อย่างผิดวิธี มีการให้ความสำคัญกับการพัฒนาด้านแหล่งน้ำ การเลี้ยงสัตว์ การเกษตร การส่งเสริมอาชีพเสริม เพื่อให้ชาวบ้านมีความเป็นอยู่ที่ดี มีรายได้มั่นคง พอเพียงตามแนวพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียงต่อไป

โครงการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าชุมชนเขาซับแกงไก่ฯ ทำให้คุณภาพชีวิตของประชาชนเปลี่ยนไปในทางที่ดีขึ้น มีทรัพยากรธรรมชาติ ดิน น้ำ ป่าไม้ที่สมบูรณ์ขึ้น ทั้งนี้โดยประชาชนได้มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ฟื้นฟูป่าโดยน้อมนำแนวพระราชดำริ ปลูกป่า 3 อย่าง ประโยชน์ 4 อย่าง และการนำฝายชะลอความชุ่มชื้นตามแนวพระราชดำริมาปรับใช้ในโครงการ ตลอดจนหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ได้ส่งผลให้ประชาชนมีความมั่นคง ทั้งอาชีพรายได้ และเลิกบุกรุกป่า หันกลับมาทำการเกษตรตามแนวพระราชดำริ ซึ่งหากได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐอย่างต่อเนื่องในการพัฒนาคุณภาพชีวิตจะทำให้ราษฎรมีความมั่นคงยิ่งขึ้น ขณะเดียวกันการสนองพระราชดำริในด้านการเป็นศูนย์เรียนรู้ในการรักษาป่าไม้ที่ยั่งยืน ชาวบ้านได้ตระหนัก ให้ความสำคัญและมีความพร้อมที่จะผลักดันให้ประชาชนและชุมชนในพื้นที่อื่น ๆ ได้เข้ามาเรียนรู้และนำแนวทางที่ประสบผลสำเร็จจากพื้นที่ในโครงการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าชุมชนเขาซับแกงไก่ฯ แห่งนี้เป็นตัวแทนและต้นแบบที่ยั่งยืนตลอดไป

ดังนั้น โครงการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าชุมชนเขาซับแกงไก่อันเนื่องมาจากพระราชดำริ จังหวัดลพบุรีจึงมีบทบาทและกลไกสำคัญในการเป็นต้นแบบการแก้ไขปัญหาทรัพยากรธรรมชาติจากจุดเล็กๆ ด้วยความร่วมมือและประสานการทำงานร่วมกันตามแนวพระราชดำริ “บวร” ทำให้การอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าชุมชนเขาซับแกงไก่ สามารถฟื้นคืนความสมบูรณ์ได้อีกครั้ง ทั้งนี้สามารถสรุปเชื่อมโยงการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงใน 4 มิติ ได้ดังนี้

มิติด้านสังคม

1. ประชาชนและชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าทำให้การดำเนินงานได้เป็นไปอย่างดี
2. ความต้องการของประชาชนในการดูแลรักษาป่าเพื่อเป็นแหล่งต้นน้ำ อาหารและรายได้
3. การเชื่อมโยงระหว่างรุ่นสู่รุ่นเพื่อเกิดจิตสำนึกในการดูแลรักษาป่าและเป็นการสร้างความสัมพันธ์อันดีในชุมชน
4. สร้างกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันในชุมชนในการสร้างป่าและใช้ประโยชน์จากป่าร่วมกันและยั่งยืน
5. มีความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวและกลมเกลียวกัน
6. ราชการให้การสนับสนุนและทำหน้าที่พี่เลี้ยง เพื่อให้ชุมชนดูแลตัวเองได้อย่างมั่นคง

มิติด้านเศรษฐกิจ

1. เป็นแหล่งสร้างอาหารและพืชสมุนไพรพื้นบ้าน ทำให้เกิดนวัตกรรมใหม่ด้านสมุนไพร
2. การเปลี่ยนอาชีพจากรับจ้างอย่างเดียวมาทำการเกษตรผสมผสาน สร้างความพออยู่พอกินและพอเพียงในชีวิต
3. ส่งเสริมให้มีการร่วมกลุ่มวิสาหกิจชุมชน เพื่อให้เกิดความยั่งยืน
4. สร้างแหล่งท่องเที่ยวที่มาจากการจัดการของชุมชน

มิติด้านสิ่งแวดล้อม

1. น้อมนำแนวพระราชดำริ ปลูกป่าโดยไม่ต้องปลูก ป่า 3 อย่าง ประโยชน์ 4 อย่าง และปลูกป่าในใจคน มาเป็นแนวทางในการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าไม้
2. กำหนดแผนงานในการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าไม้ที่ชัดเจนต่อเนื่องเป็นรูปธรรม
3. มีกฎระเบียบการใช้ประโยชน์จากป่าจากการบูรณการร่วมกัน
4. สร้างแหล่งเรียนรู้เรื่องป่าผสมผสานการพักผ่อนหย่อนใจเพื่อสร้างความตระหนักและสำนึกถึงคุณค่าของทรัพยากรป่าไม้

มิติวัฒนธรรม

1. ดำเนินตามแนวพระราชดำริในลักษณะสามประสาน บวร (บ้าน วัด ราชการ)
2. ชุมชนมีความช่วยเหลือเกื้อกูลกัน
3. การบริหารไม่เน้นวัตถุเน้นหลักธรรมชาติ
4. ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น เช่น พืชสมุนไพร
5. มีวัดเป็นศูนย์กลางและศูนย์รวมจิตใจ และส่วนกลางในการร่วมมือ

ข้อเสนอแนะในการดำเนินโครงการฯ ในระยะต่อไป

1. ด้านการบริหารโครงการฯ (แผนงาน งบประมาณ และบุคลากร)

1.1 ควรมีแผนงานและงบประมาณที่ชัดเจนต่อเนื่อง (แผน 3 ปี หรือ 5 ปี)

1.2 ควรมีการกำหนดพื้นที่เป้าหมายที่ชัดเจน ทั้งในส่วนของการอนุรักษ์ ฟื้นฟู พัฒนา และส่วนของพื้นที่ทำกิน เพื่อจะได้จัดทำกรอบแนวทางในการดำเนินงานที่ชัดเจน

1.3 ควรระดมงบประมาณตามแผนงานโดยการบูรณาการร่วมกัน ทั้งภาครัฐ (สำนักงาน กปร. หน่วยงานรับผิดชอบ สำนักงานจังหวัด) เอกชน และชุมชน

1.4 ควรมีการประชุมคณะทำงานอย่างต่อเนื่องและมีผู้รับผิดชอบที่ชัดเจน

1.5 ควรมีแผนการติดตามรายงานผลการดำเนินงาน ปัญหาอุปสรรคอย่างต่อเนื่อง

1.6 ควรทำการประเมินผลโครงการฯ ทุก 5 ปี

1.7 ควรจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์ในรูปแบบต่างๆ เพื่อให้เกิดกระบวนการเรียนรู้และเพิ่มมูลค่าการพัฒนาตามแนวพระราชดำริให้มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาในพื้นที่อื่นต่อไป

1.8 ควรทำเป็นต้นแบบการพัฒนาตามแนวพระราชดำริ บวร การฟื้นฟูป่าในรูปแบบต่าง ๆ ในเขตพื้นที่ภาคกลางด้วยการบริหารงานโดยชุมชน

1.9 แต่งตั้งคณะทำงานที่มาจากความร่วมมือจากทุกภาคส่วนและมีการปรับปรุงและและให้มีความสม่ำเสมอ

2. ด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิต

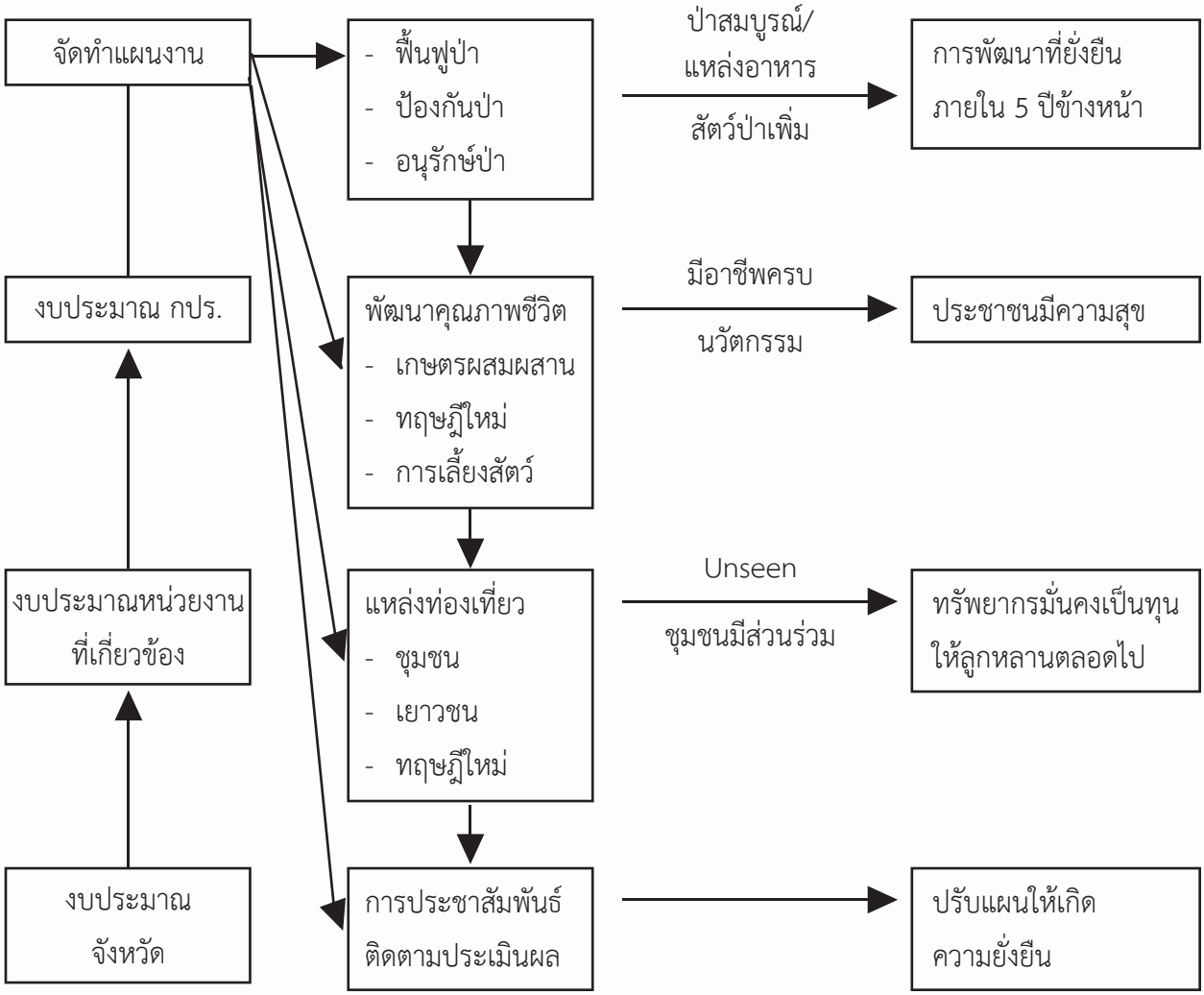
2.1 ควรสนับสนุนทางด้านวิชาการในการประกอบอาชีพ โดยเข้ารับการอบรมและสร้างให้เป็นเครือข่ายการขยายผลของศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ เช่น การแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร หรือสมุนไพรให้เป็นอาหารสุขภาพ (Functional Foods) หรือผลิตภัณฑ์เสริมอาหาร (Nutraceutics) ที่มีมูลค่าสูง ตามโมเดลเศรษฐกิจไทยแลนด์ 4.0

2.2 ควรปรับเปลี่ยนอาชีพจากการรับจ้างมาเป็นการสร้างอาชีพในพื้นที่ของตนเองโดยการใช้ที่ดินให้เกิดประโยชน์สูงสุด และพัฒนาไปสู่การเกษตรสมัยใหม่ (Smart Farming) ตามนโยบายรัฐบาล

2.3 ควรสร้างกิจกรรมการมีส่วนร่วม และใช้พื้นที่ป่าในการจัดกิจกรรมในวันสำคัญ ๆ หรือกิจกรรมร่วมกับสถาบันการศึกษาและองค์กรเอกชน

2.4 ควรพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว และจัดทำตลาดนัดชุมชน หรืออื่น ๆ เพื่อให้เกิดรายได้ในชุมขน

กรอบแนวทางในการดำเนินงานต่อไป

บรรณานุกรม

ยุทธ ไกยวรรณ์ และกุสุมา ผลาพรม. (2553). **พื้นฐานการวิจัย.** กรุงเทพฯ: พิมพ์ดี จำกัด.

สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ. (2546). **กษัตริย์นักพัฒนา.** กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ดอกเบี้ย.

_____.(พิมพ์ครั้งที่ 3 : 2548). **แนวคิดและทฤษฎีการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว.** กรุงเทพฯ : เคเอส อินเตอร์ พริ้นติ้ง จำกัด.

_____.(2551). **คู่มือการจัดทำตัวชี้วัดโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (ฉบับสมบูรณ์).** กรุงเทพฯ.

_____.(2556). **พระอัจฉริยภาพของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว.** กรุงเทพฯ : จุดทอง จำกัด.

_____,(2559). **คู่มือการติดตามประเมินผล.** กรุงเทพฯ: กองติดตามประเมินผล สำนักงาน กปร.

ภาคผนวก

1. หนังสือสำนักงาน กปร. เห็นควรรับพื้นที่ป่าชุมชนเขาซับแกงไก่ไว้เป็นโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ
2. หนังสือสำนักราชเลขาธิการ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ รับพื้นที่ป่าชุมชนเขาซับแกงไก่ไว้เป็นโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ
3. คำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการบริหารจัดการพื้นที่ป่าชุมชนเขาซับแกงไก่อันเนื่องมาจากพระราชดำริ
4. แผนที่โครงการฯ
5. ประเด็นสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ จำนวน 9 หน้า
6. ประเด็นสำภาษณ์ผู้นำชุมชน/ผู้นำกลุ่ม จำนวน 6 หน้า
7. แบบสอบถามประชาชน
8. ภาพการติดตามประเมินผล

หนังสือสำนักงาน กปร.
เห็นควรรับพื้นที่ป่าชุมชนเขาซับแกงไก่
ไว้เป็นโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

ที่ กร ๐๐๐๒/ ๒๓๗๗

สำนักงานคณะกรรมการพิเศษ
เพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ
๗๘ ทำเนียบรัฐบาล โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้าฯ (เดิม)
อาคาร ๑ ถนนราชดำเนินนอก กรุงเทพฯ ๑๐๓๐๐

๒๐ กรกฎาคม ๒๕๕๔

เรื่อง ขอให้ทรงรับป่าชุมชนเขาชับแกงไก่ไว้เป็นโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

เรียน ราชเลขาธิการ

อ้างถึง หนังสือสำนักราชเลขาธิการที่ รล ๐๐๐๕.๒/๑๒๔๓๒ ลงวันที่ ๒๔ สิงหาคม ๒๕๕๓

สิ่งที่ส่งมาด้วย รายงานสรุปข้อเท็จจริงและความเห็น กรณี องค์การบริหารส่วนตำบลเขาน้อย ขอให้ทรงรับพื้นที่ป่าชุมชนเขาชับแกงไก่ บ้านลำน้ำเขียว หมู่ที่ ๕ ตำบลเขาน้อย อำเภอลำสนธิ จังหวัดลพบุรี ไว้เป็นโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

ตามหนังสือที่อ้างถึง สำนักราชเลขาธิการขอให้สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (สำนักงาน กปร.) พิจารณาให้ความเห็น กรณี องค์การบริหารส่วนตำบลเขาน้อย อำเภอลำสนธิ จังหวัดลพบุรี ขอให้นำความกราบบังคมทูลพระกรุณาขอให้ทรงรับพื้นที่ป่าชุมชนเขาชับแกงไก่ บ้านลำน้ำเขียว หมู่ที่ ๕ ตำบลเขาน้อย ซึ่งอยู่ในเขตป่าสงวนแห่งชาติชัยบาดาล ไว้เป็นโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ความละเอียดแจ้งแล้ว นั้น

สำนักงาน กปร. ร่วมกับ จังหวัดลพบุรี กรมป่าไม้ อำเภอลำสนธิ องค์การบริหารส่วนตำบลเขาน้อย ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดลพบุรี ตรวจสอบข้อเท็จจริงและมีข้อเสนอแนะสรุปได้ ดังนี้

๑. บ้านลำน้ำเขียว หมู่ที่ ๕ ตำบลเขาน้อย อำเภอลำสนธิ จังหวัดลพบุรี มีพื้นที่รวม ๖,๙๖๙ ไร่ เป็นพื้นที่อยู่อาศัย ๑๐๐ ไร่ พื้นที่ทำการเกษตร ๔,๕๖๙ ไร่ และพื้นที่ป่าชุมชนเขาชับแกงไก่ ๒,๓๐๐ ไร่ มีประชากร ๙๑ ครัวเรือน ๒๖๓ คน

๒. ป่าชุมชนเขาชับแกงไก่มีสภาพเป็นป่าเบญจพรรณ เป็นแนวต่อเนื่องกัน มีความอุดมสมบูรณ์ มีพื้นที่ ๒,๓๐๐ ไร่ แยกเป็นเขตภูเขา ๑,๙๗๕ ไร่ และที่ราบเชิงเขาฝั่งตะวันออก ๓๒๕ ไร่ ตั้งอยู่ในเขตป่าสงวนแห่งชาติป่าชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี ซึ่งเป็นแหล่งต้นน้ำของแม่น้ำป่าสัก ในอดีต ป่าแห่งนี้มีความอุดมสมบูรณ์ไปด้วยทรัพยากรธรรมชาติป่าไม้ และสัตว์ป่าอาศัยอยู่เป็นจำนวนมาก จนกระทั่ง ในปี พ.ศ. ๒๕๓๔ สภาพป่าถูกทำลายทำให้สัตว์ป่าขาดแคลนทั้งอาหารและน้ำ ทำให้มีการอพยพย้ายถิ่นและล้มตายเป็นจำนวนมาก รวมทั้งพรรณพืชที่สำคัญได้สูญพันธุ์ไป

/๓. ปัจจุบัน...

๓. ปัจจุบัน ป่าชุมชนเขาซับแกงไก่ ได้รับการฟื้นฟูทำให้ป่าไม้มีความอุดมสมบูรณ์ และความหลากหลายทางชีวภาพสัตว์ป่าหายากหลายชนิด เช่นเลียงผา หมีควาย ลิง ลิงลม อีเห็น ชะมด เม่น หมูป่า สุนัขจิ้งจอก กระรอกขาว ไก่ป่า และมีนกมากกว่า ๑๕๐ ชนิด เช่น นกปรอดหัวจุก นกกางเขนดง ไก่ฟ้าพญาลอ นกขุนแผน นกแซงแซวสวรรค์ เป็นต้น ได้ฟื้นคืนกลับมา นอกจากนี้ ยังมีความอุดมสมบูรณ์ของพืชสมุนไพรมากกว่า ๒๐๐ ชนิด

๔. ในปี พ.ศ. ๒๕๕๓ กรมป่าไม้ได้อนุมัติป่าเขาซับแกงไก่เป็นป่าชุมชน ทั้งนี้ กรมป่าไม้ร่วมกับราษฎรในหมู่บ้านลำน้ำเขียวจัดตั้งองค์กรและออกระเบียบการบริหารจัดการป่าชุมชนเพื่อให้มีการอนุรักษ์และใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืน โดยอาศัยป่าแห่งนี้ดำรงชีวิตจากการหาของป่านำไปประกอบอาหาร ได้แก่ หน่อไม้ ผักหวานป่า ผักปลัง กระทกรกป่า มะกอกป่า เห็ดชนิดต่างๆ รวมทั้ง เป็นแหล่งพืชสมุนไพร ยาพื้นบ้านและไม้ใช้สอยของหมู่บ้าน

๕. จากการบริหารพื้นที่ป่าชุมชนเขาซับแกงไก่ที่ผ่านมา พบว่า ที่ตั้งของป่าชุมชนอยู่ระหว่างรอยต่อของจังหวัดลพบุรี และสระบุรี เป็นแนวเขาต่อเนื่องกันและอยู่ห่างไกลจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ทำให้การดูแลเป็นไปด้วยความยากลำบาก และไม่ทั่วถึง ทำให้มีบุคคลภายนอกพื้นที่ลักลอบเข้าไปตัดไม้และล่าสัตว์ในเวลากลางคืน

๖. จากข้อเท็จจริงดังกล่าว สำนักงาน กปร.พิจารณาแล้วเห็นว่า ป่าชุมชนเขาซับแกงไก่ พื้นที่ ๒,๓๐๐ ไร่ มีความสมบูรณ์ มีความหลากหลายทางชีวภาพ เป็นแหล่งอาหาร พืชสมุนไพร ยาพื้นบ้านและไม้ใช้สอยของราษฎร และมีสัตว์ป่าหลายชนิดอยู่อาศัย อีกทั้งมีการประสานความร่วมมือกับทุกภาคส่วน ประกอบด้วย วัดป่าชุมชน องค์การบริหารส่วนตำบลเขาน้อย ราษฎรในพื้นที่ ส่วนราชการ และสถานศึกษา ตลอดจน กรมป่าไม้ พร้อมให้การสนับสนุนในการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าเขาซับแกงไกให้เกิดความยั่งยืน

ดังนั้น จึงเห็นควรรับพื้นที่ป่าชุมชนเขาซับแกงไก่ไว้เป็นโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ซึ่งจะทำให้ป่าชุมชนเขาซับแกงไก่เป็นต้นแบบในการดูแลรักษาป่าไม้โดยชุมชน และเป็นเครือข่ายในการดำเนินการอนุรักษ์และฟื้นฟูสภาพป่าไม้แก่พื้นที่ป่าชุมชนโดยรอบ โดยมอบหมายให้กรมป่าไม้เข้าไปดำเนินการอนุรักษ์ ฟื้นฟูและพัฒนาพื้นที่ให้เกิดความยั่งยืนต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อโปรดทราบ และพิจารณานำความกราบบังคมทูลพระกรุณาทราบฝ่าละอองธุลีพระบาทต่อไปด้วย จะขอบพระคุณยิ่ง

ขอแสดงความนับถือ

(นายเฉลิมเกียรติ แสนวิเศษ)
เลขาธิการคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

สำนักประสานงานโครงการพื้นที่ภาคกลาง
โทร ๐ ๒๒๘๐ ๖๑๙๓-๒๐๐ ต่อ ๑๑๓
โทรสาร ๐ ๒๒๘๐ ๖๒๓๕

สำนักงาน กปร.
ลปร. เลขที่ 3053
เลขที่ 2517 รับวันที่ 26 ส.ค. 53
รับวันที่ 26 ส.ค. 53 เวลา

รปร.โกวิทย์
เลขที่ 2108
วันที่ 27/8/53
เวลา

ที่ รล ๐๐๐๕.๒/๑๒๔๓๒ สำนักราชเลขาธิการ
พระบรมมหาราชวัง กทม. ๑๐๒๐๐

๒๕ สิงหาคม ๒๕๕๓

ผส.ปค.๑
เลขที่ 1195
รับวันที่ 27 ส.ค. 53
เวลา

เรื่อง ขอให้ทรงรับป่าชุมชนเขาซับแกงไก่ไว้เป็นโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

เรียน เลขาธิการคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

สิ่งที่ส่งมาด้วย สำเนาหนังสือองค์การบริหารส่วนตำบลเขาน้อย ที่ ลบ ๘๑๘๐๑/๓๓๙
ลงวันที่ ๒๔ มิถุนายน ๒๕๕๓

ด้วย องค์การบริหารส่วนตำบลเขาน้อย อำเภอลำสนธิ จังหวัดลพบุรี ได้มีหนังสือขอให้นำความกราบบังคมทูลพระกรุณา ขอให้ทรงรับพื้นที่ป่าชุมชนเขาซับแกงไก่ บ้านลำน้ำเขียว หมู่ที่ ๕ ตำบลเขาน้อย ซึ่งอยู่ในเขตป่าสงวนแห่งชาติป่าซับบาดาล ไว้เป็นโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ เพื่อรักษาและฟื้นฟูสภาพป่าชุมชนเขาซับแกงไก่ ซึ่งประสบปัญหาการบุกรุกทำลายป่าและสัตว์ป่า ความละเอียดตามสำเนาหนังสือที่ได้แนบมาพร้อมนี้

จึงเรียนมาเพื่อขอได้โปรดพิจารณา หากมีความคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะในเรื่องนี้ประการใด กรุณาแจ้งให้สำนักราชเลขาธิการทราบด้วย จักขอบคุณยิ่ง ทั้งนี้ เพื่อจะได้นำความกราบบังคมทูลพระกรุณาประกอบพระราชดำริต่อไป อนึ่ง ได้ส่งเรื่องให้จังหวัดลพบุรีพิจารณาด้วยแล้ว

ขอแสดงความนับถือ

(นายจรัลธาดา กรรณสูต)
ที่ปรึกษาสำนักราชเลขาธิการ ปฏิบัติราชการแทน
ราชเลขาธิการ

กองโครงการสัมพันธ์
โทร. ๐๒ ๒๒๐ ๗๓๒๖ (นายกรภัค คณา)
โทรสาร ๐๒ ๒๒๐ ๗๓๒๔
เว็บไซต์ : www.ohmpps.go.th

กปก.
เลขรับ 581
วันที่ 30 ส.ค. 2553
เวลา

สำนักราชเลขาธิการ
เลขรับที่ 10718
29 มิ.ย. 2553
วันที่
เวลา 15-07

ที่ ลบ ๘๑๘๐๑/๓๓๕ ที่ทำการองค์การบริหารส่วนตำบลเขาน้อย
อำเภอลำสนธิ จังหวัดลพบุรี ๑๕๑๕๐

๒๔ มิถุนายน ๒๕๕๓

เรื่อง ขอพระราชทานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

กราบเรียน ราชเลขาธิการ

อ้างถึง หนังสือสำนักราชเลขาธิการ ที่ รล ๐๐๐๕.๓/๘๔๐๔ ลงวันที่ ๓ มิถุนายน ๒๕๕๓

สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑. แผนที่ทางอากาศ ๑: ๕๐,๐๐๐ จำนวน ๑ ฉบับ
๒. ภาพถ่ายทางอวกาศ (ดาวเทียม) จำนวน ๒ ภาพ
๓. ภาพถ่ายป่าเขาชุมชนเขาซับแกงไก่ จำนวน ๒ ชุด
๔. ภาพถ่ายการประชุมของราษฎร จำนวน ๑ ภาพ
๕. บัญชีรายชื่อราษฎร จำนวน ๑ ชุด
๖. ภาพกิจกรรมปลูกป่า และภาพความหลากหลายทางชีวภาพ จำนวน ๑ ชุด

ตามที่ ราษฎรบ้านลำน้ำเขียว หมู่ที่ ๕ ตำบลเขาน้อย อำเภอลำสนธิ จังหวัดลพบุรี ได้ร่วมกันดูแลอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าเขาซับแกงไก่เขตป่าสงวนแห่งชาติป่าไชยบาดาล หมู่ที่ ๕ ตำบลเขาน้อย อำเภอลำสนธิ จังหวัดลพบุรี เนื้อที่ ๒,๐๐๐ ไร่ เป็นระยะเวลานานหลายปี ซึ่งในปัจจุบันนี้ป่ามีสภาพสมบูรณ์และมีความหลากหลายทางชีวภาพ มีสัตว์ป่าหายากหลายชนิด เช่น หมีควาย เสียงผา หมูป่า สุนัขจิ้งจอก ลิง ลิงลม เม่น อีเห็น ชะมด ไก่ป่า กระต่ายป่า และกระรอกขาว เป็นต้น มีนกนานาชนิดมากกว่า ๑๕๐ ชนิด เช่น นกปรอดหัวจุก นกกางเขนดง ไก่ฟ้าพญาลอ นกขุนแผน นกแต้วแล้ว นกแซงแซวสวรรค์ นกเอี้ยงด้ำ เป็นต้น และอุดมสมบูรณ์ไปด้วยพืชสมุนไพรมากกว่า ๒๐๐ ชนิด ราษฎรในหมู่บ้านได้อาศัยป่าแห่งนี้ดำรงชีวิตโดยการหาของป่านำไปเป็นอาหาร ได้แก่ หน่อไม้ ผักหวานป่า ผักปลัง กะทกรกป่า ผักตำลึง มะกอกป่า เห็ดต่างๆ เป็นแหล่งพืชสมุนไพรยาพื้นบ้านและไม้ใช้สอยของหมู่บ้าน แต่เนื่องจากพื้นที่ป่าเขาซับแกงไก่ตั้งอยู่ระหว่างตะเข็บแดนแนวรอยต่อของจังหวัดลพบุรีและจังหวัดสระบุรี จึงทำให้การดูแลรักษาเป็นไปด้วยความยากลำบาก และอยู่ห่างไกลจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอยู่มาก อีกทั้งยังอยู่ห่างไกลจากหมู่บ้านโดยเฉลี่ย ๑ ถึง ๔ กิโลเมตร ทำให้การดูแลไม่ทั่วถึง จึงมักจะมีบุคคลที่ไม่พึงปรารถนาจากนอกพื้นที่แอบลักลอบเข้าไปตัดต้นไม้ในป่าขายเขาและล่าเสียงผาในเวลากลางคืน จากปัญหาดังกล่าวราษฎรบ้านลำน้ำเขียวจึงได้ประชุมปรึกษาหารือกันเพื่อหาทางแก้ไข ที่ประชุมมีมติโดยพร้อมเพรียงกัน ในการขอพระราชทานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ เพื่อจะได้มีหน่วยงานของทางราชการเข้าไปดูแลและบริหารจัดการพื้นที่อย่างใกล้ชิดร่วมกับราษฎรในหมู่บ้าน โดยขอให้องค์การบริหารส่วนตำบลเขาน้อยเป็นผู้ดำเนินการ

องค์การบริหารส่วนตำบลเขาน้อย ได้พิจารณาแล้วเห็นว่าเพื่อให้การดูแลรักษาและฟื้นฟูป่าเขาซับแกงไก่ ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของต้นสายน้ำที่ไหลลงสู่อ่างเก็บน้ำเขื่อนป่าสักชลสิทธิ์อันเป็นเขื่อนในพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ฯ โดยจัดอยู่ในพื้นที่ลุ่มน้ำป่าสัก ลุ่มน้ำสาขาลำสนธิ รหัส ๑๒๐๖ กรมทรัพยากรน้ำ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ดำรงอยู่อย่างยั่งยืนเพื่อให้มีสภาพธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่เหมาะสมต่อการดำรงชีวิตของราษฎร ทำให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ด้วยการอาศัยใช้ทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่อย่างอุดมสมบูรณ์ในการดำเนินชีวิตตามแนวพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียง โดยไม่ต้องทิ้งถิ่นฐานไปแสวงหางานทำยังถิ่นอื่น จึงใคร่ขอความกรุณาจากท่านราชเลขาธิการโปรดนำความกราบบังคมทูลเพื่อขอพระราชทานพระมหากรุณาธิคุณ ให้ป่าเขาซับแกงไก่ หมู่ที่ ๕ ตำบลเขาน้อย อำเภอลำสนธิ จังหวัดลพบุรี เข้าอยู่ในโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริด้วย อันจะเป็นประโยชน์แก่ประชาชน และประเทศชาติสืบต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา

ขอแสดงความนับถือ

(นายเสงี่ยม ฝาเพี้ยม)
นายกองค์การบริหารส่วนตำบลเขาน้อย

สำนักปลัด อบต.เขาน้อย
โทรศัพท์/โทรสาร ๐-๓๖๗๘-๘๖๐๒

สำเนาถูกต้อง
ศิริพรรา ศรีอ่อน
วิทยากร ๖

หนังสือสำนักราชเลขาธิการ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ รับพื้นที่ป่าชุมชนเขาซับแกงไก่ไว้เป็นโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

กปร.
เลขที่ 1916
รับวันที่ 23 ส.ค. 55

สำนักราชเลขาธิการ
เลขที่ ...
รับวันที่ ...
เวลา ...

ที่ รล ๐๐๐๘.๒/๒๑๗๕๐

สำนักราชเลขาธิการ
พระบรมมหาราชวัง กทม. ๑๐๒๐๐

๒๑ สิงหาคม ๒๕๕๕

สปร.ไกวัลย์
เลขที่ 1990
รับที่ 24 ส.ค. 55
เวลา ...

สปค./
เลขรับ 1685
วันที่ 24 ส.ค. 55
เวลา ...

เรื่อง ขอพระราชทานพระมหากรุณาให้ทรงรับพื้นที่ป่าชุมชนเขาซับแกงไก่ไว้เป็นโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

เรียน เลขาธิการคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

อ้างถึง หนังสือสำนักงาน กปร. ที่ กร ๐๐๐๒/๙๒๔ ลงวันที่ ๒๖ มีนาคม ๒๕๕๕

ตามหนังสือที่อ้างถึง ได้แจ้งผลการดำเนินการสนองพระราชกระแส สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี กรณี องค์การบริหารส่วนตำบลเขาน้อย อำเภอลำสนธิ จังหวัดลพบุรี ขอพระราชทานพระมหากรุณาให้ทรงรับพื้นที่ป่าชุมชนเขาซับแกงไก่ บ้านลำน้ำเขียว หมู่ที่ ๕ ตำบลเขาน้อย ไว้เป็นโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ เพื่อรักษาและฟื้นฟูสภาพป่าชุมชนเขาซับแกงไก่ ซึ่งประสบปัญหาการบุกรุกทำลายป่าและสัตว์ป่า ว่า สำนักงาน กปร. และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้ร่วมกันประชุมหารือและกำหนดรายละเอียดแนวทางการบริหารจัดการพื้นที่ป่าชุมชนเขาซับแกงไก่ เพื่อให้เป็นไปตามพระราชกระแส ความละเอียดแจ้งอยู่แล้ว นั้น

ได้นำความกราบบังคมทูลพระกรุณาทราบฝ่าละอองธุลีพระบาทแล้ว ทรงพระกรุณาโปรดเกล้า ฯ รับโครงการพื้นที่ป่าชุมชนเขาซับแกงไก่ ไว้เป็นโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

จึงเรียนมาเพื่อโปรดทราบ

ขอแสดงความนับถือ

(นายจรัลธาดา กรรณสูต)
ที่ปรึกษาสำนักราชเลขาธิการ ปฏิบัติราชการแทน
ราชเลขาธิการ

กองโครงการสัมพันธ์
โทร. ๐๒ ๒๒๐ ๗๓๒๖ (นายกรภัค คณา)
โทรสาร ๐๒ ๒๒๐ ๗๓๒๔
เว็บไซต์ : www.ohm.go.th

คำสั่ง

คำสั่งจังหวัดลพบุรี

ที่ ๓๕๒ /๒๕๕๖

เรื่อง แต่งตั้งคณะกรรมการบริหารจัดการพื้นที่ป่าชุมชนเขาซับแกงไก่

อันเนื่องมาจากพระราชดำริ

.....

ด้วยองค์การบริหารส่วนตำบลเขาน้อย อำเภอลำสนธิ จังหวัดลพบุรี ได้มีหนังสือขอให้นำความกราบบังคมทูลพระกรุณา ขอให้ทรงรับพื้นที่ป่าชุมชนเขาซับแกงไก่ บ้านล่าน้ำเชียว หมู่ที่ ๕ ตำบลเขาน้อย เนื้อที่ ๒,๓๐๐ ไร่ ตั้งอยู่ในเขตป่าสงวนแห่งชาติ ป่าชัยบาดาล ไว้เป็นโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริเพื่อรักษาและฟื้นฟูสภาพป่าชุมชนเขาซับแกงไก่ ซึ่งสำนักราชเลขาธิการ ได้แจ้งให้จังหวัดลพบุรีทราบว่าได้นำความกราบบังคมทูลฝ่าละอองพระบาท สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี และทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ รับโครงการพื้นที่ป่าชุมชนเขาซับแกงไก่ไว้เป็นโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริแล้ว

เพื่อให้การดำเนินงานตามโครงการดังกล่าว เป็นไปด้วยความเรียบร้อยมีประสิทธิภาพ และบรรลุตามวัตถุประสงค์ จังหวัดลพบุรี จึงแต่งตั้งคณะกรรมการบริหารจัดการพื้นที่ป่าชุมชนเขาซับแกงไก่ อันเนื่องมาจากพระราชดำริ โดยมีองค์ประกอบ ดังนี้

๑. คณะกรรมการบริหาร ประกอบด้วย

๑.๑ ผู้ว่าราชการจังหวัดลพบุรี	ประธาน
๑.๒ รองผู้ว่าราชการจังหวัดลพบุรี (ที่ได้รับมอบหมาย)	รองประธาน
๑.๓ ผู้อำนวยการสำนักประสานงานพื้นที่ภาคกลาง สำนักงาน กปร.	รองประธาน
๑.๔ ผู้อำนวยการสำนักโครงการพระราชดำริและกิจการพิเศษ กรมป่าไม้	รองประธาน
๑.๕ ผู้อำนวยการสำนักจัดการทรัพยากรป่าไม้ที่ ๕ (สระบุรี) กรมป่าไม้	กรรมการ
๑.๖ ผู้อำนวยการสำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดลพบุรี	กรรมการ
๑.๗ นายอำเภอลำสนธิ	กรรมการ
๑.๘ นายกองค์การบริหารส่วนตำบลเขาน้อย อำเภอลำสนธิ	กรรมการ
๑.๙ กำนันตำบลเขาน้อย อำเภอลำสนธิ	กรรมการ
๑.๑๐ ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ที่ ๑ ตำบลเขาน้อย อำเภอลำสนธิ	กรรมการ
๑.๑๑ ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ที่ ๒ ตำบลเขาน้อย อำเภอลำสนธิ	กรรมการ

/๑.๑๒ ผู้ใหญ่บ้าน...

๑.๑๒ ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ที่ ๓ ตำบลเขาน้อย อำเภอลำสนธิ กรรมการ

๑.๑๓ ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ที่ ๔ ตำบลเขาน้อย อำเภอลำสนธิ กรรมการ

๑.๑๔ ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ที่ ๕ ตำบลเขาน้อย อำเภอลำสนธิ กรรมการ

๑.๑๕ ประธานป่าชุมชนเขาซับแกงไก่ กรรมการ

๑.๑๖ ผู้อำนวยการส่วนประสานงานโครงการพระราชดำริ กรรมการและเลขานุการ
สำนักโครงการพระราชดำริและกิจการพิเศษ กรมป่าไม้

๑.๑๗ ผู้อำนวยการส่วนป่าชุมชน กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ
สำนักจัดการทรัพยากรป่าไม้ที่ ๕ (สระบุรี) กรมป่าไม้

๑.๑๘ หัวหน้ากลุ่มโครงการพระราชดำริและกิจการพิเศษ กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ
สำนักจัดการทรัพยากรป่าไม้ที่ ๕ (สระบุรี) กรมป่าไม้

บทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการบริหาร

๑. กำหนดแนวทางในการบริหารโครงการ กิจกรรมบริหารจัดการแผนงาน กำหนดข้อตกลงกติกาชุมชน แนวทางการจัดตั้งองค์กรชุมชน การสร้างระบบเครือข่าย การประชาสัมพันธ์ การปลูกจิตสำนึกในการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ รวมถึงการถ่ายทอดแนวพระราชดำริขยายผลสู่ชุมชนเพื่อพัฒนาสร้างอาชีพแก่ชุมชนรอบ ๆ พื้นที่โครงการอย่างมีประสิทธิภาพ และประสิทธิผล โดยการมีส่วนร่วมและเกิดประโยชน์อย่างยั่งยืนต่อไป

๒. ให้คำปรึกษา แนะนำ แนวทางแก้ไขปัญหาอุปสรรคและสนับสนุนการดำเนินงาน

๒. คณะกรรมการดำเนินงาน

๒.๑ นายอำเภอลำสนธิ ประธาน

๒.๒ ผู้อำนวยการส่วนป่าชุมชน รองประธาน
สำนักจัดการทรัพยากรป่าไม้ที่ ๕ (สระบุรี)

๒.๓ ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลเขาน้อย กรรมการ

๒.๔ กำนันตำบลเขาน้อย กรรมการ

๒.๕ ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ที่ ๑ ตำบลเขาน้อย อำเภอลำสนธิ กรรมการ

๒.๖ ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ที่ ๒ ตำบลเขาน้อย อำเภอลำสนธิ กรรมการ

๒.๗ ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ที่ ๓ ตำบลเขาน้อย อำเภอลำสนธิ กรรมการ

๒.๘ ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ที่ ๔ ตำบลเขาน้อย อำเภอลำสนธิ กรรมการ

/๒.๘ ผู้ใหญ่บ้าน...

๒.๙ ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ที่ ๕ ตำบลเขาน้อย อำเภอลำสนธิ กรรมการ

๒.๑๐ ประธานคณะกรรมการป่าชุมชนในพื้นที่ตำบลเขาน้อย กรรมการ

๒.๑๑ เลขานุการคณะกรรมการป่าชุมชนในพื้นที่ตำบลเขาน้อย กรรมการ

๒.๑๒ ผู้อำนวยการโรงเรียน (ในพื้นที่ฯ) กรรมการ

๒.๑๓หัวหน้าสถานีอนามัย (ในพื้นที่) กรรมการ

๒.๑๔ ผู้แทนสำนักงาน กปร. กรรมการ

๒.๑๕ หัวหน้าศูนย์ประสานงานป่าไม้ลพบุรี กรรมการและเลขานุการ

๒.๑๖ หัวหน้าโครงการพระราชดำริป่าชุมชนเขาซับแกงไก่ กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ
สำนักโครงการพระราชดำริและกิจการพิเศษ กรมป่าไม้

บทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการดำเนินงาน

๑. ดำเนินงานตามแนวทางพระราชดำริสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี

๒. ดำเนินการตามที่คณะกรรมการบริหารกำหนด

๓. รวบรวมปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานเพื่อเสนอคณะกรรมการบริหารกำหนดแนวทางแก้ไข และสนับสนุนการปฏิบัติงานต่อไป

๓. คณะกรรมการป่าชุมชน

๓.๑ กำนันตำบลเขาน้อย ประธาน

๓.๒ รองนายกองค์การบริหารส่วนตำบลเขาน้อย รองประธาน

๓.๓ ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ที่ ๑ ตำบลเขาน้อย อำเภอลำสนธิ กรรมการ

๓.๔ ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ที่ ๒ ตำบลเขาน้อย อำเภอลำสนธิ กรรมการ

๓.๕ ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ที่ ๓ ตำบลเขาน้อย อำเภอลำสนธิ กรรมการ

๓.๖ ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ที่ ๔ ตำบลเขาน้อย อำเภอลำสนธิ กรรมการ

๓.๗ ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ที่ ๕ ตำบลเขาน้อย อำเภอลำสนธิ กรรมการ

๓.๘ ประธานคณะกรรมการป่าชุมชนในพื้นที่ตำบลเขาน้อย กรรมการ

๓.๙ คณะกรรมการป่าชุมชนบ้านลำน้ำเขียว หมู่ที่ ๕ (จำนวน ๑๑ คน) กรรมการ

๓.๑๐ ประธานคณะกรรมการป่าชุมชนในพื้นที่ตำบลเขาน้อย กรรมการและเลขานุการ

๓.๑๑ หัวหน้าโครงการพระราชดำริป่าชุมชนเขาซับแกงไก่ กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ
สำนักโครงการพระราชดำริและกิจการพิเศษ กรมป่าไม้

/บทบาท...

บทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการป่าชุมชน

๑. ดำเนินงานและจัดทำแนวทางการดำเนินงานของชุมชนเสนอคณะกรรมการดำเนินงาน โดยยึดแนวทางตามพระราชดำริสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี

๒. ดำเนินการจัดทำเครือข่ายป่าชุมชนในพื้นที่ตำบลเขาน้อย

๓. รวบรวมปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานเพื่อเสนอคณะกรรมการบริหารและคณะกรรมการดำเนินงานเพื่อกำหนดแนวทางแก้ไขและสนับสนุนการปฏิบัติงานต่อไป

ทั้งนี้ ตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป

สั่ง ณ วันที่ ๒๑ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๕๖

(นายพิเชษฐ ไพบูลย์ศิริ)
ผู้ว่าราชการจังหวัดลพบุรี

แผนที่โครงการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าชุมชนเขาซับแกงไก่ อันเนื่องมาจากพระราชดำริ

174
229
บ้านลำน้ำเชียว
Ban Lam Nam Khiao
319
224
668
เขาซับแกงไก่
Khao Sap Kaeng Kai
สำนักสงฆ์ป่าชุมชน
500
400
300
286
284
บ้านเขาวง
Ban Khao Wong
307
296
356
326
536
แนวเขตโครงการฯ
มาตราส่วน 1 : 6,000
0.5
0.25
0
0.5
1
Km

แผนที่ภาพถ่ายทางอากาศออร์โธสี บริเวณ วัดป่าชุมชน ต.ลำเขาน้อย อ.ลำสนธิ จ.ลพบุรี

เนื้อที่ประมาณ 3,027 ไร่

ประเด็นสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่

จำนวน 9 หน้า

ประเด็นสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่
การประเมินผลโครงการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าชุมชนเขาซับแกงไก่อันเนื่องมาจากพระราชดำริ

1. ก่อนมีโครงการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าชุมชนเขาซับแกงไก่อันเนื่องมาจากพระราชดำริ หมู่บ้านของท่านทราบหรือไม่ว่าในพื้นที่มีปัญหาอะไร แก้ไขอย่างไร **(อธิบายพอสังเขป) (สภาพปัญหาการบุกรุกป่า ด้านโครงสร้างพื้นฐาน เช่น ถนน น้ำกิน น้ำใช้ ด้านอาชีพมีงานทำ ด้านสุขภาพอนามัย การศึกษา การมีส่วนร่วมของชุมชน)**
2. หน้าที่ความรับผิดชอบของท่าน/หน่วยงานของท่านต่อโครงการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าชุมชน เขาซับแกงไก่อันเนื่องมาจากพระราชดำริ จ.ลพบุรี **(อธิบายพอสังเขป) (คณะกรรมการบริหารจัดการพื้นที่ป่าชุมชนเขาซับแกงไก่ฯ คณะกรรมการดำเนินงานฯ)**
3. ท่าน/หน่วยงานของท่านได้มีนโยบายในการดำเนินงานโครงการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าชุมชนเขาซับแกงไก่อันเนื่องมาจากพระราชดำริ จ.ลพบุรี อย่างไรบ้าง **(อธิบายพอสังเขป)**
4. ท่าน/หน่วยงานของท่านมีส่วนร่วมกับโครงการในด้านใดบ้าง งบประมาณการดำเนินงาน วัสดุ/อุปกรณ์ (งบปกติ งบกปร.) เจ้าหน้าที่ อัตรากำลัง ความรู้ในพื้นที่/วิทยากร การบูรณาการร่วมกับหน่วยงานต่าง ๆ (จังหวัดและอำเภอ)
5. ท่านคิดว่าท่าน/หน่วยงานของท่านมีแผนการดำเนินงาน ที่มีความสอดคล้องตามวัตถุประสงค์ของโครงการหรือไม่ อย่างไร 1. เพื่อศึกษาผลผลิต (output) ของการดำเนินงานตามวัตถุประสงค์ของโครงการ 2. เพื่อประเมินผลสำเร็จของการดำเนินโครงการประกอบด้วยผลลัพธ์ (outcome) และผลกระทบ (impact) ของการดำเนินงาน 3. เพื่อศึกษา ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะในการดำเนินงานตามโครงการ
6. ท่าน/หน่วยงานของท่านมีการติดตามการดำเนินงานตามนโยบายและแผนปฏิบัติการหรือไม่อย่างไร (ความถี่ในการติดตาม/วิธีการติดตามผล)
7. ประโยชน์ที่ได้รับจากโครงการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าชุมชนเขาซับแกงไก่อันเนื่องมาจากพระราชดำริ จ.ลพบุรี มีอะไรบ้าง (อธิบายพอสังเขป)
8. ท่าน/หน่วยงานของท่านมีปัญหาและอุปสรรค ในการบริหารจัดการบ้างหรือไม่ **(อัตรากำลัง งบประมาณการดำเนินงาน วัสดุ/อุปกรณ์ การบูรณาการร่วมกับหน่วยงานต่าง ๆ) (จังหวัดและอำเภอ)**
9. ท่าน/หน่วยงานของท่านมีข้อเสนอแนะ เกี่ยวกับโครงการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าชุมชนเขาซับแกงไก่อันเนื่องมาจากพระราชดำริ จ.ลพบุรี อย่างไรบ้าง(เพื่อให้การดำเนินงานประสบผลสำเร็จตามแนวพระราชดำริที่ได้พระราชทานไว้)

แบบฟอร์มลงข้อมูลสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่
การประเมินผลโครงการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าชุมชนเขาซับแกงไก่อันเนื่องมาจากพระราชดำริ

1. ชื่อผู้ถูกสัมภาษณ์.....อายุ.....ปี
   ตำแหน่ง.....
2. ก่อนมีโครงการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าชุมชนเขาซับแกงไก่อันเนื่องมาจากพระราชดำริ หมู่บ้านของท่านทราบหรือไม่ว่าในพื้นที่มีปัญหาอะไร แก้ไขอย่างไร
   (อธิบายพอสังเขป) (สภาพปัญหา การบุกรุกป่า ด้านโครงสร้างพื้นฐาน เช่น ถนน น้ำกิน น้ำใช้ ด้านอาชีพมีงานทำ ด้านสุขภาพอนามัย การศึกษา การมีส่วนร่วมของชุมชน)

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

3. หน้าที่ความรับผิดชอบของท่าน/หน่วยงานของท่านต่อโครงการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าชุมชนเขาซับแกงไก่อันเนื่องมาจากพระราชดำริ จ.ลพบุรี **(อธิบายพอสังเขป) (คณะกรรมการบริหารจัดการพื้นที่ป่าชุมชนเขาซับแกงไก่ฯ คณะกรรมการดำเนินงานฯ)**

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

4. ท่าน/หน่วยงานของท่านได้มีนโยบายในการดำเนินงานโครงการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าชุมชนเขาซับแกงไก่อันเนื่องมาจากพระราชดำริ จ.ลพบุรี อย่างไรบ้าง (อธิบายพอสังเขป)

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

5. ท่าน/หน่วยงานของท่านมีส่วนร่วมกับโครงการในด้านใดบ้าง งบประมาณการดำเนินงาน วัสดุ/อุปกรณ์ (งบปกติ งบกปร.) เจ้าหน้าที่ อัตรากำลัง ความรู้ในพื้นที่/วิทยากร การบูรณาการร่วมกับหน่วยงานต่าง ๆ (จังหวัดและอำเภอ)

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

6. ท่านคิดว่าท่าน/หน่วยงานของท่านมีแผนการดำเนินงาน ที่มีความสอดคล้องตามวัตถุประสงค์ของโครงการหรือไม่ อย่างไร 1. เพื่อศึกษาผลผลิต (output) ของการดำเนินงานตามวัตถุประสงค์ของโครงการ 2. เพื่อประเมินผลสำเร็จของการดำเนินโครงการประกอบด้วยผลลัพธ์ (outcome) และผลกระทบ (impact) ของการดำเนินงาน 3. เพื่อศึกษา ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะในการดำเนินงานตามโครงการ

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

7. ท่าน/หน่วยงานของท่านมีการติดตามการดำเนินงานตามนโยบายและแผนปฏิบัติการหรือไม่อย่างไร (ความถี่ในการติดตาม/วิธีการติดตามผล)

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

8. ประโยชน์ที่ได้รับจากโครงการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าชุมชนเขาซับแกงไก่อันเนื่องมาจากพระราชดำริ จ.ลพบุรี มีอะไรบ้าง **(อธิบายพอสังเขป)**

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

9. ท่าน/หน่วยงานของท่านมีปัญหาและอุปสรรค ในการบริหารจัดการบ้างหรือไม่
(อัตรากำลัง งบประมาณการดำเนินงาน วัสดุ/อุปกรณ์ การบูรณาการร่วมกับหน่วยงานต่างๆ)
(จังหวัดและอำเภอ)

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

10. ท่าน/หน่วยงานของท่านมีข้อเสนอแนะ เกี่ยวกับโครงการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าชุมชนเขาซับแกงไก่อันเนื่องมาจากพระราชดำริ จ.ลพบุรี อย่างไรบ้าง

(เพื่อให้การดำเนินงานประสบผลสำเร็จตามแนวพระราชดำริที่ได้พระราชทานไว้)

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

แบบฟอร์มลงข้อมูลสัมภาษณ์ผู้นำชุมชน

จำนวน 6 หน้า

ประเด็นสัมภาษณ์ผู้นำชุมชน/ผู้นำกลุ่ม

การประเมินผลโครงการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าชุมชนเขาซับแกงไก่อันเนื่องมาจากพระราชดำริ

1. ก่อนมีโครงการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าชุมชนเขาซับแกงไก่อันเนื่องมาจากพระราชดำริ หมู่บ้านของท่านเป็นอย่างไร **(อธิบายพอสังเขป) (สภาพปัญหาการบุกรุกป่า ด้านโครงสร้างพื้นฐาน เช่น ถนน น้ำกิน น้ำใช้ ด้านอาชีพมีงานทำ ด้านสุขภาพอนามัย การศึกษา การมีส่วนร่วมของชุมชน)**
2. หลังมีโครงการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าชุมชนเขาซับแกงไก่อันเนื่องมาจากพระราชดำริ หมู่บ้านของท่านเป็นอย่างไร **(อธิบายพอสังเขป) (สภาพปัญหาการบุกรุกป่า ด้านโครงสร้างพื้นฐาน เช่น ถนน น้ำกิน น้ำใช้ ด้านอาชีพมีงานทำ ด้านสุขภาพอนามัย การศึกษา การมีส่วนร่วมของชุมชน)**
3. ในความคิดเห็นของท่านประชาชนในหมู่บ้านให้ความร่วมมือกับเจ้าหน้าที่ของโครงการอนุรักษ์ และฟื้นฟูป่าชุมชนเขาซับแกงไก่อันเนื่องมาจากพระราชดำริ หรือไม่ อย่างไร **(อธิบายพอสังเขป)**
4. ท่านในฐานะผู้นำชุมชน/ผู้นำกลุ่มได้มีส่วนร่วมประชุม/ประสาน/จัดทำแผนงานร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อเสนอความต้องการ ตลอดจนเสนอแนวทางแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในหมู่บ้านหรือไม่
5. ปัจจุบันท่านคิดว่าโครงการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าชุมชนเขาซับแกงไก่ฯ ควรเน้นหรือให้ความสำคัญกับการดำเนินงานในด้านใด
6. ปัญหา/อุปสรรค และข้อเสนอแนะเพื่อให้ประชาชนในหมู่บ้านของท่านมีคุณภาพชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น (อธิบายพอสังเขป)

แบบฟอร์มลงข้อมูลสัมภาษณ์ผู้นำชุมชน/ผู้นำกลุ่ม

การประเมินผลโครงการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าชุมชนเขาซับแกงไก่อันเนื่องมาจากพระราชดำริ

1. ชื่อผู้รับสัมภาษณ์ ชื่อ.....อายุ.....ปี
   ตำแหน่ง.....
2. ก่อนมีโครงการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าชุมชนเขาซับแกงไก่อันเนื่องมาจากพระราชดำริ หมู่บ้านของท่านเป็นอย่างไร **(อธิบายพอสังเขป) (สภาพปัญหาการบุกรุกป่า ด้านโครงสร้างพื้นฐาน เช่น ถนน น้ำกิน น้ำใช้ ด้านอาชีพมีงานทำ ด้านสุขภาพอนามัย การศึกษา การมีส่วนร่วมของชุมชน)**

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

3. หลังมีโครงการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าชุมชนเขาซับแกงไก่อันเนื่องมาจากพระราชดำริ หมู่บ้านของท่านเป็นอย่างไร **(อธิบายพอสังเขป) (สภาพปัญหาการบุกรุกป่า ด้านโครงสร้างพื้นฐาน เช่น ถนน น้ำกิน น้ำใช้ ด้านอาชีพมีงานทำ ด้านสุขภาพอนามัย การศึกษา การมีส่วนร่วมของชุมชน)**

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

4. ในความคิดเห็นของท่านประชาชนในหมู่บ้านให้ความร่วมมือกับเจ้าหน้าที่ของโครงการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าชุมชนเขาซับแกงไก่อันเนื่องมาจากพระราชดำริ หรือไม่ อย่างไร **(อธิบายพอสังเขป)**

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

5. ท่านในฐานะผู้นำชุมชน/ผู้นำกลุ่มได้มีส่วนร่วมประชุม/ประสาน/จัดทำแผนงานร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อเสนอความต้องการ ตลอดจนเสนอแนวทางแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในหมู่บ้านหรือไม่

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

6. ปัจจุบันท่านคิดว่าโครงการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าชุมชนเขาซับแกงไก่ฯ ควรเน้นหรือให้ความสำคัญกับการดำเนินงานในด้านใด

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

7. ปัญหา/อุปสรรค และข้อเสนอแนะเพื่อให้ประชาชนในหมู่บ้านของท่านมีคุณภาพชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น **(อธิบายพอสังเขป)**

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

แบบสอบถามประชาชน

แบบสอบถามประชาชน

โครงการประเมินผล
การประเมินผลโครงการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าชุมชนเขาซับแกงไก่อันเนื่องมาจากพระราชดำริ
บ้านลำน้ำเขียว ต.เขาน้อย อ.ลำสนธิ จ.ลพบุรี

ผู้รับการสัมภาษณ์ (นาย/นาง/นางสาว) .....นามสกุล..... อายุ ..... ปี

อาชีพหลัก ..... อาชีพรอง .....

การศึกษา.....

บ้านเลขที่ .....ชื่อบ้าน.....หมู่ที่..... ตำบล.....

อำเภอ.....จังหวัด.....

ผู้สัมภาษณ์..... วันที่สัมภาษณ์.....

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป

1. จำนวนสมาชิกในครัวเรือนที่อยู่จริง (รวมตัวผู้รับการสัมภาษณ์) ..... คน
   แบ่งเป็น ชาย ..... คน หญิง ..... คน
2. จำนวนสมาชิกจำแนกตามอายุ
   จำนวนสมาชิกอายุไม่เกิน 13 ปี จำนวน ..... คน
   จำนวนสมาชิกวัยแรงงาน (อายุตั้งแต่ 13 - 60 ปี) จำนวน ..... คน
   จำนวนสมาชิกอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป จำนวน ..... คน
3. จำนวนสมาชิกจำแนกตามสถานภาพการทำงาน (วัยแรงงาน)
   จำนวนสมาชิกในภาคเกษตร จำนวน ..... คน
   จำนวนสมาชิกนอกภาคเกษตร จำนวน ..... คน
4. รายได้สุทธิในปี 2559 ครัวเรือนของท่านมีรายได้สุทธิ รวมทั้งสิ้น ..... บาท
   1. รายได้ในภาคเกษตร จำนวน ..... บาท
   2. รายได้นอกภาคเกษตร จำนวน..... บาท
5. รายจ่ายสุทธิ ในปี2559 ครัวเรือนของท่านมีรายจ่ายสุทธิ รวมทั้งสิ้น ..... บาท
   1. รายจ่ายนอกภาคเกษตร จำนวน..... บาท
   2. รายจ่ายในภาคเกษตร จำนวน..... บาท

6. ในปัจจุบันครัวเรือนของท่านมีหนี้สินหรือไม่

☐ 1. มี จำนวน.....บาท ☐ 2. ไม่มี

โปรดระบุ

- ❍ 1.1 ธนาคาร.....
- ❍ 1.2 สหกรณ์.....
- ❍ 1.3 กลุ่มออมทรัพย์.....
- ❍ 1.4 เงินกู้นอกระบบ.....
- ❍ 1.5 เพื่อนบ้าน.....
- ❍ 1.6 อื่นๆ .....

7. รายได้ของครัวเรือนของท่านในแต่ละปีเพียงพอสำหรับการใช้จ่ายในครัวเรือนหรือไม่

☐ 1. เพียงพอ แต่ไม่มีเหลือเก็บ ☐ 2. เพียงพอ และมีเหลือเก็บ

☐ 3. ไม่เพียงพอ

8. ท่านหรือสมาชิกในครอบครัวได้เป็นสมาชิกในกลุ่มต่าง ๆ หรือไม่ (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

กลุ่มสมาชิก	เป็นสมาชิก	ไม่เป็นสมาชิก
1. กลุ่มพึ่งพาตนเองเศรษฐกิจพอเพียง		
2. กลุ่มอาสาสมัครพิทักษ์ป่า		
3. กลุ่มน้ำยาเอนกประสงค์		
4. กลุ่มทำถ่าน		
5. กลุ่มเลี้ยงสัตว์		
6. กลุ่มแม่บ้าน		
7. อื่น ๆ ระบุ 1.....		

ส่วนที่ 2 ข้อมูลด้านการใช้ประโยชน์ที่ดิน และการใช้น้ำเพื่อการอุปโภค-บริโภค และการเกษตร

9. การถือครองที่ดิน

ปัจจุบันครัวเรือนท่านมีที่ดินทั้งหมด รวม ..... แปลง ..... ไร่ ..... งาน ..... ตรว.

9.1 ☐ ที่อยู่อาศัย ..... แปลง ..... ไร่ ..... งาน ..... ตรว.

เอกสารสิทธิ .....

9.2 ☐ ที่ทำกิน ..... แปลง ..... ไร่ ..... งาน ..... ตรว.

☐ ข้าว ..... แปลง ..... ไร่ ..... งาน ..... ตรว.

เอกสารสิทธิ .....

☐ พืชไร่ ..... แปลง ..... ไร่ ..... งาน ..... ตรว.

เอกสารสิทธิ .....

☐ พืชสวน ..... แปลง ..... ไร่ ..... งาน ..... ตรว.

เอกสารสิทธิ .....

☐ ผักสวนครัว ..... แปลง ..... ไร่ ..... งาน ..... ตรว.

เอกสารสิทธิ .....

☐ เกษตรผสมผสาน/ ..... แปลง ..... ไร่ ..... งาน ..... ตรว.
เกษตรทฤษฎีใหม่

เอกสารสิทธิ .....

9.3 ☐ ที่อยู่อาศัย+ที่ทำกิน ..... แปลง ..... ไร่ ..... งาน ..... ตรว.

เอกสารสิทธิ .....

9.4 ☐ ที่ให้ผู้อื่นเช่า ..... แปลง ..... ไร่ ..... งาน ..... ตรว.

เอกสารสิทธิ .....

9.5 ☐ ที่ดินที่ไม่ได้ใช้ประโยชน์ ..... แปลง ..... ไร่ ..... งาน ..... ตรว.

เอกสารสิทธิ .....

9.6 ☐ ที่อื่น ๆ ..... แปลง ..... ไร่ ..... งาน ..... ตรว.

เอกสารสิทธิ .....

10. กรณีที่เพาะปลูก โปรดระบุสาเหตุที่เพาะปลูกพืชชนิดนั้น ๆ

☐ 1. ปลูกตามความเคยชิน

☐ 2. ปลูกตามการส่งเสริม/คำแนะนำของเจ้าหน้าที่

☐ 3. ปลูกเพราะเหมาะสมกับสภาพพื้นที่

☐ 4. อื่น ๆ ระบุ .....

11. ครัวเรือนของท่านเลี้ยงสัตว์หรือไม่ และชนิดใดบ้าง

☐ 1. ไม่เลี้ยง

☐ 2. เลี้ยง ระบุชนิดสัตว์ที่เลี้ยง .....

12. <u>กรณีที่เลี้ยงสัตว์</u> โปรดระบุสาเหตุที่เลี้ยงสัตว์ชนิดนั้น ๆ

- ☐ 1. เลี้ยงตามความเคยชิน
- ☐ 2. เลี้ยงตามการส่งเสริม/คำแนะนำของเจ้าหน้าที่
- ☐ 3. เลี้ยงเพราะเหมาะสมกับสภาพพื้นที่
- ☐ 4. อื่น ๆ ระบุ .....

13. ท่านใช้แหล่งน้ำเพื่อการอุปโภค-บริโภคจากแหล่งใด(ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

- ☐ 1. น้ำฝน
- ☐ 2. น้ำประปา
- ☐ 3. น้ำบาดาล
- ☐ 4. น้ำจากชลประทาน (เขื่อน/อ่างเก็บน้ำ)
- ☐ 5. น้ำจากแม่น้ำ/ลำคลองตามธรรมชาติ
- ☐ 6. ซื้อน้ำดื่ม
- ☐ 7. อื่นๆ ระบุ .....

14. ความเพียงพอของปริมาณน้ำเพื่อการอุปโภค-บริโภค

- ☐ 1. เพียงพอตลอดปี
- ☐ 2. ไม่เพียงพอ โดยขาดน้ำในเดือน ..... รวม ..... เดือน

15. ท่านใช้แหล่งน้ำเพื่อการเกษตรจากแหล่งใด(ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

- ☐ 1. น้ำฝน
- ☐ 2. น้ำประปา
- ☐ 3. น้ำบาดาล
- ☐ 4. น้ำจากชลประทาน (เขื่อน/อ่างเก็บน้ำ)
- ☐ 5. น้ำจากแม่น้ำ/ลำคลองตามธรรมชาติ
- ☐ 6. น้ำจากบ่อขุด (ขุดเอง/หน่วยงานขุดให้)
- ☐ 7. อื่นๆ ระบุ .....

16. ความเพียงพอของปริมาณน้ำเพื่อการเกษตร

- ☐ 1. เพียงพอตลอดปี
- ☐ 2. ไม่เพียงพอ โดยขาดน้ำในเดือน ..... รวม ..... เดือน

<u>ส่วนที่ 3</u> ข้อมูลเกี่ยวกับการปรับปรุงฟื้นฟูสภาพป่าไม้

17. ครัวเรือนของท่านปลูกต้นไม้หรือไม่

- ☐ 1. ไม่ปลูก (ข้ามไปส่วนที่ 4)
- ☐ 2. ปลูก

18. <u>กรณีที่ปลูกต้นไม้</u> ท่านได้รับความรู้ในการปลูกต้นไม้จากแหล่งใด

- ☐ 1. การศึกษาหาความรู้ด้วยตนเอง
- ☐ 2. เจ้าหน้าที่โครงการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าชุมชนเขาซับแกงไก่ฯ เข้ามาส่งเสริม
- ☐ 3. ผู้นำชุมชน/ผู้นำกลุ่มเป็นผู้แนะนำ
- ☐ 4. อื่น ๆ ระบุ .....

19. ประโยชน์ด้านใดบ้างที่ท่านได้รับจากการปลูกต้นไม้

- ☐ 1. การอนุรักษ์ดินและน้ำ
- ☐ 2. ใช้เป็นเชื้อเพลิง
- ☐ 3. เป็นแหล่งอาหารไว้บริโภค
- ☐ 4. อื่น ๆ ระบุ .....

20. <u>ความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น</u> หลังจากการปลูกต้นไม้ ฟื้นฟูสภาพป่า

- ☐ 1. ไม่เปลี่ยนแปลง
- ☐ 2. เปลี่ยนแปลง โปรดระบุ .....

.....

.....

<u>ส่วนที่ 4</u> ข้อมูลเกี่ยวกับการดำเนินงานของโครงการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าชุมชนเขาซับแกงไก่ฯต่อประชาชนในพื้นที่

21. ท่านรู้จักโครงการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าชุมชนเขาซับแกงไก่ฯ หรือไม่

- ☐ 1. ไม่รู้จัก **(ข้ามไปส่วนที่ 5)**
- ☐ 2. รู้จัก

22. กรณีที่ท่านรู้จัก หากพูดถึงโครงการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าชุมชนเขาซับแกงไก่ฯท่านนึกถึงเรื่องใดเป็นลำดับแรก

- ☐ 1. การฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติ ดิน น้ำ ป่าไม้ ให้อุดมสมบูรณ์
- ☐ 2. การพัฒนาแหล่งน้ำเพื่อการเกษตรและอุปโภค-บริโภค
- ☐ 3. การเป็นแหล่งศึกษาดูงานและแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร/อนุรักษ์
- ☐ 4. อื่น ๆ ระบุ .....

23. ท่านได้รับข่าวสารเกี่ยวกับโครงการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าชุมชนเขาซับแกงไก่ฯจากแหล่งใด(ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

- ☐ 1. เจ้าหน้าที่โครงการฯ
- ☐ 2. วิทยุ/โทรทัศน์
- ☐ 3.หนังสือพิมพ์
- ☐ 4. ผู้นำชุมชน เช่น กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ฯลฯ
- ☐ 5. เพื่อนบ้าน
- ☐ 6. คนในครอบครัว/ญาติ พี่น้อง
- ☐ 7. อื่น ๆ ระบุ .....

24. ท่านหรือสมาชิกในครัวเรือนเคยได้รับความรู้จากโครงการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าชุมชนเขาซับแกงไก่ฯหรือไม่ และในเรื่องใด

- ☐ 1. ไม่เคย **(ข้ามไปส่วนที่ 5)**
- ☐ 2. เคย เรื่อง
  - ❍ 2.1 การฟื้นฟูป่า3อย่าง ประโยชน์ 4 อย่าง
  - ❍ 2.2 การพัฒนาแหล่งน้ำเพื่อการเกษตร
  - ❍ 2.3 การพัฒนาแหล่งน้ำเพื่อการอุปโภค-บริโภค
  - ❍ 2.4 การป้องกันรักษาป่า

- ❍ 2.5 การพัฒนาที่ดิน
- ❍ 2.6 การอนุรักษ์ทรัพยากรดิน น้ำ ป่าไม้ ให้คงความอุดมสมบูรณ์
- ❍ 2.7 การพัฒนาคุณภาพชีวิตและสร้างจิตสำนึก
- ❍ 2.8 การศึกษา ทดลอง วิจัยเพื่อขยายผลให้ประชาชน
- ❍ 2.9 การพัฒนาโครงการฯ ให้เป็นแหล่งศึกษาดูงานและแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร/อนุรักษ์
- ❍ 2.10 การพัฒนาด้านอื่น ๆ ระบุ .....

25. <u>กรณีที่ได้รับความรู้</u>ท่านสามารถนำความรู้ไปใช้ได้อย่างไร (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)
    - ☐ 1. นำไปใช้ได้เลยทันที
      โปรดยกตัวอย่างความรู้ที่ได้รับ .....
    - ☐ 2. ใช้ไม่ค่อยได้ เพราะ.....
    - ☐ 3. ใช้ไม่ได้เลย เพราะ.....
    - ☐ 4. อื่น ๆ ระบุ.....

26. <u>หลังจากได้รับความรู้</u>มีเจ้าหน้าที่ของโครงการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าชุมชนเขาซับแกงไก่ฯ เข้ามาติดตามผลการอบรม/สิ่งที่แนะนำหรือไม่
    - ☐ 1. ไม่ทราบ
    - ☐ 2. ไม่มี
    - ☐ 3. มี จำนวนครั้งที่ติดตามผล.....ครั้ง/ (เดือน-ปี) โดยวิธี
      - ❍ 1) พบปะพูดคุยตามบ้าน
      - ❍ 2) สอบถามจากผู้นำชุมชน
      - ❍ 3) อื่น ๆ ระบุ .....

27. ท่านหรือสมาชิกในครัวเรือนได้มีส่วนร่วมกับโครงการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าชุมชนเขาซับแกงไก่ฯหรือไม่
    - ☐ 1. ไม่มีส่วนร่วม
    - ☐ 2. มีส่วนร่วม เช่น
      - ❍ 1) ร่วมประชุม/ร่วมคิด/ร่วมวางแผนพัฒนาโครงการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าชุมชนเขาซับแกงไก่ฯ
      - ❍ 2) ร่วมสละแรงกาย/เงิน/ที่ดิน
      - ❍ 3) ร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทางเทคนิคและวิธีการประกอบอาชีพ
      - ❍ 4) ร่วมสร้างและขยายเครือข่าย
      - ❍ 5) ร่วมอื่น ๆ ระบุ .....

28. ในภาพรวมปัจจุบันครัวเรือนของท่านได้รับประโยชน์จากโครงการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าชุมชนเขาซับแกงไก่ฯหรือไม่ในด้านใดบ้าง

☐ 1. ไม่ได้รับประโยชน์เลย

☐ 2. ได้รับประโยชน์ในด้าน (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

❍ 1) น้ำเพื่อการเพาะปลูก ❍ 2) น้ำเพื่อการอุปโภค-บริโภค

❍ 3) ได้รับพันธุ์พืช/พันธุ์สัตว์ ❍ 4) คุณภาพชีวิตดีขึ้น/รายได้เพิ่มขึ้น

❍ 5) แก้ปัญหาสภาพดินเสื่อมโทรม

❍ 6) ได้รับความรู้ในการประกอบอาชีพภาคการเกษตร

❍ 7) ได้รับความรู้ในการประกอบอาชีพนอกภาคการเกษตร

❍ 8) อื่น ๆระบุ.....

29. ความพึงพอใจที่มีต่อโครงการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าชุมชนเขาซับแกงไก่ฯ

☐ 1. พอใจ เพราะ .....

☐ 2. ไม่พอใจ เพราะ .....

☐ 3. ไม่มีความคิดเห็น

30. ในความคิดเห็นของท่าน โครงการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าชุมชนเขาซับแกงไก่ฯควรพัฒนาในเรื่องใดเป็นเรื่องเร่งด่วนมากที่สุด (เลือกตอบเพียง 1 ข้อ)

☐ 1. พัฒนาด้านดิน เพราะ .....

☐ 2. พัฒนาด้านแหล่งน้ำ เพราะ .....

☐ 3. พัฒนาด้านป่าไม้ เพราะ .....

☐ 4. พัฒนาด้านการเกษตร เพราะ .....

☐ 5. พัฒนาด้านส่งเสริมอาชีพ เพราะ .....

☐ 6. พัฒนาด้านอื่น ๆ เพราะ .....

<u>ส่วนที่ 5</u> ข้อมูลด้านข้อเสนอแนะ และแนวทางแก้ไข

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ภาพการติดตามประเมินผล

ภาพการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่

ภาพการสัมภาษณ์ผู้นำชุมชนและประชาชน

คณะผู้จัดทำ

ที่ปรึกษาด้านการอำนวยการ

1.	นายดนุชา	สินธวานนท์	เลขาธิการ กปร.
2.	นายลลิต	ถนอมสิงห์	รองเลขาธิการ กปร.
3.	นายปวัตร์	นวะมรัตน	รองเลขาธิการ กปร.

คณะผู้วิเคราะห์ และรายงานผล

1.	นายสมศักดิ์	เพิ่มเกษร	ผู้อำนวยการกองประสานงานโครงการพื้นที่ 1
2.	นางศศิพร	ปาณิกบุตร	ผู้อำนวยการกองติดตามประเมินผล
3.	นางสาวจำเนียร	เพียรไม่คลาย	ผู้อำนวยการกลุ่มประเมินผลโครงการ
4.	นางสาวณัฐดา	ศุภสินธุ์	ผู้อำนวยการกลุ่มประสานงานพื้นที่ 13
5.	นายขจรชัย	ฤทธิวงศ์	นักวิเคราะห์นโยบายและแผน ชำนาญการ
6.	นางสาวศณภัส	จินา	นักวิเคราะห์นโยบายและแผนชำนาญการ
7.	นางสาวแสงเพ็ญ	คุณภัทรสกุล	นักวิเคราะห์นโยบายและแผนปฏิบัติการ
8.	นางสาวนวพร	รัตนสมบัติทวี	นักวิเคราะห์นโยบายและแผนปฏิบัติการ

คณะผู้เก็บข้อมูลภาคสนาม

1.	นางพิชญดา	หัศภาค	ผู้อำนวยการกองประชาสัมพันธ์
2.	นางสาวจำเนียร	เพียรไม่คลาย	ผู้อำนวยการกลุ่มประเมินผลโครงการ
3.	นางสาวณัฐดา	ศุภสินธุ์	ผู้อำนวยการกลุ่มประสานงานพื้นที่ 13
4.	นายวาณิชย์	พฤติพงศ์	นักวิเคราะห์นโยบายและแผน ชำนาญการ
5.	นางณัฐกิตติ์	วินิชสำเภาทิพย์	นักวิเคราะห์นโยบายและแผน ชำนาญการ
6.	นางธัญวรัตน์	สืบสาย	นักวิเคราะห์นโยบายและแผน ชำนาญการ
7.	นางสาวสุภาพร	หมั่นหาทรัพย์	นักวิเคราะห์นโยบายและแผน ชำนาญการ
8.	นางสาวศณภัส	จินา	นักวิเคราะห์นโยบายและแผน ชำนาญการ
9.	นางสาวนวพร	รัตนสมบัติทวี	นักวิเคราะห์นโยบายและแผน ปฏิบัติการ
10.	นางสาวแสงเพ็ญ	คุณภัทรสกุล	นักวิเคราะห์นโยบายและแผน ปฏิบัติการ

ผู้จัดพิมพ์รายงาน

1.	นางสาวศณภัส	จินา	นักวิเคราะห์นโยบายและแผน ชำนาญการ
2.	นางสาวแสงเพ็ญ	คุณภัทรสกุล	นักวิเคราะห์นโยบายและแผน ปฏิบัติการ
3.	นางอรพรรณ	ชินสา	พนักงานประจำสำนักงาน

จัดทำโดยกองติดตามประเมินผล
สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ
(สำนักงาน กปร.)
อาคารสำนักงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ
เลขที่ 2012 ซอยอรุณอมรินทร์ 36 ถนนอรุณอมรินทร์ แขวงบางยี่ขัน เขตบางพลัด กรุงเทพฯ 10700
โทร 0-2447-8500-6

http://www.rdpb.go.th